

DES | Departament Ekonomii
Społecznej i Solidarnej

Barbara Godlewska-Bujok, Cezary Mizejewski, Agnieszka Muzyka

Ustawa o spółdzielniach socjalnych

Komentarz

Wydanie III

Biblioteka
Ekonomii
Społecznej
i Solidarnej

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej

Barbara Godlewska-Bujok, Cezary Miżejewski, Agnieszka Muzyka

Ustawa o spółdzielniach socjalnych

KOMENTARZ

Stan prawny na 1 grudnia 2018 roku

WYDANIE III

Warszawa, grudzień 2018 r.

Słowo wstępne

W lipcu br. minęło dwanaście lat od wejścia w życie ustawy o spółdzielniach socjalnych. W trakcie debaty sejmowej, która odbyła się 22 marca 2006 roku, występując wówczas jako Minister Pracy i Polityki Społecznej pozwoliłem sobie podkreślić, że ustawa ta stanowi fragment większej całości wpisującej się „w cały system działań zmierzających do budowy ekonomii społecznej, a także do integrowania polityki rynku pracy z polityką społeczną”. Pewne rozwiązania prawne musieliśmy wówczas tworzyć w polskiej rzeczywistości zupełnie na nowo, często wbrew sceptykom, uważającym spółdzielczość nie za część naszej tradycji społecznej i gospodarczej, a jedynie za relikwyt poprzedniego systemu. Doświadczenia ostatnich lat obowiązywania ustawy wskazują na duże zainteresowanie ideą spółdzielczą. Świadczy o tym także rosnące zainteresowanie spółdzielniami socjalnymi, dającymi szansę na reintegrację zawodową i społeczną. Znacząca liczba zarejestrowanych podmiotów (1663 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych na koniec listopada 2018 r.) pozwala z nadzieją patrzeć w przyszłość.

Komentarz, który przekazujemy w Państwa ręce, ma na celu omówienie i wyjaśnienie przepisów ustawy o spółdzielniach socjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem najczęściej pojawiających się pytań i wątpliwości. Jest to kolejne, uzupełnione wydanie, uwzględniające zarówno zmiany w samej ustawie, jak i ustawach towarzyszących oraz orzecznictwie sądowym. Zakres niniejszego Komentarza obejmuje zmiany przepisów jakie zostały wprowadzone podczas ostatniej nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych, która weszła w życie w marcu 2018 r. Przeprowadzona przez rząd nowelizacja poszerzyła m.in. katalog instrumentów wsparcia ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Funduszu Pracy, z których korzystają spółdzielnie socjalne.

Niniejsze opracowanie przygotowano na zlecenie Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przez dr Barbarę Godlewską-Bujok – prawniczkę specjalizującą się w zagadnieniach dotyczących zatrudnienia w Polsce, adiunkta w Zakładzie Społeczno-Prawnych Problemów Zatrudnienia na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Cezarego Miżejewskiego – eksperta i praktyka w zakresie ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielczości socjalnej oraz Agnieszkę Muzykę – głównego specjalistę w Departamencie Ekonomii Społecznej i Solidarnej MRPIPS. Komentarz zawiera interpretacje zgodne z poglądami autorów, a jednocześnie – co istotne – spójne z wykładnią stosowaną dotychczas przez Ministerstwo.

Zamierzeniem wydawców niniejszego opracowania było zebranie i upowszechnienie możliwie kompletnego zbioru wiedzy na temat założeń i sposobów realizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych. Ponad dwanaście lat, jakie upłynęły od jej wejścia w życie, jest z pewnością dobrą okazją, aby przyjrzeć się praktyce jej wdrażania. Zdając sobie bowiem sprawę z dynamiki, jakiej podlega rzeczywistość społeczno-gospodarcza, nie możemy uznać procesu formowania kształtu prawnego spółdzielczości socjalnej za zakończony.

Krzysztof Michałkiewicz
Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej

Spis treści:

Wykaz skrótów	6
Wprowadzenie	7
Akty prawne	130
Orzecznictwo	134
Bibliografia	135
Indeks rzeczowy	138
Akty prawne dotyczące spółdzielni socjalnych	140

Wykaz skrótów

Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
kc	Kodeks cywilny
kk	Kodeks karny
kkw	Kodeks karny wykonawczy
kp	Kodeks pracy
kpa	Kodeks postępowania administracyjnego
kpc	Kodeks postępowania cywilnego
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
M. P.	Monitor Polski
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
SN	Sąd Najwyższy
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
UE	Unia Europejska
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny
Zb. Orz.	Zbiór Orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

Wprowadzenie

Prace koncepcyjne nad wykorzystaniem spółdzielczej formuły gospodarowania w ramach polityki zatrudnienia nie są w Polsce niczym nowym. Już w 1923 roku prekursor wielu działań spółdzielczych, Jan Wolski, rozpoczął prace nad przeniesieniem do Polski europejskich doświadczeń spółdzielczości wytwórców i spółdzielczości pracy¹. Szukano inspiracji w ideach spółdzielczości włoskiej, poszukiwano wsparcia Ministerstwa Pracy, usiłowano szukać wsparcia w ówczesnym Funduszu Pracy.

Dopiero jednak po 1945 roku, przy wykorzystaniu przedwojennych doświadczeń, wyrosła spółdzielczość pracy ze wszystkim swoimi zaletami i uwarunkowaniami ustroju minionej epoki, gdzie spółdzielcza samorządność była wprost proporcjonalna do demokratycznych reguł wówczas panujących. Pojawiały się również rozwiązania zbliżone do wielu krajów europejskich, takie jak spółdzielnie inwalidów i niewidomych, jako koncepcja reintegracji zawodowej osób niepełnosprawnych, zatrudniające jeszcze w 1988 roku ponad 253 tys. osób niepełnosprawnych i 17 tys. osób niewidomych. Centralny Związek Spółdzielni Inwalidów składał się z 420 spółdzielni, a Centralny Związek Niewidomych z 32 spółdzielni².

Zmiany, jakie zaszły w Polsce po 1990 roku, nie sprzyjały rozwojowi spółdzielczości. Zamiast przywracać spółdzielcom samorządność i niezależność, traktowano ich jako relikty minionej epoki, przeznaczony do likwidacji. W 2005 roku działało już tylko ok. 270 spółdzielni inwalidów i niewidomych, zatrudniających ok. 30 tys. osób³, zaś w grudniu 2017 roku liczba ich spadła do 136, przy zatrudnieniu 13 tys. osób⁴.

W ramach nowego podejścia do polityki społecznej i aktywnej integracji, również w kontekście spójności społecznej i w związku z pracami nad Wspólnym Memorandum Integracji Społecznej, pojawiły się nowe pomysły działań spółdzielczych. Początkowo w 2002 i 2003 roku przepisy dotyczące reintegracji zawodowej

¹ C. Miżejewski, *Historia magistra vitae – jak budować sprawny ruch spółdzielczy?*, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl>, a przede wszystkim J. Wolski, *Wyzwolenie. Wybór pism spółdzielczych z lat 1923–1956*, *Wybór i opracowanie R. Okraska i A. B. Duszyk*, Biblioteka Obywatela, Łódź 2015, Biblioteka Obywatela.

² *Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych w spółdzielczych zakładach pracy chronionej w perspektywie historycznej oraz ostatnich lat (synteza na podstawie dostępnych informacji)*, opracowano w Wydziale Analiz i Programów Celowych PFRON, Warszawa listopad 1999, s. 7–8.

³ S. Nałęcz, J. Konieczna, *Sektor spółdzielczy – główny pracodawca gospodarki społecznej w Polsce*, w: S. Nałęcz (red.), *Gospodarka społeczna w Polsce. Wyniki badań 2005–2007*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2008, s. 45–49. W 2010 roku Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Inwalidów i Spółdzielni Niewidomych (KZRSIiSN) zrzeszał 130 spółdzielni, z czego 25 wzięło udział w badaniu ewaluacyjnym związku. Por. L. Mizera (red.), *Wyniki ewaluacji stanu spółdzielczości inwalidów. Ocena sporządzona w 2010 r.*, KZRSIiSN, Warszawa 2010. Według informacji na stronie z grudnia 2015 r. związek zrzesza 94 organizacje, w tym 11 spółek powstałych z przekształconych spółdzielni. Późniejsze dane nie były publikowane.

⁴ Dane od wojewodów dotyczące zakładów pracy chronionej i stanu zatrudnienia, dostępne na stronie: www.niepelnospawni.gov.pl

i społecznej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem pojawiły się w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym⁵. Założenie spółdzielni jako spółdzielni pracy miało być jedną z możliwych alternatyw aktywizacji zawodowej bezrobotnych, po zakończeniu uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej. Przewidziano wówczas nawet możliwość wsparcia spółdzielni poprzez refundację składek na ubezpieczenie społeczne ze środków Funduszu Pracy. Następnie kontynuowano dyskusję sięgając, jak osiemdziesiąt lat wcześniej, do włoskich idei spółdzielczych. Efektem były zmiany wprowadzone do ustawy Prawo spółdzielcze w 2004 roku, wprowadzające do polskiego ustawodawstwa pojęcie spółdzielni socjalnej jako odmiany spółdzielni pracy⁶.

Po pierwszych doświadczeniach i dyskusjach publicznych pojawiła się w 2005 roku koncepcja nowego typu podmiotu prawnego, łączącego w sobie zarówno cechy przedsiębiorstwa spółdzielczego, jak i organizacji pozarządowej. W lutym 2005 roku wpłynął do Sejmu projekt ustawy⁷, który w lipcu tegoż roku miał swoje drugie czytanie. Jednak nie doszło do uchwalenia ustawy z uwagi na nierozpatrzenie poprawek zgłoszonych w drugim czytaniu przez Komisję Gospodarki, a następnie zakończenie kadencji Sejmu. Projekt budził wówczas spore emocje, niektórzy politycy wskazywali m. in. na ewentualne możliwości nadużyć⁸, co spowodowało wstrzymanie prac legislacyjnych.

W październiku 2005 roku do nowego Sejmu⁹ ponownie przesłano projekt ustawy, który został zaakceptowany przez nową Radę Ministrów. Był to jeden z niewielu przypadków, który udowodnił, że niezależnie od reprezentowanych opcji politycznych, koncepcja ustawy jest akceptowana jako rozwiązanie nowatorskie i przydatne. Ostatecznie, ustawa została uchwalona 27 kwietnia 2006 roku¹⁰, 333 głosami za, przy 71 przeciw i 9 wstrzymujących.

Po uchwaleniu ustawy pojawiły się też pierwsze możliwości wsparcia spółdzielczości socjalnej w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL oraz Regionalnych Funduszy Ekonomii Społecznej¹¹ tworzonych dzięki inicjatywie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Kolejne zmiany prawne zostały zainicjowane w ramach projektu „Tu jest praca”, IW Equal. W dniach 12–17 marca 2007 roku grupa posłów

⁵ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym, tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz. 1828, z późn. zm., dalej jako „ustawa o zatrudnieniu socjalnym”.

⁶ Zmiany wprowadzone ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1265, z późn. zm., dalej jako „ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy”.

⁷ Projekt ustawy o spółdzielniach socjalnych, druk sejmowy Nr 3781, IV kadencja Sejmu.

⁸ Por. m.in. I. Rakowska-Boroń, By nie zapłacić podatku zostaną bezrobotnym, *Gazeta Prawna*, Nr 140, 20 lipca 2005 r., P. Blajer, Przywileje mogą skusić każdego, *Rzeczpospolita*, Nr 160, 11 lipca 2005 r.

⁹ Projekt ustawy o spółdzielniach socjalnych, druk sejmowy Nr 49, V kadencja Sejmu. Ponadto grupa posłów w listopadzie 2005 roku zgłosiła identyczny projekt ustawy (druk sejmowy 337), który został wycofany w kwietniu 2006 roku.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 o spółdzielniach socjalnych, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1205, dalej jako „ustawa o spółdzielniach socjalnych”.

¹¹ Ocena stanu spółdzielczości socjalnej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Warszawa październik 2007, s. 3–5.

(m.in. Eugeniusz Wyciśło, Tadeusz Tomaszewski, Stanisław Kalemba), urzędników, w tym Paweł Wypych podsekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Bogdan Socha podsekretarz stanu w MPiPS, z udziałem Ewy Leś z Instytutu Polityki Społecznej INP UW, wzięła udział w wyjeździe studyjnym do Włoch. Efektem wyjazdu było zawiązanie tzw. „grupy trydenckiej”, która rozpoczęła prace nad propozycjami zmian do ustawy. Przygotowano projekt nowelizacji¹², który po pracach w podkomisji został w czerwcu 2008 roku przyjęty jako projekt Komisji Polityki Społecznej¹³. Projekt przygotowano z zastosowaniem instytucji wysłuchania publicznego. Ustawa¹⁴ została uchwalona 7 maja 2009 roku przy 423 głosach za, bez głosów przeciwnych i wstrzymujących. Ustawa ta, co również warto zaznaczyć, wprowadziła do polskiego systemu prawnego tzw. klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.

Ustawa o spółdzielniach socjalnych nowelizowana była w styczniu 2010 roku¹⁵ w zakresie relacji z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz w sierpniu 2011 roku w zakresie działalności nieodpłatnej pożytku publicznego¹⁶.

Nowelizacja z sierpnia 2015 roku¹⁷ przyniosła zmiany wydawać by się mogły nieznaczne, ale potrzebne, m. in. w zakresie osób uprawnionych do założenia spółdzielni oraz możliwości udzielania zamówień poniżej progu 30 tys. euro w postępowaniach dedykowanych wyłącznie spółdzielniom socjalnym.

W 2016 roku Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowało projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw. To największa zmiana od 2009 roku. Wprowadziła nowe rozwiązania, m.in. dotyczące działań finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz działań o charakterze krajowym. Za celowe i oczekiwane uznano zwiększenie trwałości spółdzielni socjalnych. Nowelizacja miała na celu ułatwienie zakładania i funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Rozszerzono katalog osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni socjalnej.

Uchwalona 15 grudnia 2017 r. ustawa o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw¹⁸ wzmocniła potencjał spółdzielni socjalnych w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkańców wspólnot samorządowych w obsza-

¹² C. Miżejewski, Uzasadnienie do projektu nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych, w: E. Leś i M. Ołdak (red. naukowa), *Zeszyty Gospodarki Społecznej*, Tom 3 Nowa gospodarka społeczna w rozwoju regionalnym i lokalnym, Warszawa 2008.

¹³ Projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, druk sejmowy 1136, Sejm VI kadencji.

¹⁴ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 91, poz. 742.

¹⁵ Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 28, poz. 146 z późn. zm.

¹⁶ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 205, poz. 1211.

¹⁷ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 poz. 1567.

¹⁸ Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 2494).

rze tzw. usług społecznych użyteczności publicznej – obecnie często jeszcze deficytowych.

Ponownie uregulowano przepisy dotyczące instrumentów wsparcia finansowego dla spółdzielni socjalnych, jak również zaproponowano nowe instrumenty wsparcia finansowane z Funduszu Pracy oraz z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Uporządkowano przepisy regulujące działalność spółdzielni socjalnych w celu zwiększenia ich trwałości, przy jednoczesnym wzmocnieniu pozycji jej pracowników przygotowujących się do roli członków spółdzielni socjalnych.

Do bardzo istotnych elementów, które również wymagały uregulowania, należała pomoc w weryfikacji zdolności osób niepełnosprawnych uczestniczących w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej do podjęcia ewentualnego zatrudnienia u potencjalnego pracodawcy, m.in. będącego spółdzielnią socjalną.

Tym samym, od 2018 roku mamy do czynienia ze znaczącą zmianą w ustawodawstwie dotyczącym spółdzielczości socjalnej. Znaczącą, ale zapewne nie ostatnią, z uwagi na dynamicznie zmieniającą się sytuację na rynku pracy oraz w zakresie zmian polityki publicznej w obszarze spraw społecznych i gospodarczych.

Problematyka statusu prawnego spółdzielni socjalnych od początku, tj. już w trakcie debaty w 2005 roku, budziła liczne emocje i dyskusje. Pierwotne zarzuty wskazywały na zagrożenie nadużyciami i nadmierne uprzywilejowanie spółdzielni. Jak stwierdzano wówczas w dyskusji: *„Nie można dać się zwieść nazewnictwu. Spółdzielnie socjalne byłyby niczym innym jak przedsiębiorstwami, tylko zwolnionymi z płacenia podatku. Gdyby ustawa weszła w życie w proponowanym kształcie, za rok lub półtora przez Polskę przeszłaby fala przekształceń działających dziś na rynku firm w uprzywilejowane spółdzielnie. Wystarczyłoby, aby przedsiębiorca zwolnił zatrudnionych u siebie pracowników, ci zarejestrowaliby się w urzędzie pracy jako bezrobotni i razem założyli spółdzielnię socjalną. Bez znaczenia byłoby przy tym, czy byliby zarejestrowani w urzędzie pracy jeden dzień czy 10 lat”*¹⁹. Już pierwsze lata obowiązywania ustawy pokazały, że zarzuty te były zupełnie nietrafione. Pojawiały się natomiast fundamentalne rozbieżności, dotyczące koncepcji funkcjonowania spółdzielni socjalnych na rynku. Dylematem, który stał się przedmiotem wielu dyskusji, była trwałość działania spółdzielni socjalnych.

Hubert Izdebski stwierdzał, iż: *„spółdzielnie socjalne powinny być raczej instrumentami protekcjonizmu wychowawczego niż stabilnymi podmiotami systemu gospodarczego”*²⁰. Ten pogląd pojawiał się w wielu wypowiedziach akademickich.

¹⁹ Spółdzielnie socjalne – ustawa nie w tej kadencji, w: <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/120245.html>.

²⁰ H. Izdebski, Polski model spółdzielni socjalnej na podstawie analizy rozwiązań prawno-instytucjonalnych, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2008. Tekst przygotowany w ramach projektu „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków” w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, <http://www.isp.org.pl/kompas/?v=news&id=88&ln=pl>.

Z kolei Małgorzata Gersdorf²¹ zwracała uwagę na to, że reintegracja nie może zostać osiągnięta w przypadku *de facto* ograniczenia zdolności prawnej spółdzielni socjalnej, skoro ta nie może przekształcić się choćby w zwykłą spółdzielnię pracy (nie wspominając o spółce prawa handlowego) mocą własnej decyzji. Tym samym sugerowano przejściowość formy spółdzielni socjalnej i wtórność wobec podmiotów rynkowych. Jednak pojawiają się również głosy odmienne, m.in. Ryszarda Szarfenberga²² czy Jacka Tittenbruna²³ o trwałości funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Dylemat ten zostanie oczywiście rozstrzygnięty empirycznie, jednak i ustawodawca może kształtować zachowania spółdzielców, czego dowodem są m.in. zmiany w prawie spółdzielczym przyjęte w ustawie o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców z marca 2011²⁴, umożliwiające przekształcenie spółdzielni pracy w spółki prawa handlowego. W ustawodawstwie dotyczącym spółdzielni socjalnych nie zastosowano takich rozwiązań, wskazując na trwałość formy prawnej i dopuszczając zarówno podział, jak i połączenie spółdzielni socjalnej jedynie w inną spółdzielnię socjalną. Wskazany wyżej dylemat pojawia się do dzisiaj. W wielu dyskusjach o przyszłości polskiego modelu ekonomii społecznej wskazuje się na potrzebę istnienia trwałych podmiotów, opartych o demokratyczną strukturę właścicielską, nie zaś formę rotacyjnych miejsc pracy. Ostatnie zmiany z 2017 roku wskazują na potrzebę edukowania pracowników i przygotowywania ich do roli współwłaścicieli przedsiębiorstw spółdzielczych.

Prezentowany Państwu komentarz przygotowany został przez Cezarego Miżewskiego, jednego z autorów ustawodawstwa spółdzielczości socjalnej, niegdyś podsekretarza i sekretarza stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, zajmującego się obecnie w ramach Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych na co dzień teorią i praktyką spółdzielczości socjalnej, dr Barbarę Godlewską-Bujok, prawniczkę, zajmującą się zagadnieniami tworzenia prawa zatrudnienia w Polsce, adiunkta w Zakładzie Społeczno-Prawnych Problemów Zatrudnienia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego oraz Agnieszkę Muzykę, główną specjalistkę ds. spółdzielczości socjalnej, w Departamencie Ekonomii Społecznej i Solidarnej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Należy pamiętać, iż literatura prawnicza w tym zakresie jest dość ograniczona, podobnie

²¹ M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, w: Z. Góral (red.), Z zagadnień współczesnego prawa pracy. Księga pamiątkowa poświęcona Henrykowi Lewandowskiemu, Warszawa 2009, s. 449 i nast.

²² R. Szarfenberg, Polemika z tezami prof. H. Izdebskiego wyrażonymi w tekście „Polski model spółdzielni socjalnej na podstawie analizy rozwiązań prawno-instytucjonalnych” (Instytut Spraw Publicznych), w: <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/polemikaSS.pdf>.

²³ J. Tittenbrun, Własność siły roboczej a spółdzielnie socjalne jako mechanizm walki z wykluczeniem społecznym, w: J. Tittenbrun (red.), Spółdzielnie Socjalne. Skuteczny mechanizm walki z wykluczeniem społecznym czy ślepa uliczka?, Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, Poznań 2010, s. 7 i nast.

²⁴ Art. 2 ustawy z 25 marca 2011 o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, Dz.U. z 2011 r. Nr 106, poz. 622.

jak orzecznictwo, choć z pewnością można znaleźć więcej materiałów niż jeszcze choćby 5–10 lat temu. Toczy się ponadto szereg dyskusji, powstały rozprawy doktorskie²⁵ i istnieje wiele kontrowersji dotyczących omawianych przepisów, które stanowią przedmiot artykułów naukowych i popularnonaukowych²⁶, interpretacji i wyjaśnień prawnych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W opracowaniu komentarza korzystano z opinii lustratorów. Autorzy dziękują za uwagi zgłoszone m.in. przez Zbigniewa Prałata, Waldemara Żbika i Anetę Englot. Komentarz został przygotowany przez rozszerzony skład autorski. Uwzględnia dwa poprzednie wydania, jednak w porównaniu z nimi jest obszerniejszy i uzupełniony o zmiany wprowadzone dużą nowelizacją ustawy, która weszła w życie 31 marca 2018 r.

Należy też przyjąć, że prezentowany komentarz, oparty o stan wiedzy aktualny na 1 października 2018 roku, zawiera interpretacje zgodne z poglądami Autorów oraz zaakceptowane przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Komentarz może stać się przedmiotem dyskusji, tak aby jego kolejne wydania stanowiły coraz bardziej kompletne kompendium wiedzy merytorycznej i prawniczej o spółdzielniach socjalnych.

Barbara Godlewska-Bujok
Cezary Miżejewski
Agnieszka Muzyka

²⁵ M.in. Michał Sobczak, *Spółdzielczość socjalna jako metoda ograniczania wykluczenia społecznego w Polsce na przykładzie województwa łódzkiego* (Uniwersytet Łódzki), czy Martyna Jedlińska, *Spółdzielnia socjalna w prawie polskim. Zagadnienia cywilnoprawne* (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie).

²⁶ Por. m.in. M. Ołdak, M. Syty, G. Wojtanowski, *Funkcjonowanie ustawy o spółdzielniach socjalnych. Wnioski i rekomendacje*, w: J. Tittenbrun (red.), *Spółdzielnie Socjalne. Skuteczny mechanizm walki z wykluczeniem społecznym czy ślepa uliczka?*, Stowarzyszenie na rzecz spółdzielni socjalnych, Poznań 2010, str. 295 i nast. J. Brzozowska, A. Bulka, *Spółdzielnie socjalne*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2006, F. Pazderski, *Kooperatywa po polsku – czyli o systemie spółdzielczości socjalnej w III RP*, Instytut Spraw Publicznych, marzec 2011. *Spółdzielczość socjalna. Wybrane aspekty metodologiczne i porównawcze* pod redakcją Cezarego Żołędowskiego i Małgorzaty Ołdak, Instytut Polityki Społecznej UW, Warszawa 2015, Martyna Jedlińska, *Spółdzielnia socjalna w prawie polskim zagadnienia cywilnoprawne*, Instytut Stefczyka, Warszawa 2017.

USTAWA
z dnia 27 kwietnia 2006 r.
o spółdzielniach socjalnych
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1205.)

Stan prawny na dzień 1 października 2018 roku

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady zakładania, prowadzenia działalności, łączenia oraz likwidacji spółdzielni socjalnej.

2. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do spółdzielni socjalnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 oraz z 2005 r. Nr 122, poz. 1024)²⁷.

1. **[Geneza ustawy o spółdzielniach socjalnych]** Uchwalenie ustawy o spółdzielniach socjalnych z dnia 27 kwietnia 2006 r. nie było jedyną próbą regulacji funkcjonowania takiego rodzaju podmiotu gospodarczego w polskim obrocie prawnym. Po raz pierwszy instytucja spółdzielni socjalnej w prawodawstwie polskim pojawiła się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy²⁸. Ówczesny przepis art. 127 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadził do ustawy Prawo spółdzielcze z 1982 r.²⁹ nowy typ spółdzielni pracy – spółdzielnie socjalne, oraz określił niektóre uprawnienia spółdzielni w zakresie dotacji udzielanych na założenie spółdzielni ze środków Funduszu Pracy. Skutkiem tej nowelizacji nie była jednak znacząca zmiana w rozpowszechnianiu tej formy przedsiębiorstwa. Przede wszystkim wprowadziła dodatkową odmianę dotychczasowej formuły spółdzielni pracy. Nie wskazywano ponadto, z jakich możliwości ekonomicznych może skorzystać nowo powstały typ osoby prawnej³⁰.

Uchwalona w 2006 roku ustawa o spółdzielniach socjalnych zmieniła ten stan prawny i faktyczny, rozbudowała instytucję spółdzielni socjalnej w polskim systemie prawnym, wprowadzając nowe regulacje i przyznając nowe uprawnienia spółdzielniom socjalnym, tworząc nowy typ podmiotu posiadającego zarówno cechy przedsiębiorstwa, jak również organizacji pozarządowej. Ponadto ustawa określiła relacje spółdzielni z administracją publiczną, wyposażając tą ostatnią w uprawnienia do budowania pozycji spółdzielni socjalnej jako instrumentu polityki społecznej.

²⁷ Obecny adres publikacyjny Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 i 1596.

²⁸ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy weszła w życie 1 czerwca 2004 roku i była później wielokrotnie nowelizowana. Przepisy dotyczące spółdzielni socjalnych w ustawie Prawo spółdzielcze derogowano z chwilą wejścia w życie przepisów ustawy o spółdzielniach socjalnych 6 lipca 2006 r.

²⁹ Nowy Dział V w Części II w ustawie z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, tekst jednolity Dz.U. z 2018, poz. 1285, z późn. zm., dalej jako „ustawa Prawo spółdzielcze”.

³⁰ M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, w: Z. Góral (red.), Z zagadnień współczesnego prawa pracy. Księga pamiątkowa poświęcona Henrykowi Lewandowskiemu, Warszawa 2009, s. 449 i nast.

2. **[Spółdzielczość socjalna w polityce państwa]** Poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa spółdzielnia miała stanowić część systemu aktywnej integracji oraz zatrudnienia socjalnego, stwarzając nowe możliwości znalezienia pracy i powrotu na rynek pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zaliczanych do grupy osób o tzw. niskiej zatrudnialności. Uchwalenie ustawy oznaczało również dążenie ustawodawcy do realizacji aktywnej polityki zatrudnienia i integracji społecznej³¹, za sprawą nowego mechanizmu aktywizacji zawodowej oraz reintegracji zawodowej i społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy.

3. Ideowym wzorem dla polskiego ustawodawcy przy tworzeniu uregulowań legislacyjnych dla instytucji spółdzielni socjalnych było ustawodawstwo włoskie i fińskie³². We Włoszech spółdzielnie socjalne są formą przedsiębiorstwa społecznego. Jedną z ich najważniejszych cech jest zakres oddziaływania na grupy zagrożone wykluczeniem na rynku pracy. Warto jednak pamiętać, że włoskie spółdzielnie socjalne to nie tylko podmioty działające na rzecz aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (tzw. spółdzielnie socjalne typu B), ale również podmioty świadczące usługi społeczne (tzw. spółdzielnie typu A), co powinno dać asumpt do przyszłych zmian legislacyjnych w obszarze spółdzielczości socjalnej.

4. Uchwalenie ustawy o spółdzielniach socjalnych było jednym z elementów prowadzenia polityki społecznej przez rząd. Miał na celu ograniczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego, a jednocześnie osiągnięcie jak największego poziomu spójności i integracji społecznej. Było to zgodne z celami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ujętymi w Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Jednym z celów określonych w Krajowym Planie Działania na rzecz Integracji Społecznej, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. był rozwój spółdzielczości socjalnej. Priorytet 3 Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej, w działaniu 3.2 dotyczącym Ekonomii Społecznej, dotyczył właśnie

³¹ W art. 1 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ustawodawca określił cele zadań podejmowanych przez instytucje rynku pracy w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Realizację tych celów nakłada na państwo Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Warto zauważyć, że treść art. 1 ust. 2 pkt. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa, że takim celem jest pełne i produktywnie zatrudnienie, a więc można wnioskować, że to instytucje rynku pracy mają wspierać realizację polityki rynku pracy zmierzającą do pełnego produktywnego zatrudnienia, określoną również w art. 10 § 3 kodeksu pracy, jak również określone w art. 1 ust. 2 pkt. 4 wzmocnienie integracji oraz solidarności społecznej. Z kolei art. 6 ust. 1 pkt. 1–6 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy jako instytucje rynku pracy wskazuje podmioty publiczne i niepubliczne. Tak więc realizacja zasady wyrażonej w art. 10 § 3 kp ma następować w wyniku działalności podmiotów publicznych i niepublicznych. Takie sformułowanie treści przepisu może wskazywać na delegowanie niektórych zadań do instytucji niepublicznych i pozostaje w duchu zmian okresu globalizacji. Wskazuje także na wzrost znaczenia instytucji niepublicznych jako partnera w realizacji zadań z zakresu polityki społecznej, m. in. rozwiązywania kwestii zatrudnienia, a takim partnerem z pewnością jest spółdzielnia socjalna.

³² Projekt ustawy o spółdzielniach socjalnych wraz z projektami aktów wykonawczych. Druk sejmowy 49. Uzasadnienie, s. 3–6. Tekst ustawy z dnia 8 listopada 1991 roku nr 381 o spółdzielniach socjalnych (Republika Włoska), w: E. Leś i M. Ołdak (red.), *Przedsiębiorstwo społeczne w rozwoju lokalnym*, Tom 2 Zeszytów Gospodarki Społecznej, Collegium Civitas, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007, s. 247 i nast.

zatrudnienia socjalnego i spółdzielni socjalnych. Podobnie w Krajowym Programie „Zabezpieczenie społeczne i integracja społeczna na lata 2008–2010” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2008 roku, w priorytecie 2. „Integracja przez aktywizację”, wskazano jako jedno z działań wsparcie rozwoju spółdzielczości socjalnej.

5. Uchwalenie ustawy o spółdzielniach socjalnych było także wyrazem realizacji założeń Strategii Lizbońskiej oraz Wspólnotowego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, a także celów Wspólnoty w zakresie walki z bezrobociem i wykluczeniem społecznym: ułatwienia uczestnictwa w zatrudnieniu i dostępie do wszelkich zasobów, praw, dóbr i usług, zapobiegania ryzyku wykluczenia społecznego, oraz pomocy dla najuboższych, najbardziej narażonych na to ryzyko. Uchwalenie ustawy o spółdzielniach socjalnych było również oparte na założeniach Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską³³. Zgodnie z art. 136 oraz 137 celem Wspólnoty jest bowiem wspieranie zatrudnienia, poprawa warunków życia i pracy, zapewnienie właściwej ochrony socjalnej, rozwój zasobów ludzkich na rzecz trwałego wysokiego zatrudnienia oraz zwalczanie izolacji społecznej.

6. Ustawa o spółdzielniach socjalnych wraz z innymi ustawami, m. in. ustawą o zatrudnieniu socjalnym i ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy tworzy system aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, a więc takich, którym najtrudniej znaleźć pracę. Spółdzielnie socjalne są ważnym instrumentem ułatwiającym stworzenie wspólnego przedsiębiorstwa osobom chcącym wspólnie je prowadzić, a które dotąd – z różnych powodów – nie były w stanie tego zrobić.

7. Należy podkreślić, że spółdzielczość socjalna jest również elementem ruchu spółdzielczego jako forma prawna łącząca klasyczne funkcje spółdzielni z realizacją celów reintegracji społecznej. Tradycja ruchu spółdzielczego liczy już około 150 lat i zawsze odnosiła się do włączania w system gospodarczy drobnych wytwórców, realizując przy tym demokratyczną zasadę współuczestniczenia członków w zarządzaniu wspólnym przedsięwzięciem (jeden członek – jeden głos) oraz zasadę solidarności społecznej. Osłabienie ruchu spółdzielczego w Polsce jest konsekwencją paradoksu, wynikającego z tego, że w okresie realnego socjalizmu spółdzielczość traktowana była jako relikwyt kapitalizmu, a po 1989 roku – z uwagi na wady w funkcjonowaniu wynikające z systemu nakazowo-rozdzielczego i kierowniczej roli partii – jako relikwyt socjalizmu³⁴.

8. Spółdzielnie socjalne, jako podmioty powołane do aktywizacji osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, doskonale wpisują się w charakter ruchu spółdzielczego. W ustawie Prawo spółdzielcze pojęcie spółdzielni definiuje się jako dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi

³³ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Tekst skonsolidowany (uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Nicei. Traktat o Unii Europejskiej), Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003.

³⁴ M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, w: Z. Góral (red.), Z zagadnień współczesnego prawa pracy. Księga pamiątkowa poświęcona Henrykowi Lewandowskiemu, Warszawa 2009, s. 449 i nast.

działalność gospodarczą (art. 1 ustawy Prawo spółdzielcze)³⁵. Głównymi cechami spółdzielni wyróżnianymi w literaturze³⁶ są: zrzeszeniowy charakter spółdzielni, dobrowolność, zmienny skład osobowy, zmienny fundusz udziałowy, prowadzenie działalności gospodarczej w interesie członków oraz dodatkowo prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej. Ta ostatnia cecha, w przypadku spółdzielni utworzonej na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, nie jest jej głównym celem, zaś w przypadku spółdzielni socjalnej staje się celem zasadniczym, który definiuje jej znaczenie jako instrumentu wspieranego zatrudnienia.

Porównując ustrój spółdzielni socjalnej do spółdzielni utworzonej na mocy ustawy Prawo spółdzielcze warto zauważyć, że dzielą one te same cechy, które właśnie wyróżniają spółdzielnie od innych podmiotów w obrocie prawnym. To w szczególności zrzeszeniowy charakter spółdzielni – spółdzielnia to grupa osób współdziałających dla osiągnięcia wspólnego celu, który przekracza możliwości jednostki. W przypadku spółdzielni socjalnej wspólnym celem jest również – a może przede wszystkim – reintegracja społeczna i aktywizacja osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Kolejną cechą wspólną jest dobrowolność członkostwa w spółdzielni, co wyłącza jakąkolwiek formę przymusu zarówno co do założenia spółdzielni, jak i kształtowania aktywności członkowskiej. Dobrowolność leży zatem u podstawy powstania więzi członkowskiej i jej trwałości. Przystąpienie do spółdzielni jest wyrazem dokonania pewnego wyboru, podjęcia pewnej odpowiedzialności, przekonania o słuszności podjętej decyzji oraz o korzyściach (nie tylko ekonomicznych) z dokonania właśnie takiego wyboru.

Następną, niezwykle istotną cechą spółdzielni wspólną dla obu porównywanych jej typów jest samorządność, którą rozumieć należy jako możliwość decydowania o swoich sprawach – oczywiście w granicach prawa – i zarządzania tymi sprawami w sposób demokratyczny, co oznacza udział w procesie decydowania, ale również ponoszenie odpowiedzialności za podjęte decyzje. W węższym znaczeniu to również faktyczna możliwość bezpośredniego udziału w zarządzaniu spółdzielnią.

W obecnym stanie prawnym spółdzielnia socjalna – podobnie jak inne spółdzielnie utworzone na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze – prowadzi działalność gospodarczą, z zastrzeżeniem, że cała nadwyżka bilansowa jest przeznaczana na: fundusz zasobowy (nie mniej niż 20%), na cele związane z reintegracją społeczno-zawodową jej członków, (nie mniej niż 30%) (art. 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych). W przypadku spółdzielni utworzonych na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, nadwyżkę bilansową można dzielić pomiędzy członków (art. 76–77 ustawy Prawo spółdzielcze). Obowiązek przekazywania nadwyżki bilansowej na fundusze określone w art. 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych wynika po pierwsze stąd, że spółdzielnia socjalna, w odróżnieniu od spółdzielni utworzonej na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, nie jest organizacją prowadzoną wyłącznie dla

³⁵ Por. na temat prowadzenia działalności i kryteriów stwierdzenia prowadzenia działalności, Wyrok WSA w Warszawie, sygn. akt V SA/Wa 920/17, Wyrok WSA w Lublinie, sygn. akt I SA/Lu 918/17.

³⁶ Por. np. M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985, str. 16 i nast.

osiągnięcia dodatniego wyniku finansowego, ale również na rzecz realizacji celów społecznych. Określone prawem zasady podziału nadwyżki bilansowej są zatem uzasadnione wzmocnieniem potencjału spółdzielni socjalnej³⁷.

Cechą różnicującą oba typy spółdzielni jest ograniczenie co do liczby członków w spółdzielni socjalnej oraz dualny charakter spółdzielni socjalnej jako nie tylko organizacji gospodarczej, ale również organizacji powołanej do realizacji celów społecznych.

9. Ustawa określa zasady tworzenia oraz prowadzenia działalności przez spółdzielnię socjalną. Spółdzielnie prowadzą działalność na podstawie ustawy o spółdzielniach socjalnych, statutu, przepisów ustawy Prawo spółdzielcze oraz innych ustaw, regulujących poszczególne sfery jej działalności, m.in. przepisów prawa pracy w odniesieniu do pracy wykonywanej przez członków i inne osoby zatrudnione czy przepisów o ochronie danych osobowych w odniesieniu do osób zatrudnionych i klientów.

10. Art. 1 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych w sposób generalny określa zakres przedmiotowy ustawy. Warto zwrócić uwagę, że analiza tekstu ustawy wskazuje na daleko szerszy zakres przedmiotowy, aniżeli ten wymieniony we wskazanym przepisie. Ustawa określa również np. tryb świadczenia pracy przez skazanych i wolontariuszy, warunki niezbędne do uzyskania dofinansowania działalności i inne. W ustawie nie została ujęta całość problematyki spółdzielczości socjalnej. Oprócz ustawy Prawo spółdzielcze, jako ważniejsze akty odnoszące się do tejże tematyki można wskazać: kodeks cywilny³⁸, ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę o zatrudnieniu socjalnym, ustawę o podatku dochodowym od osób prawnych³⁹, ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴⁰ oraz ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁴¹.

11. Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych, w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie, wobec spółdzielni socjalnych stosuje się przepisy ustawy Prawo spółdzielcze. Chodzi tu w szczególności o strukturę organizacyjną spółdzielni, rolę i treść statutu, przystąpienie do spółdzielni, prawa członków, podstawy ich zatrudnienia, zakres stosowania postępowania wewnątrzspółdzielczego, sprawy związane z wykluczeniem i wykreśleniem ze spółdzielni oraz inne kwestie. Wyodrębnienie ustawy o spółdzielniach socjalnych nie spowodowało zerwania ich więzi z prawem spółdzielczym; nie wyeliminowało również potrzeby subsydiarnego

³⁷ Patrz przypis nr 36.

³⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1025, z późn. zm.

³⁹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1036, z późn. zm.

⁴⁰ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 450, z późn. zm., dalej jako „ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”.

⁴¹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 511, z późn. zm., dalej jako „ustawa o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*”.

stosowania przepisów ustawy Prawo spółdzielcze do spółdzielni socjalnych, a raczej służy podkreśleniu powiązania obu ustaw. Można zaryzykować twierdzenie, że ustawa o spółdzielniach socjalnych określa wyłącznie pewne odrębności od ustawy Prawo spółdzielcze, niezbędne dla realizacji założonego przez ustawodawcę celu społecznego spółdzielni socjalnych. Wniosek taki można także wysnuć z teorii racjonalnego ustawodawcy, która opiera się na przekonaniu, że akty prawne danego systemu prawnego – a więc także tekst ustawy – są wynikiem działalności jednego, w pełni racjonalnego podmiotu, konsekwentnie kierującego się określoną spójną wiedzą i określonymi ocenami.

12. Analiza przepisów prawa spółdzielczego, w tym również przepisów ustawy o spółdzielniach socjalnych w zakresie odwołującym się do ustawy Prawo spółdzielcze, wskazuje, że są to akty prawne z pogranicza prawa cywilnego. Przykładem tego mogą być normy dotyczące organów spółdzielni jako osoby prawnej czy podejmowanie przez spółdzielnię socjalną czynności prawnych, regulacji prawno-pracowniczych i prawno-administracyjnych.

Art. 2. 1. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej.

2. Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:

1) społecznej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,

2) zawodowej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy

- a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.

3. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków, pracowników oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2016 r. poz. 1817 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60, 573 i 1909)⁴².

1. Przepis art. 2 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych jest analogiczny do przepisu art. 181 ustawy Prawo spółdzielcze, który dotyczy określenia przedmiotu działalności spółdzielni pracy, i właściwie zachował się w niezmienionej formie od momentu uchwalenia tej ostatniej ustawy w 1982 roku.

⁴² Obecnie adres publikacyjny to Dz.U. z 2018 r. poz. 450, 650 i 723.

2. **[Przedsiębiorstwo]** Termin „przedsiębiorstwo” w art. 181 ustawy Prawo spółdzielcze został użyty w znaczeniu funkcjonalnym, co oznacza, że w istocie rzeczy przepis ten statuuje obowiązek prowadzenia zorganizowanej działalności gospodarczej, w której członkowie spółdzielni biorą osobisty udział. To właśnie ów osobisty udział jest wyróżnikiem działalności spółdzielni pracy, ale też obowiązek taki jest przewidziany tylko w tym jednym przypadku, stąd zastrzeżenie zawarte w ustawie o spółdzielniach socjalnych jest konieczne.

3. Termin „przedsiębiorstwo” może oznaczać w tym przypadku działalność zawodową i gospodarczą w dziedzinie produkcji dóbr, handlu i usług, podejmowanych w celach zarobkowych. Może również być rozumiany jako zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do wykonywania określonych zadań gospodarczych. Jednak należy pamiętać, że spółdzielnia jest podmiotem, którego celem jest zaspokajanie interesów indywidualnych, grupowych i społecznych poprzez prowadzenie działalności gospodarczej i społecznej. Zarówno cel, jak i środki do jego realizacji składają się na pojęcie spółdzielni, co wyklucza traktowanie przedsiębiorstwa prowadzonego przez spółdzielnię jako odrębnego podmiotu⁴³.

4. Prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa nie oznacza też współwłasności w znaczeniu prawnym, ponieważ to właśnie przedsiębiorstwo jest własnością spółdzielni. Służy jedynie podkreśleniu charakteru przedsiębiorstwa. Warto zwrócić jednak uwagę, że art. 3 Prawa spółdzielczego stanowi, że majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków, ale nie oznacza to współwłasności np. środków trwałych należących do spółdzielni w sensie prawnym (przykładowo w pięcioosobowej spółdzielni nie jest tak, że każdy członek spółdzielni posiada 1/5 samochodu; samochód należy do spółdzielni jako osoby prawnej). Sąd Najwyższy w wyroku z 9 lipca 2003 r. (sygn. Akt III KK 334/2002) stwierdził, że majątek spółdzielni jest cudzym mieniem, także dla członka spółdzielni. Musimy bowiem pamiętać, że spółdzielnia socjalna ma osobowość prawną, więc jej majątek należy do spółdzielni jako osoby prawnej, a nie do jej członków⁴⁴.

5. **[Osobista praca członków i pracowników]** Cechami charakterystycznymi spółdzielni jest prowadzenie przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę jej członków co wiąże się z obowiązkiem świadczenia pracy na rzecz spółdzielni. Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw wzmocniła pozycję pracowników spółdzielni socjalnej przez ponowne zdefiniowanie przedmiotu działalności spółdzielni socjalnej. Od 2010 funkcjonują bowiem spółdzielnie socjalne zakładane przez osoby prawne, gdzie funkcjonowanie zaczyna się od zatrudniania pracowników, którzy mają prawo po pewnym czasie stać się członkami spółdzielni. Ponadto coraz częściej w spółdzielniach socjalnych obok pracujących członków spółdzielni pojawiają się pracownicy, nie będący człon-

⁴³ Por. M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985, str. 258.

⁴⁴ W. Żbik, „Spółdzielczość socjalna. Poradnik skrajnie praktyczny”, Wydanie III, Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej, 2015 r., str. 147.

kami spółdzielni. Powodowało to liczne problemy interpretacyjne w zakresie np. finansowania reintegracji zawodowej i społecznej.

Zatrudnianie przez spółdzielnię socjalną pracowników niebędących członkami leży w interesie spółdzielni socjalnej, ponieważ jest to przygotowanie pracowników spółdzielni socjalnej do świadomego i odpowiedzialnego wstąpienia do grona członków spółdzielni.

6. Przepis art. 2 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych ma zasadniczo charakter imperatywny. Działanie na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków oraz pracowników spółdzielni będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym jest zadaniem o charakterze obligatoryjnym. Stanowi to jeden z istotnych elementów konstytuujących spółdzielnię socjalną. Zgodnie z Deklaracją Spółdzielczej Tożsamości Międzynarodowego Związku Spółdzielczego: „*Spółdzielnie opierają swoją działalność na wartościach samopomocy, samoodpowiedzialności, demokracji, sprawiedliwości i solidarności*”⁴⁵. Tym samym reintegracja społeczna i zawodowa stanowi wypełnienie ideowego przesłania funkcjonowania spółdzielni.

Po nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych, która weszła w życie z dniem 31 marca 2018 r., spółdzielnia socjalna działa na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej nie tylko członków spółdzielni, ale również na rzecz pracowników spółdzielni niebędących jej członkami, a pochodzących z grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy. Daje to podstawę do pełnej realizacji zasadniczego celu spółdzielni socjalnej, jakim jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, niezależnie czy osoby te posiadają status członka, czy jedynie pracownika spółdzielni socjalnej. Spółdzielnia socjalna – jak każdy pracodawca – ma możliwość działania na rzecz swoich pracowników. W praktyce bardzo wielu z nich prowadzi określoną formę działalności socjalnej na rzecz swoich pracowników. Ustawa nie przesądza w jakim zakresie i w jaki sposób działalność ta ma być prowadzona przez spółdzielnie socjalne. Przepis nie nakłada zatem na spółdzielnie socjalne żadnych niewspółmiernych obowiązków, które byłyby niezgodne z interesem ich członków. Tym samym regulacje nie kolidują z istotą formy prawnej spółdzielni, wyrażoną w art. 1 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze, a polegającą na prowadzeniu wspólnej działalności gospodarczej w interesie swoich członków.

7. **[Reintegracja społeczna]** Pojęcie reintegracji społecznej pojawiło się po raz pierwszy w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, odnosząc się do uczestnictwa w zajęciach Klubu Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej. Zgodnie z treścią ustawy, reintegracja społeczna obejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Ustawodawca nie wskazał enumeratywnie zakresu możliwych działań, a tym samym pełnego zakresu możliwych wydatków na ten cel. Z dotychczasowej

⁴⁵ Deklaracja Spółdzielczej Tożsamości została przyjęta przez Jubileuszowy Kongres Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchesterze w dniach 20–22 września 1995 r. Tekst odstępnym na stronie Krajowej Rady Spółdzielczej: <http://krs.org.pl>.

praktyki działań spółdzielczych można natomiast wskazać przykładowe kierunki działań⁴⁶ w tym obszarze o charakterze:

- obywatelskim – organizowanie i uczestnictwo członków spółdzielni w spotkaniach z politykami, urzędnikami na szczeblu rządowym, samorządowym, organizacja i podpisywanie petycji, edukacja proekologiczna członków, w tym poprzez wspieranie różnego typu akcji ekologicznych (np. zakup kubłów pozwalających segregować w sposób ekologiczny śmieci), działalność lobbingsową i rzeczniczą na rzecz ruchu spółdzielczego; pomocowym czy prospołecznym – polegających na udzielaniu pomocy i wsparcia członkom spółdzielni, niezależnego od ich pracy, jak i wsparcie lub uczestnictwo w pomocy wzajemnej, np. pomoc w zakupie opału, udział w sprzątanii ulicy, pomoc dla członków spółdzielni w bieżących sprawach, np. zakupy, sprawy na pocztę, opieka nad dzieckiem, sfinansowanie biletów komunikacji miejskiej (np. sieciowych), biletów do kina, opłacenia Internetu, zakup komputera, udział w urządzaniu, sfinansowanie lub zorganizowanie miejsca zabaw dla dzieci czy organizowanie zbiórki odzieży;
- kooperacyjnym – mających na celu rozwój umiejętności współpracy z innymi; przy czym kooperacji służy wszelkiego typu działalność o charakterze integracyjnym, np. wspólne szkolenia i wyjazdy szkoleniowe na rzecz budowania zespołu, organizacja i uczestnictwo w rozgrywkach sportowych, gry zespołowe.

8. Pojęcie reintegracji zawodowej pojawiło się po raz pierwszy w ustawie o zatrudnieniu socjalnym, odnosząc się do uczestnictwa w zajęciach Klubu Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej. Zgodnie z ustawą reintegracja zawodowa obejmuje działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. W tym przypadku działania spółdzielni oraz możliwe wydatki dotyczą zwiększenia motywacji członków spółdzielni socjalnej do podwyższenia kwalifikacji zawodowych, odnalezienia własnej ścieżki rozwoju i kariery zawodowej poprzez pracę z doradcami zawodowymi (np. psychologiem pracy), a w konsekwencji zdobycia wykształcenia, zawodu lub umiejętności umożliwiających samorealizację zawodową.

9. Prowadzenie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej nie stanowi działalności gospodarczej i jest częścią statutowej działalności odpłatnej lub nieodpłatnej w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴⁷. Wydatki na tę działalność są zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych⁴⁸. Należy pamiętać, że reintegracja zawodowa i społeczna nie jest tożsama z faktem zatrudnienia. Oznacza bowiem dodatkowe czynności na rzecz osób zatrudnianych wzmacniając ich sytuację zawodową i społeczną jako spółdzielcy.

⁴⁶ Niektóre propozycje w: Społeczne aspekty działalności, spółdzielni socjalnych opr. Anna Sobol, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009.

⁴⁷ Patrz komentarz do art. 8 ustawy zamieszczony w niniejszej publikacji.

⁴⁸ Patrz komentarz do art. 10 ustawy zamieszczony w niniejszej publikacji (pkt 6 „Ulgi podatkowe w nadwyżce bilansowej”).

10. **[Działalność społeczna i oświatowo-kulturalna spółdzielni]** Spółdzielnia społeczna, oprócz prowadzenia przedsiębiorstwa i reintegracji zawodowej i społecznej, może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków, pracowników oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Tym samym ustawodawca umożliwił prowadzenie tego rodzaju działalności, pozostawiając do uznania spółdzielców możliwość ich prowadzenia. Powinna zatem znaleźć ona swój wyraz w postanowieniach statutu. W przypadku braku odpowiedniego postanowienia w statucie, nie jest możliwa do realizacji. Postanowienia określające szczegółowo obszary działalności statutowej, o których mowa w art. 4 ust. 1 ww. ustawy, mogą zostać określone w statucie spółdzielni. Szczegółowe określenie zakresu prowadzonej działalności nieodpłatnej lub odpłatnej pożytku publicznego – zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – możliwe jest również, poprzez uchwałę organów statutowych spółdzielni, o ile statut zawiera postanowienia o prowadzeniu działalności pożytku publicznego, zgodnie z przepisami ww. ustawy.

11. Prowadzenie działalności oświatowo-kulturalnej możliwe jest zarówno wobec członków i pracowników spółdzielni, jak i rodzin spółdzielców oraz środowiska lokalnego. Działalność taką można przykładowo realizować poprzez organizowanie:

- zajęć w stałych lub czasowych sekcji zainteresowań członków spółdzielni i ich rodzin;
- imprez plenerowych, poprzez imprezy dla środowiska spółdzielczego lub wspólne wraz ze społecznością lokalną;
- działalności kulturalnej, poprzez zakup biletów na imprezy artystyczne, kulturalne, rozrywkowe i sportowe oraz zakup sprzętu sportowego do wspólnego użytku;
- zajęć edukacyjnych i szkoleniowych;
- działalności sportowej i turystycznej, poprzez organizowanie zajęć sportowych, wycieczek turystycznych;
- działań społecznych, m.in. poprzez współpracę z młodzieżą, tworzenie spółdzielni uczniowskich.

12. Należy pamiętać, że obecnie wszelka działalność oświatowo-kulturalna i społeczna może mieć charakter zarówno odpłatny, jak i nieodpłatny. Spółdzielnia może również prowadzić omawianą działalność na rzecz członków lub ich środowiska lokalnego także bez pobierania od swoich członków wynagrodzenia. Sposób prowadzenia działalności społecznej i kulturalno-oświatowej powinien wynikać wprost ze statutu oraz uchwał władz spółdzielni.

13. Działalność oświatowo-kulturalna nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców⁴⁹ i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub nieodpłatna. Tym samym prowadzenie takiej działalności na warunkach opisanych w ustawie powinno zostać określone w statucie spółdzielni. Należy jednak pamiętać, że postanowienie takie nie ma charakteru

⁴⁹ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, Dz.U. z 2018 r. poz. 646.

obligatoryjnego, a spółdzielnia może prowadzić tę działalność, o ile w tym zakresie zostanie podjęta decyzja spółdzielców. Ewentualny przychód z działalności oświatowo-kulturalnej i społecznej jako przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego. Tym samym może on zostać tylko spożytkowany na prowadzenie dalszej działalności o charakterze oświatowo-kulturalnym lub inną działalność w sferze pożytku publicznego. Środki powinny być odrębnie księgowane. Szczegóły (tytuły wydatkowania) prowadzonej działalności oświatowo-kulturalnej lub społecznej powinny zostać określone w uchwale rady nadzorczej lub walnego zgromadzenia (w przypadku braku rady nadzorczej). Działalność oświatowo-kulturalna i społeczna może być prowadzona przez pracowników i współpracowników spółdzielni. Oznacza to, że może to być osoba zatrudniona na podstawie spółdzielczej umowy o pracę lub pracownik zatrudniony na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, lub w ramach wolontariatu jako szansa na podjęcie zatrudnienia w spółdzielni.

14. [Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych] Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ustawa ta, zgodnie z treścią art. 3 ust. 3a, określiła możliwość działania spółdzielni socjalnej w sferze pożytku, z wyłączeniem:

- inicjowania i uczestnictwa w inicjatywie lokalnej (art. 19b–19h ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie)⁵⁰;
- możliwości starania się o status organizacji pożytku publicznego (art. 20–34 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Tym samym spółdzielnia socjalna może podejmować następujące zadania związane z działalnością pożytku publicznego:

- prowadzenie działalności statutowej odpłatnej i nieodpłatnej;
- realizację zleczanych zadań publicznych;
- złożenie wniosku o realizację zadania publicznego (art. 12 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie);
- konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej spółdzielni;
- konsultowanie rocznego i wieloletniego programu współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3;
- udział we wspólnych zespołach o charakterze doradczym i inicjatywnym, tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego w przypadku ich powołania;
- realizację umowy partnerskiej określonej w art. 28a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2018 r.

⁵⁰ W tym przypadku występuje pewna sprzeczność prawna, bowiem art. 19b przyznaje prawo do inicjatywy lokalnej wszystkim podmiotom z art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a jednocześnie art. 3 ust. 3a określa, iż do tego przepisu nie stosuje się spółdzielni socjalnych.

poz. 1307) oraz porozumienia albo umowy o partnerstwie określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2018 r. poz. 1431).

15. **[Działalność odpłatna i nieodpłatna w ramach działalności pożytku publicznego]** Działalność odpłatna i nieodpłatna może być prowadzona w ramach działalności pożytku publicznego określonej w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Przepis ten określa trzydzieści dziewięć sfer działania:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- działalności charytatywnej;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
- działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
- ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 160);
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- turystyki i krajoznawstwa;
- porządku i bezpieczeństwa publicznego;

- obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- ratownictwa i ochrony ludności;
- pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- promocji i organizacji wolontariatu;
- pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- działalności na rzecz kombatanatów i osób represjonowanych;
- działalności na rzecz weteranów i weteranów poszkodowanych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz.U. z 2018 r., poz. 937);
- promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- rewitalizacji;
- działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz innych spółdzielni społecznych realizujących swe działania w sferach przedstawionych powyżej.

Tym samym mamy cały katalog działań możliwych do realizacji w ramach działalności w sferze pożytku zarówno w działalności odpłatnej, jak i nieodpłatnej. Szerzej o formach działalności odpłatnej i nieodpłatnej w komentarzu do art. 8.

16. **[Zlecenie zadań przez organy samorządu terytorialnego]** Podstawą prawną zlecenia zadań przez organy samorządu terytorialnego może być m.in. art. 7 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁵¹, wskazujący jako zadanie własne gminy kwestie „współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, czyli również spółdzielni społecznych. Podobne zobowiązanie zapisano jako zadanie publiczne o charakterze ponadgminnym w kompetencjach powiatu. Określa to art. 4 ust. 1 pkt 22 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym⁵².

17. **[Realizacja zadań publicznych na zlecenie administracji publicznej]** Jedną z istotnych formuł prowadzenia działań w sferze pożytku publicznego jest realizacja

⁵¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jednolity Dz.U. z 2018, poz. 994, z późn. zm.

⁵² Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jednolity Dz.U. z 2018, poz. 995, z późn. zm.

zadań publicznych na zlecenie administracji publicznej⁵³. Realizacja tych zadań możliwa jest w dwóch formach:

- wsparcia w sferze pożytku publicznego realizacji zadań publicznych spółdzielni socjalnej prowadzącej działalność statutową w danej dziedzinie;
- powierzenia w sferze zadań publicznych realizacji zadań publicznych spółdzielniom socjalnym prowadzącym działalność statutową w danej dziedzinie.

Oznacza to, że spółdzielnia powinna w statucie zapisać prowadzenie działalności pożytku publicznego w zakresie zgodnym z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Postanowienia określające obszary działalności pożytku publicznego mogą zostać określone w statucie, lub zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, mogą zostać określone poprzez uchwałę organów statutowych spółdzielni, o ile statut przewiduje prowadzenie takiej działalności. Jest to niezbędne w przypadku wątpliwości, czy spółdzielnia prowadzi działania statutowe w zakresie objętym realizacją zadania publicznego.

18. Realizacja zadań publicznych powinna być objęta obszarem pożytku publicznego wymienionym powyżej. Często obszary te są określone przepisami prawa materialnego, wynikającymi z konkretnych ustaw:

- z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁵⁴ (art. 25);
- z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 36)⁵⁵;
- z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3⁵⁶ (art. 61);
- z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁵⁷ (art. 4¹);
- z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 24)⁵⁸;

⁵³ Kwestie te zostały dodatkowo określone w dokumencie „Rekomendacje Ministra Pracy i Polityki Społecznej – standardy współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie realizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w interesie ogólnym)”, dostępnym pod adresem: <http://ozrss.pl/standardy-wspolpracy-jst-ze-spoldzielniami-socjalnymi/>. Rekomendacje te zostały zalecone przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju do stosowania w ramach działań związanych z projektami w zakresie usług społecznych w interesie ogólnym w Regionalnych Programach Operacyjnych.

⁵⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 1508.

⁵⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 511, z późn. zm. Przepis ten określa delegację dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia w drodze rozporządzenia, rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, które mogą być zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, mając na względzie zapewnienie realizacji potrzeb osób niepełnosprawnych. Obecnie kwestię te reguluje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, Dz.U. z 2016 r. poz. 1945.

⁵⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 603;

⁵⁷ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.

- z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁵⁹ (art. 5, ust. 3);
- z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁶⁰ (art. 9);
- z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁶¹ (art. 5);
- z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie⁶² (art. 27-28).

Pojawiają się również odrębne konkursy ofert regulowane ustawą np. w zakresie zdrowia publicznego⁶³, o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego⁶⁴ i o grach hazardowych⁶⁵ w zakresie finansowania zadań z Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

19. Istotną regulacją dotyczącą możliwości zlecania zadań publicznych są przepisy o finansach publicznych. Art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁶⁶ przewiduje możliwość zlecania innych zadań, niż określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jeżeli są przeznaczone na cele publiczne, związane z realizacją zadań danej jednostki samorządu terytorialnego. Tryb postępowania o udzielenie dotacji na inne zadania, niż określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, sposób jej rozliczania oraz sposób kontroli wykonywania zleconego zadania określa, w drodze uchwały, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, mając na uwadze zapewnienie jawności postępowania o udzielenie dotacji i jej rozliczenia. Oznacza to, że jednostka samorządu terytorialnego może przyjąć w drodze uchwały możliwość zlecania zadań np. w zakresie utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Zadanie to stanowi zadanie własne gminy, choć nie wynika wprost jako zadanie publiczne z przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

20. **[Sposób zlecania zadań publicznych]** Zlecenie zadań publicznych odbywa się zgodnie z przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na podstawie otwartego konkursu ofert. Konkurs ogłasza właściwy organ administracji publicznej, wskazując termin nie krótszy niż 21 dni od dnia ukazania się ostatniego ogłoszenia. Ogłoszenie zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest publikowane w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej organu administracji publicznej oraz

⁵⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 1265;

⁵⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 1030.

⁶⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 1390.

⁶¹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 862, z późn. zm.

⁶² Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1263.

⁶³ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym, tekst jednolity Dz. U z 2018 r. poz. 1492;

⁶⁴ Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Dz.U. z 2017 r. poz. 1909, z późn. zm.

⁶⁵ Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 165, z późn. zm.

⁶⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 2077, z późn. zm.

w siedzibie organu administracji publicznej w miejscu przeznaczonym do zamieszczania ogłoszeń. Ogłoszenie może też, lecz nie musi, ukazać się w dzienniku lub tygodniku.

21. Inicjatorem realizacji zadania publicznego może być nie tylko organ administracji publicznej. Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie spółdzielnia socjalna może z własnej inicjatywy złożyć wniosek o realizację zadania publicznego, także takiego, które jest realizowane dotychczas w inny sposób, w tym przez organy administracji publicznej. Wniosek powinien zawierać w szczególności opis zadania publicznego przeznaczonego do realizacji oraz szacunkową kalkulację kosztów realizacji zadania publicznego.

W takim przypadku właściwy organ administracji publicznej w terminie nieprzekraczającym 1 miesiąca od dnia wpłynięcia wniosku jest obowiązany na podstawie przesłanek merytorycznych określonych w art. 12. ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie rozpatrzyć celowość realizacji zadania publicznego, powinien przedstawić decyzję o podjętym rozstrzygnięciu. W przypadku decyzji pozytywnej powinien podać termin ogłoszenia otwartego konkursu ofert na realizację zgłoszonego zadania publicznego.

22. Możliwy jest również tryb bezkonkursowy przy zleceniu realizacji zadania publicznego. Zgodnie z art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego, na wniosek spółdzielni socjalnej organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego może zlecić tej spółdzielni, z pominięciem otwartego konkursu ofert, realizację zadania publicznego o charakterze lokalnym lub regionalnym, spełniającego łącznie następujące warunki:

- wysokość dofinansowania lub finansowania zadania publicznego nie przekracza kwoty 10 000 zł;
- zadanie publiczne ma być realizowane w okresie nie dłuższym niż 90 dni.

Po złożeniu wniosku przez spółdzielnię socjalną organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego uznając zasadność zgłoszonej oferty, w terminie nie dłuższym niż 7 dni roboczych od dnia wpłynięcia oferty, zamieszcza ofertę na okres 7 dni w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz w siedzibie organu jednostki samorządu terytorialnego w miejscu przeznaczonym na zamieszczanie ogłoszeń. Po tym terminie może podpisać umowę dotyczącą realizacji zadania publicznego.

23. **[Partnerstwo z instytucjami publicznymi]** Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewiduje również możliwość realizacji zadań publicznych na podstawie umowy partnerstwa w przypadku projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Przepisy odwołują się w tym przypadku do art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, z 2018, poz. poz. 1431.

Przepis ten określa iż jednostka sektora finansów publicznych dokonuje wyboru partnerów spoza sektora finansów publicznych z zachowaniem zasady przejrzystości i równego traktowania podmiotów. Jednostka, dokonując wyboru, jest obowiązana w szczególności do:

- ogłoszenia otwartego naboru partnerów na swojej stronie internetowej wraz ze wskazaniem co najmniej 21-dniowego terminu na zgłaszanie się partnerów;
- uwzględnienia przy wyborze partnerów: zgodności działania potencjalnego partnera z celami partnerstwa, deklarowanego wkładu potencjalnego partnera w realizację celu partnerstwa, doświadczenia w realizacji projektów o podobnym charakterze;
- podania do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej informacji o podmiotach wybranych do pełnienia funkcji partnera.

Wybór partnerów spoza sektora finansów publicznych jest dokonywany przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu partnerskiego.

Gdy liderem partnerstwa jest spółdzielnia socjalna i zaprasza jednostkę finansów publicznych, powyższy tryb nie jest stosowany, co pozwala na większą elastyczność.

24. Istotnym elementem działania w sferze pożytku publicznego jest możliwość udziału w konsultacjach rocznego lub wieloletniego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Roczny program współpracy jest uchwalany do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu. Program ten zawiera m.in. zasady współpracy, zakres przedmiotowy, formy współpracy, priorytetowe zadania publiczne, wysokość środków przeznaczonych na realizację programu. Tym samym udział w tworzeniu lub konsultowaniu tego programu ma istotne znaczenie dla współpracy spółdzielni socjalnych z administracją publiczną w sferze pożytku publicznego na kolejny rok budżetowy. Szczegółowy sposób konsultowania powinien zostać określony w drodze uchwały przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego.

25. Konsultacje programu oraz wszelkie inne elementy dialogu z organizacjami pozarządowymi oraz spółdzielniami socjalnymi mogą zostać scedowane na gminną lub powiatową radę działalności pożytku publicznego, jeżeli taka zostanie powołana.

Art. 3. 1. Nazwa spółdzielni zawiera oznaczenie „Spółdzielnia Socjalna”.

2. Dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu nazwy „Spn.s.”.

1. [Podstawa prawna działania spółdzielni socjalnej] Każda osoba prawna, a taką jest spółdzielnia socjalna, musi mieć określoną podstawę prawną działania. W przypadku spółdzielni socjalnych – to przede wszystkim ustawa o spółdzielniach socjalnych i ustawa Prawo spółdzielcze. Biorąc jednak pod uwagę konkretną działalność, którą spółdzielnia socjalna będzie prowadzić, przepisy wymienionych ustaw mają charakter ramowy, elastyczny i odsyłający. Tak więc działalność spółdzielni wymaga nadania statutu. Dotyczy to zwłaszcza celów i zadań konkretnej spółdzielni socjalnej. Wymagania wobec członków określa art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych, natomiast prawa i obowiązki członków wskazuje statut.

2. [Statut spółdzielni socjalnej] Statut stanowi podstawę prawną prowadzenia działalności przez spółdzielnię socjalną. Jego postanowienia stanowią normy obowiązujące spółdzielnię i jej członków. Naruszenie tych norm powoduje nieskutecz-

ność podejmowanych czynności prawnych⁶⁷. Statut musi być zgodny z przepisami obowiązującego prawa i jednocześnie szczegółowo określać stosunki prawne pomiędzy członkami oraz pomiędzy członkami a spółdzielnią. Ponadto postanowienia statutu odnoszą skutek nie tylko w stosunkach panujących wewnątrz spółdzielni socjalnej (*pro foro interno*), ale również w stosunkach zewnętrznych tejże (*pro foro externo*). Tak więc poszczególne postanowienia statutu spółdzielni socjalnej stanowią podstawę oceny prawidłowości kształtowania stosunków prawnych spółdzielni socjalnej.

3. **[Statut spółdzielni socjalnej – uchwalenie]** Uchwalenie statutu spółdzielni socjalnej jest jedną z najważniejszych czynności składających się na proces zakładania spółdzielni socjalnej. Statut spółdzielni socjalnej uchwalany jest przez założycieli, o których mowa w art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych, jednomyślnie, poprzez złożenie na nim swoich podpisów (art. 6 ustawy Prawo spółdzielcze)⁶⁸.

4. Aby uchwalić statut założyciele spółdzielni socjalnej powinni przede wszystkim zwołać zebranie, na którym muszą złożyć wspólne oświadczenie woli co do przyjęcia statutu, poprzez powyżej wskazane złożenie na nim podpisów. Będzie to wówczas oznaczać, że założyciele zgadzają się co do treści statutu i zobowiązują się poddać normom w nim przyjętym z chwilą uzyskania przez spółdzielnię socjalną osobowości prawnej, a więc w momencie uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

5. **[Statut spółdzielni socjalnej – zarejestrowanie]** Zarejestrowanie statutu spółdzielni socjalnej w Krajowym Rejestrze Sądowym (art. 7 ustawy Prawo spółdzielcze)⁶⁹ wywołuje skutek prawny w postaci założenia spółdzielni oraz nabycia przez nią osobowości prawnej (art. 11 ustawy Prawo spółdzielcze). Zgodnie z ustawą o Krajowym Rejestrze Sądowym, rejestry prowadzone są przez właściwe sądy rejonowe – sądy gospodarcze (zwane również sądami rejestrowymi). Dane dotyczące spółdzielni socjalnej są wpisywane do odpowiednich działów rejestru, a spółdzielnia uzyskuje wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Wpis do rejestru podlega obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Wszystkie numery monitora, w tym również archiwalne, są dostępne w formie elektronicznej na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

6. Przepisy nie regulują, kto może złożyć wnioszek o rejestrację spółdzielni, ale przyjmuje się, że mogą być to osoby tworzące zarząd przyszłej spółdzielni. Należy przyjąć, że za czynności wobec osób trzecich dokonane w interesie spółdzielni socjalnej przed jej rejestracją odpowiadają solidarnie osoby działające w jej imieniu (art. 11 ust. 2 ustawy Prawo spółdzielcze).

7. **[Nazwa spółdzielni socjalnej]** Przedmiot działalności spółdzielni nie musi być określony w nazwie spółdzielni socjalnej, choć – w tradycji spółdzielczej – bywa

⁶⁷ Por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 163/2007.

⁶⁸ Zob.: „Jak przygotować spółdzielnię socjalną do lustracji”, praca zbiorowa pod redakcją W. Żbika, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, 2015 r., str. 21. Publikacja dostępna pod adresem: <http://ozrss.pl/media-i-publikacje/publikacje-fachowe/>.

⁶⁹ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, tekst jednolity Dz.U., z 2018 r. poz. 986.

podawany. Historycznie firma spółdzielni musiała być tworzona w zależności od przedmiotu działalności spółdzielni. Nazwa spółdzielni socjalnej indywidualizuje spółdzielnię socjalną w obrocie prawnym. Nazwa określona jest w statucie spółdzielni. Można również pokusić się o porównanie, że nazwa spółdzielni socjalnej pełni funkcję imienia i nazwiska osoby fizycznej. Nazwa nie musi zawierać w sobie siedziby spółdzielni, choć w statucie zgodnie z art. 5 §.1 pkt 1 ustawy – Prawo spółdzielczego wymagane jest jej podanie. Niektóre sądy posiłkując się tym zapisem wprowadzają wymóg oznaczenia siedziby w nazwie. Stanowisko to jednak nie znajduje uzasadnienia w ustawie.

8. **[Skrót nazwy spółdzielni socjalnej „Spn.s.”]** Zgodnie z nowelizacją ustawy, z dniem 31 marca 2018 r. dopuszczono możliwość używania przez spółdzielnie socjalne w obrocie skrótu „Spn.s.”. Rozwiązanie to powstało wzorem oznaczeń form prawnych spółek w Kodeksie spółek handlowych, gdzie na przykład dla spółki akcyjnej możliwe jest stosowanie S.A., zaś dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „spółka z o.o.” lub „sp. z o.o.”. Ma to ułatwić działanie w obrocie handlowym w ramach prostego skrótu.

Dyskusję natomiast wywołuje kwestia stosowania skrótu nazwy całej firmy. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, przedsiębiorca działa pod firmą. Firmę ujawnia się we właściwym rejestrze, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku. Przepisy ww. ustawy rozróżniają kwestię firmy ze względu na to, czy przedsiębiorca jest osobą fizyczną, czy prawną. Odnosząc się do formy prawnej jaką jest spółdzielnia socjalna, firma zawiera określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne określenia dowolnie obrane. Możliwość posługiwania się skrótem firmy jest dopuszczalne, jednak tylko w odniesieniu do spółdzielni socjalnej. Np. przykład zamiast Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Matriks”, można stosować w obrocie nazwę Matriks Spn.S. Warto podkreślić, że obowiązkowe jest jedynie podanie pełnej firmy we właściwym rejestrze przedsiębiorców.

9. **[Siedziba spółdzielni socjalnej]** Oprócz nazwy spółdzielni, znaczenie prawne ma ustalenie siedziby spółdzielni. Określenie siedziby pełni funkcję podobną, jak adres zamieszkania osoby fizycznej. Siedziba spółdzielni socjalnej oznacza miejscowość, gdzie znajduje się organ zarządzający spółdzielnią⁷⁰. Tu powinny być doręczane pisma, przechowywana dokumentacja spółdzielni, powinny odbywać się walne zgromadzenia i inne czynności. Jednak należy zaznaczyć, że siedziba spółdzielni socjalnej nie musi być związana z miejscem faktycznie prowadzonej działalności.

10. **[Zdolność prawna spółdzielni socjalnej]** Spółdzielnia jest osobą prawną typu korporacyjnego. Posiada zdolność prawną (a więc jest podmiotem praw i obowiązków). Oznacza to również posiadanie zdolności sądowej (osoby prawne muszą mieć możliwość ochrony swoich praw i realizacji obowiązków, do czego służy w szcze-

⁷⁰ Art. 41 Kodeksu cywilnego.

gólności droga sądowa)⁷¹. Spółdzielnia socjalna prowadzi zatem działalność gospodarczą na zasadach rachunku ekonomicznego i odpowiada za swoje zobowiązania całym majątkiem. Spółdzielnia socjalna może nabywać albo zbywać prawa i obowiązki (we własnym imieniu).

Natomiast członek spółdzielni nie odpowiada za zobowiązania spółdzielni wobec jej wierzycieli, a jedynie uczestniczy w pokrywaniu strat spółdzielni do wysokości zadeklarowanych udziałów.

Spółdzielnia socjalna, jak każda inna spółdzielnia, jest również przedsiębiorstwem odmiennym od przyjętego modelu przedsiębiorstwa, ponieważ jej majątek jest prywatną własnością członków. Działa poprzez swoje organy w sposób przewidziany w ustawach i statucie. Osobowość prawną spółdzielnia nabywa z chwilą wpisania jej do Krajowego Rejestru Sądowego (art. 11 ustawy Prawo spółdzielcze).

11. Co do charakteru prawnego statutu w literaturze dominuje pogląd, że statut jest szczególnym rodzajem umowy albo kategorią czynności prawnych (obok umowy i czynności prawnych jednostronnych). Pozwala on na rozwiązywanie różnorodnych kwestii łączących się ze statutem w kategoriach cywilnoprawnych, a więc na przykład kwestii postanowień dotyczących ustroju spółdzielni jako osoby prawnej czy stosunków między członkiem a spółdzielnią⁷². Taki pogląd pozwala również na zastosowanie do statutu innych przepisów prawa cywilnego.

12. Osoba prawna jest bytem, który ma na celu stworzenie ram dla aktywności grupy ludzi dla osiągnięcia określonych celów. W regułach określających funkcjonowanie osoby prawnej muszą być wskazane podmioty, które mogą podejmować działania w imieniu danej osoby prawnej, okoliczności, w jakich mogą działać oraz zakres, w jakim mogą te działania przeprowadzać⁷³. Reguluje to właśnie statut.

13. **[Zakres statutu spółdzielni socjalnej]** Zgodnie z art. 5 ustawy Prawo spółdzielcze statut spółdzielni socjalnej powinien określać:

- oznaczenie nazwy, z zastrzeżeniem art. 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych, czyli wyraźne oznaczenie „spółdzielnia socjalna”,
- przedmiot działalności spółdzielni (działania wykonywane w ramach działalności gospodarczej wymienione zgodnie z kategoriami opisanymi w Polskiej Klasyfikacji Działalności⁷⁴ oraz informacja, że spółdzielnia działa na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej, oraz prowadzi działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych – można szczegółowo określić zadania wykonywane w tym zakresie, ale nie jest to konieczne),
- czas trwania spółdzielni socjalnej, o ile założono ją na czas określony,
- wysokość wpisowego oraz wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować,

⁷¹ Por. Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2005, str. 200.

⁷² Por. M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1985, str. 26.

⁷³ Art. 33–43 kc. Por. Z. Radwański, *prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2005, str. 182.

⁷⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U. 2007 nr 251 poz. 1885 z późn zm.

- terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie, a jeżeli statut przewiduje wnoszenie więcej niż jednego udziału, może określać ich górną granicę,
- prawa i obowiązki członków,
- zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków,
- zasady zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i podejmowania uchwał,
- zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni,
- zasady podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego), z zastrzeżeniem art. 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych, który określa, na jakich zasadach powinna być dzielona nadwyżka bilansowa i na jakie fundusze należy przeznaczyć nadwyżkowe środki⁷⁵, oraz
- zasady pokrywania strat spółdzielni.

Statut powinien zawierać również postanowienia, których wprowadzenia wymagają przepisy ustawy Prawo spółdzielcze i ustawy o spółdzielniach socjalnych. Statut może zawierać inne postanowienia niezbędne do indywidualizacji spółdzielni socjalnej. Z powyższego wynika, że w trakcie tworzenia statutu założyciele spółdzielni socjalnej są ograniczeni jedynie przepisami prawa, a po rejestracji już członkowie są tak samo ograniczeni przy zmianach treści statutu⁷⁶.

14. **[Organy spółdzielni socjalnej]** Organami spółdzielni socjalnej są: walne zgromadzenie, rada nadzorcza i zarząd. Walne zgromadzenie jest najwyższym organem spółdzielni, w którego skład wchodzi ogół członków spółdzielni. Decyzje podejmowane są w formie uchwał, które mają moc obowiązującą wobec wszystkich członków i wszystkich organów spółdzielni. Zadaniem rady nadzorczej jest sprawowanie nadzoru i kontroli nad działalnością spółdzielni. Zarząd jest organem wykonawczym. Może być organem jednoosobowym lub kolegialnym. Składa oświadczenia woli w imieniu spółdzielni i reprezentuje ją.

Art. 4. 1. Spółdzielnię socjalną mogą założyć:

1) osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.),

2) osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.)⁷⁷,

⁷⁵ To postanowienie odróżnia spółdzielnię socjalną od spółdzielni powołanej na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, ponieważ w świetle art. 76 i 77 ustawy Prawo spółdzielcze nadwyżka jest dzielona na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, z tym że 5% nadwyżki przeznaczają się na zwiększenie funduszu zasobowego, jeżeli fundusz ten nie osiąga wysokości wniesionych udziałów obowiązkowych. Wyjątkiem jest podział nadwyżki bilansowej pomiędzy członków, którego zasady muszą zostać określone w już statucie.

⁷⁶ Odpowiada to treści art. 35 kc: Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianym organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut.

⁷⁷ Obecny adres publikacyjny: Dz.U. z 2016 r. poz. 1828 oraz z 2018 r. poz. 650.

3) osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 511, 1000 i 1076),

4) osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

5) osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

6) osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,

7) osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 697, 1292 i 2217)

- posiadające pełną zdolność do czynności prawnych.

2. Spółdzielnię socjalną mogą założyć także:

1) inne osoby niż wskazane w ust. 1, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż:

a) 50% ogólnej liczby założycieli,

b) 70% ogólnej liczby założycieli, w przypadku gdy spółdzielnię socjalną zakładają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo gdy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność w zakresie:

- zadań i usług pomocy społecznej w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,

- rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

- opieki nad dziećmi do lat trzech, o której mowa w przepisach o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

- prowadzenia niepublicznych przedszkoli lub innych form wychowania przedszkolnego, o których mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59, 949 i 2203)⁷⁸,

- wspierania rodziny i pieczy zastępczej w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

2) organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego;

3) kościelne osoby prawne.

1. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej] Art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych określa osoby, które są uprawnione do jej utworzenia. Ich dobór jasno wskazuje na cel ustawodawcy, jakim jest aktywizacja osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wskazuje również na przeświadczenie ustawodawcy o celowości zaangażowania innych podmiotów, niż osoby fizyczne określone w ust. 1 do realizacji tego celu. Z redakcji następnego art. 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych należy wywieść, że założycielami spółdzielni mogą być albo osoby fizyczne

⁷⁸ Obecny adres publikacyjny, tekst jednolity Dz.U. z 2018, poz. 966.

albo osoby prawne. Nie wydaje się zatem możliwe założenie spółdzielni socjalnej zarówno przez osoby fizyczne i osoby prawne.

2. **[Tworzenie spółdzielni socjalnej przez osoby prawne i fizyczne]** Ustawa nie określa możliwości utworzenia spółdzielni socjalnej przez łącznie osoby fizyczne i prawne⁷⁹. Natomiast, co do zasady, przepisy art. 5 i 5a ustawy o spółdzielniach socjalnych określają kto i na jakich warunkach może uzyskać członkostwo w już istniejącej spółdzielni socjalnej. Pojawia się zatem możliwość włączenia do spółdzielni osób prawnych albo fizycznych, odpowiednio – osób fizycznych lub prawnych. W Polsce istnieją spółdzielnie, które zrzeszają osoby fizyczne i prawne, jednak należy zaznaczyć, że zostały utworzone w jednym z dwóch trybów, określonych przez ustawę o spółdzielniach socjalnych, a więc albo przez osoby fizyczne albo przez osoby prawne, a podmioty innego rodzaju dołączyły do nich już po założeniu spółdzielni socjalnej.

3. **[Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – osoby bezrobotne]** Pierwszą grupą, wskazaną jako założyciele spółdzielni socjalnych, są osoby posiadające status osoby bezrobotnej⁸⁰ w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zgodnie z tą ustawą, mianem osoby bezrobotnej określono osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

- ukończyła 18 lat;
- nie ukończyła 60 lat – kobieta lub 65 lat – mężczyzna;
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;

⁷⁹ Pojawia się pogląd, że jest to możliwe, ale wówczas spółdzielnia musiałaby liczyć nie mniej niż trzy osoby fizyczne i dwie osoby prawne. Wprost nie zakazano takiego rozwiązania. Nie było jednak nigdy konkretnego przypadku takiej sytuacji.

⁸⁰ Przepis ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa, iż dotyczy to obywateli polskich oraz tych cudzoziemców, którzy objęci są przepisami art. 1 ust. 3 pkt. 2 lit. a-g lub lit. i, j, l, oraz osobę, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. ha, która bezpośrednio przed rejestracją jako bezrobotna była zatrudniona nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres co najmniej 6 miesięcy, oraz osobę, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 3 i 4.

- nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;
- nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie;
- nie złożyła wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis:
 - zgłosiła do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wniosek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo
 - nie upłynął jeszcze okres do, określonego we wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej, nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego;
- nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
- nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego;
- nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
- nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego;
- nie podlega na podstawie odrębnych przepisów obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników;
- nie pobiera na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów zasiłku dla opiekuna.

4. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – absolwenci KIS i CIS]

Drugą grupą uprawnioną do założenia spółdzielni socjalnej są absolwenci centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej (osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy o zatrudnieniu socjalnym).

W każdym z tych przypadków sprecyzowanie czy dana osoba spełnia warunki określone ustawą jest określone przez właściwe instytucje, które wystawiają stosowne zaświadczenia⁸¹.

5. Zmiana ustawy o zatrudnieniu socjalnym z sierpnia 2015 r. w pewnym sensie ograniczyła grono osób uprawnionych do utworzenia spółdzielni socjalnej na podstawie tych ostatnich przepisów do osób, które są absolwentami centrum integracji społecznej albo absolwentami klubu integracji społecznej. Absolwent centrum integracji społecznej oznacza osobę, która przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy uczestniczyła w zajęciach w centrum integracji społecznej i otrzymała zaświadczenie, o którym mowa w art. 13 ust. 5a ustawy o zatrudnieniu socjalnym, czyli zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w zajęciach i umiejętności nabyte w ramach reintegracji zawodowej i społecznej. Osoba taka utrzymuje status absolwenta centrum integracji społecznej przez okres 6 miesięcy od dnia zakończenia zajęć w centrum integracji społecznej. Z kolei absolwentem klubu integracji społecznej jest osoba, która uczestniczyła w klubie integracji społecznej przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada ważne zaświadczenie, o którym mowa w art. 18 ust. 5a ustawy o zatrudnieniu socjalnym, czyli zaświadczenie wydawane przez podmiot prowadzący klub integracji społecznej po zakończeniu uczestnictwa w klubie oraz zrealizowała postanowienia kontraktu socjalnego.

Przepis ten zastąpił dotychczasowy pkt 2, obowiązujący przed nowelizacją z sierpnia 2015 r., określający poszczególne grupy osób uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej. Katalog ten, oprócz osób długotrwale bezrobotnych i osób niepełnosprawnych, obejmował:

- bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
- uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

Osoby należące do tych kategorii były uprawnione do zakładania spółdzielni socjalnych bez spełniania dodatkowych przesłanek. Zmiana z 2015 r. miała na celu zapewnić lepsze przygotowanie osób uprawnionych do założenia spółdzielni, określonych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym, do założenia i prowadzenia spółdzielni, a także lepsze poznanie swoich możliwości zawodowych. Zmiana ta wynikała również z dotychczasowej praktyki, która wskazuje, iż osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, powinny brać udział w tworzeniu spółdzielni socjalnych dopiero po odpowiednim przygotowaniu reintegracyjnym.

⁸¹ Por. komentarz do art. 6 ustawy zamieszczony w niniejszej publikacji.

6. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – osoby niepełnosprawne] Trzecią grupą uprawnioną do założenia spółdzielni socjalnej są osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z definicją określoną w tej ustawie osobą niepełnosprawną jest osoba dotknięta niepełnosprawnością, potwierdzoną przez właściwą instytucję orzeczniczą.

Zgodnie z art. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustalono trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ww. ustawy do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zgodnie z art. 4 ust. 2 ww. ustawy do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Zgodnie z art. 4 ust. 3 ww. ustawy do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Należy pamiętać, że zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadkach:

- przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej, co jest weryfikowane przez Państwową Inspekcję Pracy;
- zatrudnienia w formie telepracy.

7. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – osoby 30- i osoby 50+] Na podstawie nowelizacji z sierpnia 2015 r. do katalogu osób uprawnionych do założenia spółdzielni socjalnej dodano również osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Oznacza to osoby, które poszukują zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub innej formy pomocy określonej w ustawie, zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy, a które nie są zatrudnione na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego lub na podstawie umowy o pracę nakładczą. Tym samym ustawodawca określił, iż mogą to być osoby wykonujące inną pracę zarobkową, co zgodnie z przepisami o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oznacza wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umów cywilnoprawnych, w tym umowy agencyj-

nej, umowy zlecenia, umowy o dzieło albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych.

8. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekun osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów osoby] Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw rozszerzyła katalog osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni o poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osób niepełnosprawnych, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, tj. o osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Definicja opiekuna osoby niepełnosprawnej oraz możliwość korzystania z instrumentów wsparcia w obszarze rynku pracy m.in. środków na założenie spółdzielni socjalnej lub na przystąpienie do już istniejącej spółdzielni socjalnej dla opiekunów osób niepełnosprawnych, została wprowadzona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem” (Dz.U. z 2017, poz. 1292, z późn. zm.). Ustawa ta wprowadziła bezpośredni dostęp do usług i instrumentów rynku pracy także dla opiekunów, którzy nie mogą uzyskać statusu bezrobotnego.

Warto pamiętać, że zgodnie z ww. ustawą opiekun osoby niepełnosprawnej to członek rodziny (małżonek, rodzice dziecka, opiekun faktyczny dziecka, przez którego rozumie się osobę faktycznie opiekującą się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka, a także pozostające na ich utrzymaniu dzieci), opiekujący się dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji lub osobą niepełnosprawną ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

9. [Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej]

Rozszerzenie katalogu osób, które mogą zakładać spółdzielnie socjalną i przystąpić do niej po jej założeniu w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni o osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej, zostało wprowadzone nowelizacją z 2017 r.

Z dotychczasowych doświadczeń wynikało, że istnieje liczna grupa osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy jako osoby poszukujące pracy – bez

zatrudnienia (tj. niewykonujące pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego oraz umowy o pracę nakładczą) oraz niewykonujące innej pracy zarobkowej (tj. m.in. niewykonujące pracy lub świadczeń usług na podstawie umów cywilnoprawnych), które z uwagi na niespełnianie warunków określonych ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nie mogą zarejestrować się jako osoby bezrobotne i tym samym nie mogą otrzymać wsparcia na rozpoczęcie swojej działalności, np. osoby pobierające świadczenia pieniężne lub nie spełniające kryteriów wiekowych.

10. **[Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. z 2018 r. poz. 998]** Rozszerzenie katalogu osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni o osoby usamodzielniane opuszczające pieczę zastępczą zostało wprowadzone ustawą z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych osób (pkt 7).

Dodanie tych osób do katalogu miało na celu zwiększenie możliwości podjęcia aktywności zawodowej i społecznej przez osoby opuszczające, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a tym samym polepszenie ich pozycji na rynku pracy i stworzenie warunków pozwalających na samodzielne ich funkcjonowanie.

Zmiana ta dała również podstawę do pełnej realizacji zasadniczego celu spółdzielni socjalnej, jakim jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

11. **[Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – pozostałe osoby uprawnione]** Wraz z osobami bezrobotnymi, niepełnosprawnymi, absolwentami CIS i KIS, poszukującymi pracy niepozostającymi w zatrudnieniu lub niewykonującymi innej pracy zarobkowej, oraz osobami usamodzielnianymi, założycielami spółdzielni mogą być inne osoby, które nie zostały zdefiniowane przez ustawodawcę. Przepis ten należy interpretować w powiązaniu z art. 5 ust. 5 dotyczącym członkostwa tych osób w spółdzielni. Nowelizacja ustawy, która weszła w życie z dniem 31 marca 2018 r. wyeliminowała konieczność posiadania szczególnych kwalifikacji przez osoby, które nie należą do katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wskazanego w ustawie. Zmiana ta uelastyczyła zasady nabywania członkostwa w spółdzielni socjalnej przez osoby niezagrożone wykluczeniem społecznym. Tym samym należy rozumieć, iż założycielami, jak również członkami spółdzielni mogą być dowolne osoby pracujące i niepracujące, pod warunkiem, że nie stanowią one więcej niż 50% lub 70 % (na zasadach opisanych poniżej) ogólnej liczby założycieli.

12. **[Proporcje zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych zatrudniających osoby z niepełnosprawnością]** Nowelizacja ustawy o spółdzielniach z dnia 15 grudnia 2017 r. ponownie uregulowała kwestię możliwości zakładania spółdzielni socjalnej przez osoby niezaliczane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dookreślono, że w przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej będą osoby o:

- umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, lub
- znacznym stopniu niepełnosprawności,

limit osób spoza katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie mógł wynosić do 70%. Należy pamiętać, że zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej. Spółdzielnia socjalna jest ważnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, mającym na celu przede wszystkim powrót na rynek pracy oraz aktywizację osób marginalizowanych, a zdaniem ustawodawcy wymienione wyżej kategorie osób są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym.

13. [Proporcje zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych realizujących usługi społeczne] Drugim warunkiem umożliwiającym zwiększenie limitu osób spoza katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do 70% jest realizacja przez spółdzielnię zadań i usług w zakresie:

- pomocy społecznej,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- wspierania rodziny i pieczy zastępczej,
- prowadzenia niepublicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego, oraz
- opieki nad dziećmi do lat 3

– w rozumieniu odpowiednich przepisów dotyczących rodzaju prowadzonej działalności.

Ten profil spółdzielni socjalnej ma na celu przede wszystkim zaspokajanie potrzeb ludności w zakresie dostępu do usług społecznych użyteczności publicznej, a dodatkowo także będzie pełnił funkcję w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób z grup narażonych na wykluczenie społeczne, choć w nieco bardziej elastycznej formie. Propozycja ta ma na celu zachęcać, do powstawania spółdzielni realizujących te usługi, z uwagi na fakt że mają one charakter deficytowy. Jednocześnie narastające potrzeby społeczne i demograficzne w tych dziedzinach oraz aktualną polityką rodzinną, prozatrudnieniową oraz na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych powodują znaczące zwiększenie potrzeb na realizatorów. To olbrzymi rynek, na którym stworzonych będzie tysiące miejsc pracy, również w formule spółdzielni socjalnych, ale to również wyzwanie dla instytucji wsparcia ekonomii społecznej, które powinny rozpoznać potrzeby lokalne na usługi i w tym zakresie wspierać tworzenie spółdzielni socjalnych.

Dobór katalogu usług społecznych jest zgodny z kierunkami polityki w obszarze spraw społecznych wyznaczanych w ramach UE (m.in. Komunikat KE [COM(2007)725] Communication on „Services of general interest, including social services of general interest: a new European commitment”, a także z krajowymi dokumentami programowymi (m. in. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej) oraz wdrożeniowymi (Umowa Partnerstwa 2014–2020 Rządu RP i Komisji Europejskiej, Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego

i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020). Założyciele spółdzielni socjalnej, jak każdy inny przedsiębiorca, wraz z wnioskiem o wpis do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, muszą przedstawić kody PKD deklarowanej działalności.

Nie oznacza to jednak, że musi to być jedyna, lub główna dziedzina działalności spółdzielni, ale powinna stanowić jeden z istotnych aspektów jej funkcjonowania.

Zgodnie z zapisami art. 5 ust. 6 ustawy oraz art. 18 ustawy – spółdzielnia socjalna niezachowująca nieprzerwanie przez okres sześciu miesięcy określonych ustawą limitów zatrudnienia przechodzi w stan likwidacji z mocy prawa.

14. **[Zdolność prawna założycieli]** Istotną kwestią wskazywaną przez ustawodawcę jest posiadanie przez założycieli pełnej zdolności do czynności prawnych. Oznacza to, że założycielem spółdzielni socjalnej nie mogą być osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Takie osoby nie mogą również być członkami organów spółdzielni. Należy przy tym zastrzec, że choroba psychiczna czy upośledzenie umysłowe nie są same w sobie przesłankami decydującymi o niemożności nabycia czy utracie członkostwa w spółdzielni socjalnej. Dopiero ubezwłasnowolnienie powoduje utratę zdolności do czynności prawnych, a nie w przypadku każdej choroby takie ubezwłasnowolnienie jest orzekane⁸².

15. **[Osoby prawne uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – organizacje pozarządowe]** Warto zauważyć, że spółdzielnię socjalną mogą założyć nie tylko osoby fizyczne, ale również i osoby prawne, ponieważ członkami spółdzielni mogą być organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kościelne osoby prawne, jednostki samorządu terytorialnego (art. 5 ust. 7 ustawy o spółdzielniach socjalnych). Z powyższego art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych, w związku z art. 17 ustawy Prawo spółdzielcze traktującym o uzyskaniu przez założycieli spółdzielni, którzy złożyli podpis pod statutem, wynika, że członkostwo w spółdzielni z chwilą rejestracji statutu *ex lege* mogą nabyć osoby określone w art. 4 ust. 1 i ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych. W takim przypadku wyłącza się stosowanie przepisu art. 182 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze. Reguluje on bowiem kwestię stosunku pracy spółdzielni pracy i członka spółdzielni. Stosunek pracy jest to zobowiązanie łączące osobę fizyczną z pracodawcą. Nie ma zatem możliwości realizacji tegoż zobowiązania przez osobę prawną jako pracownika.

16. **[Organizacje pozarządowe]** Zgodnie z przepisem art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie organizacjami pozarządowymi są:

- niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi,
- niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z wyłącze-

⁸² Art. 8-24 kc.

niem partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne.

Formy prawne organizacji pozarządowych określone są ustawami szczegółowymi. Najczęstszą formą działalności są stowarzyszenia oraz fundacje, choć możliwością jest dużo więcej⁸³, np.: uczniowski klub sportowy⁸⁴, kółko rolnicze i koło gospodyń wiejskich⁸⁵, spółki wodne⁸⁶. Należy pamiętać, że ustawa o działalności pożytku i o wolontariacie wyłącza z zakresu stosowania ustawy partie polityczne, związki zawodowe i organizacje pracodawców a także samorządy zawodowe i fundacje utworzone przez partie polityczne. Organizacja pozarządowa może być założycielem spółdzielni socjalnej osób prawnych, może też zostać członkiem spółdzielni socjalnej w każdym czasie. W zakresie realizacji zadań publicznych spółdzielnie socjalne zostały zrównane z organizacjami pozarządowymi.

17. [Osoby prawne uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – kościelne osoby prawne] Drugim przypadkiem osoby prawnej mogącej być założycielem oraz członkiem spółdzielni socjalnej są kościelne osoby prawne, przez które, jak się wydaje, należy rozumieć podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, które zgodnie z tą ustawą mogą prowadzić działalność pożytku publicznego. Podmioty te posiadają osobowość prawną z uwagi na fakt, iż państwo uznaje osobowość prawną kościołów oraz osobowość prawną wszystkich instytucji kościelnych terytorialnych i personalnych, które uzyskały taką osobowość na podstawie prawa określonego w ustawie. Kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej.

W przypadku Kościoła Katolickiego osobami prawnymi w tym kościele są Konferencja Episkopatu Polski oraz terytorialne jednostki organizacyjne: metropolie, archidiecezje, diecezje, administratury apostolskie, parafie. Osobami prawnymi są również: kościoły rektoralne (rektoraty), Caritas Polska, Caritas danej diecezji, Papieskie Dzieła Misyjne.

Osobami prawnymi są również personalne jednostki organizacyjne Kościoła: Ordynariat Polowy, kapituły, parafie personalne, Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonnych Męskich, Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonnych Żeńskich, instytuty życia konsekrowanego (instytuty zakonne i instytuty świeckie) oraz stowarzyszenia życia apostolskiego; te ostatnie instytuty i stowarzyszenia zwane są „zakonami”, prowincje zakonów, opactwa, klasztory niezależne, domy zakonne, wyższe i niższe seminaria duchowne diecezjalne, wyższe i niższe seminaria duchowne zakonne, jeżeli w myśl przepisów danego zakonu mają charakter samoistny. Osobami prawnymi są również: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet

⁸³ Szerzej na ten temat por. H. Izdebski, Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz, Warszawa 2003, s. 20–27.

⁸⁴ Art. 4 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 1263.

⁸⁵ Art. 6 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r., Dz.U. z 2018 r. poz. 2212.

⁸⁶ Art. 441 ustawy z dnia 20 lipca 2017. Prawo wodne, Dz.U. z 2017 r. poz. 1566 z późn. zm.

Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie oraz jego dwie sekcje: św. Jana Chrzyciela i św. Andrzeja Boboli „Bobolanum”, Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie oraz kościelne instytucje naukowe i dydaktyczno-naukowe kanonicznie erygowane. Kwestie te reguluje ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁸⁷.

Podobne instytucje funkcjonują w przypadku innych Kościołów na podstawie: ustawy z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego⁸⁸, ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁸⁹, ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁰, ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹¹, ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej⁹², ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹³, ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁴, ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁵, ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁶ oraz ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁷, o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich⁹⁸, o stosunku Państwa do Muzułmań-

⁸⁷ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 380.

⁸⁸ Ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, tekst jednolity Dz.U. 2014 poz. 1726.

⁸⁹ Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015 poz. 43.

⁹⁰ Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015 poz. 483.

⁹¹ Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2014 poz. 1712.

⁹² Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015 poz. 169.

⁹³ Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2014 poz. 1889.

⁹⁴ Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2014, poz. 1599.

⁹⁵ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015, poz. 44.

⁹⁶ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015, poz. 14.

⁹⁷ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jednolity Dz.U. 2015, poz. 13.

⁹⁸ Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej, tekst jednolity Dz.U. z 2014 r., poz. 1798.

skiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁹, o stosunku Państwa do karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰⁰, jak również kościelne osoby prawne, o których mowa w przepisach o gwarancjach wolności sumienia i wyznania¹⁰¹.

18. **[Osoby prawne uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej – jednostka samorządu terytorialnego]** Trzecim przypadkiem osoby prawnej, która może być założycielem spółdzielni socjalnej jest jednostka samorządu terytorialnego. Jednostki te mają osobowość prawną zgodnie z art. 165 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰². Ponadto, kwestia osobowości prawnej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego została rozstrzygnięta w:

- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 2 ust. 2)¹⁰³;
- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (art. 2 ust. 2)¹⁰⁴;
- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (art. 6, ust. 2)¹⁰⁵.

Przepisy ustawy o spółdzielniach socjalnych należy traktować jako *lex specialis* do ustaw ustrojowych.

Ustawa o samorządzie gminnym (art. 18, ust. 2, pkt. 9, lit. f) określa, iż do wyłącznej właściwości rady gminy należy m.in. podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu, dotyczących tworzenia i przystępowania do spółek i spółdzielni oraz rozwiązywania i występowania z nich.

Ustawa o samorządzie powiatowym (art. 12, pkt. 8, lit. f) analogicznie wskazuje, że do wyłącznej właściwości rady powiatu należy podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych powiatu dotyczących tworzenia i przystępowania do związków, stowarzyszeń, fundacji i spółdzielni oraz ich rozwiązywania lub występowania z nich.

Natomiast ustawa o samorządzie województwa, obok wskazania jak w innych ustawach (art. 18 pkt. 19 lit. e), że do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy: podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych województwa dotyczących tworzenia spółdzielni i przystępowania do nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów, a także obejmowania, nabywania i zbywania udzia-

⁹⁹ Ustawa dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 1936 r. Nr 30 poz. 240, z późn zm.

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 1936, Nr 30 poz. 241.

¹⁰¹ Ustawa z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 1153.

¹⁰² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483, z późn. zm.

¹⁰³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm).

¹⁰⁴ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 995, z późn. zm.).

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 913, z późn. zm.).

łów, zapisano ponadto (art. 13), że tworzenie lub przystępowanie przez samorząd województwa do spółdzielni możliwe jest jednak jedynie w sferze użyteczności publicznej.

Należy pamiętać, że założycielami mogą być tylko organy jednostek samorządu terytorialnego, a nie ich jednostki organizacyjne np. ośrodki pomocy społecznej, czy spółki samorządowe.

19. **[Swoboda kształtowania składu osobowego spółdzielni]** Ustawa nie określa, jaki ma być skład osób prawnych tworzących spółdzielnię, pozwalając to swobodnie kształtować. Tym samym możliwe jest założenie spółdzielni socjalnej wyłącznie przez organizacje pozarządowe, wyłącznie przez jednostki samorządu terytorialnego, wyłącznie przez kościelne osoby prawne lub przez wymienione podmioty w dowolnej konfiguracji (np. przez organizację pozarządową i jednostkę samorządu terytorialnego).

20. **[Wsparcie na założenie oraz przystąpienie do spółdzielni]** W trakcie zakładania spółdzielni socjalnej możliwe jest uzyskanie wsparcia na założenie oraz przystąpienie do spółdzielni, nie objętego przepisami ustawy o spółdzielniach socjalnych, które jest jednak przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Do 2017 r. ze środków Funduszu Pracy, przewidziana była możliwość przyznania środków na podjęcie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem tej działalności jedynie osobom bezrobotnym oraz absolwentom CIS i KIS.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem” umożliwiła uzyskanie takiego wsparcia również przez poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osób niepełnosprawnych, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Natomiast dzięki zmianom wprowadzonym ustawą z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw wsparcie na założenie oraz przystąpienie do spółdzielni mogą otrzymać również osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej.

21. W przypadku osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy zgodnie z art. 46, ust. 1 pkt. 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, możliwe jest przyznanie dotacji ze środków Funduszu Pracy przez starostę (występującego w jego imieniu dyrektora powiatowego urzędu pracy), dotacji na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem tej działalności. Wysokość dotacji nie może przekraczać sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia i nie ma tu znaczenia, czy jest to członek założyciel

spółdzielni¹⁰⁶ czy inny członek przystępujący do spółdzielni socjalnej już po jej założeniu. Dotacja ma charakter bezzwrotny, o ile osoba, która otrzymała dotację, była członkiem spółdzielni nie krócej niż 12 miesięcy, oraz nie zostały naruszone warunki umowy dotyczące przyznania środków.

22. Przyznanie bezrobotnemu środków z Funduszu Pracy na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej może być przez starostę dokonane, jeżeli w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie tego wniosku bezrobotny:

- nie odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy określonej w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zwanej dalej „ustawą”, oraz udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja;
- z własnej winy nie przerwał szkolenia, stażu, realizacji indywidualnego planu działania, udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, wykonywania prac społecznie użytecznych lub innej formy pomocy określonej w ustawie;
- po skierowaniu podjął szkolenie, przygotowanie zawodowe dorosłych, staż, prace społecznie użyteczne lub inną formę pomocy określoną w ustawie;
- nie prowadził działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku;
- nie został wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego jako członek zarządu innej spółdzielni socjalnej w okresie 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku.

23. Wskazane wymogi nie oznaczają jednak, że osoba bezrobotna musi być zarejestrowana co najmniej 12 miesięcy. Należy pamiętać, że nie należy wywodzić żadnych dodatkowych warunków poza tymi, które zostały określone w przepisach. Tym samym nie można uzależniać warunków przyznania dotacji np. od określonego okresu pozostawania w rejestrze bezrobotnych. Żaden bowiem przepis nie nadaje powiatowemu urzędowi pracy możliwości ograniczania prawa do uzyskania dotacji, a tym samym ograniczania praw bezrobotnych. PUP może natomiast określić własną listę preferencji w odniesieniu do kolejności udzielania wsparcia na określone działania.

24. Osoba bezrobotna, która otrzyma dotację na rozpoczęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej, traci status osoby bezrobotnej (art. 33 ust. 4 pkt. 2a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy) następnego dnia po

¹⁰⁶ Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt. 28 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, przez przeciętne wynagrodzenie rozumie się przeciętne wynagrodzenie w poprzednim kwartale, od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, na podstawie art. 20 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. z 2018 r., poz. 1270, z późn. zm. Na podstawie tego przepisu Prezes GUS wydaje komunikat o wysokości tego wynagrodzenia. Zgodnie z Komunikatem Prezesa GUS z dnia z dnia 13 listopada 2018 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2018 r. (M.P. z 2016 r., poz. 443) przeciętne wynagrodzenie w trzecim kwartale 2018 r. wyniosło 4580,20 zł. Tym samym od 1 grudnia 2018 r. środki na założenie spółdzielni socjalnej mogą wynieść do 27 481,20 zł.

otrzymaniu środków. Starosta nie może pozbawić statusu bezrobotnego, który został wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego jako założyciel spółdzielni socjalnej po dniu zarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy, w związku z uwzględnieniem przez starostę jego wniosku o przyznanie środków na założenie spółdzielni socjalnej (art. 33 ust. 4c ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy) do dnia następnego po dniu otrzymania tych środków. Tym samym przepis ten umożliwia proces rejestracji spółdzielni socjalnej w trakcie posiadania statusu osoby bezrobotnej, bez groźby jego utraty. Ustawodawca rozróżnił w tym przypadku zarejestrowanie spółdzielni oraz podjęcie działalności gospodarczej w ramach tej spółdzielni, traktując je jako odrębne stany prawne w kontekście praw do wnioskowania o dotację z Funduszu Pracy. Datą podjęcia działalności gospodarczej nie jest data rejestracji spółdzielni, ale data określona w umowie ze starostą, wynikającą z uchwały członków założycieli spółdzielni socjalnej (§ 6 ust. 3 pkt. 1 Rozporządzenia MRPiPS z dnia 27 września 2018 r.¹⁰⁷).

Warto również podkreślić, że spółdzielnia nie może podjąć działalności gospodarczej wcześniej, niż w dniu określonym uchwałą członków i określonym w umowie z urzędem pracy. Środki bowiem mają zostać przekazane zgodnie z ww. § 6 ust. 3 pkt 2 w okresie od dnia podpisania umowy do dnia rozpoczęcia działalności. Wcześniejsze rozpoczęcie działalności grozi brakiem możliwości skorzystania ze środków z Funduszu Pracy lub ewentualnie koniecznością ich zwrotu.

25. Prawo do otrzymania dotacji na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej otrzymały również osoby, które składając wniosek o dotację nie muszą być zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy, a są to:

- absolwent Centrum Integracji Społecznej,
- absolwent Klubu Integracji Społecznej.

26. Szczegóły przyznawania dotacji określono w aktualnie obowiązującym Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w *sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby*.

27. Wsparcie może zostać przyznane po złożeniu kompletnego i prawidłowo sporządzonego wniosku o dotację. Wniosek o przyznanie jednorazowo środków z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej zgodnie z obowiązującymi przepisami zawiera:

- dane osoby składającej wniosek;
- kwotę wnioskowanych środków;
- przewidywany adres siedziby spółdzielni socjalnej;
- rodzaj działalności gospodarczej, którą ma prowadzić zakładana spółdzielnia socjalna;

¹⁰⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 września 2018 roku w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby, Dz.U. z poz. 1859.

- symbol podklasy rodzaju działalności określony zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD);
- kalkulację kosztów związanych z podjęciem przez spółdzielnię socjalną działalności oraz źródła ich finansowania;
- specyfikację wydatków do poniesienia w ramach wnioskowanych środków, przeznaczonych na zakup towarów i usług, w szczególności na zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, materiałów, towarów, usług, materiałów reklamowych, pozyskanie lokalu pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem działalności; proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu środków.

Do wniosku o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej dołącza się oświadczenia o:

- korzystaniu lub niekorzystaniu z bezzwrotnych środków Funduszu Pracy lub innych środków publicznych na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej;
- nieprowadzeniu działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku;
- nieposiadaniu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego jako członek zarządu innej spółdzielni socjalnej w okresie 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku;
- wykorzystaniu przyznanych środków zgodnie z przeznaczeniem;
- o niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2018 r. poz. 369);
- niezłożeniu wniosku do innego starosty o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej lub środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej.

Każdy powiatowy urząd pracy posiada swój odrębny formularz wniosku, dlatego też taki dokument należy pobrać we właściwym urzędzie pracy. Osoba zainteresowana samodzielnie wypełnia wniosek.

Przepisy wskazują jednakże na możliwość złożenia wspólnego wniosku o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej, zawierającego informacje dotyczące zakładanej spółdzielni oraz indywidualne oświadczenia. Do wniosku o przyznanie jednorazowo środków z Funduszu Pracy na przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy dołączają:

- 1) uchwałę spółdzielni socjalnej o przyjęciu bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy jako członka oraz pisemne zobowiązanie spółdzielni socjalnej do ich zatrudnienia przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia przystąpienia do spółdzielni socjalnej, po wniesieniu wpłaty w wysokości określonej w zobowiązaniu;
- 2) oświadczenie spółdzielni socjalnej o niezaleganiu przez nią, w dniu wydania informacji, z opłacaniem w terminie składek na ubezpieczenia społeczne, ubez-

- pieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych, innych danin publicznych oraz nieposiadaniu nieuregulowanych w terminie zobowiązań cywilnoprawnych;
- 3) oświadczenie spółdzielni socjalnej o tym, że nie znajduje się ona w stanie likwidacji;
 - 4) pisemne zobowiązanie spółdzielni socjalnej do wykorzystania zgodnie z przeznaczeniem środków Funduszu Pracy przyznanych na przystąpienie bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy do spółdzielni socjalnej i wniesionych do tej spółdzielni;
 - 5) oświadczenie spółdzielni socjalnej o niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

Zgodnie z § 5 ust. 5 ww. rozporządzenia starosta jest obowiązany zawiadomić w formie pisemnej bezrobotnego (lub absolwenta CIS, absolwenta KIS, skierowanego poszukującego pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej) w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku o uwzględnieniu lub odmowie uwzględnienia wniosku o przyznanie środków Funduszu Pracy. Należy pamiętać, że starosta odmawiając przyznania dotacji powinien ponadto przedstawić uzasadnienie decyzji.

28. Powstaje szereg wątpliwości dotyczących dodatkowych wymogów dotyczących otrzymania dotacji, określanych tzw. regulaminami przyjmowanymi przez powiatowe urzędy pracy. Wprowadza się tam ograniczenia związane z zakresem prowadzonej działalności oraz rodzajami zakupów, które mogą być sfinansowane. Należy pamiętać, że regulaminy przyjmowane przez powiatowe urzędy pracy mogą określać pewne preferencje wskazujące na pierwszeństwo w otrzymaniu dotacji, nie powinny jednak wprowadzać ograniczeń nieprzewidzianych przepisami.

29. W § 17 rozporządzenia określono możliwe formy zabezpieczenia: poręczenie, weksel, z poręczeniem wekslowym (awal), gwarancja bankowa, zastaw na prawach lub rzeczach, blokada rachunku bankowego albo akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika. Niemniej jednak, zgodnie z przepisem § 12 ust. 3 pkt. 7 ww. rozporządzenia to wnioskodawca we wniosku o dotację przedstawia proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu środków. Tym samym prawodawca uznał, iż wnioskodawca jest obowiązany przedstawić zabezpieczenie pozostawiając mu wybór formy tego zabezpieczenia, tak aby było ono zgodne z przepisami prawa.

30. Przyznanie środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych stanowi pomoc publiczną. Tym samym z jednej strony osoby wnioskujące o przyznanie środków na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej powinny dołączyć informację o dotychczas otrzymanej pomocy publicznej i pomocy *de minimis*. Z drugiej zaś, powiatowy urząd pracy wydaje zaświadczenie o uzyskaniu pomocy w ramach zasady *de minimis* po zawarciu umowy o przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej.

31. W przypadku osób niepełnosprawnych, które chciałyby założyć lub przystąpić do spółdzielni socjalnej, mają one możliwość uzyskania środków na ten cel z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

32. Środki na utworzenie spółdzielni socjalnej mogą pozyskać osoby niepełnosprawne zarówno zarejestrowane jako osoby bezrobotne jak i poszukujące pracy. Oznacza to, że każda osoba niepełnosprawna, bez względu na to czy pobiera jakiekolwiek świadczenie pieniężne (renta), o ile rejestruje się w powiatowym urzędzie pracy, może starać się o wsparcie finansowe. Zgodnie z art. 12a ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może otrzymać ze środków Funduszu jednorazowo środki na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej na jednego członka założyciela spółdzielni oraz na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu, w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą:

- nie wyższej niż sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy,
 - wynoszącej od sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia¹⁰⁸, w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesięcy
- jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel.

33. Szczegółowe zasady określające wsparcie w tym przypadku zostaną uregulowane w nowym rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej, które zostanie wydane w związku z wejściem w życie w dniu 31 marca 2018 r. ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw (w części dotyczącej uregulowania kwestii możliwości otrzymania wsparcia na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu i zastąpiła dotychczas obowiązujący tj. „na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej”).

34. Dotacja dla osoby niepełnosprawnej na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych stanowi pomoc publiczną. Tym samym z jednej strony osoby wnioskujące o przyznanie środków na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej powinny dołączyć informację o dotychczas otrzymanej pomocy publicznej i pomocy *de minimis*, z drugiej zaś starosta wydaje zaświadczenie o uzyskaniu pomocy w ramach zasady *de minimis* po zawarciu przez osobę bezrobotną umowy o przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej.

35. Dodatkowo, oprócz dotacji na stworzenie miejsca pracy ze środków Funduszu Pracy jak i PFRON, możliwa jest dotacja na sfinansowanie kosztów wynagrodzenia. Szerzej temat omówiono w komentarzu do art. 15 ustawy.

¹⁰⁸ Podobnie jak w przypadku środków z Funduszu Pracy przez przeciętne wynagrodzenie rozumie się przeciętne wynagrodzenie w poprzednim kwartale, od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, na podstawie art. 20 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

36. [Wsparcie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego] W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych zarządzanych przez Urzędy Marszałkowskie, Wojewódzkie Urzędy Pracy lub inne jednostki w województwach, możliwe jest udzielanie bezwrotnego wsparcia finansowego (dotacje) na: tworzenie nowych spółdzielni socjalnych, jak i tworzenie miejsc pracy w istniejących spółdzielniach socjalnych¹⁰⁹ dla osób, o których mowa w przepisach o spółdzielniach socjalnych¹¹⁰. Maksymalna kwota dotacji na stworzenie jednego miejsca pracy stanowi sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹¹¹, zaś maksymalna kwota dotacji dla jednego podmiotu stanowi sześćdziesięciokrotność przeciętnego wynagrodzenia (zatrudnienie dziesięciu osób)¹¹². Dotacja jest przyznawana na podstawie biznesplanu.

Przyznawanie dotacji jest powiązane z usługami towarzyszącymi przyznawaniu dotacji polegającymi na:

- podnoszeniu wiedzy i rozwijaniu umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania spółdzielni socjalnej, w szczególności związanych ze sferą ekonomiczną funkcjonowania spółdzielni socjalnej; wsparcie to jest dostosowane do potrzeb założycieli spółdzielni i całej spółdzielni;
- umożliwieniu wykorzystania różnorodnych form nabywania wiedzy i umiejętności na przykład takich jak szkolenia, warsztaty, doradztwo, mentoring, coaching, tutoring, współpraca, wizyty studyjne itp.;
- dostarczaniu i rozwijaniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w spółdzielni socjalnej (adekwatnie do potrzeb i roli danej osoby w spółdzielni socjalnej);
- pomocy w uzyskaniu stabilności funkcjonowania i przygotowaniu do w pełni samodzielnego funkcjonowania. Zapewniono, iż nowo utworzonym spółdzielniom socjalnym, a także w przypadku tworzenia miejsc pracy w istniejących spółdzielniach socjalnych, oferowane jest wsparcie pomostowe

¹⁰⁹ Kwestię tę regulują Wytyczne Ministra Rozwoju i Finansów w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020, z 9 stycznia 2018 r. Wsparcie dotacyjne przyznawane jest nie tylko dla spółdzielni socjalnych ale też innych podmiotów, które spełniają określoną w wytycznych definicję przedsiębiorstwa społecznego.

¹¹⁰ Definicje niestety się różnią, bowiem wytyczne wskazują jako uprawnione do dotacji: osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osoby długotrwale bezrobotne, osoby ubogie pracujące, osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii, oraz osoby opuszczające zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich. Wymaga to szczególnej uwagi w działaniach instytucji wsparcia ekonomii społecznej.

¹¹¹ Podobnie jak w przypadku dotacji z Funduszu Pracy, przez przeciętne wynagrodzenie rozumie się przeciętne wynagrodzenie w poprzednim kwartale, od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, na podstawie art. 20 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Od 1 września 2018 r. kwota ta wynosi 45210,80 zł.

¹¹² Po upływie okresu trwałości miejsc pracy w spółdzielni socjalnej może ponownie uzyskać dotację na utworzenie miejsc pracy w wysokości, o której mowa powyżej.

w formie finansowej oraz w formie zindywidualizowanych usług, o których mowa powyżej. Zakres i intensywność wsparcia pomostowego oraz okres jego świadczenia, a także jego wysokość, w przypadku wsparcia finansowego, są dostosowane do indywidualnych potrzeb spółdzielni. Wsparcie pomostowe w formie finansowej jest świadczone przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy. Wsparcie pomostowe w formie finansowej jest przyznawane miesięcznie w wysokości niezbędnej do sfinansowania podstawowych kosztów funkcjonowania spółdzielni socjalnej w początkowym okresie działania, jednak nie większej niż zwielokrotniona o liczbę utworzonych miejsc pracy kwota minimalnego wynagrodzenia w rozumieniu przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę¹¹³. Zalecono, by finansowanie pomostowe było stopniowo zmniejszane, zwłaszcza w przypadku wsparcia pomostowego w formie finansowej wydłużonego do 12 miesięcy. Wsparcie pomostowe w formie zindywidualizowanych usług jest ukierunkowane w szczególności na wzmocnienie kompetencji biznesowych spółdzielni.

Ponadto osobom, które otrzymają dotację, zapewnia się usługi wsparcia o charakterze reintegracyjnym – w zależności od indywidualnych potrzeb. Usługi te powinny spełniać łącznie poniższe warunki:

- mają formę zintegrowanego, zindywidualizowanego wsparcia osób podejmujących zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym,
- mają na celu utrzymanie zatrudnienia poprzez wsparcie specjalistów w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej, obejmującą działania motywacyjne, pomoc w określeniu rozwoju zawodowego, umiejętności miękkie oraz wsparcie w miejscu pracy i poza pracą.

Regulacje wymagają zapewnienia trwałości utworzonych miejsc pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy, od dnia utworzenia miejsca pracy, lub 6 miesięcy od zakończenia wsparcia pomostowego w formie finansowej – w tym czasie zakończenie stosunku pracy z osobą zatrudnioną na nowo utworzonym stanowisku pracy może nastąpić wyłącznie z przyczyn leżących po stronie pracownika, przy czym nie może się to wiązać z likwidacją miejsca pracy. Operatorami dotacji są obecnie wyłonione w województwach Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej¹¹⁴.

Należy pamiętać, że wszystkie osoby zatrudnione w ramach dotacji z Europejskiego Funduszu Społecznego na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę nie powinny być zatrudnione w wymiarze niższym niż ¼ etatu.

37. [Członkostwo w spółdzielni socjalnej a status bezrobotnego] Wiele wątpliwości wzbudzała kwestia członkostwa w spółdzielni socjalnej i jednocześnie posiadanie statusu bezrobotnego, szczególnie w kontekście nienadawania statusu bezrobotnego przez organy zatrudnienia osobom pełniącym funkcje w spółdzielniach

¹¹³ Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, Dz.U. z 2017 r., poz. 847.

¹¹⁴ Lista Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej dostępna jest pod adresem Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: www.ekonomia.spoeczna.gov.pl.

socjalnych. W orzecznictwie sądów administracyjnych i praktyce organów zatrudnienia i organów odwoławczych najczęściej spotykało się stanowisko, że członek spółdzielni zobowiązany do kierowania działalnością tej spółdzielni oraz reprezentowania jej na zewnątrz, nie jest osobą zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, ponieważ z treści art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wynika, że bezrobotnym jest osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub w danej służbie albo innej pracy zarobkowej, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. We wspomnianym wyżej orzecznictwie sądów administracyjnych podstawowym elementem definicji bezrobotnego jest formalna gotowość do podjęcia zatrudnienia, a tym samym jego dyspozycyjność, rozumiana nie jako generalna możliwość wykonywania pracy, ale konkretna i faktyczna możliwość wykonywania pracy w pełnym wymiarze, określonym przepisami Kodeksu pracy¹¹⁵ (w przypadku umowy o pracę albo spółdzielczej umowy o pracę). Spełnienie tego warunku jest konieczne również do zachowania statusu bezrobotnego. Wynika stąd, że osoba bezrobotna musi spełniać wymienione wyżej warunki, aby zachować status bezrobotnego. Brak gotowości do podjęcia pracy uzasadnia się tym, że pełnienie funkcji (nawet nieodpłatne) członka zarządu spółdzielni socjalnej, który uprawniony jest do składania oświadczeń woli w jej imieniu, a także kierowania jej działalnością i reprezentowania na zewnątrz, wyklucza zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy. Innymi słowy, w rozumieniu organów zatrudnienia i sądów nie jest możliwe łączenie funkcji członka zarządu spółdzielni socjalnej z potencjalnym zatrudnieniem w pełnym wymiarze, ponieważ pełnienie funkcji członka zarządu mogło by wiązać się z obowiązkami (określonymi w statucie spółdzielni socjalnej oraz w ustawie Prawo spółdzielcze), które mogłyby ograniczać jej gotowość do podjęcia pracy w pełnym wymiarze. I to właśnie może decydować o pozbawianiu członków zarządów spółdzielni socjalnych (a więc określone w Statucie obowiązki związane z reprezentacją spółdzielni socjalnej) statusu bezrobotnego.

W orzecznictwie sądów przyjmuje się również, że pojęcie „gotowość do podjęcia zatrudnienia albo innej pracy zarobkowej” oznacza sytuację, gdy określona osoba nie tylko wyraża wolę (zamiar) i chęć wykonywania pracy, ale jednocześnie osoba ta ma obiektywne możliwości świadczenia tej pracy, a zatem nie występują jednocześnie żadne przeszkody po stronie tej osoby, aby świadczyć pracę¹¹⁶, a więc nie ma żadnych zajęć, które uniemożliwiłyby świadczenie pracy w pełnym wymiarze.

Spotyka się również nieco odmienny pogląd, że gotowości do podjęcia zatrudnienia nie należy utożsamiać z brakiem jakiegokolwiek zajęcia lub całkowitym

¹¹⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz.U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm..

¹¹⁶ Por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 czerwca 2011 r. o sygn. akt I OSK 338/11.

zakazem podejmowania przez osobę bezrobotną innego zajęcia, lecz z brakiem takiej działalności lub obowiązków, które nie będą kolidować z realną możliwością podjęcia zatrudnienia¹¹⁷.

Takie rozumienie gotowości ogranicza w znacznym stopniu wolność zrzeszania się i zasadę wolności pracy czy swobodę nawiązania stosunków pracy. Działalność zawodowa człowieka nie może być bowiem ograniczana wyłącznie do jednego miejsca pracy.

Pogląd taki podzielił Naczelny Sąd Administracyjny i orzekł, że przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, jak również, że zarząd spółdzielni kieruje działalnością spółdzielni i reprezentuje ją na zewnątrz. Jednak przy działalności spółdzielni socjalnych nie można abstrahować od celu i idei funkcjonowania spółdzielni socjalnych, których jednym z podstawowych zadań jest przywracanie bezrobotnych na rynek pracy. Stąd też nie zasługuje na aprobatę automatyczne zrównywanie pozycji członka zarządu spółdzielni socjalnej oraz członka zarządu spółki prawa handlowego. Zabieg taki musi bowiem prowadzić do nieuprawnionego przyjęcia, że osoba pełniąc funkcję członka zarządu w spółdzielni socjalnej nie jest zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub danej służbie albo innej pracy zarobkowej, a w konsekwencji do naruszenia art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Podkreślił, że doszukiwanie się braku gotowości do podjęcia pracy nie może stanowić czysto teoretycznego powoływania się na przepisy art. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych w zw. z art. 48 ustawy Prawo spółdzielcze, które kształtują funkcjonowanie spółdzielni socjalnych w oparciu o własną pracę jej członków oraz wskazują na zakres kompetencji zarządu spółdzielni¹¹⁸.

Art. 5. 1. Liczba założycieli spółdzielni socjalnej nie może być mniejsza niż trzy, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i dwa, jeżeli założycielami są osoby prawne.

1a. W przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej są trzy osoby fizyczne, spółdzielnia socjalna jest obowiązana do przyjęcia w poczet członków oraz do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej dwóch osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1, w terminie 12 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.

2. Spółdzielnia socjalna liczy nie mniej niż pięciu członków w przypadku osób fizycznych lub dwóch członków w przypadku osób prawnych i nie więcej niż pięćdziesięciu członków.

3. Spółdzielnia socjalna, która powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, może liczyć więcej niż pięćdziesięciu członków.

¹¹⁷ Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 8 czerwca 2011 r. o sygn. akt IV SA/Wr 176/11.

¹¹⁸ Por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 lutego 2017 r. o, sygn. akt I OSK 2732/15.

4. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć osoby, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych.

5. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć także inne osoby niż wskazane w art. 4 ust. 1.

6. Liczba osób, o których mowa w ust. 5, nie może być większa niż 50% ogólnej liczby członków spółdzielni socjalnej, z zastrzeżeniem art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. b. Przekroczenie limitów, trwające nieprzerwanie przez okres 6 miesięcy, stanowi podstawę do postawienia spółdzielni w stan likwidacji.

7. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego. W takim przypadku art. 182 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze nie stosuje się.

1. **[Maksymalna liczba członków spółdzielni socjalnej]** Ustawa o spółdzielniach socjalnych reguluje kwestie członkostwa inaczej, niż ustawa Prawo spółdzielcze. O ile ustawa Prawo spółdzielcze nie narzuca maksymalnego limitu członków spółdzielni, o tyle ustawa o spółdzielniach socjalnych takie ograniczenie wprowadza (do 50 członków), z wyjątkiem sytuacji, w której doszło do przekształcenia spółdzielni inwalidów lub niewidomych. Takie sformułowanie przepisu ma na celu zachowanie więzi między osobami tworzącymi taką spółdzielnię oraz wynikające stąd wzajemne zaufanie i bezpośredni kontakt wszystkich osób tworzących przedsiębiorstwo, co może być niezwykle trudne do spełnienia w przypadku dużych organizacji. Taka koncepcja wskazuje na socjalizacyjny cel spółdzielni socjalnej, a więc reintegrację społeczną osób z nią związanych. W przypadku gdy liczba członków zwiększa się powyżej 50 (z wyjątkiem przekształconych spółdzielni inwalidów i niewidomych) i trwa dłużej niż trzy miesiące, spółdzielnia powinna zostać postawiona w stan likwidacji. Można oczywiście uprzednio dokonać podziału takiej spółdzielni, ewentualnie zmniejszyć stan członkowski.

2. **[Minimalna liczba założycieli spółdzielni]** Jednocześnie ustawa określa arbitralnie minimalną liczbę osób uprawnionych do utworzenia spółdzielni. Po nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. ustanowiona liczba osób fizycznych koniecznych do założenia spółdzielni to 3 osoby, a prawnych 2. Spółdzielnia socjalna założona przez 3 osoby fizyczne zobowiązana będzie do przyjęcia w poczet członków oraz do zatrudnienia co najmniej 2 osób (pochodzących z katalogu osób zagrożonych wykluczeniem, określonego w art. 4 ust. 1), z zachowaniem wymogów dotyczących zatrudniania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w terminie 12 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego. Zmiana regulacji miała na celu usunięcie bariery, często spotykanej w praktyce, dotyczącej skompletowania składu założycielskiego. Odmiennie kwestię członkostwa reguluje ustawa Prawo spółdzielcze. Przesłanką takiego założenia było stworzenie możliwości podjęcia wspólnej pracy przez osoby, które osobno mogłyby nie być w stanie – czy to ze względów osobistych czy ekonomicznych – takiej działalności prowadzić. Osoby, które w pojedynkę mogłyby mieć problemy w podjęciu i prowadzeniu działalności, czy też miały problemy z podjęciem zatrudnienia mają

możliwość stworzenia sobie miejsca pracy odpowiedniego do swoich potrzeb i kwalifikacji.

3. **[Minimalna liczba członków spółdzielni]** Należy dodatkowo zwrócić uwagę, że ustawodawca określił minimalną liczbę członków spółdzielni. W przypadku osób fizycznych jest to 5 osób, zaś w przypadku osób prawnych 2 osoby. To ważne rozróżnienie w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego, gdzie minimalna liczba członków wynosiła 5 osób bez względu czy mówimy o osobach fizycznych czy też prawnych. W przypadku gdy liczba członków zmniejsza się poniżej tych progów i trwa dłużej niż trzy miesiące, spółdzielnia powinna zostać postawiona w stan likwidacji. Istnieje tutaj niekonsekwencja w związku z art. 113 § 1 pkt 2 ustawy Prawo spółdzielcze, który daje roczny okres dostosowawczy.

4. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 1 ustawy Prawo spółdzielcze spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym. Oznacza to, że możliwa jest zmiana osobowa jednego rodzaju osób na drugie, np. fizycznych na prawne i odwrotnie.

5. **[Zatrudnienie pracowników w spółdzielni socjalnej]** W spółdzielni socjalnej mogą być zatrudnione osoby niespełniające kryteriów określonych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych. Nie muszą posiadać specjalnych kwalifikacji do wykonywania zadań niezbędnych do realizacji gospodarczego celu spółdzielni (np. osoby o szczególnych kwalifikacjach, księgowi, radcowie prawni, lekarze, terapeuci i inni), tak jak to było do czasu wejścia w życie nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. Jednak liczba osób zatrudnionych w takiej sytuacji nie może przekroczyć połowy liczby pracowników i członków spółdzielni, lub 70% w przypadku prowadzenia spółdzielni o charakterze usługowym lub gdy spółdzielnia socjalna została założona przez osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. W ten sposób ustawodawca opowiada się za profesjonalizacją spółdzielni, przy jednoczesnym utrzymaniu jej charakteru aktywizującego, a więc i wzmacnianiem jej potencjału ekonomicznego.

6. Ustawodawca wyraźnie określił okres, w jakim dopuszczalne jest naruszenie wymogów co do proporcji osób wykluczonych społecznie i pozostałych członków spółdzielni socjalnej (50%–50% lub 30%–70%). Jest to pół roku. Przekroczenie tego limitu, trwające nieprzerwanie przez okres 6 miesięcy, wywołuje określony skutek prawny, stanowi bowiem *ex lege* (z mocy prawa) podstawę do likwidacji spółdzielni socjalnej („spółdzielnia przechodzi w stan likwidacji”). Zgodnie z art. 113 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze w takim przypadku, jak i w innych przypadkach likwidacji spółdzielni, zarząd spółdzielni (likwidator) ma obowiązek zgłoszenia do Krajowego Rejestru Sądowego otwarcia likwidacji spółdzielni i zawiadomienia o tym właściwego związku rewizyjnego. Jeżeli zarząd (likwidator) tego nie uczyni, zgłoszenia dokonana związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona (bądź Krajowa Rada Spółdzielcza, jeżeli spółdzielnia nie jest zrzeszona w związku rewizyjnym). Zgodnie z art. 259 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze Krajowa Rada Spółdzielcza wykonuje przewidziane w ustawie funkcje związku rewizyjnego w stosunku do spółdzielni niezrzeszonych w takim związku).

7. **[Wyłączenie członkostwa]** W art. 13 ust. 2 ustawa o spółdzielniach socjalnych wskazuje także kto nie może być członkiem spółdzielni socjalnej, zaliczając do tej grupy osoby skazane na karę ograniczenia wolności. Takie osoby mogą jednak pracować w spółdzielni socjalnej na zasadach ustalonych w kodeksie karnym wykonawczym¹¹⁹.

8. **[Nabycie członkostwa przez organizacje pozarządowe]** Istotna jest możliwość nabycia członkostwa w spółdzielni socjalnej przez organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. O tym jednak, czy takie organizacje będą mogły być członkami spółdzielni socjalnej, decyduje statut spółdzielni.

9. Z tegoż artykułu, w związku z art. 15 ustawy Prawo spółdzielcze wynika, jaki skład członkowski może mieć spółdzielnia. I tak może zrzeszać ona wyłącznie osoby fizyczne albo osoby prawne, a może również zrzeszać osoby fizyczne i osoby prawne. Z takiej konstrukcji instytucji spółdzielni socjalnej, zakładającej wspólny cel, ale inną rolę w spółdzielni socjalnej już choćby z racji innej formy prawnej prowadzenia działalności, można wnioskować, że jest ona szczególnym typem spółdzielni osób fizycznych i prawnych¹²⁰.

10. **[Nabycie członkostwa przez założycieli]** Założyciele spółdzielni, którzy złożyli podpis pod statutem, uzyskują członkostwo w spółdzielni z chwilą rejestracji statutu (art. 17 ustawy Prawo spółdzielcze) *ex lege*. Członkostwo w spółdzielni można również uzyskać w przypadku połączenia spółdzielni socjalnych. W odróżnieniu od spółdzielni utworzonej na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze, członkostwo w spółdzielni socjalnej można również uzyskać w przypadku przekształcenia spółdzielni określonych w art. 29 ustawy o spółdzielniach socjalnych. Zgodnie z art. 100 ustawy Prawo spółdzielcze członkowie, którzy w chwili połączenia należeli do spółdzielni przejmowanej, stają się członkami spółdzielni przejmującej. Wpłaty na udziały wpisuje się członkom spółdzielni przejmowanej w takiej wysokości, jaka wynika z ustalonej w sprawozdaniu finansowym kwoty przejętego funduszu udziałowego.

11. **[Nabycie członkostwa po rejestracji statutu]** Członkostwo można również uzyskać już po rejestracji statutu. Uzyskanie go poprzedza złożenie deklaracji członkowskiej, a tym samym zaakceptowanie treści statutu i poddanie się jego postanowieniom. Przyjęcie powinno być stwierdzone na deklaracji podpisem dwóch członków zarządu lub osób do tego przez zarząd upoważnionych, z podaniem daty podjęcia uchwały o przyjęciu. Dotyczy to również przypadku zmiany danych dotyczących zadeklarowanych udziałów lub wkładów. Jeżeli statut nie stanowi inaczej, uchwała w sprawie przyjęcia powinna być podjęta przez właściwy organ spółdzielni (zarząd – z wyjątkiem zarządu jednoosobowego, walne zgromadzenie czy radę nadzorczą spółdzielni – w zależności od przyjętych postanowień statutowych)

¹¹⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. z 2018 r. poz. 652, z późn. zm.

¹²⁰ M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, w: Z. Góral (red.), Z zagadnień współczesnego prawa pracy. Księga pamiątkowa poświęcona Henrykowi Lewandowskiemu, Warszawa 2009, str. 449 i nast.

w ciągu miesiąca od dnia złożenia deklaracji. O decyzji (musi być zachowana forma uchwały podjętej przez właściwy organ statutowy) w sprawie przyjęcia albo nieprzyjęcia w poczet członków, zainteresowany powinien być zawiadomiony pisemnie w ciągu dwóch tygodni od dnia jej powzięcia. SN stwierdził, że „(...) Zgodnie z utrwalonym poglądem prawo spółdzielcze nie przyznaje (przyznawało) osobie, która wyrazi gotowość wstąpienia do spółdzielni, roszczenia o przyjęcie jej do grona członków. Ustawodawca wyszedł bowiem z założenia, że zgodnie z zasadą samorządności spółdzielni tylko jej organy powinny oceniać, czy osoba zgłaszająca się odpowiada wymaganiom stawianym członkom danej spółdzielni. Od tej zasady występują (występowały) jednak wyjątki wówczas, gdy roszczenie o przyjęcie do spółdzielni wynika ze szczególnej podstawy, którą może stanowić statut spółdzielni, umowa zawarta ze spółdzielnią albo przepis szczególny”¹²¹.

12. **[Przyjęcie do grona członków]** Oświadczenie spółdzielni o przyjęciu osoby do grona członków podejmuje właściwy statutowo organ spółdzielni. Jest to czynność nieodzowna. Uchwały podjętej przez właściwy organ spółdzielni nie może zastąpić inne zdarzenie prawne. Zawiadomienie o odmowie przyjęcia w poczet członków powinno zawierać uzasadnienie. Statut spółdzielni powinien wskazywać organ spółdzielni właściwy do przyjmowania członków. Jeżeli organem tym nie jest walne zgromadzenie, statut powinien wskazywać także organ, do którego służy odwołanie od decyzji odmawiającej przyjęcia oraz określać terminy wniesienia i rozpatrzenia tego odwołania. Do przyjęcia w poczet członków dochodzi w momencie podjęcia uchwały przez upoważniony organ.

13. **[Charakter prawny członkostwa]** Prawo członkostwa jest prawem niemajątkowym. Nie można go przenieść na inny podmiot w drodze czynności prawnej. Nie dochodzi do jego powstania poprzez następstwo prawne. Zasady niezbywalności i nieprzenoszalności członkostwa w spółdzielni nie narusza art. 100 ani art. 112 ustawy Prawo spółdzielcze. Nie chodzi tu bowiem o przeniesienie członkostwa z jednego podmiotu na drugi, lecz o uregulowanie statusu członków spółdzielni przejmowanej w spółdzielni przejmującej. Podobnie – w razie podziału spółdzielni (art. 112 ustawy Prawo spółdzielcze). Są to przypadki powstania członkostwa z mocy prawa¹²².

14. Stosunek prawny nawiązany pomiędzy członkiem a spółdzielnią ma charakter cywilnoprawny. Wiąże się to z tym, że powstanie takiego stosunku prawnego jest konsekwencją dwustronnej czynności prawnej – a więc złożenia oświadczenia woli zainteresowanego przystąpieniem do spółdzielni w formie deklaracji członkowskiej oraz złożenia oświadczenia woli spółdzielni wyrażonej w uchwale o przyjęciu przez właściwy organ spółdzielni. W oświadczeniach woli stron mieści się wyrażenie zgody na ustalenie treści powstającego stosunku stosownie do odpowiednich postanowień statutu¹²³. Warto podkreślić, że stosunek członkostwa regulowany jest przez prawo spółdzielcze. W przypadku spółdzielczego stosunku pracy stosuje

¹²¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 646/00. Por. K. Pietrzykowski, Spółdzielnia a spółka handlowa, Przegląd Ubezpieczeń Gospodarczych, Nr 6, 1991, str. 65 i nast.

¹²² Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2003 r., I CKN 4/01.

¹²³ M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985, str. 53.

się odpowiednio przepisy kodeksu pracy oraz inne przepisy z zakresu prawa pracy o ile nie są one unormowane odmiennie w prawie spółdzielczym¹²⁴.

Podejmowane przez organy spółdzielni uchwały związane z członkostwem dotyczą stosunków spoza sfery prawa cywilnego. Spory powstające na ich tle mogą być rozpoznawane przez sądy powszechne wyłącznie w przypadkach, gdy przepis szczególny poddaje je pod rozpoznanie tych sądów. Obowiązująca ustawa Prawo spółdzielcze nie przewiduje możliwości zaskarżenia do sądu uchwały odmawiającej przyjęcia w poczet członków¹²⁵.

15. Statut spółdzielni socjalnej może uzależniać członkostwo od rozmaitych czynników, np. zamieszkiwania na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, posiadania określonych kwalifikacji itd., choć ustalenie niektórych cech może być problematyczne z powodu niebezpieczeństwa uznania ich za dyskryminujące.

16. **[Prawa i obowiązki członków spółdzielni socjalnej]** Art. 18 ustawy Prawo spółdzielcze stanowi, że prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe. Określa również katalog praw i obowiązków członków spółdzielni, do których należą:

- uczestniczenie w walnym zgromadzeniu lub zebraniu grupy członkowskiej;
- wybieranie i bycie wybieranym do organów spółdzielni (czynne i bierne prawo wyborcze);
- otrzymanie odpisu statutu i regulaminów, zaznajamianie się z uchwałami organów spółdzielni, protokołami obrad organów spółdzielni, protokołami lustracji, rocznymi sprawozdaniami finansowymi, umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi;
- żądanie rozpatrzenia przez właściwe organy spółdzielni wniosków dotyczących jej działalności;
- udział w nadwyżce bilansowej (ten przepis nie dotyczy spółdzielni socjalnych);
- prawo do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności;
- przestrzeganie przepisów prawa, postanowień statutu i opartych na nich regulaminów;
- dbanie o dobro i rozwój spółdzielni oraz uczestniczenie w realizacji jej zadań statutowych.

Wskazane tu prawa i obowiązki nie stanowią katalogu zamkniętego, ponieważ ustawa Prawo spółdzielcze dopuszcza również inne, które przewiduje ustawa albo statut spółdzielni.

17. Ustawa Prawo spółdzielcze z 1982 r., w odróżnieniu od poprzedniczki z 1961 r., wprowadziła przy przystąpieniu do spółdzielni obowiązek wnoszenia, obok udziałów, również wpisowego. Wysokość wpisowego oraz termin jego uiszczenia reguluje statut (art. 5 § 1 pkt. 3 ustawy Prawo spółdzielcze). Ustawa Prawo spółdzielcze nie reguluje jednorazowego albo ratalnego charakteru wpłaty. Środki

¹²⁴ Por. komentarz do art. 77 kp, w: L. Florek, R. Celeda, K. Gonera, G. Goździewicz, A. Hintz, A. Kijowski, Ł. Pisarczyk, J. Skoczyński, B. Wagner, T. Zieliński, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2011.

¹²⁵ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 kwietnia 1992 r., I ACr 182/92.

pieniężne uzyskane w ten sposób zaliczane są na fundusz zasobowy. Wpisowe nie podlega zwrotowi.

18. **[Udziały]** Udziały wpłacane przez członków stanowią podstawę finansów spółdzielni. W niektórych spółdzielniach członkowie muszą również uiścić wkład. Wkład nie jest udziałem. Wkład pieniężny jest swoistą pożyczką udzieloną spółdzielni (na szczególnie dogodnych warunkach) przez członka spółdzielni w celu umożliwienia spółdzielni realizacji jej celów statutowych¹²⁶.

Każdy członek spółdzielni socjalnej ma obowiązek zadeklarowania przynajmniej jednego udziału (art. 20 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze). Wysokość jednego udziału przewiduje statut. Zmiana tej wysokości wymaga zmiany statutu. Przewidując większą liczbę udziałów stosuje się wielokrotność udziału podstawowego¹²⁷. Udziały mogą być wnoszone jednorazowo lub w terminach określonych statutem. W przypadku, gdy fundusze nie pozwalają na pokrycie strat, walne zgromadzenie może wezwać członków do wcześniejszego wpłacenia udziałów niż przewidziano w statucie. W przypadku nieuiszczenia udziału w terminie spółdzielnia może pobrać od członka odsetki lub kary umowne, jeżeli zostały przewidziane w statucie. Należy zdecydowanie przychylić się do poglądów, które podkreślają, że wpłata może mieć jedynie postać pieniężną (...). W art. 21 ustawy Prawo spółdzielcze jest mowa o obowiązku dokonania wpłaty na udział¹²⁸. Kwoty wniesione na udziały stanowią fundusz udziałowy spółdzielni, a więc jej majątek. Po ustaniu członkostwa członek spółdzielni ma roszczenie do spółdzielni o wypłatę kwoty pieniężnej równej wysokości wniesionych udziałów, chyba że zostały one przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni socjalnej (art. 21 i art. 26 ustawy Prawo spółdzielcze). Członkowie mają również prawo do zwrotu udziałów w przypadku likwidacji spółdzielni (art. 125 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze). Jeżeli statut tak stanowi każdy członek spółdzielni może zadeklarować wpłatę udziałów fakultatywnych stanowiących wielokrotność udziału określonego w statucie (udziału obowiązkowego), pod warunkiem złożenia stosownej deklaracji wpłaty udziałów (art. 16 § 2 Prawa spółdzielczego). Udziały fakultatywne są zwracane na wniosek członka, o ile nie zostaną przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni. Na podstawie art. 20 ust. 2 statut spółdzielni socjalnej może przewidywać wnoszenie przez członków wkładów na własność spółdzielni lub do korzystania z nich przez spółdzielnię na podstawie innego stosunku prawnego, określonego w kc. W tym wypadku statut powinien określać charakter i zakres przysługującego spółdzielni prawa do wkładów, wysokość wkładów oraz ich rodzaj, jeżeli są to wkłady niepieniężne, terminy ich wnoszenia, zasady wyceny i zwrotu w wypadku likwidacji spółdzielni, wystąpienia członka lub ustania członkostwa z innych przyczyn, a także w innych wypadkach przewidzianych w statucie.

Członek spółdzielni socjalnej uczestniczy w pokrywaniu strat spółdzielni socjalnej do wysokości zadeklarowanych udziałów (art. 19 § 2 ustawy Prawo spółdziel-

¹²⁶ Por. R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa 1962, str. 183–184.

¹²⁷ L. Stecki, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1987, str. 51.

¹²⁸ G. Tylec, *Statut spółdzielni i jego kontrola w postępowaniu o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego*, Warszawa 2012 r., str. 94.

cze). Odpowiedzialność członka udziałami rozciąga się zarówno na okres przed uzyskaniem członkostwa, jak i po jego ustaniu (art. 19 § 3 w związku z art. 26 i art. 28 ustawy Prawo spółdzielcze). Członek spółdzielni socjalnej nie dysponuje w okresie członkostwa prawem do rozporządzania swym udziałem, z tym że zgodnie z art. 21 ustawy Prawo spółdzielcze zasada ta nie dotyczy wpłat przekraczających ilość udziałów, których zadeklarowania wymaga statut obowiązujący w chwili żądania przez członka zwrotu udziału. Stosownie do treści art. 19 § 2 i 3 ustawy Prawo spółdzielcze, wierzyciel spółdzielni nie może prowadzić egzekucji z majątku członka spółdzielni, natomiast na pokrycie strat spółdzielni mogą być przeznaczone zadeklarowane przez członka udziały, czego konsekwencją jest to, że członek nie może przed ustaniem członkostwa żądać zwrotu kwot wpłaconych na udziały, a jeżeli wpłaty te zostały przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni, członkowi w ogóle nie przysługuje roszczenie o ich zwrot. Natomiast prawo członka do wkładu i roszczenie o jego wypłatę nie są zależne od istnienia czy od konieczności pokrycia jakichkolwiek zobowiązań spółdzielni. Nie wyklucza to wpływu tych zobowiązań na możliwość realizacji prawa członka do wkładu. Ale należy rozpatrywać to w kontekście zakresu realizacji prawa, a nie jego istnienia¹²⁹. Zgodnie z art. 27 ustawy Prawo spółdzielcze członek spółdzielni może rozporządzać swoimi roszczeniami do spółdzielni o wypłatę udziałów oraz o zwrot wkładów lub o wypłatę ich równowartości ze skutecznością od dnia, w którym roszczenia te stały się wymagalne. Jednocześnie wierzyciel członka może uzyskać zaspokojenie z jego udziałów dopiero z chwilą ustania członkostwa. Jeżeli egzekucja z innego majątku członka okaże się bezskuteczna, a przepis szczególny nie stanowi inaczej, wierzyciel członka może skierować egzekucję do wniesionych przez członka wkładów. W takim wypadku roszczenie członka o zwrot wkładów lub ich równowartości staje się wymagalne po upływie sześciu miesięcy od dnia zajęcia wkładów, chyba że wymagalność tego roszczenia nastąpiła wcześniej na podstawie innych przepisów. W razie zajęcia przez wierzyciela członka wkładów stanowiących środki produkcji, spółdzielni służy prawo pierwszeństwa ich nabycia w postępowaniu egzekucyjnym.

Wnoszenie udziałów ma znaczenie dla konsolidacji zespołu członkowskiego z jednej strony, a z drugiej – do zwiększenia majątku spółdzielni socjalnej.

19. [Stosunek członkostwa] Stosunek członkostwa nawiązuje się na okres nieoznaczony. Istnieją jednak sytuacje, które mogą powodować jego rozwiązanie. Może do niego dojść na skutek woli członka spółdzielni socjalnej (np. w trybie art. 5a ust. 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych), inicjatywy spółdzielni (np. w trybie art. 24 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze) lub w wyniku postawienia w stan likwidacji spółdzielni w trybie art. 18 ustawy o spółdzielniach socjalnych.

W literaturze dokonuje się następującego podziału przyczyn wygaśnięcia członkostwa: wystąpienia z zachowaniem okresu wypowiedzenia (art. 22 ustawy Prawo spółdzielcze), wykluczenia członka ze spółdzielni (art. 24 ustawy Prawo spółdzielcze), wykreślenia z rejestru członków spółdzielni (art. 24 ustawy Prawo spółdzielcze) oraz śmierci członka spółdzielni (art. 25 ustawy Prawo spółdzielcze).

¹²⁹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 198/04.

20. **[Wypowiedzenie członkostwa]** Wypowiedzenie członkostwa jest jednostronną czynnością prawną. W odróżnieniu od wykluczenia albo wykreślenia ze spółdzielni mogą jej dokonać wyłącznie członkowie spółdzielni. Dokonanie wypowiedzenia nie wymaga zgody spółdzielni i wywołuje skutek prawny w postaci rozpoczęcia biegu okresu wypowiedzenia, z chwilą, gdy doszło do wiadomości spółdzielni w taki sposób, że mogła ona zapoznać się z jego treścią. Swobodę spółdzielcy w dokonaniu wypowiedzenia członkostwa ogranicza termin¹³⁰ określony przez statut spółdzielni. W świetle art. 22 ustawy Prawo spółdzielcze niedopuszczalne jest rozwiązanie stosunku członkostwa za obopólnym porozumieniem stron bez zachowania terminu i okresu wypowiedzenia przewidzianego przez statut¹³¹. Wypowiedzenie członkostwa powinno być dokonane pod rygorem nieważności na piśmie, co wynika jasno z tego przepisu. Nie można zatem przyjmować wypowiedzenia czy rozwiązania członkostwa *per facta concludentia*, np. wskutek wycofania przez członka udziałów¹³². Datą wystąpienia jest dzień następujący po upływie okresu wypowiedzenia.

21. **[Wykluczenie ze spółdzielni]** Wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w przypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu spółdzielni lub dobrymi obyczajami (art. 24 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Statut spółdzielni socjalnej może precyzować, że chodzi o np. zawinioną utratę wymaganych kwalifikacji zawodowych, działanie na szkodę spółdzielni, prowadzenie bez zgody spółdzielni działalności konkurencyjnej, niewniesienie przewidzianego udziału lub wkładu, rażące naruszenie obowiązków pracowniczych i inne. Wykluczenia dokonuje właściwy organ określony w statucie spółdzielni socjalnej. Ma on również obowiązek zawiadomić członka na piśmie wraz z uzasadnieniem o wykreśleniu albo wykluczeniu ze spółdzielni w terminie dwóch tygodni od dnia podjęcia uchwały. Uzasadnienie powinno w szczególności przedstawiać motywy, którymi kierował się organ spółdzielni uznając, że zachowanie członka wyczerpuje określone w statucie przesłanki wykluczenia albo wykreślenia. Zawiadomienie zwrócone z powodu niezgłoszenia przez członka zmiany podanego przez niego adresu ma moc prawną doręczenia (art. 24 § 5 ustawy Prawo spółdzielcze). Wykluczenie jest uchwałą obciążoną szczególnym ryzykiem ze względu na często towarzyszące jej emocje oraz formalności, które są związane z jej podjęciem, a wynikają z Prawa spółdzielczego¹³³.

Wykluczenie albo wykreślenie staje się skuteczne z chwilą: 1) bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady nadzorczej, chyba że członek

¹³⁰ Termin wypowiedzenia może być określony konkretną datą lub oznaczeniem okresu, w którym spółdzienca może złożyć skuteczne oświadczenie woli o wypowiedzeniu członkostwa w spółdzielni. Okres wypowiedzenia to z kolei okres rozpoczynający się od dnia wypowiedzenia przez członka spółdzielni członkostwa, określony w statucie, po upływie którego stosunek członkostwa rozwiązuje się. Za: M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985, str. 61.

¹³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 513/08.

¹³² Por. orzeczenie SN z dnia 27 listopada 1962 r., I CR 369/62, NP. 1964, nr 1.

¹³³ Opis często występujących błędów w przypadku wykluczenia członka spółdzielni socjalnej, omówionych na konkretnym przykładzie, można znaleźć na blogu „Spółdzielnia socjalna w praktyce”: <https://spoldzielniasocjalnawpraktyce.pl/5-bledow-popelniane-przy-wykluczaniu-czlonka-spoldzielni-socjalnej/>.

przed upływem tego terminu wniósł odwołanie od uchwały rady do walnego zgromadzenia; 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia do walnego zgromadzenia odwołania od uchwały rady nadzorczej, jeżeli termin ten jest dłuższy od terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady; 3) bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały walnego zgromadzenia; 4) prawomocnego oddalenia przez sąd powództwa o uchylenie uchwały rady nadzorczej albo walnego zgromadzenia (art. 24 § 10 ustawy Prawo spółdzielcze).

Wykluczenie członka ze spółdzielni z przyczyn uzasadniających rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika, powoduje rozwiązanie spółdzielczej umowy o pracę z chwilą zawiadomienia go na piśmie wraz z uzasadnieniem o wykluczeniu ze spółdzielni, a nie z upływem terminów wskazanych w art. 24 § 10 ustawy Prawo spółdzielcze. Spółdzielcza umowa o pracę ulega więc rozwiązaniu, choć trwa stosunek członkostwa w spółdzielni. W zakresie uregulowanym wprost w art. 24 § 10 ustawy Prawo spółdzielcze członek spółdzielni pracy jest więc traktowany tak samo, jak wszyscy spółdzielcy (nie może być mowy o naruszeniu zasady równego traktowania)¹³⁴. W tym miejscu należy podkreślić, że w przypadku przesłanek do rozwiązania spółdzielczej umowy o pracę z winy pracownika bez wypowiedzenia spółdzielnia może rozwiązać spółdzielczą umowę o pracę jedynie poprzez wykluczenie. Nie ma możliwości rozwiązania takiej umowy w drodze uchwały zarządu. Niestety jest coraz więcej takich praktyk wśród spółdzielni socjalnych i często kończą się one wyrokiem sądu o przywróceniu do pracy i zasądzeniem zapłaty wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy.

Analogiczny do wykluczenia tryb postępowania stosuje się w przypadku wykreślenia członka ze spółdzielni. Na podstawie art. 24 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze wykreślenie jest możliwe wobec członka niewykonującego obowiązków statutowych z przyczyn przez niego niezawinionych (np. zmiana miejsca zamieszkania, utrata zdolności do czynności prawnych, utrata zdolności do pracy). Przyczyny wykreślenia należy określić w statucie.

22. Zasadniczo prawa i obowiązki członków spółdzielni pracy zatrudnionych na podstawie spółdzielczych umów o pracę odpowiadają zakresowi praw i obowiązków pracowników określonych w kodeksie pracy. Warto zwrócić jednak uwagę na prawa i obowiązki osób pozostających w stosunku pracy na podstawie umowy o pracę albo spółdzielczej umowy o pracę i osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych. Obowiązki i prawa tych ostatnich są znacznie ograniczone w stosunku do tych pierwszych.

Art. 5a. 1. W przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej są organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego, są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.

¹³⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2008 r., I PK 254/07.

2. Osoby zatrudnione na zasadach określonych w ust. 1, po 12 miesiącach zatrudnienia w spółdzielni socjalnej, mają prawo do uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej. Nie wyklucza to uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej przed tym terminem zgodnie z postanowieniami statutu spółdzielni. Przepisów art. 200 § 3 i 5 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze nie stosuje się.

3. *Uchylony.*

4. W przypadku rozwiązania stosunku pracy zawartego z osobą zatrudnioną na zasadach określonych w ust. 1 spółdzielnia socjalna, w terminie 3 miesięcy, jest obowiązana zatrudnić w miejsce pracownika osobę spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1.

5. Wkład organizacji pozarządowych, kościelnych osób prawnych lub jednostek samorządu terytorialnego może polegać na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych lub organizacji pozarządowych.

6. Spółdzielnia socjalna założona przez jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne lub organizacje pozarządowe może udzielić poręczenia pożyczek, kredytów lub zabezpieczenia zwrotu otrzymanej refundacji lub środków na podjęcie działalności gospodarczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

1. [Zatrudnienie w spółdzielni socjalnej] Należy zwrócić uwagę na różne tryby zatrudniania w spółdzielni socjalnej. Z jednej strony ustawa o spółdzielniach socjalnych i ustawa Prawo spółdzielcze przewiduje możliwość zatrudnienia członka spółdzielni socjalnej, a z drugiej strony zatrudnienie osoby nieposiadającej statusu członkowskiego. I tak, art. 5a ustawy o spółdzielniach socjalnych określa warunki zatrudnienia niektórych pracowników przez spółdzielnię socjalną. Ustawa nakłada obowiązek zatrudnienia minimalnej liczby osób wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych w przypadku utworzenia spółdzielni socjalnej przez organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego od momentu powstania spółdzielni, którym jest uzyskanie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Przepis art. 18 pkt 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych określa skutki niezatrudnienia osób wskazanych wyżej dla bytu spółdzielni. Niewywiązanie się z warunku zatrudnienia osób wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych prowadzi do postawienia spółdzielni socjalnej w stan likwidacji. Można również uznać, że zatrudnienie w spółdzielni socjalnej co najmniej pięciu osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego, jest warunkiem koniecznym do funkcjonowania spółdzielni utworzonej przez organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego i w przypadku niezatrudnienia osób wskazanych w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna ulega rozwiązaniu *ex lege*.

2. **[Nabycie członkostwa przez osobę fizyczną w spółdzielni socjalnej utworzonej przez osoby prawne]** Przepis art. 5a ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych określa zasady nabycia członkostwa przez osobę fizyczną w przypadku utworzenia spółdzielni socjalnej przez organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego.

3. Osoby zatrudnione na zasadach określonych w art. 5a ust. 1 mają prawo do ubiegania się o członkostwo w spółdzielniach socjalnych na zasadach szczególnych. O ile w przypadku zasad ogólnych, nie ma prawnego obowiązku przyjmowania każdej osoby w poczet członków spółdzielni socjalnej, o tyle w przypadku określonym w art. 5a ust. 2, po dwunastu miesiącach zatrudnienia pracownik spółdzielni ma prawo złożenia wniosku o przyjęcie do spółdzielni, zaś spółdzielnia ma prawny obowiązek przyjęcia go w poczet członków, o ile osoba ta wypełni zobowiązania wynikające z postanowień statutowych. Zatrudnienie, o którym mowa w art. 5a ust. 2 ustawy, nie musi być nieprzerwane, na co wskazuje obecna redakcja przepisu ust. 2. Zmiana polegająca na usunięciu z treści przepisu zwrotu „nieprzerwanie” pozwala przyjąć, że taki był cel ustawodawcy. W tym przypadku mówimy o osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym, które mogą mieć przerwy w zatrudnieniu i osoby te nie zawsze są w stanie utrzymać zatrudnienie przez 12 miesięcy bez przerw. Podobne regulacje funkcjonują już w praktyce np. art. 200 § 5 ustawy Prawo spółdzielcze. Nie wyklucza to uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej przed tym terminem zgodnie z postanowieniami statutu spółdzielni. Tym samym członkowie spółdzielni mogą sami ustalić w statucie, kiedy osoba zatrudniona w spółdzielni nabędzie prawo do uzyskania w niej członkostwa, choć nie może on przekraczać terminu ustanowionego w ustawie

4. Nowelizacją ustawy z 2017 r. wskazano, iż w przypadku osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych założonych przez osoby prawne, nie stosuje się przepisu art. 200 § 3 i 5 ustawy Prawo spółdzielcze dotyczącego okresu kandydackiego.

5. Przepis art. 5a ust. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych realizuje społeczny cel ustawy, a więc zapewnianie miejsc pracy dla osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Jednak w przeciwieństwie do przepisu art. 5a ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, przepis art. 5a ust. 4 nie określa skutków niezatrudnienia osób wskazanych wyżej dla bytu spółdzielni, choć w rzeczywistości konsekwencje są takie same, jak w przypadku określonym w art. 5a ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych z powodu niewypełnienia określonego tamże limitu.

6. **[Wkład w spółdzielniach utworzonych przez osoby prawne]** Przepis art. 5a ust. 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych określa, jaki wkład mogą wnieść organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego do funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Nie jest to katalog zamknięty. Należy jednak pamiętać, że wsparcie, szczególnie przez jednostki samorządu terytorialnego, powinno odbywać się przy zachowaniu zasad określonych w ustawie o finansach publicznych.

Możliwe są różne formy wkładu, w tym:

- przeniesienie własności rzeczy lub innych praw;
- obciążenie własności rzeczy lub innych praw;

- inne świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności polegające na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników podmiotu zakładającego spółdzielnię socjalną.

Przeniesienie własności, zgodnie z art. 155–170 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, to sytuacja, w której utracie własności rzeczy przez jedną osobę towarzyszy równoczesne jej nabycie przez inną osobę. Do przeniesienia własności dochodzi zazwyczaj na skutek umowy zawartej przez dotychczasowego właściciela rzeczy z późniejszym jej nabywcą. Może to być m.in.: umowa sprzedaży, umowa darowizny, umowa o dzieło – jeżeli przyjmujący zamówienie oprócz wykonania dzieła zobowiązuje się do przeniesienia jego własności na rzecz zamawiającego.

Obciążenie własności rzeczy lub innych praw oznacza, że uprawnienia właściciela rzeczy ulegają pewnemu uszczupleniu na rzecz innej osoby, której to ograniczone prawo rzeczowe przysługuje. Zgodnie z art. 244 kc, ograniczonymi prawami rzeczowymi są: użytkowanie, służebność, zastaw, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu oraz hipoteka. W przypadku spółdzielni socjalnych możemy mieć do czynienia np. z użytkowaniem czy służebnością. Użytkowaniem może zostać obciążona rzecz ruchoma, nieruchomości (ewentualnie jej oznaczona część bądź udział we współwłasności) albo prawo (tylko zbywalne). Użytkowanie może być odpłatne albo nieodpłatne, ograniczone terminem albo bezterminowe.

8. Zgodnie z treścią przepisu art. 5a ust. 6 ustawy o spółdzielniach socjalnych spółdzielnia socjalna założona przez jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne lub organizacje pozarządowe może udzielić poręczenia pożyczek, kredytów lub zabezpieczenia zwrotu otrzymanej refundacji lub środków na podjęcie działalności gospodarczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

9. Osoba fizyczna, która zostaje zatrudniona w spółdzielni socjalnej, traci status osoby bezrobotnej¹³⁵.

Art. 6. 1. Do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego dołącza się:

1) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające posiadanie statusu osoby bezrobotnej albo poszukującej pracy, oraz oświadczenie o niepozostawianiu w zatrudnieniu;

2) zaświadczenie potwierdzające spełnienie przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunków, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt. 2, lub

3) orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby zamierzającej założyć spółdzielnię socjalną;

3a) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające spełnienie przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunków, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 5 lub 6;

¹³⁵ Por. np. M. Denisiuk, A. Trzeciecki, Jak założyć i prowadzić spółdzielnię socjalną, Służba Pracownicza, Nr 11, 2005. O statusie osoby bezrobotnej i sprawowaniu funkcji w organie spółdzielni socjalnej więcej w komentarzu do art. 4.

3b) oświadczenie o spełnieniu przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunku, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 7;

4) uchwałę organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, kościelnej osoby prawnej lub organizacji pozarządowej o powołaniu spółdzielni socjalnej, w przypadku gdy organem założycielskim jest organizacja pozarządowa, kościelna osoba prawna lub jednostka samorządu terytorialnego.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń, o których mowa w ust. 1 pkt. 2, mając na względzie ich ujednoczenie oraz przydatność dla postępowania przed sądem rejestrowym.

3. Spółdzielnia socjalna nie uiszcza opłaty sądowej od wniosku o wpis tej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od wniosków o zmiany wpisu oraz nie uiszcza opłaty za ogłoszenie tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

1. [Uzyskanie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego] Spółdzielnia socjalna, aby uzyskać osobowość prawną, musi złożyć wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego w celu wpisu do rejestru (art. 11 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze) na formularzu KRS-W5 przewidzianym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości¹³⁶, kierując się instrukcją zamieszczoną na tym druku. Ponadto należy wypełnić załączniki¹³⁷:

- KRS-WK – załącznik do formularza KRS-W5, służący do zgłoszenia organów podmiotu (zarządu oraz rady nadzorczej, jeśli została wybrana). Wypełniając formularz dla zarządu należy wpisać konkretne osoby wchodzące w skład tego organu z podaniem ich funkcji oraz należy podać, cytując postanowienia statutu, kto składa oświadczenia woli. Jeśli spółdzielnia liczy ponad 15 osób i w związku z tym należało wybrać jeszcze radę nadzorczą, to składane są dwa formularze KRS-WK: jeden dla zarządu, a drugi dla członków organu nadzoru wewnętrznego – rady nadzorczej.
- KRS-WM – załącznik do formularza KRS-W5, służący do zgłoszenia zakresu działalności gospodarczej (chcąc wypełnić ten formularz trzeba posłużyć się kodami Polskiej Klasyfikacji Działalności, które opisują w usystematyzowany sposób różne rodzaje usług i towarów)¹³⁸. Zgodnie z przepisami wymienia się nie więcej niż dziesięć pozycji PKD, w tym jeden przedmiot przeważającej działalności na poziomie podklasy¹³⁹.

¹³⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie określenia wzorów urzędowych formularzy wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz sposobu i miejsca ich udostępniania, tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 724, z późn. zm.

¹³⁷ Wzory formularzy dostępne na stronie: <https://bip.ms.gov.pl/pl/rejestry-i-ewidencje/krajowy-rejestr-sadowy/formularze-wnioskow-wykorzystywanych-w-krs/>.

¹³⁸ B. Kwiatkowska, M. Chrzczonowicz, Jak założyć spółdzielnię socjalną, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2008, s. 13.

¹³⁹ Art. 40 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, tekst jednolity Dz.U. 2018, poz. 986. Należy pamiętać, że spółdzielnie wpisane obecnie do Krajowego Rejestru Sądowego mają obowiązek zgłosić zmianę w zakresie przedmiotu działalności w celu dostosowania wpisu do treści art. 40 pkt 1 ustawy, przy pierwszym wniosku o zmianę danych w Rejestrze, nie później niż w terminie 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy tj. do 1 grudnia 2019 r. jeżeli przedmiot działalności wynika z umowy spółki, aktu założycielskiego lub statutu, zgłoszenie nie wymaga ich zmiany. (art. 9 ustawy z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw).

2. Wraz z formularzem należy załączyć protokół z zebrania założycielskiego podpisany przez przewodniczącego i sekretarza zebrania, listę członków założycieli z oryginalnymi podpisami, uchwałę o powołaniu spółdzielni, uchwałę o przyjęciu statutu, statut podpisany przez założycieli spółdzielni, protokół potwierdzający wybór władz (zarządu oraz rady nadzorczej, o ile jest powoływana).

3. **[Termin złożenia wniosku o rejestrację]** Wniosek o rejestrację spółdzielni socjalnej należy złożyć w ciągu 7 dni od dnia zebrania założycielskiego.

4. **[Załączniki do wniosku o rejestrację]** Ponadto, zgodnie z ustawą, do wniosku o rejestrację spółdzielni socjalnej należy załączyć dokumenty potwierdzające, iż odpowiednia ilość osób spełnia wymogi określone przepisami art. 4 ust. 1 w przypadku spółdzielni socjalnej zakładanej przez osoby fizyczne. Są to:

- zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające posiadanie statusu osoby bezrobotnej, zaś w przypadku osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych, zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające posiadanie statusu osoby poszukującej pracy oraz oświadczenie o pozostawaniu bez zatrudnienia (tj. niepozostawaniu w stosunku pracy, stosunku służbowym lub wykonywaniu pracy nakładczej);
- orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby zamierzającej założyć spółdzielnię socjalną;
- zaświadczenie z powiatowego urzędu pracy potwierdzające spełnienie warunków bycia osobą poszukującą pracy, o której mowa w art. 49 pkt 7 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, tj. osobą poszukującą pracy niepozostającą w zatrudnieniu lub niewykonyującą innej pracy zarobkowej będącą opiekunem osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- oświadczenie o byciu osobą usamodzielnianą, o której mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁴⁰.

5. Ponieważ założycielami mogą być osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt. 1–4, 6 i 7 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, dokumentami zaświadczającymi o statusie tych osób są:

- zaświadczenie, dla absolwenta centrum integracji społecznej, o którym mowa w art. 13 ust. 5a ustawy o zatrudnieniu socjalnym potwierdzające, że osoba ta jest absolwentem centrum integracji społecznej przez okres 6 miesięcy od dnia zakończenia zajęć w centrum integracji społecznej;
- zaświadczenie, dla absolwenta klubu integracji społecznej o którym mowa w art. 18 ust. 5a ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Warto zauważyć, że w tym przypadku nie określono terminu ważności zaświadczenia.

¹⁴⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 998, z późn. zm.

6. W przypadku spółdzielni socjalnej, której założycielami, zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3, są osoby prawne, do wniosku załącza się uchwały organów stanowiących tych jednostek. W przypadku gminy lub powiatu jest to właściwa rada gminy i rada powiatu. W przypadku organizacji pozarządowych, organ wskazany w statucie organizacji, np. zarząd.

7. Po złożeniu formularzy wraz z załączonymi dokumentami, sąd ma 7 dni na rozpatrzenie wniosku o rejestrację. Na podstawie art. 115 ustawy Prawo spółdzielcze, w przypadku kiedy spółdzielnia socjalna nie rozpocznie działalności w ciągu roku od momentu uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i nie posiada majątku, może zostać wykreślona z rejestru.

8. **[Odpowiedzialność za zobowiązania]** Z chwilą wpisania spółdzielni do rejestru, odpowiedzialność za zobowiązania wynikające z czynności dokonanych przez założycieli przechodzi z mocy prawa na spółdzielnię. Założyciele przestają odpowiadać całym swym majątkiem względem osób trzecich. Za zobowiązania powstałe po wpisaniu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego odpowiedzialność ponosi wyłącznie spółdzielnia socjalna.

9. **[Uzyskanie REGON i NIP]** Dane zawarte we wniosku do KRS przekazywane bez udziału wnioskodawcy za pomocą systemu teleinformatycznego do Centralnego Rejestru Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników (CRP-KEP) i Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON). Na ich podstawie spółdzielni zostanie automatycznie nadany numer REGON oraz NIP. Informacja zawierająca te numery będzie przekazywana automatycznie do Krajowego Rejestru Sądowego bezpośrednio po ich nadaniu. Potwierdzenie nadania numeru NIP w formie papierowej nie będzie już wydawane.

Po rejestracji spółdzielni w sądzie spółdzielnia składa jeden formularz w urzędzie skarbowym (wniosek NIP-8 Zgłoszenie identyfikacyjne / zgłoszenie aktualizacyjne w zakresie danych uzupełniających), który obejmuje dane uzupełniające¹⁴¹:

- skróconą nazwę (firmę),
- wykaz rachunków bankowych (do CRP KEP i rejestru ZUS),
- adresy miejsc prowadzenia działalności (do CRP KEP),
- adres miejsca przechowywania dokumentacji rachunkowej (do CRP KEP),
- dane kontaktowe (do CRP KEP, do rejestru REGON),
- przewidywaną liczbę pracujących (do rejestru REGON),
- formę własności – procentowy udział własności w ogólnej wartości kapitału (do rejestru REGON),
- datę powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (do rejestru ZUS).

Spółdzielnia na złożenie tego formularza ma 21 dni (lub 7 dni jeśli od razu będzie zatrudniać pracowników) od dnia dokonania wpisu podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego¹⁴².

¹⁴¹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 19 grudnia 2017 r. w sprawie wzorów formularzy zgłoszeń identyfikacyjnych i zgłoszeń aktualizacyjnych oraz zgłoszeń w zakresie danych uzupełniających (Dz.U. z 2017 r., poz. 1665).

Podjęcie działalności gospodarczej przez spółdzielnię socjalną wiąże się z szeregiem innych obowiązków określonych m.in. w przepisach prawa pracy, prawa budowlanego, przepisach o rachunkowości, przepisach sanitarnych, przeciwpożarowych, ochrony zdrowia i innych.

10. **[Zwolnienie z opłat sądowych]** Spółdzielnia socjalna została zwolniona *ex lege* z obowiązku uiszczania opłat sądowych od wniosku o wpis tej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od wszelkich wniosków o zmianę wpisu, a także nie uiszcza opłaty za ogłoszenie tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Nie oznacza to jednak zwolnienia od innych opłat sądowych niezbędnych w toku prowadzenia działalności gospodarczej, a związanej ze zdolnością sądową i procesową.

11. Zwolnienie z opłat sądowych postępowania o wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego są pomocą publiczną udzielaną w ramach zasady *de minimis* zgodnie z przepisem art. 15 ust. 3 ustawy. Sąd rejonowy, właściwy ze względu na miejsce dokonania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, powinien jednocześnie wystawić spółdzielni socjalnej zaświadczenie o udzieleniu pomocy. Jeśli sąd nie wystawi zaświadczenia o pomocy *de minimis*, to w interesie spółdzielni jest wystąpić do sądu z odrębnym wnioskiem o wydanie tego zaświadczenia. Obowiązkiem spółdzielni jako podmiotu otrzymującego wsparcie *de minimis* jest przechowywanie zaświadczeń i ustalanie czy nie został przekroczony próg tej pomocy.

Art. 7. 1. W spółdzielni socjalnej wybiera się radę nadzorczą.

2. W spółdzielni socjalnej, w której liczba członków nie przekracza piętnastu, nie wybiera się rady nadzorczej, chyba że statut stanowi inaczej. W takim przypadku kompetencje rady wykonuje walne zgromadzenie.

1. **[Rada nadzorcza w spółdzielni socjalnej]** Celem rady nadzorczej jest przede wszystkim sprawowanie kontroli i nadzoru nad działalnością zarządu spółdzielni socjalnej. Rada nadzorcza sprawuje również pieczęć nad wykonaniem przez spółdzielnię jej zadań statutowych.

2. **[Skład rady nadzorczej]** W skład rady nadzorczej powinno wchodzić przynajmniej 3 członków spółdzielni socjalnej. Jeżeli członkiem spółdzielni socjalnej jest osoba prawna, wówczas w skład rady nadzorczej może być wybrana osoba nie będąca członkiem spółdzielni, ale działająca na zasadach pełnomocnictwa nadanego przez osobę prawną (art. 45 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Liczbę członków rady nadzorczej powinien wskazywać statut spółdzielni socjalnej.

3. **[Kadencja rady nadzorczej]** Kadencję rady ustala się w statucie, choć w praktyce liczy ona zwykle 3 lata. Skład rady stosownie do postanowień statutu wybiera walne zgromadzenie, zebranie przedstawicieli lub zebranie grup członkowskich. Większość, jaką podejmuje się uchwały w sprawie wyboru członków rady nadzorczej, określa statut. W przypadku, gdy brak jest takich postanowień statutu, uchwały podejmowane są zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy

¹⁴² Art. 5 ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, Dz.U. z 2017 r. poz. 869, z późn. zm.

uprawnionych do głosowania (art. 41 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Wybory do organów spółdzielni dokonywane są w głosowaniu tajnym spośród nieograniczonej liczby kandydatów. Odwołanie członka organu następuje także w głosowaniu tajnym (art. 35 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze).

4. Charakter działalności rady nadzorczej powoduje, że w jej skład nie mogą wchodzić członkowie zarządu spółdzielni socjalnej, jak również osoby będące kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni lub pełnomocnikami zarządu oraz osoby pozostające z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej.

Ponadto, członkowie zarządu i rady nie mogą brać udziału w głosowaniu w sprawach wyłącznie ich dotyczących. Nie mogą również zajmować się interesami konkurencyjnymi wobec spółdzielni, a w szczególności uczestniczyć jako wspólnicy lub członkowie władz przedsiębiorców prowadzących działalność konkurencyjną wobec spółdzielni. Naruszenie zakazu konkurencji stanowi podstawę odwołania członka rady lub zarządu oraz powoduje inne skutki prawne przewidziane w odrębnych przepisach. W przypadku naruszenia przez członka rady nadzorczej zakazu konkurencji określonego w art. 56 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze, rada może podjąć uchwałę o zawieszeniu członka tego organu w pełnieniu czynności. Statut określa termin zwołania posiedzenia organu, który dokonał wyboru zawieszzonego członka rady. Powyższy organ rozstrzyga o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszzonego członka rady (art. 56–57 ustawy Prawo spółdzielcze). Przed upływem kadencji członek rady może być odwołany większością 2/3 głosów przez organ, który go wybrał. Członkowi rady spółdzielni można wypowiedzieć umowę o pracę albo warunki pracy lub płacy tylko w wypadkach, w których kodeks pracy dopuszcza dokonanie takiej czynności w stosunku do członka zakładowego organu związku zawodowego¹⁴³. Przepis ten stosuje się odpowiednio do członków rady świadczących pracę na innej podstawie, niż umowa o pracę (art. 45 ustawy Prawo spółdzielcze).

5. **[Zadania rady nadzorczej]** Art. 46 ustawy Prawo spółdzielcze określa katalog zadań rady nadzorczej. I tak zakres działania rady nadzorczej spółdzielni socjalnej obejmuje:

- uchwalanie planów gospodarczych i programów działalności społecznej i kulturalnej,
- nadzór i kontrolę działalności spółdzielni poprzez:
 - badanie okresowych sprawozdań oraz sprawozdań finansowych,
 - dokonywanie okresowych ocen wykonania przez spółdzielnię jej zadań gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania przez spółdzielnię praw jej członków,

¹⁴³ Patrz np. art. 41¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz.U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm., art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, Dz.U. z 2015 r. poz. 1881, oraz art. 5 ust. 5 pkt 3–4, art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, Dz.U. z 2018 r. poz. 1969.

- przeprowadzanie kontroli nad sposobem załatwiania przez zarząd wniosków organów spółdzielni i jej członków,
- podejmowanie uchwał w sprawie nabycia i obciążenia nieruchomości oraz nabycia zakładu lub innej jednostki organizacyjnej,
- podejmowanie uchwał w sprawie przystępowania do organizacji społecznych oraz występowania z nich,
- zatwierdzanie struktury organizacyjnej spółdzielni,
- rozpatrywanie skarg na działalność zarządu,
- składanie walnemu zgromadzeniu sprawozdań zawierających w szczególności wyniki kontroli i ocenę sprawozdań finansowych,
- podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu lub dokonywanych przez spółdzielnię w interesie członka zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach; do reprezentowania spółdzielni wystarczy dwóch członków rady przez nią upoważnionych.

W statucie można zastrzec do zakresu działania rady jeszcze inne uprawnienia, np. przyjmowanie i wykluczanie członków oraz tryb wyboru, zawieszania i odwoływania członków zarządu. Należy jednak pamiętać, że rada nadzorcza może podejmować uchwały wyłącznie w granicach swojego działania. Przekroczenie ich jest naruszeniem prawa, a podjęta uchwała bezwzględnie nieważna.

Statut może również przekazać do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia podejmowanie uchwał w sprawie uchwalania planów gospodarczych i programów działalności społecznej i kulturalnej, podejmowanie uchwał w sprawie nabycia i obciążenia nieruchomości oraz nabycia zakładu lub innej jednostki organizacyjnej czy zatwierdzanie struktury organizacyjnej spółdzielni. Wtedy statut może przyjąć dla rady nazwę komisji rewizyjnej. Statut może przewidywać wybór przez radę jej prezydium z zadaniem organizowania pracy rady, a w celu wykonania swoich zadań rada może żądać od zarządu, członków i pracowników spółdzielni socjalnej wszelkich sprawozdań i wyjaśnień, przeglądać księgi i dokumenty oraz sprawdzać bezpośrednio stan majątku spółdzielni socjalnej (art. 46 ustawy Prawo spółdzielcze). Zadaniem tych osób jest jedynie organizowanie prac rady – nie mają one kompetencji wykonawczych pomiędzy poszczególnymi posiedzeniami rady. Kompetencje rady dotyczą bowiem rady jako organu spółdzielni, a nie poszczególnych jej członków – rada nadzorcza może udzielić upoważnienia konkretnemu członkowi do korzystania z tych uprawnień¹⁴⁴.

6. [Ochrona członka rady nadzorczej] Członek rady nadzorczej korzysta ze szczególnej ochrony w sferze zatrudnienia w spółdzielni socjalnej. Ustawa bowiem stanowi, że członkowi rady nadzorczej spółdzielnia może wypowiedzieć umowę o pracę albo warunki pracy lub płacy tylko w przypadkach, w których kodeks pracy dopuszcza dokonanie takiej czynności w stosunku do członka zakładowego organu związku zawodowego. Tą ochroną objęty jest także ten członek rady nadzorczej, który świadczy pracę na rzecz spółdzielni na innej podstawie, niż umowa o pracę (art. 45 § 6 ustawy Prawo spółdzielcze).

¹⁴⁴ W. Żbik, *Prawo w spółdzielni socjalnej. Niezbędnik praktyka*, Zeszyt treningowy, Wydanie III, 2018 r.

7. **[Brak obowiązku powołania rady nadzorczej]** W celu ułatwienia działania spółdzielni socjalnych nie powołuje się rady nadzorczej w spółdzielniach, w których liczba członków nie przekracza 15 osób, choć statut spółdzielni może przewidywać i w tym przypadku powołanie rady¹⁴⁵. W konsekwencji zadania rady nadzorczej wykonuje walne zgromadzenie. Brak rady nadzorczej może powodować komplikacje w zakresie zatrudniania członków zarządu¹⁴⁶, choć zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych, w nawiązaniu do art. 46 § 1 pkt. 8 ustawy Prawo spółdzielcze w sytuacji braku rady nadzorczej czynności przypisywane radzie nadzorczej wykonują dwaj reprezentanci walnego zgromadzenia na podstawie jego uchwały.

Poza tym w sytuacji konfliktu między członkami zarządu a walnym zgromadzeniem spółdzielni rada nadzorcza może pozwolić uniknąć paraliżu działań, zwłaszcza spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne.

8. **[Walne zgromadzenie]** Najwyższym organem spółdzielni socjalnej jest walne zgromadzenie (art. 36 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze). Jest ono organem nadrzędnym w stosunku do rady i zarządu. Zasada samorządności spółdzielni wymaga, aby sami jej członkowie mieli możliwość ostatecznego decydowania o najważniejszych sprawach. Dzięki istnieniu instytucji walnego zgromadzenia, wszyscy członkowie mogą brać czynny udział w zarządzaniu spółdzielnią socjalną.

9. **[Prawo uczestnictwa]** Prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu przysuguje wszystkim członkom spółdzielni, dlatego że ze stosunkiem członkostwa wiąże się prawo i obowiązek udziału w posiedzeniach walnego zgromadzenia. Nie można pozbawić członka spółdzielni uprawnienia do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu. Statut spółdzielni może jednak przewidywać czasowe wyłączenie członka spółdzielni z uczestniczenia w takim posiedzeniu walnego zgromadzenia, kiedy podejmowane są decyzje co do jego osoby jeśli są to członkowie organów (np. odwołanie z zarządu czy określenie wynagrodzenia¹⁴⁷). Należy jednak zwrócić uwagę, że takie wyłączenie powinno odnosić się tylko do fazy głosowania.

10. **[Uczestnictwo w walnym zgromadzeniu przez pełnomocnika]** Co do warunków uczestnictwa w walnym zgromadzeniu, do niedawna obowiązywała zasada osobistego uczestniczenia członka w walnym zgromadzeniu. Obecnie, członek może uczestniczyć w walnym zgromadzeniu przez pełnomocnika, jeżeli ustawa lub statut nie stanowią inaczej. Osoby prawne będące członkami spółdzielni biorą udział w walnym zgromadzeniu przez ustanowionego w tym celu pełnomocnika (art. 36 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze). Pracownik spółdzielni może być pełnomocnikiem na walnym zgromadzeniu tylko wtedy, jeżeli jest również członkiem spółdzielni zatrudnionym na podstawie spółdzielczej umowy o pracę (art. 36 ust. 6 ustawy Prawo spółdzielcze). Ustawa stanowi również, że członek zarządu spółdzielni nie może być pełnomocnikiem na walnym zgromadzeniu. Jest to regulacja

¹⁴⁵ Należy rozważyć funkcjonalność powoływania rady w spółdzielniach socjalnych bowiem może ona również komplikować sytuację organizacyjną spółdzielni.

¹⁴⁶ M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, w: Z. Góral (red.), Z zagadnień współczesnego prawa pracy. Księga pamiątkowa poświęcona Henrykowi Lewandowskiemu, Warszawa 2009, str. 451.

¹⁴⁷ Zgodnie z art. 56 § 2 ustawy – Prawo spółdzielcze, członkowie zarządu i rady nie mogą brać udziału w głosowaniu w sprawach wyłącznie ich dotyczących.

wzorowaną na kodeksie spółek handlowych (art. 243 § 3 oraz art. 412 § 3 kodeksu spółek handlowych¹⁴⁸). Jednak zakaz pełnomocnictwa dla członka zarządu nie dotyczy spółdzielni liczących nie więcej niż dziesięciu członków, inaczej chyba że wprowadza go sam statut. Poprzez swoją konstrukcję, przepis ten zasadniczo dotyczy spółdzielni socjalnych lub spółdzielni utworzonych przez osoby prawne.

Powszechnie uznawana jest w spółdzielniach zasada, że każdy członek ma jeden głos, i to bez względu na liczby posiadanych udziałów. Zasada ta może nie być przestrzegana jedynie w spółdzielniach zrzeszających wyłącznie osoby prawne (art. 36 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze), ale odstępstwo od niej powinien określać statut. W walnych zgromadzeniach mogą także uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia socjalna jest zrzeszona oraz Krajowej Rady Spółdzielczej (art. 36 § 8 ustawy Prawo spółdzielcze), a także w związku z prawem członka do korzystania na własny koszt z pomocy prawnej lub pomocy eksperta, w walnym zgromadzeniu mogą brać udział osoby, z których pomocy korzysta członek, które jednak nie są uprawnione do zabierania głosu (art. 36 § 7 ustawy Prawo spółdzielcze).

11. **[Zebranie przedstawicieli]** Ustawa Prawo spółdzielcze przewiduje możliwość zastąpienia walnego zgromadzenia zebraniem przedstawicieli w przypadku, gdy liczba członków danej spółdzielni przekroczy określone w statucie spółdzielni socjalnej maksymalną liczbę członków (art. 37 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze). Przepis ten zasadniczo nie ma zastosowania do większości spółdzielni socjalnych, które *ex lege* mają ograniczoną do 50 liczbę członków, z wyjątkiem spółdzielni, które powstają w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych. W takim przypadku statut spółdzielni socjalnej powinien wskazywać liczbę przedstawicieli, zasady ich wyboru oraz czas trwania przedstawicielstwa.

12. **[Wyłączne właściwości walnego zgromadzenia]** Na podstawie art. 38 ustawy Prawo spółdzielcze do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia spółdzielni, w tym spółdzielni socjalnej należą:

- uchwalanie kierunków rozwoju działalności gospodarczej oraz społecznej i kulturalnej;
- rozpatrywanie sprawozdań rady, zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdań finansowych oraz podejmowanie uchwał co do wniosków członków spółdzielni socjalnej, rady lub zarządu w tych sprawach i udzielanie absolutorium członkom zarządu spółdzielni socjalnej;
- rozpatrywanie wniosków wynikających z przedstawionego protokołu polustracyjnego z działalności spółdzielni socjalnej oraz podejmowanie uchwał w tym zakresie;
- podejmowanie uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) lub sposobu pokrycia strat, z uwzględnieniem postanowień art. 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych;
- podejmowanie uchwał w sprawie zbycia nieruchomości, zbycia zakładu lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej;

¹⁴⁸ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, tekst jednolity Dz.U. z 2017 r, poz. 1577, z późn. zm.

- podejmowanie uchwał w sprawie przystępowania do innych organizacji gospodarczych oraz występowania z nich;
- oznaczanie najwyższej sumy zobowiązań, jaką spółdzielnia socjalna może zaciągnąć;
- podejmowanie uchwał w sprawie połączenia się spółdzielni socjalnej, podziału spółdzielni socjalnej oraz likwidacji spółdzielni socjalnej;
- rozpatrywanie w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym odwołań od uchwał rady nadzorczej;
- uchwalanie zmian statutu spółdzielni socjalnej;
- podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia lub wystąpienia spółdzielni socjalnej ze związku oraz upoważnienie zarządu do podejmowania działań w tym zakresie;
- wybór delegatów na zjazd związku, w którym spółdzielnia socjalna jest zrzeszona.

W statucie można zastrzec również do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia podejmowanie uchwał także w innych sprawach.

13. **[Zwoływanie walnego zgromadzenia]** Na podstawie art. 39 ustawy Prawo spółdzielcze walne zgromadzenie zwołuje zarząd przynajmniej raz w roku, w ciągu sześciu miesięcy po upływie roku obrachunkowego. Walne zgromadzenie może zostać zwołane również na uzasadnione pisemne żądanie rady lub przynajmniej jednej dziesiątej, nie mniej jednak niż trzech członków spółdzielni socjalnej, o ile oczywiście to uprawnienie nie zostało zastrzeżone w statucie dla większej liczby członków. W takiej sytuacji walne zgromadzenie należy zwołać w takim terminie, aby mogło się ono odbyć w ciągu sześciu tygodni od dnia wniesienia żądania. Jeżeli to nie nastąpi, zwołuje je rada nadzorcza, związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona, lub Krajowa Rada Spółdzielcza, na koszt spółdzielni socjalnej. O czasie, miejscu i porządku obrad walnego zgromadzenia zawiadamia się członków, związek rewizyjny, w którym spółdzielnia socjalna jest zrzeszona, oraz Krajową Radę Spółdzielczą w sposób i w terminach określonych w statucie (art. 40 ustawy Prawo spółdzielcze).

14. **[Uchwały walnego zgromadzenia]** Zgodnie z art. 41 ustawy Prawo spółdzielcze walne zgromadzenie może podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad podanych do wiadomości członków w terminach i w sposób określonych w statucie. Uchwały są podejmowane zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania, chyba że ustawa lub statut stanowią inaczej. Z obrad walnego zgromadzenia sporządza się protokół, który powinien być podpisany przez przewodniczącego walnego zgromadzenia oraz przez inne osoby wskazane w statucie. Protokoły są jawne dla członków spółdzielni, przedstawicieli związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia jest zrzeszona, oraz dla Krajowej Rady Spółdzielczej, a przechowuje je zarząd spółdzielni co najmniej przez dziesięć lat, o ile przepisy w sprawie przechowywania akt nie przewidują terminu dłuższego.

15. **[Obowiązywanie uchwał walnego zgromadzenia]** Uchwały walnego zgromadzenia obowiązują wszystkich członków spółdzielni socjalnej oraz wszystkie jej

organy. Należy pamiętać o tym, że uchwała sprzeczna z ustawą jest nieważna. Zgodność uchwały organu spółdzielni ocenia się zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w dniu podjęcia uchwały¹⁴⁹. Z kolei uchwała sprzeczna z postanowieniami statutu bądź dobrymi obyczajami lub godząca w interesy spółdzielni albo mająca na celu pokrzywdzenie jej członka może być zaskarżona do sądu.

16. **[Powództwo o uchylenie uchwały]** Z powództwem o uchylenie uchwały może wystąpić każdy członek spółdzielni lub zarząd z zastrzeżeniem, że prawo zaskarżenia uchwały w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu albo wykreślonemu. W przypadku gdy zarząd wytacza powództwo, spółdzielnię reprezentuje pełnomocnik ustanowiony przez radę nadzorczą, a spółdzielnię w której nie powołuje się rady nadzorczej, pełnomocnik ustanowiony przez walne zgromadzenie. W wypadku nieustanowienia pełnomocnika, sąd właściwy do rozpoznania sprawy ustanawia kuratora dla spółdzielni.

Powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia powinno być wniesione w ciągu sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia, jeżeli zaś powództwo wnosi członek nieobecny na walnym zgromadzeniu na skutek jego wadliwego zwołania – w ciągu sześciu tygodni od dnia powzięcia wiadomości przez tego członka o uchwale, nie później jednak niż przed upływem roku od dnia odbycia walnego zgromadzenia. Jeżeli ustawa lub statut wymagają zawiadomienia członka o uchwale, termin sześciotygodniowy biegnie od dnia tego zawiadomienia dokonanego w sposób wskazany w statucie. Orzeczenie sądu ustalające nieistnienie albo nieważność uchwały walnego zgromadzenia bądź uchylające uchwałę ma moc prawną względem wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkich jej organów (art. 42 ustawy Prawo spółdzielcze).

W kontekście powyższych regulacji warto rozróżnić trzy rodzaje uchwał walnego zgromadzenia, z którymi możemy mieć do czynienia w spółdzielni socjalnej. Są to:

- uchwały nieistniejącej,
- uchwały bezwzględnie nieważnej,
- uchwały względnie nieważnej.

Z uchwałą nieistniejącą mamy do czynienia wtedy, gdy do podjęcia uchwały w ogóle nie doszło. Taka sytuacja dotyczy jedynie najpoważniejszych wad, które wykluczają wyrażenie oświadczenia woli uprawnionych podmiotów, choćby z naruszeniem prawa¹⁵⁰. Aby mówić o uchwale nieistniejącej, nieprawidłowości w zwołaniu lub obradowaniu określonych organów muszą być na tyle duże, że wykluczają możliwość stwierdzenia, że wolę wyraził ten właśnie uprawniony organ. Orzeczenia sądów wskazują, że przykładem przesłanki do uznania uchwały za nieistniejącą może być:

- brak wymaganej w ustawie lub statucie większości głosów do podjęcia uchwały,
- niezwołanie walnego zgromadzenia,

¹⁴⁹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010, V CSK 260/2009, OSNC 2010, nr D, poz. 106.

¹⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2003 r., I PK 336/02, OSNP 2004, nr 18, poz. 314.

- brak quorum,
- podjęcie uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad,
- zastosowanie przymusu fizycznego wobec członków¹⁵¹,
- sfałszowanie wyników głosowania,
- podjęcie uchwały przez osoby niebędące członkami spółdzielni.

Bezwzględna nieważność uchwały dotyczy sytuacji, w której podjęta przez walne zgromadzenie uchwała jest sprzeczna z ustawą. Przykładem może być uchwała walnego zgromadzenia spółdzielni socjalnej o podziale nadwyżki bilansowej pomiędzy członków lub przeznaczenie jej w całości na fundusz zasobowy.

Uchwała względnie nieważna to uchwała walnego zgromadzenia, która została podjęta w sposób niezgodny z postanowieniami statutu lub jest sprzeczna z dobrymi obyczajami lub godząca w interesy spółdzielni albo mająca na celu pokrzywdzenie jej członka. Tego rodzaju uchwałę może uchylić, ze skutkiem od dnia podjęcia, jedynie sąd.

Warto też pamiętać, że rodzaj uchwały, z jaką mamy do czynienia będzie nam wyznaczał możliwości jej zaskarżenia do sądu. I tak w przypadku:

- uchwały bezwzględnie nieważnej przysługuje powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały (na bezwzględną nieważność można się powołać w każdym czasie, nawet kiedy uchwała nie została zaskarżona),
- uchwały względnie nieważnej przysługuje powództwo o uchylenie ustawy,
- uchwały nieistniejącej przysługuje powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały (możemy też bronić się przed skutkami uchwały przez podniesienie w konkretnej sprawie zarzutu jej nieistnienia)¹⁵².

17. **[Zadania zarządu]** Na podstawie art. 48 do zadań zarządu należy kierowanie działalnością spółdzielni oraz reprezentowanie jej na zewnątrz. Należy zaznaczyć, że zarząd reprezentuje spółdzielnię w stosunkach wewnętrznych, a więc np. w sporach między spółdzielnią a jej członkami. Do zadań zarządu należy również podejmowanie decyzji niezastrzeżonych w ustawie lub statucie innym organom. Zarząd kieruje nie tylko organizacyjną sferą działalności spółdzielni, ale również sferą gospodarczą. Jak widać kompetencje zarządu nie doznają ograniczeń podobnych do ograniczeń zakresu działalności rady i walnego zgromadzenia. Do funkcji reprezentacyjnych zarządu należy składanie oświadczeń w stosunkach zewnętrznych. Mimo tak nieprecyzyjnego określenia działalności zarządu, ustawa Prawo spółdzielcze przewiduje szereg szczególnych praw i obowiązków zarządu spółdzielni, m. in. prowadzenie rejestru członków (art. 30 ustawy Prawo spółdzielcze), zwoływanie walnych zgromadzeń (art. 39 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze), udostępnianie członkom spółdzielni protokołów lustracji (art. 93 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze), złożenie uchwały o zmianie statutu do sądu rejestrowego (art. 12a ustawy Prawo spółdzielcze), udzielanie pełnomocnictw (art. 55 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze) i inne.

¹⁵¹ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Wolters Kluwer SA, 2014, s. 123.

¹⁵² W. Żbik, *Prawo w spółdzielni socjalnej. Niezbędnik praktyka, Zeszyt treningowy*, 2014 r., str. 36–40.

18. **[Ustalanie składu zarządu]** Skład i liczbę członków zarządu określa statut danej spółdzielni socjalnej. Statut może przewidywać zarząd jednoosobowy, którym jest prezes, i ustalać wymagania, jakie powinna spełniać osoba wchodząca w skład zarządu lub prezes w zarządzie jednoosobowym. Członków zarządu, w tym prezesa i jego zastępców, wybiera i odwołuje, stosownie do postanowień statutu, rada lub walne zgromadzenie. Spółdzielnie, których członkami są wyłącznie osoby prawne, wybierają zarząd spośród kandydatów będących osobami fizycznymi wskazanymi przez te osoby prawne. W spółdzielniach, w których członkami są osoby fizyczne i osoby prawne, członków zarządu wybiera się również spośród kandydatów wskazanych przez osoby prawne. Walne zgromadzenie może odwołać tych członków zarządu, którym nie udzieliło absolutorium (art. 38 § 1 pkt. 2 ustawy Prawo spółdzielcze), niezależnie od tego, który organ stosownie do postanowień statutu wybiera członków zarządu. W tym wypadku nie stosuje się przepisu art. 41 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze. Należy jednak zastrzec, że zarząd jednoosobowy nie może dokonywać czynności w sprawach wynikających ze stosunku członkostwa. Czynności takie są dokonywane przez radę nadzorczą, chyba że statut przewiduje właściwość walnego zgromadzenia.

19. **[Zawieszenie członka zarządu spółdzielni]** O ile przewiduje tak statut, członek zarządu wybierany przez walne zgromadzenie może być zawieszony w czynnościach przez radę, jeżeli jego działalność jest sprzeczna z przepisami prawa lub statutu. Rada zawieszając w czynnościach członka zarządu podejmuje uchwały niezbędne do prawidłowego prowadzenia działalności spółdzielni oraz zwołuje niezwłocznie walne zgromadzenie. Członka zawieszono powiadamia się niezwłocznie w formie pisemnej o jego zawieszeniu z podaniem przyczyn zawieszenia.

20. **[Zatrudnianie członków zarządu]** Kwestia ta została szczegółowo omówiona w komentarzu do art. 12 ust. 1b.

21. **[Czynności prawne pomiędzy spółdzielnią a członkami zarządu]** Zgodnie z art. 46 § 1 pkt 8 ustawy Prawo spółdzielcze, podejmowanie wszelkich uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu lub dokonywanych przez spółdzielnię w interesie członka zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach należy do wyłącznej właściwości rady nadzorczej. W takim wypadku do reprezentowania spółdzielni wystarczy dwóch członków rady przez nią upoważnionych. W przypadku braku rady nadzorczej, uprawnienia te wykonuje walne zgromadzenie.

22. **[Składanie oświadczeń woli za spółdzielnię]** Na podstawie art. 54 ustawy Prawo spółdzielcze, oświadczenia woli za spółdzielnię składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i pełnomocnik. W spółdzielniach o zarządzie jednoosobowym oświadczenie woli mogą składać również dwaj pełnomocnicy. Złożenie oświadczenia woli odbywa się w formie złożenia podpisów pod nazwą spółdzielni. Oświadczenia pisemne skierowane do spółdzielni, a złożone w jej lokalu albo jednemu z członków zarządu lub pełnomocnikowi, mają skutek prawny względem spółdzielni.

23. **[Pełnomocnictwo w imieniu zarządu]** Zgodnie z art. 55 ustawy Prawo spółdzielcze, zarząd może udzielić jednemu z członków zarządu lub innej osobie peł-

nomocnictwa do dokonywania czynności prawnych związanych z kierowaniem bieżącą działalnością gospodarczą spółdzielni lub jej wyodrębnionej organizacyjnie i gospodarczo jednostki, a także pełnomocnictwa do dokonywania czynności określonego rodzaju lub czynności szczególnych. Statut spółdzielni socjalnej może uzależnić udzielenie pełnomocnictwa przez zarząd od uprzedniej zgody rady. Należy przy tym pamiętać, że inny charakter ma pełnomocnik, o którym mowa w art. 54 § 1 Prawa spółdzielczego niż pełnomocnik, którego ustanowienie przewiduje art. 55 § 1 (jest pełnomocnikiem w ścisłym rozumieniu)¹⁵³.

Zarząd spółdzielni może udzielić następujących pełnomocnictw:

- do dokonywania czynności prawnych, związanych z kierowaniem bieżącą działalnością gospodarczą spółdzielni lub jej wyodrębnionej organizacyjnie i gospodarczo jednostki,
- do dokonywania czynności określonego rodzaju, np. zawierania umów o pracę,
- do dokonywania czynności szczególnych, np. podpisania konkretnej umowy o pracę czy umowy najmu konkretnego lokalu.

Co ważne, pierwsze z nich wymaga zgłoszenia i ujawnienia w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie. Jeśli z kolei do dokonania danej czynności prawnej wymagana jest – pod rygorem nieważności forma szczególna (np. forma aktu notarialnego do przeniesienia własności nieruchomości), to pełnomocnictwo należy przygotować również w tej samej formie.

Art. 7a. 1. W spółdzielniach socjalnych, których założycielami są osoby prawne lub w przypadku gdy liczba członków spółdzielni socjalnej jest mniejsza niż liczba pracowników niebędących członkami, zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej spółdzielni oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.

2. Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom oraz walnemu zgromadzeniu pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.

3. Przedstawiciel pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej posiada prawo głosu doradczego na walnym zgromadzeniu spółdzielni.

4. Przedstawiciel, o którym mowa w ust. 3, nie może być członkiem spółdzielni i jest wybierany bezwzględną większością głosów podczas zebrania pracowników, w którym bierze udział co najmniej połowa pracowników niebędących członkami spółdzielni.

¹⁵³ Zob. odpowiedź Ministra Sprawiedliwości na interpelację pana posła Grzegorza Roszaka nr 15618 w sprawie reprezentacji spółdzielni mieszkaniowej przy zawarciu umowy przeniesienia własności lokalu.

5. Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 1, oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez walne zgromadzenie spółdzielni.

6. Przepisów ust. 1-5 nie stosuje się w przypadku powołania rady pracowników na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz.U. poz. 550, z 2008 r. poz. 584 oraz z 2009 r. poz. 805).

1. **[Udział pracowników w życiu spółdzielni socjalnej]** Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 roku umożliwiła włączenie pracowników w życie przedsiębiorstwa nie tylko w formule wykonywania pracy. Ustawodawca wyszedł z założenia, że skoro ideą spółdzielni socjalnej jest to, że pracownicy z czasem staną się jej członkami, to trudno aby proces ten odbywał się bez włączenia ich w sytuację przedsiębiorstwa. Przyjęte rozwiązania powinny wpłynąć na przygotowanie pracowników spółdzielni socjalnej do świadomego i odpowiedzialnego przystąpienia do grona członków spółdzielni. Spotkanie konsultacyjne jest ograniczone do pracowników z uwagi na fakt, iż spotkanie to organizowane jest przez zarząd spółdzielni, który jest organem wykonawczym, zaś członkowie realizują swoje prawa poprzez udział w walnym zgromadzeniu, na którym przedstawiane są kwestie ze spotkania konsultacyjnego.

2. **[Spotkanie konsultacyjne]** W spółdzielniach socjalnych, w których założycielami są osoby prawne lub w przypadku gdy liczba członków spółdzielni socjalnej jest mniejsza niż liczba pracowników niebędących członkami, zarząd ma obowiązek corocznie przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej spółdzielni oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.

Wnioski ze spotkania przedstawione przez pracowników, są następnie omawiane na zebraniu zarządu, który ma obowiązek przedstawić pracownikom oraz walnemu zgromadzeniu, pisemną informację o ich wykorzystaniu.

3. **[Przedstawiciel pracowników]** Zgodnie z przepisami ustawy, pracownicy mogą wybrać spośród siebie przedstawiciela pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej. Przedstawiciel ten nie posiada szczególnych uprawnień poza prawem głosu doradczego na walnym zgromadzeniu spółdzielni. Należy zatem rozumieć, że spotkania konsultacyjne powinny odbyć się przed walnym zgromadzeniem, zaś przedstawiciel pracowników, może zreferować wnioski ze spotkania, a zarząd musi obligatoryjnie przedstawić pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków na walnym zgromadzeniu.

4. **[Regulamin]** Ustawa określa, że szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami, określa regulamin przyjęty przez walne zgromadzenie spółdzielni.

5. **[Rada Pracowników]** W przypadku powołania rady pracowników na mocy ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji, nie stosuje się przepisów ustawy o spółdzielniach socjalnych w zakresie konsultacji z pracownikami.

Rady Pracowników powinny być powoływane we wszystkich przedsiębiorstwach, w których przeciętna liczba zatrudnionych z okresu 6 miesięcy osiągnie

co najmniej stan 50 pracowników. Ponadto warunkiem przystąpienia do tworzenia rady jest wpłynięcie pisemnego wniosku od co najmniej 10% pracowników w sprawie utworzenia rady pracowników. Pracodawca obowiązany jest informować Radę o:

- działalności i sytuacji ekonomicznej pracodawcy oraz przewidywanych w tym zakresie zmian;
- stanu, struktury i przewidywanych zmian zatrudnienia oraz działań mających na celu utrzymanie poziomu zatrudnienia;
- działań, które mogą powodować istotne zmiany w organizacji pracy lub podstawach zatrudnienia.

W sprawach tych (poza kwestią sytuacji ekonomicznej), mogą być prowadzone konsultacje.

Art. 8. 1. Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646) i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub działalność nieodpłatna.

2. Do statutowej działalności odpłatnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 8 oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

1. [Działalność gospodarcza oraz odpłatna działalność statutowa] W ramach spółdzielni socjalnej współistnieją dwa typy aktywności – prowadzenie działalności gospodarczej, do której stosuje się ustawę Prawo przedsiębiorców¹⁵⁴ oraz prowadzenie odpłatnej działalności statutowej, do której stosuje się ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

2. [Działalność nieodpłatna pożytku publicznego] Działalność nieodpłatna pożytku występuje w sytuacji realizacji zadań w przytoczonych wcześniej sferach pożytku publicznego¹⁵⁵, gdy nie pobiera się opłat od uczestników za realizowane działania. Oznacza to, że przy realizacji danego działania koszty jego działania pokrywa się z własnych przychodów, bądź ze źródeł zewnętrznych.

3. [Działalność odpłatna pożytku publicznego] Działalność odpłatna jest również realizowana zgodnie z poniesionymi kosztami gdy:

- działalność prowadzona jest przez spółdzielnię w sferze pożytku publicznego¹⁵⁶ i pobierane jest wynagrodzenie od uczestników, lub
- w przypadku gdy następuje sprzedaż wytworzonych towarów lub świadczenie usług w zakresie:
 - rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, lub

¹⁵⁴ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, Dz.U. z 2018, poz. 646.

¹⁵⁵ Por. komentarz do art. 2 ustawy w niniejszej publikacji.

¹⁵⁶ Por. komentarz do art. 2 ustawy w niniejszej publikacji.

- integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym oraz ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych

- następuje sprzedaż przedmiotów darowizny.

4. **[Statutowa działalność spółdzielni socjalnej]** Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz w zakresie działalności społecznej, oświatowo-kulturalnej na rzecz członków, pracowników i środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych (art. 2 ust. 3 ustawy) nie jest działalnością gospodarczą, mimo że może być odpłatna lub nieodpłatna. Jeśli jest odpłatna, należy stosować do tej działalności przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wymaga to jednak wyodrębnienia rachunkowego tej działalności.

5. **[Działalność odpłatna pożytku publicznego]** Z kolei działalność odpłatna pożytku publicznego prowadzona przez spółdzielnię socjalną stanowić będzie działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów o Prawo przedsiębiorców, jeżeli wynagrodzenie pobierane za działalność prowadzoną przez organizacje pozarządowe i m. in. spółdzielnie socjalne w sferze zadań publicznych jest w odniesieniu do działalności danego rodzaju wyższe od tego, jakie wynika z kosztów tej działalności, lub przeciętne miesięczne wynagrodzenie osoby fizycznej z tytułu zatrudnienia (bez względu na sposób nawiązania stosunku pracy lub rodzaju i treści umowy cywilnoprawnej z osobą fizyczną) przy wykonywaniu statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego, za okres ostatnich 3 miesięcy, przekracza trzykrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni. Tak więc przepis art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie definiuje pojęcie wynagrodzenia określającego maksymalny limit dopuszczalnego wynagrodzenia osób fizycznych przy wykonywaniu statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego. Należy je rozumieć jako miesięczne wynagrodzenie osoby fizycznej z tytułu świadczenia pracy lub usług (art. 9 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Treść przepisu wskazuje, że już nawet wynagrodzenie jednej z osób fizycznych zatrudnionych przez spółdzielnię socjalną prowadzącą działalność pożytku publicznego przekroczy ustawowy limit, dotychczasowa działalność odpłatna zostanie uznana za działalność gospodarczą. Pojęcie wynagrodzenia należy rozumieć jako miesięczne wynagrodzenie osób fizycznych z tytułu świadczenia pracy lub usług. Zgodnie z treścią przepisu art. 9 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, wynagrodzeniem jest wynagrodzenie z tytułu świadczenia pracy lub usług, niezależnie od sposobu nawiązania stosunku pracy lub rodzaju i treści umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą fizyczną. Takie sformułowanie przepisu oznacza, że jeżeli osoba fizyczna pobiera wynagrodzenie przy wykonywaniu statutowej działalności z tytułu świadczenia pracy w spółdzielni socjalnej oraz uzyskuje wynagrodzenie z tytułu świadczenia usług, np. na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, to w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wynagrodzeniem będzie suma

kwot wynagrodzenia z obu tytułów. W przypadku umów o świadczenie usług zawartych na okres dłuższy niż jeden miesiąc, kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obliczana jest za okres ostatniego roku obrotowego, a w przypadku zatrudnienia trwającego krócej niż rok obrotowy – za okres tego zatrudnienia.

6. Organ administracji publicznej, który w trakcie kontroli stwierdzi przekroczenie maksymalnego limitu dopuszczalnego wynagrodzenia osób fizycznych przy wykonywaniu statutowej działalności pożytku publicznego, wzywa spółdzielnię socjalną do złożenia wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców działalności danego rodzaju w terminie 30 dni od dnia wezwania. Jeżeli jednak w tym terminie organizacja pozarządowa oraz m.in. spółdzielnia socjalna nie wykaże organowi administracji publicznej, że złożyła wniosek o wpis do rejestru przedsiębiorców działalności danego rodzaju, organ administracji publicznej informuje sąd rejestrowy właściwy dla tej organizacji o prowadzeniu przez nią działalności gospodarczej. W razie stwierdzenia, że wniosek o wpis do Rejestru lub dokumenty, których złożenie jest obowiązkowe, nie zostały złożone pomimo upływu terminu, sąd rejestrowy wzywa obowiązanych do ich złożenia, wyznaczając dodatkowo 7-dniowy termin, pod rygorem zastosowania grzywny przewidzianej w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji świadczeń niepieniężnych. W razie niewykonania obowiązków w tym terminie, sąd rejestrowy nakłada grzywnę na obowiązanych. Przepisów art. 1052 zdanie drugie i art. 1053 kpc nie stosuje się. Sąd rejestrowy może ponowić grzywnę. Jeżeli jednak nie odnosi to skutku, a w Rejestrze jest zamieszczony wpis niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy, sąd rejestrowy wykreśla ten wpis z urzędu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd rejestrowy może dokonać z urzędu wpisu danych odpowiadających rzeczywistemu stanowi rzeczy, o ile dokumenty stanowiące podstawę wpisu znajdują się w aktach rejestrowych, a dane te są istotne.

7. Istotnym elementem ustawy o spółdzielniach socjalnych jest odwołanie się w art. 8 ust. 2 do stosowanych odpowiednio przepisów art. 8 oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Tym samym ustawodawca odwołał się do definicji działalności odpłatnej pożytku publicznego oraz do faktu, że przychód z działalności odpłatnej pożytku publicznego służy wyłącznie prowadzeniu działalności pożytku publicznego. Odwołanie dotyczy również kwestii maksymalnych wysokości wynagrodzeń, które można uzyskać w ramach działalności odpłatnej.

Art. 9. Prowadzenie przez spółdzielnie socjalne statutowej działalności odpłatnej lub nieodpłatnej wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

1. **[Rachunkowość spółdzielni socjalnej]** Rachunkowość w spółdzielni socjalnej prowadzona jest na zasadach określonych w ustawie o rachunkowości¹⁵⁷. Roczne

¹⁵⁷ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2018 r. poz. 395, z późn. zm., dalej jako „ustawa o rachunkowości”.

sprawozdania finansowe spółdzielni podlegają badaniu pod względem rzetelności i prawidłowości. Sprawozdania powinny odzwierciedlać rzeczywistą sytuację majątkową i finansową spółdzielni socjalnej¹⁵⁸. Uchwałę w tym zakresie podejmuje rada nadzorcza. Roczne sprawozdanie z działalności spółdzielni, łącznie ze sprawozdaniem finansowym i opinią biegłego rewidenta, jeżeli podlega ono obowiązkowemu badaniu, wyklada się w lokalu spółdzielni co najmniej na 14 dni przed terminem walnego zgromadzenia w celu umożliwienia członkom spółdzielni zapoznania się z nim.

2. Przepis art. 9 pozwala na wyodrębnienie odpłatnej lub nieodpłatnej działalności statutowej spółdzielni socjalnej – niebędącej działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców – realizowaną w obszarach związanych z reintegracją społeczno-zawodową jej członków oraz świadczeniem usług na rzecz społeczności lokalnej.

3. Prowadzenie w formie odpłatnej lub nieodpłatnej działalności statutowej oraz działalności gospodarczej wymaga wyodrębnienia rachunkowego tych działalności.

4. Podstawą prawną prowadzenia księgowości spółdzielni socjalnej jest ustawa o rachunkowości. Spółdzielnia socjalna zobowiązana jest do prowadzenia pełnej księgowości, tak jak każdy inny przedsiębiorca.

5. Na rachunkowość spółdzielni socjalnej składają się: prowadzenie księgowości, kalkulacji (w przypadku, gdy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność produkcyjną) oraz sprawozdawczość.

6. **[Informacja publiczna]** Każda spółdzielnia socjalna, która wykonuje zadania publiczne lub dysponuje majątkiem publicznym, udostępnia informację publiczną na zasadach i w trybie określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z tymi przepisami udostępnianie informacji publicznej następuje:

- poprzez ogłaszanie informacji publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej na zasadach, o których mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 1330), albo
- poprzez ogłaszanie informacji publicznej na stronie internetowej spółdzielni socjalnej, albo
- na wniosek na zasadach, o których mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do udostępniania informacji publicznej stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 10. 1. Nadwyżka bilansowa podlega podziałowi na podstawie uchwały walnego zgromadzenia i jest przeznaczana na:

- 1) zwiększenie funduszu zasobowego – nie mniej niż 20%;
- 2) cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 i 3 – nie mniej niż 30%;

¹⁵⁸ Por. A. Englot, Rachunkowość spółdzielni socjalnej, Warszawa 2012, str. 6.

3) fundusz wzajemnościowy.

2. Nadwyżka bilansowa nie może podlegać podziałowi pomiędzy członków spółdzielni socjalnej, w szczególności nie może być przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego, jak również nie może być przeznaczona na oprocentowanie udziałów.

3. Fundusz wzajemnościowy, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, jest tworzony przez spółdzielnię socjalną w przypadku utworzenia lub przystąpienia do konsorcjum spółdzielczego, o którym mowa w art. 15b, z przeznaczeniem na cele, o których mowa w art. 15b ust. 1.

1. **[Pojęcie nadwyżki bilansowej]** Zgodnie z art. 75 ustawy Prawo spółdzielcze zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o podatek dochodowy i inne obciążenia obowiązkowe wynikające z odrębnych przepisów ustawowych, stanowi nadwyżkę bilansową (zysk netto). Podstawą wymiaru podatku dochodowego jest dochód stanowiący różnicę między przychodem i kosztami uzyskania przychodu. W 2006 r. w uzasadnieniu wyroku Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że nadwyżka bilansowa, o której mowa w art. 75 i art. 77 § 1 i 2 ustawy Prawo spółdzielcze, nie może być utożsamiana z wartościami pieniężnymi będącymi przychodem w rozumieniu art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Wartości pieniężne to aktywa finansowe stanowiące substytut pieniądza takie jak: papiery wartościowe (akcje, obligacje), zbywalne z nich prawa majątkowe jak również weksle, чеки, akredytywy, przekazy i inne dokumenty finansowe bez względu na to, w jakiej walucie zostały wystawione. Są one przychodem w momencie ich otrzymania, a nie w chwili postawienia ich do dyspozycji podatnika¹⁵⁹. Tych kryteriów nie spełnia nadwyżka bilansowa. To, że nadwyżka finansowa została wyrażona w jednostkach pieniężnych nie oznacza, że jest wartością pieniężną w rozumieniu art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych¹⁶⁰.

2. **[Przeznaczenie nadwyżki bilansowej]** W celu wzmocnienia pozycji ekonomicznej spółdzielni wprowadzony został przepis mówiący o tym, że co najmniej 20% nadwyżki bilansowej uchwałą walnego zgromadzenia przeznacza się na fundusz zasobowy spółdzielni. Pozostała część może zasilać inne fundusze spółdzielni tworzone na zasadach uregulowanych w Prawie spółdzielczym i statucie. Fundusz zasobowy powstaje z wpłat wpisowego. Później dokonywane są nań inne wpłaty. Fundusz zasobowy nie podlega podziałowi między członków. Pokrywane mogą być z niego straty spółdzielni. Nadwyżka bilansowa przeznaczana jest również na szczególny cel działalności spółdzielni, jakim jest reintegracja społeczna i zawodowa członków i pracowników spółdzielni, w wysokości min. 30%. W prawie spółdzielczym nie istnieje podobny przepis dotyczący sztywnego podziału nadwyżki bilansowej.

Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. zlikwidowała przeznaczenie nadwyżki bilansowej na fundusz inwestycyjny, natomiast wprowadziła możliwość przeznaczenia nadwyżki bilansowej na fundusz wzajemnościowy, który

¹⁵⁹ J. Marciniuk, Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz, Warszawa 2001, str. 172.

¹⁶⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 grudnia 2006 r., II FSK 1113/05.

tworzony jest przez spółdzielnię socjalną w przypadku utworzenia lub przystąpienia do konsorcjum spółdzielczego. Jednocześnie ściśle jest on związany z celami tworzenia konsorcjum spółdzielczego. Katalog wskazany w ww. przepisie jest katalogiem zamkniętym.

3. Przepis art. 10 ust 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych dotyczący niemożności skorzystania przez członka z nadwyżki budżetowej różnicuje status członka spółdzielni socjalnej w porównaniu ze spółdzielnią pracy. Jedynym przypadkiem, kiedy możliwe jest uzyskanie środków przez członka spółdzielni socjalnej jest likwidacja spółdzielni socjalnej z zastrzeżeniem, że tylko 20% środków pozostających po spłaceniu zobowiązań i wydzieleniu kwot przeznaczonych na udziały można podzielić między członków (art. 19 ustawy o spółdzielniach socjalnych). Pozostała część przekazywana jest na Fundusz Pracy. Z punktu widzenia celu ustawy jest to rozwiązanie o tyle uzasadnione, że spółdzielnia socjalna i jej członkowie mogą korzystać *de facto* z przywileju zatrudnienia wspieranego i możliwości wsparcia finansowego.

4. **[Zakaz przekazania nadwyżki bilansowej członkom]** To postanowienie odwołuje się (po raz kolejny w ustawie) do celów społecznych spółdzielni socjalnych. I tak nadwyżka bilansowa nie może podlegać podziałowi pomiędzy członków spółdzielni socjalnej, jak to się dzieje w przypadku spółdzielni utworzonej na podstawie przepisów ustawy Prawo spółdzielcze. Nie może być również przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego oraz na oprocentowanie udziałów.

5. **[Fundusz zasobowy a pokrywanie straty]** Fundusz zasobowy powstaje z wpłat wpisowego. Później, w trakcie funkcjonowania spółdzielni, dokonywane są nań inne wpłaty. Fundusz zasobowy nie podlega bezpośrednio podziałowi między członków. Pokrywane mogą być z niego straty spółdzielni. W ustawie Prawo spółdzielcze nie istnieje podobny przepis dotyczący sztywnego podziału nadwyżki bilansowej, tam podziału dokonuje Walne Zgromadzenie. W przypadku gdy spółdzielnia posiada nadwyżkę bilansową, przeznacza ją zgodnie z art 10 ustawy o spółdzielniach socjalnych na poszczególne cele/fundusze. Należy pamiętać, że nadwyżka bilansowa dotyczy poprzedniego roku obrachunkowego. W przypadku jeżeli bilansowo wykazywana jest nadwyżka, ale brakuje pieniędzy na bieżące wynagrodzenia (na przykład z powodu prowadzenia działalności o charakterze sezonowym) i w związku z tym, że ustawa o spółdzielniach socjalnych nie stanowi szczegółowych przepisów dotyczących gospodarki spółdzielni, należy na podstawie art. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych powołać się na przepisy ustawy Prawo spółdzielcze. W konsekwencji, pojawiająca się w następującym roku strata może zostać pokryta z funduszu zasobowego na podstawie art. 90 ustawy Prawo spółdzielcze, po przesunięciu pieniędzy z funduszu zasobowego na prowadzenie działalności bieżącej. Treść art. 90 § 1 stanowi, że straty bilansowe spółdzielni pokrywa się z funduszu zasobowego, a w części przekraczającej fundusz zasobowy – z funduszu udziałowego i innych funduszy własnych spółdzielni według kolejności ustalonej przez statut. W takim przypadku, straty pierwszego roku obrachunkowego po założeniu spółdzielni mogą być pokryte w roku następnym. Przepis art. 90 § 2 stanowi z kolei, że gdyby fundusze własne nie wystarczyły na pokrycie strat, walne zgromadzenie może podjąć

uchwałą zobowiązującą członków do wcześniejszego wpłacenia udziałów, niż to przewiduje statut.

6. **[Ulgi podatkowe w nadwyżce bilansowej]** Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych dodanym przez art. 22 ustawy o spółdzielniach socjalnych od podatku wolne są dochody spółdzielni socjalnych wydatkowane w roku podatkowym na cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych, na zasadach określonych w tej ustawie, w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów.

7. Działania określone w art. 2 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych nie są wykonywane w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez spółdzielnię socjalną, a dochody wydatkowane na te cele podlegają zwolnieniu od opodatkowania, chyba że zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów. Ze zwolnienia korzystają dochody wydatkowane w danym roku podatkowym. Oznacza to konieczność rzeczywistego wydania środków, a nie wyłącznie przypisanie go do realizacji (nie wystarczy za budżetowanie, należy je wydać).

8. Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność społeczna i oświatowo-kulturalna na rzecz członków spółdzielni, pracowników oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczna w zakresie zadań publicznych określonych w ustawie o działalności organizacji pożytku publicznego i o wolontariacie nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub działalność nieodpłatna. Do tej działalności stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o organizacjach pożytku publicznego i o wolontariacie, przy czym prowadzenie przez spółdzielnie socjalne statutowej działalności odpłatnej wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

9. Wyłącznie przeznaczenie uzyskanego w trakcie roku podatkowego dochodu spółdzielni socjalnej na społeczną i zawodową reintegrację jej członków nie stanowi przesłanki do zwolnienia od podatku dochodowego od osób prawnych. Taką przesłankę stanowi jedynie osiągnięcie dochodów i ich wydatkowanie w roku podatkowym na cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów. Uwzględniając argument racjonalności ustawodawcy trudno uznać, że zamiarem ustawodawcy była możliwość wydatkowania wypracowanych środków w roku następnym bez utraty przedmiotowego zwolnienia. Środki wypracowane w danym roku podatkowym, a wydatkowane w roku następnym (i rozliczone w zeznaniu rocznym CIT-8 za ten rok), nie pozwalają na zwolnienie ich z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych

Art. 11. Spółdzielnia socjalna może tworzyć inne fundusze własne przewidziane w przepisach ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze lub w statucie.

1. **[Rodzaje funduszy własnych spółdzielni]** Prowadzenie określonej w statucie spółdzielni socjalnej działalności gospodarczej wymaga posiadania przez nią odpo-

wiednich funduszów. Taką rolę odgrywają fundusze własne. W literaturze przedmiotu wśród możliwych do utworzenia funduszów wymienia się: fundusz zasobowy, fundusz udziałowy, fundusz wkładów, fundusz reintegracji zawodowej i społecznej, fundusz socjalny, fundusz mieszkaniowy, fundusz inwestycyjny. Tak więc innym funduszem spółdzielni może być na przykład fundusz socjalny, służący poprawie warunków bytowych członków spółdzielni. Należy odróżnić go od zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. W spółdzielniach pracy, których niektóre cechy posiada spółdzielnia socjalna, tworzy się czasem fundusze stabilizujące wynagrodzenie, które mają zapewniać dochód na stałym poziomie.

2. **[Fundusz zasobowy]** Fundusz zasobowy jest niepodzielny i może pochodzić z kilku źródeł. Na początku działalności spółdzielni fundusz ten powstaje najczęściej z wpłat pieniężnych dokonywanych jednorazowo przez osoby fizyczne lub prawne tworzące spółdzielnię tytułem wpisowego. W dalszej perspektywie fundusz ten zwiększają wpłaty wpisowego dokonywane przez kolejne osoby przystępujące do spółdzielni oraz przeznaczona na ten cel część nadwyżki bilansowej wykazywanej w bilansie spółdzielni. W spółdzielni socjalnej na ten fundusz przeznacza się co najmniej 20% nadwyżki bilansowej. Ponadto na fundusz zasobowy przeznacza się wartości majątkowe otrzymane przez spółdzielnię nieodpłatnie.

Rozmiary funduszu zasobowego mogą ulegać zmianom w toku działalności spółdzielni w wyniku zajęcia zdarzeń przewidzianych w ustawie. I tak fundusz ten ulega zwiększeniu o wartości tych środków trwałych, które zostały sfinansowane ze środków własnych spółdzielni przeznaczonych na inwestycje. Fundusz zasobowy ulega natomiast zmniejszeniu o wartość środków trwałych zlikwidowanych lub sprzedanych przez spółdzielnię. Pomniejszany on jest także o inne wartości, których spółdzielnia wyzbyła się w wyniku ich zlikwidowania lub sprzedaży. Z funduszu zasobowego pokrywa się straty bilansowe spółdzielni.

3. **[Fundusz udziałowy]** Fundusz udziałowy powstaje z wpłat udziałów dokonywanych przez członków danej spółdzielni. Stanowi on składnik majątku spółdzielni, a nie przedmiot współwłasności jej członków. Poszczególni członkowie spółdzielni nie dysponują prawem rozporządzania składnikami tego funduszu obejmującego ich udziały. Wierzyciele członków spółdzielni nie są więc uprawnieni do dochodzenia swych należności z ich udziałów. W odróżnieniu od pozostałych funduszów własnych spółdzielni, fundusz udziałowy jest zwrotny, co oznacza, że w razie ustania członkostwa lub wygaśnięcia bytu prawnego spółdzielni, udziały podlegają zwrotowi na rzecz byłych członków lub ich następców prawnych, o czym już była mowa.

Art. 12. 1. Stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem nawiązuje się na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Przepis art. 185 ustawy wymienionej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio.

1a. Spółdzielnia socjalna może zatrudniać pracowników niebędących członkami spółdzielni, z tym że łączna liczba osób, o których mowa w art. 4 ust. 1, nie może być niższa niż 50% w stosunku do ogółu członków spółdzielni i osób zatrudnionych w spółdzielni socjalnej, z zastrzeżeniem art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. b.

1b. Z członkami zarządu zatrudnianymi w spółdzielni socjalnej rada nadzorcza, a w przypadku braku jej powołania walne zgromadzenie, nawiązuje stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę albo umowy o pracę.

2. Prawo do wynagrodzenia przysługujące członkowi spółdzielni socjalnej nie obejmuje prawa do udziału w nadwyżce bilansowej.

3. (uchylony).

3a. W stosunku do członków spółdzielni socjalnej i pracowników będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, zatrudnionych na zasadach, o których mowa w ust. 1 i 1a, część wynagrodzenia odpowiadająca składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadająca składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego, na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią, może podlegać finansowaniu ze środków Funduszu Pracy w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę.

3b. Zwrotu opłaconych składek, o których mowa w ust. 3a, dokonuje starosta, w okresach kwartalnych na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni, w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

3c. Na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni starosta może przekazać co miesiąc zaliczkę na opłacanie składek, o których mowa w ust. 3a.

3d. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, o którym mowa w ust. 3b, oraz tryb dokonywania zwrotu opłaconych składek, uwzględniający rodzaj niezbędnej dokumentacji, jaką należy dołączyć do wniosku oraz konieczność zapewnienia zgodności udzielania wsparcia z warunkami dopuszczalności pomocy *de minimis*.

1. [Formy zatrudnienia w spółdzielni socjalnej] Do zatrudnienia w trybie art. 12 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych stosuje się przepisy ustawy Prawo spółdzielcze dotyczące spółdzielni pracy oraz przepisy prawa pracy (stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, umowy o pracę, pracę nakładczą, powołania) i przepisy kodeksu cywilnego (umowa zlecenia, umowa o dzieło).

2. [Spółdzielcza umowa o pracę] Zasadniczo stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkami nawiązuje się na podstawie spółdzielczej umowy o pracę. Przepisy dopuszczają również nawiązanie stosunku pracy na podstawie umowy o pracę czy powołania oraz świadczenie pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło (art. 201 ustawy Prawo spółdzielcze). Przy analizie kwestii zatrudnienia w spółdzielni socjalnej należy zwrócić uwagę na fakt, że ustawa Prawo spółdzielcze zakłada jako regułę, że spółdzielnia i członek spółdzielni mają obowiązek pozostawania ze sobą w stosunku pracy (art. 182 ustawy Prawo spółdzielcze).

Zastosowanie konstrukcji spółdzielczej umowy o pracę daje wzmożoną ochronę członka spółdzielni socjalnej, na którą składają się instrumenty ochronne przewidziane w ustawie Prawo spółdzielcze (np. ograniczenie prawa wypowiedzenia

i wypowiedzenia zmieniającego oraz podstawy wykluczenia) i te przewidziane w ustawie kodeks pracy (ochrona wynagrodzenia, ochrona czasu pracy, przepisy antidyskryminacyjne i inne).

W przypadku zastosowania niepracowniczych form świadczenia pracy, spółdzielnia socjalna ma obowiązek równomiernie rozdzielać pracę między członków zatrudnionych, dla których podstawą zatrudnienia nie jest spółdzielcza umowa o pracę, z uwzględnieniem ich kwalifikacji.

3. **[Stosowanie kodeksu pracy]** Kodeks pracy reguluje, na jaki okres i w jakim wymiarze umowa o pracę może zostać zawarta, czas pracy, wymiar urlopu wypoczynkowego, zagadnienia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, oraz wiele innych, których nie sposób w tym miejscu wymienić. Zgodnie z art. 199 ustawy Prawo spółdzielcze, w sprawach nieuregulowanych przepisami art. 182–198, do spółdzielczej umowy o pracę stosuje się odpowiednio przepisy prawa pracy, z wyjątkiem przepisów kodeksu pracy o zawieraniu umów o pracę na okres próbny. W ten sposób ustawodawca wyraźnie wyłącza ten ostatni rodzaj umowy z zastosowania wobec spółdzielczej umowy o pracę. Nie wyłącza natomiast obniżenia wymiaru czasu pracy czy stosowania umów o pracę na czas określony. Co więcej wskazuje, że walne zgromadzenie może skrócić równomiernie czas pracy i zmniejszyć odpowiednio wynagrodzenie członków bez wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę lub jej warunków.

4. Zasadniczo, zgodnie z treścią przepisu art. 129 kp, czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy, w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym 4 miesięcy. Ustawodawca wprowadzając pięciodniowy tydzień pracy nie wskazał, który dzień tygodnia, poza niedzielą, ma być dniem wolnym od pracy. Nie ustanowił również zasady, zgodnie z którą praca miałaby być wykonywana przez pięć dni w tygodniu od poniedziałku do piątku. W związku z tym drugim, poza niedzielą, dniem wolnym od pracy w tygodniu może być każdy dzień tygodnia. W trakcie kolejnych tygodni okresu rozliczeniowego mogą to być różne dni¹⁶¹. Ustawodawca ukształtował normy czasu pracy na poziomie 8 godzin na dobę oraz przeciętnie 40 godzin tygodniowo. Rozstrzygnął zatem, że tygodniowa norma czasu pracy ma zawsze charakter przeciętny, nie przesądzając jednocześnie o charakterze normy dobowej, który może być różny w zależności od systemu i organizacji czasu pracy¹⁶².

5. **[Wynagrodzenie]** Osoba fizyczna, będąca członkiem spółdzielni socjalnej, może otrzymywać wynagrodzenie zarówno z tytułu stosunku pracy (spółdzielczej umowy o pracę) jak i zawierać inne umowy z osobami trzecimi (umowy zlecenia, umowy o dzieło). Wynika to z cywilnoprawnej zasady swobody umów (art. 353¹ Kodeksu cywilnego). Niewskazane wydaje się natomiast zawieranie dodatkowych umów cywilnoprawnych pomiędzy członkami spółdzielni socjalnej zatrudnionymi na podstawie spółdzielczej umowy o pracę a tą spółdzielnią, ponieważ zatrudnianie

¹⁶¹ K. Rączka, Czas pracy – nowa regulacja prawna, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 4 2001, str. 23.

¹⁶² Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2001 r., III ZP 20/01, OSNP 2003, nr 6, poz. 141.

pracowników poza normalnym czasem pracy na podstawie umów cywilnoprawnych przy pracach tego samego rodzaju co objęte stosunkiem pracy narusza przepisy o czasie pracy w godzinach nadliczbowych¹⁶³.

6. **[Czas pracy osoby niepełnosprawnej w spółdzielni socjalnej]** Ustawa Prawo spółdzielcze, czy ustawa o spółdzielniach socjalnych, w żaden sposób nie ograniczają wymiaru czasu pracy w ramach spółdzielczej umowy o pracę. Ograniczenie wymiaru czasu pracy zmniejsza wynagrodzenie na zasadzie *pro rata temporis*, czyli w tym przypadku – odpowiednio do wymiaru czasu pracy. Tak więc osoba zatrudniona w spółdzielni socjalnej może być zatrudniona na przykład na część etatu, otrzymując tym samym odpowiednią część wynagrodzenia przysługującego za wykonywanie pracy na tym stanowisku. O ile czas pracy osoby niepełnosprawnej w stopniu lekkim nie może przekroczyć 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo, to czas pracy osoby niepełnosprawnej w znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie może przekroczyć 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo (art. 15 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Wymiar czasu pracy, o którym mowa wyżej, obowiązuje od dnia następującego po przedstawieniu pracodawcy orzeczenia o niepełnosprawności. Stosowanie obniżonych norm czasu pracy w przypadku osoby posiadającej umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności nie powoduje obniżenia wysokości wynagrodzenia wypłacanego w stałej miesięcznej wysokości. Godzinowe stawki wynagrodzenia zasadniczego, odpowiadające osobistemu zaszeregowaniu lub zaszeregowaniu wykonywanej pracy, przy przejściu na normy czasu pracy, o których mowa w art. 15 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ulegają podwyższeniu w stosunku, w jakim pozostaje dotychczasowy wymiar czasu pracy do tych norm. Przepis art. 15 wyraża więc zasadę, że skrócone normy czasu pracy nie ma wpływu na wysokość wynagrodzenia za pracę. Odnosi się to do wynagrodzenia wypłacanego w stałej miesięcznej wysokości (ust. 1), jak i wynagrodzenia wypłacanego według stawek godzinowych (ust. 2). Oznacza to na przykład, że w przypadku wykonywania takiej samej pracy przez osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (czas pracy – 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo) oraz osoby zaliczone do lekkiego stopnia niepełnosprawności (czas pracy – 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo) wynagrodzenie powinno zostać ustalone w równej wysokości.

Z dniem 1 stycznia 2012 wszedł w życie przepis¹⁶⁴, zgodnie z którego treścią czas pracy osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie będzie mógł przekroczyć 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.

7. **[Zatrudnienie członków zarządu]** Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. uregulowała jednoznacznie kwestię form zatrudnienia członków zarządu spółdzielni socjalnej. Po pierwsze wskazano wyraźnie że w przypadku braku

¹⁶³ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94, OSNAPiUS 1994 Nr 3, poz. 139.

¹⁶⁴ Art. 15 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 511.

rady nadzorczej uchwały w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu lub dokonywanych przez spółdzielnię w interesie członka zarządu podejmuje walne zgromadzenie, które reprezentuje spółdzielnię przy czynnościach tego rodzaju. Do reprezentowania spółdzielni wystarczy dwóch upoważnionych członków walnego zgromadzenia. Oni też nawiązują stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę lub umowy pracę.

Po drugie przepis art. 12 ust. 1b ustawy o spółdzielniach socjalnych wskazuje, iż z członkami zarządu spółdzielni socjalnej nawiązuje się stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę albo umowy o pracę. Odstępstwo od zasady zawartej w ustawie Prawo spółdzielcze podyktowane jest faktem, iż spółdzielnie socjalne mogą być zakładane przez osoby prawne, gdzie członkowie zarządu nie są jednocześnie członkami spółdzielni.

Oczywiście nie oznacza to, że nie jest możliwe pełnienie funkcji członka zarządu nieodpłatnie. Jest to możliwe w przypadku gdy zgodnie z art. 5a ust. 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych osoby prawne tworzące spółdzielnię socjalną oddelegowują pracowników do zarządów jako wkład w działanie spółdzielni socjalnej. Tym samym nie mają one umów o pracę ze spółdzielnią. Ważnym elementem, na który warto zwrócić uwagę jest fakt, iż najczęściej członkowie zarządów nie mają odrębnych umów jako członkowie zarządu. Mają oni umowy jako pracownicy wykonujący określone czynności w ramach przedsiębiorstwa np. kucharz, zaopatrzeniowiec, opiekun. Natomiast funkcje członka zarządu wykonują nieodpłatnie. Czasem zdarza się sytuacja finansowania tych zadań w formie dodatku funkcyjnego.

Tym samym należy wywieść tezę, że obowiązek spółdzielczej umowy o pracę lub umowy o pracę obowiązuje w przypadku, gdy zawierana jest umowa jako członkiem zarządu bezpośrednio związana z zarządzaniem spółdzielnią i wówczas nie jest możliwe zawarcie umów cywilnoprawnych.

8. [Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne dla absolwentów CIS/KIS] Od sierpnia 2003 roku w ramach ustawy o zatrudnieniu socjalnym, obowiązywał przepis art. 16, który umożliwiał osobom, które zakończyły uczestnictwo w zajęciach Centrum Integracji Społecznej podjęcie wspólnej działalności gospodarczej na zasadach określonych w ustawie Prawo spółdzielcze. Nie była to jeszcze spółdzielnia socjalna, ale spółdzielnia pracy. Jednocześnie art. 17 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, w stosunku do byłych uczestników Centrum Integracji Społecznej, które podjęły taką działalność i zatrudniły się na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, przewidywał możliwość refundacji ze środków Funduszu Pracy, części wynagrodzenia odpowiadającej składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz możliwość refundacji części kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego, przez okres 12 miesięcy od dnia zatrudnienia. Refundacja miała być realizowana w okresach kwartalnych.

W art. 17 ust. 3 ustawy o zatrudnieniu socjalnym przewidziano delegację dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia w drodze rozporządzenia wzoru wniosku spółdzielni do starosty oraz tryb dokonywania zwrotu opłaconych składek, uwzględniający rodzaj niezbędnej dokumentacji, jaką

należy dołączyć do wniosku. Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej wydał 10 grudnia 2003 roku stosowne rozporządzenie¹⁶⁵, które weszło w życie 27 stycznia 2004 roku. Rozporządzenie derogowano 16 lipca 2009 r. wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. W jego miejsce na podstawie art. 12 ust. 3d ustawy o spółdzielniach socjalnych przyjęto rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 października 2009 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu¹⁶⁶, które z kolei zostało zastąpione rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu¹⁶⁷.

9. Od 1 czerwca 2004 r. zgodnie z art. 137 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy dokonano nowelizacji ustawy o zatrudnieniu socjalnym. W ramach nowelizacji dokonano zmiany art. 16 ust. 1 pkt 2 określającego, iż uczestnicy Centrum Integracji Społecznej mogą po zakończeniu okresu uczestnictwa podjąć wspólną działalność gospodarczą w formie spółdzielni socjalnej, na zasadach określonych w ustawie Prawo spółdzielcze. Od 6 lipca 2006 r. zgodnie z art. 25 ustawy o spółdzielniach socjalnych ponownie dokonano zmiany art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy o zatrudnieniu socjalnym stanowiącego, iż uczestnicy Centrum Integracji Społecznej po zakończeniu okresu uczestnictwa mogą podjąć wspólną działalność gospodarczą w formie spółdzielni socjalnej na zasadach określonych w przepisach o spółdzielniach socjalnych. Ostatecznie, nowelizacją ustawy o zatrudnieniu socjalnym z dnia 19 sierpnia 2011 r., przepis art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy został uchylony.

10. **[Zasady refundacji ze środków Funduszu Pracy składek na ubezpieczenia społeczne]** Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych wprowadziła możliwości zrefundowania składek na ubezpieczenia społeczne oraz części kosztów pracodawcy opłacanych również za pracowników spółdzielni socjalnej niebędących członkami spółdzielni, a będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych. Ww. regulacja dotyczy również spółdzielni zakładanych przez organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne, jednostki samorządu terytorialnego. Osobami, na które może być przyznana refundacja są, oprócz członków spółdzielni socjalnej, także osoby zatrudnione niebędące członkami spółdzielni, a spełniające kryteria osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym. Nowe rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 8 czerwca 2018 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot

¹⁶⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie wzoru wniosku o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 18.

¹⁶⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 października 2009 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, Dz.U. z Nr 176, poz. 1367.

¹⁶⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, Dz.U. z 2018 r. poz. 1209.

opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, weszło w życie w dniu 7 lipca 2018 r.

11. [Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne] Zgodnie z art. 12 ust. 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych, część wynagrodzenia odpowiadająca należnym składkom na ubezpieczenie społeczne może podlegać finansowaniu ze środków Funduszu Pracy (na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią) do wysokości odpowiadającej miesięcznej wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia (w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy). Oznacza to, że minimalne wynagrodzenie jest najwyższą możliwą podstawą wymiaru składki, która znajduje zastosowanie, jeśli faktyczna wysokość wynagrodzenia równa się kwocie wynagrodzenia minimalnego lub ją przewyższa. Nie oznacza to, że nie jest możliwe osiąganie wynagrodzenia wyższego, niż określona w ustawie o minimalnym wynagrodzeniu za pracę¹⁶⁸. W przypadku, gdy osiągnięte wynagrodzenie jest niższe niż minimalne (np. przy umowie o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy lub przy umowach cywilnoprawnych), podstawą wymiaru składek jest faktycznie wypłacane wynagrodzenie (w wysokości niższej niż minimalne). W przypadku gdy osiągnięte wynagrodzenie jest wyższe niż minimalne, podstawą wymiaru jest minimalne wynagrodzenie. Należy podkreślić, że ustawa o spółdzielniach socjalnych przewiduje możliwość zwrotu przez starostę w okresach kwartalnych składek już opłaconych.

12. Przepis art. 12 ust. 3a odnosi się do członków spółdzielni socjalnej, zarówno założycieli, jak i osób przystępujących do spółdzielni socjalnej już po jej założeniu, a także pracowników nie będących członkami, spełniających jednocześnie dwa warunki: są osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wymienionymi w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, i jednocześnie zatrudnionymi w spółdzielni socjalnej na podstawie spółdzielczej umowy o pracę lub w jednej z form określonych w art. 201 ustawy Prawo spółdzielcze. Oznacza to, że jest możliwe pokrycie składek za osobę przystępującą do spółdzielni jak i tam zatrudnioną już po jej założeniu i nie będącą członkiem spółdzielni.

13. [Umowa o refundację składek] Ustawa o spółdzielniach socjalnych ani ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nie zawierają postanowień dotyczących treści umowy o refundację składek na ubezpieczenia społeczne członka spółdzielni socjalnej. Można zatem przyjąć, że umowa taka może być zawierana zarówno każdorazowo po uwzględnieniu wniosku o refundację, jak też możliwe jest zawarcie umowy na cały okres refundowania składek. W drugim przypadku należy uwzględnić treść przepisu art. 12 ust. 3b ustawy o spółdzielniach socjalnych o dokonywaniu zwrotu w okresach kwartalnych na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni, którego wzór zamieszczono w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej

¹⁶⁸ Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, Dz.U. z 2017 r., poz. 847.

o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu¹⁶⁹. Oznacza to, że umowa zawarta np. na okres 36 miesięcy powinna zawierać postanowienie o warunkowym opłacaniu składek, uzależnionym od każdorazowego przedkładania przez spółdzielnię stosownych wniosków, a także postanowienie o zmniejszeniu kwoty refundowanej po upływie 24 miesięcy od dnia zawarcia spółdzielczej umowy o pracę.

14. Refundacja może być dokonana z wyrównaniem od dnia zatrudnienia, co oznacza, że umowę o refundację można zawrzeć również po zatrudnieniu w spółdzielni osób wskazanych we wniosku o refundację. Należy przy tym pamiętać, że każdy kwartał opłaconych składek powinien zostać przez spółdzielnię udokumentowany w odrębnym wniosku. Jednocześnie należy podkreślić, że decyzja o zawarciu umowy i określeniu, za jaki okres zwracane mają być składki należy do decyzji starosty.

15. **[Termin refundacji składek]** Kwestią odrębną jest wskazanie, w jakim terminie starosta może dokonać refundacji. Przepis art. 12 ust. 3b ustawa o spółdzielniach socjalnych wskazuje wprost, że ma to nastąpić w terminie 30 dni od dnia złożenia udokumentowanego wniosku spółdzielni.

16. Możliwość zwrotu składek przez starostę została wprowadzona ustawą z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw. Zgodnie tą regulacją starosta może w ramach posiadanego limitu środków Funduszu Pracy opłacać składki na ubezpieczenia społeczne za osobę zatrudnioną na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w innych formach dopuszczonych w art. 201 ustawy Prawo spółdzielcze w pełnej wysokości przez 24 miesiące, natomiast przez następny, tj. trzeci rok jej pracy – w połowie tej wysokości. Podstawą wymiaru jest w obu przypadkach kwota minimalnego wynagrodzenia¹⁷⁰.

17. **[Refundacja składek a zmiana podstawy zatrudnienia]** Jeżeli w czasie trwania umowy o refundację składek, zawartej przez spółdzielnię socjalną ze starostą, zmieni się podstawa prawna zatrudnienia członka spółdzielni, którego ta refundacja dotyczy, starosta nie jest dłużej zobowiązany do dokonywania refundacji. Może jednak zawrzeć kolejną umowę (lub aneks do umowy), co wynika wprost z art. 12 ust 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych, może również taką regulację zawrzeć w pierwotnej umowie. Decyzja o dalszym refundowaniu składek należy w tym przypadku do decyzji starosty. W przypadku zmiany podstawy zatrudnienia członka spółdzielni okres zatrudnienia, na podstawie którego oblicza się wysokość refundacji, powinien obejmować sumę okresów zatrudnienia w danej spółdzielni na podstawie poszczególnych umów. Zmiana podstawy świadczenia pracy nie powoduje ponownego obliczania okresu, o którym mowa w art. 12 ust 3a przedmiotowej

¹⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, Dz.U. z 2018 r. poz. 1209.

¹⁷⁰ Określona w obwieszczeniu Prezesa Rady Ministrów ogłaszanym w Monitorze Polskim w terminie do dnia 15 września każdego roku na podstawie art. 2 ust. 4 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

ustawy. Jest on obliczany od dnia zawarcia pierwszej umowy z członkiem spółdzielni, na podstawie której doszło do zatrudnienia.

18. Spółdzielnia socjalna, która ubiega się o zwrot składek, musi najpierw uregulować swoje zaległości w stosunku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i dopiero wtedy złożyć udokumentowany wniosek o zwrot opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne wymienione w art. 12 ust. 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych. Zakres niezbędnej dokumentacji dołączanej przez spółdzielnię socjalną przy wniosku o zwrot składek obejmuje zaświadczenie ZUS o niezaleganiu z opłaceniem składek lub informację o stanie rozliczeń konta płatnika oraz kopie imiennych raportów miesięcznych (ZUS RCA) za osoby objęte wnioskiem. Możliwość wypłaty zaliczki na opłacenie składek ustawodawca przewidział w art. 12 ust. 3c przedmiotowej ustawy. Starosta przekazuje ją co miesiąc, na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni.

19. **[Dodatkowe regulaminy przyznawania środków finansowych z PUP]** W odniesieniu do kwestii związanych ze stosowaniem regulaminów przyznawania środków z Funduszu Pracy dla osób wskazanych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy podstawowymi kryteriami przyznawania tych środków jest spełnienie warunków określonych w art. 46 ust. 1 pkt. 2 i ust. 3 tej ustawy oraz w przepisach rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych¹⁷¹. Ustalone warunki w zakresie przyznawania środków na podjęcie takiej działalności, wynikające z wyżej wymienionych przepisów oraz z uwarunkowań lokalnego rynku pracy, mogą być określone w zatwierdzanych przez starostów regulaminach przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej, które starostowie mogą stosować jako wzorce przy zawieraniu umów cywilnoprawnych w zakresie przyznawania środków z Funduszu Pracy. Przepisy kodeksu cywilnego określają, że wzorcem są między innymi ogólne warunki umów, wzorów czy regulaminy (art. 384 i następne kc). Należy podkreślić, że za treść regulaminu odpowiada starosta jako organ zatrudnienia na szczeblu powiatu. Treść regulaminu ustalonego przez jedną ze stron wiąże drugą stronę, jednakże treść regulaminu nie może pozostawać w sprzeczności z obowiązującymi przepisami, stanowiącymi podstawę jego wydania.

Określanie przez starostę w regulaminie przyznawania środków na założenie lub przystąpienie do już istniejącej spółdzielni socjalnych postanowień np. umożliwiających przyznawanie środków na zakup środka transportu do przewozu zarobkowego towarów (w sytuacji gdy spółdzielnia socjalna zamierza działać w sektorze transportu), czy na remont siedziby spółdzielni socjalnej lub innych dodatkowych warunków poza określonymi w przedmiotowym rozporządzeniu, nie powinno mieć miejsca, bowiem ogranicza możliwość korzystania ze środków

¹⁷¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, Dz.U. Nr 30, poz. 155.

z Funduszu Pracy przez bezrobotnych zamierzających podjąć działalność gospodarczą.

20. Ustawodawca w przepisie art. 12 ust. 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych stanowi, że część wynagrodzenia odpowiadająca składce na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe należy od zatrudnionego oraz część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadające składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego może podlegać finansowaniu ze środków Funduszu Pracy.

21. **[Możliwość umarzania i odraczania składek na ubezpieczenie społeczne]** W przypadku, gdyby zaszły problemy w działalności socjalnej, istnieje możliwość umorzenia lub późniejszego opłacenia należnych składek na ubezpieczenie społeczne. Możliwość – zarówno umorzenia, późniejszego opłacenia czy rozłożenia należności istnieje, choć nie jest automatyczna i nie dotyczy wszystkich płatników. Sprawy z zakresu umorzenia czy odroczonego opłacenia należnych składek można uznać za postępowania przedsądowe, które zmierzają do ugodowego rozstrzygnięcia zaistniałego sporu.

22. **[Możliwość umorzenia składek na ubezpieczenie społeczne – wniosek]** Co do zasady postępowanie organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odbywa się na wniosek zainteresowanego. Jako wniosek należy rozumieć jednostronne oświadczenie woli zainteresowanego (czasem wyrażone w formie wypełnienia gotowego formularza), na podstawie którego przez odpowiedni organ rentowy zostaje wszczęte postępowanie zmierzające do ustalenia rzeczywistej sytuacji zainteresowanego. Wniosek składa się do odpowiedniego organu rentowego, a powinien zawierać szczegółowe wyszczególnienie należności (terminy wymagalności i wysokości wymagalnych należności składowych), o których umorzenie wnosi wnioskodawca, oraz dokładne uzasadnienie, dlaczego wnosi o ich umorzenie. Wniosek powinien zawierać dokumenty potwierdzające podstawę prawną i zakres prowadzonej działalności, potwierdzające prawo do reprezentowania podmiotu oraz zaciągania zobowiązań, ich wielkości i charakteru, dokumenty dotyczące sytuacji ekonomiczno-finansowej wnioskodawcy, dokumenty dotyczące stanu majątkowego, dokumenty dotyczące pomocy publicznej i inne. Samo złożenie wniosku o umorzenie należności z tytułu składek nie gwarantuje, że faktycznie należności te zostaną umorzone i nie stanowi ustawowej przesłanki do zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

23. **[Możliwość umorzenia składek na ubezpieczenie społeczne – przesłanki]** Tak więc na podstawie art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych¹⁷² (dalej jako „ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych”) do umorzenia może dojść wyłącznie w przypadku ich całkowitej nieściągalności. Wyjątkiem od tej zasady jest przewidziana w art. 28 ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych możliwość umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wobec ubezpieczonych będących równocześnie płatnika-

¹⁷² Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2017 r. poz. 1778, z późn. zm.

mi składek na te ubezpieczenia pomimo braku ich całkowitej nieściągalności, jednak ten przypadek nie dotyczy spółdzielców. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych o całkowitej nieściągalności można mówić m.in. w przypadkach gdy nastąpiło zaprzestanie prowadzenia działalności przy jednoczesnym braku majątku, z którego można egzekwować należności, następców prawnych, możliwości przeniesienia odpowiedzialności na osoby trzecie w rozumieniu przepisów podatkowych, nie nastąpiło zaspokojenie należności w zakończonym postępowaniu likwidacyjnym, wysokość nieopłaconej składki nie przekracza kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym, naczelnik urzędu skarbowego lub komornik sądowy stwierdził brak majątku, z którego można prowadzić egzekucję albo oczywiste jest, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwot przekraczających wydatki egzekucyjne. Umorzenie składek powoduje również umorzenie odsetek za zwłokę, kosztów upomnienia i dodatkowej opłaty.

24. [Możliwość odroczenia i rozłożenia na raty składek na ubezpieczenie społeczne – przesłanki] Podobnym rodzajem postępowań przedsądowych ze stosunku składkowego są postępowania w sprawach odroczenia terminu płatności należności z tytułu składek i rozłożenia ich na raty. Na podstawie art. 29 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych można zwrócić się do właściwego organu ubezpieczeniowego z wnioskiem o odroczenie terminu płatności należności ze składek na ubezpieczenie społeczne albo rozłożenie na raty już istniejących, wymagalnych należności. Odroczenie terminu płatności może dotyczyć jedynie należności finansowanej przez płatnika składek. Rozłożenie należności z tytułu składek na raty polega na możliwości uregulowania tych należności w dłuższym okresie, zgodnie z możliwościami wnioskującego. Uwzględnienie wniosku o rozłożenie należności za składki na raty powoduje, że odsetki za zwłokę nie są naliczane począwszy od dnia następnego po dniu wpływu wniosku w tej sprawie. Natomiast od składek, które rozłożono na raty, ZUS nalicza opłatę prolongacyjną, w wysokości 50% stawki odsetek za zwłokę obowiązującej w dniu podpisania umowy. Rozłożenie na raty powoduje zawieszenie wcześniej wszczętych i niezakończonych postępowań egzekucyjnych, dotyczących należności objętych ulgą. Odroczenie terminu płatności polega na możliwości uregulowania składek w dłuższym okresie. Dotyczy to wyłącznie składek, których termin wymagalności jeszcze nie zapadł. W stosunku do należności, których termin zapłaty został odroczone, nie nalicza się odsetek za zwłokę, natomiast w zamian pobiera się opłatę prolongacyjną w wysokości 50% stawki odsetek za zwłokę obowiązującej w dniu podpisania umowy, od następnego dnia po ustawowym dniu wymagalności składki do dnia odroczenia włącznie. ZUS rozstrzygając, czy odroczenie albo rozłożenie na raty kwot wymagalnych można zastosować wobec konkretnego wnioskodawcy, jest zobowiązany do rzetelnego zbadania możliwości płatniczych dłużników i wpływu odroczenia (rozłożenia na raty) na stan finansów ubezpieczeniowych.

25. [Możliwość odroczenia i rozłożenia na raty składek na ubezpieczenie społeczne – umowa] Odroczenie lub rozłożenie na raty następuje w formie umowy. Jednak aby do niej doszło, płatnik składek musi złożyć wniosek, obejmujący szereg

dokumentów. Zawarcie umowy o odroczeniu terminu płatności składki rodzi dla obu stron umowy konkretne obowiązki, ale również przyznaje określone uprawnienia. Należy się zapoznać z nimi dokładnie czytając umowę zawieraną z ZUS.

26. **[Objęcie ubezpieczeniem społecznym]** Od 2016 r. obowiązują nowe zasady dotyczące objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami tzw. oskładkowania umów w przypadku zbiegu tytułów ubezpieczeniowych¹⁷³.

Art. 13. 1. Osoby skazane na karę ograniczenia wolności mogą wykonywać pracę w spółdzielni socjalnej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90 poz. 557, z późn. zm.).

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, nie mogą być członkami spółdzielni socjalnej.

1. **[Zasady pracy osób skazanych na karę ograniczenia wolności]** Na rzecz spółdzielni socjalnej mogą pracować osoby skazane na karę ograniczenia wolności orzeczonej za wykroczenia oraz do wykonywania pracy społecznie użytecznej¹⁷⁴. Nie mogą być oni jednak członkami spółdzielni socjalnej.

2. Kodeks karny wykonawczy określa warunki wykonywania pracy przez osoby skazane. I tak praca, którą wykonuje skazany w ramach kary ograniczenia wolności, ma być „pracą społecznie użyteczną”. Powinna mieć więc inny charakter, niż oferta pracy płatnej¹⁷⁵. Zgodnie z art. 35 kodeksu karnego nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze od 20 do 40 godzin w miesiącu. Powinna być rozplanowana w sposób pozwalający na pogodzenie jej wykonywania z ewentualnie wykonywaną pracą zawodową. Służyć to ma wzbudzeniu w skazanym woli kształtowania jego społecznie pożądanym postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego (art. 53 § 1 kodeksu karnego wykonawczego).

Sposób wykonywania przez skazanego obowiązku pracy, w szczególności wywiązywania się z tego obowiązku zgodnie z wymogiem przewidzianym w art. 53 § 2 kodeksu karnego wykonawczego, i wpływ pracy na proces reedukacji skazanego powinien być przedmiotem stałego zainteresowania organów zobowiązanych do wykonania orzeczenia w tej części, a przede wszystkim – sądowego kuratora zawodowego¹⁷⁶.

3. Zgodnie z art. 56 § 3 kodeksu karnego wykonawczego, wykonywanie pracy w spółdzielni socjalnej wymaga zgody tej spółdzielni. Z inicjatywą wykonywania pracy przez skazanego powinien wystąpić przede wszystkim sądowy kurator zawodowy, chociaż przepisy wykonawcze dopuszczają wyznaczenie podmiotu, w którym wykonuje pracę skazany – oczywiście za jego zgodą – przez właściwe organy

¹⁷³ Patrz w: http://www.zus.pl/baza-wiedzy/biezace-wyjasnienia-komerek-merytorycznych/-/publisher/details/2/zbiegi-tytulow-ubezpieczen-emerytalnego-i-rentowych-co-nowego-od-1-stycznia-2016-r/_/213695.

¹⁷⁴ Tak K. Postulski, Komentarz do art. 56 kodeksu karnego wykonawczego, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2010.

¹⁷⁵ Tak Z. Hołda, K. Postulski, Komentarz do art. 53 kodeksu karnego wykonawczego, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2008.

¹⁷⁶ Tak Z. Hołda, K. Postulski, Komentarz do art. 53 kodeksu karnego wykonawczego, Kodeks karny wykonawczy, Warszawa 2008.

gminy¹⁷⁷. Również spółdzielnia socjalna może zgłaszać bezpośrednio zespołowi kuratorskiej służby sądowej gotowość przyjęcia skazanych z własnej inicjatywy. Zachętą do przyjmowania skazanych celem wykonywania w nich kary ograniczenia wolności jest uchylenie obowiązujących do dnia 7 czerwca 2010 r. przepisów, zgodnie z którymi podmioty te miały obowiązek ubezpieczania skazanych od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz od odpowiedzialności cywilnej z tytułu wyrządzenia osobie trzeciej szkody przy wykonywaniu pracy, a także obowiązek wynagradzania wyznaczonych pracowników w wysokości uzależnionej od liczby skazanych pozostających pod ich dozorem. Obecnie są one z tych obowiązków zwolnione¹⁷⁸.

Art. 14. Wolontariusze mogą wykonywać świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej, w zakresie prowadzonej przez tę spółdzielnię działalności pożytku publicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

1. **[Zasady świadczenia wolontariatu w spółdzielni socjalnej]** Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie spółdzielnia socjalna ma także cechy organizacji pozarządowej, ponieważ spółdzielnia socjalnej nadaje się prawo prowadzenia działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz prawo zatrudniania wolontariuszy.

2. Zgodnie z art. 42 ust. 1 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, świadczenie wolontariuszy nie jest świadczeniem pracy lub usług w rozumieniu kodeksu pracy. Wolontariusze mogą wykonywać, na zasadach określonych w niniejszym rozdziale, świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej w zakresie działalności pożytku publicznego, z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej.

3. **[Porozumienie w sprawie wolontariatu]** Zgodnie z art. 44 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podstawą świadczenia pracy w ramach wolontariatu jest porozumienie z korzystającym (w tym przypadku spółdzielnią socjalną). Wolontariusz powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów. Porozumienie między wolontariuszem a spółdzielnią socjalną powinno zawierać postanowienie o możliwości jego rozwiązania.

4. Na żądanie wolontariusza korzystający (w tym przypadku spółdzielnia socjalna) ma obowiązek potwierdzić na piśmie treść porozumienia. Jednak jeżeli świadczenie wolontariusza wykonywane jest przez okres dłuższy niż 30 dni, porozumienie powinno być sporządzone na piśmie. Spółdzielnia socjalna, na żądanie wolontariusza, powinna wydać pisemne zaświadczenie o wykonaniu świadczeń

¹⁷⁷ Tak K. Postulski, Komentarz do art. 56 kodeksu karnego wykonawczego, Kodeks karny wykonawczy, Warszawa 2010.

¹⁷⁸ Op. cit.

przez wolontariusza, w tym o zakresie wykonywanych świadczeń. Również na prośbę wolontariusza korzystający może przedłożyć pisemną opinię o wykonaniu świadczeń przez wolontariusza. Do porozumień zawieranych między korzystającym a wolontariuszem w zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą stosuje się przepisy kodeksu cywilnego.

Art. 15. 1. Działalność spółdzielni socjalnej może zostać wsparta ze środków budżetu państwa lub środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez:

- 1) dotacje;
- 2) pożyczki;
- 3) poręczenia, o których mowa w art. 5a ust. 6;
- 4) usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym;
- 5) zrefundowanie kosztów lustracji.

2. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1, udzielane jest, w drodze uchwały, przez właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego lub w ramach programu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego określonego w przepisach o pomocy społecznej, na cele związane z rozwojem spółdzielni socjalnych.

3. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-4, oraz wsparcie, o którym mowa w art. 5a ust. 5 i 6, art. 6 ust. 3 i art. 12 ust. 3a, jest udzielane jako pomoc de minimis zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352/1 z 24.12.2013), zaś w przypadku gdy spółdzielnia wykonuje usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 360/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz. Urz. UE L 114/8 z 26.4.2012).

4. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404 oraz z 2008 r. Nr 93, poz. 585).

5. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia wydają:

- 1) sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce dokonania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego – w przypadku, o którym mowa w art. 6 ust. 3;
- 2) starosta – w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 3a;
- 3) organ jednostki samorządu terytorialnego właściwej ze względu na miejsce udzielenia pomocy – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt. 1, 4 i 5 oraz w art. 5a ust. 5 i 6;

4) minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego lub działające na jego zlecenie podmioty – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt. 1 i 5.

6. Wsparcie w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt. 1 i 4, przeznaczone na realizację zadań, o których mowa w art. 8, nie stanowi pomocy publicznej, z tym że kwota

wsparcia nie może przekroczyć kwoty stanowiącej równowartość kosztów działania spółdzielni socjalnej, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności gospodarczej.

7. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt. 1 i 4, może być współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

1. [Generalne podstawy prawne udzielania wsparcia dla spółdzielni socjalnych] Założyciele spółdzielni mogą: otrzymać jednorazową dotację na utworzenie spółdzielni przyznawaną z Funduszu Pracy, korzystać ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Europejskiego Funduszu Społecznego. Spółdzielnia może również otrzymać wsparcie na utworzenie stanowiska pracy oraz na pokrycie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych przez powiatowy urząd pracy do pracy w spółdzielni socjalnej. Spółdzielnia socjalna może się również ubiegać w starostwie, zgodnie z art. 12 ust. 3a ustawy o spółdzielniach socjalnych, o refundację składek za ubezpieczenie społeczne, o czym była mowa wcześniej. Spółdzielnie socjalne korzystają również ze zwolnień podatkowych i zwolnień z opłat sądowych, o których również była mowa wcześniej.

2. Umowa o przekazanie środków na założenie spółdzielni socjalnej, utworzenie stanowiska pracy i pokrycie kosztów wynagrodzenia oraz refundacja składek za członka lub pracownika spółdzielni socjalnej to odrębne kwestie. We wskazanych przypadkach stronami są różne podmioty. Dlatego też wcześniejsze zawarcie umowy pomiędzy przyszłym członkiem spółdzielni a starostą nie wpływa na możliwość zawarcia przez starostę umowy z tą spółdzielnią na wsparcie na utworzenie stanowiska pracy lub pokrycie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych przez powiatowy urząd pracy do pracy w spółdzielni socjalnej, lub refundację składek na ubezpieczenie społeczne członka lub pracownika spółdzielni socjalnej. Jednocześnie należy podkreślić, że decyzja o zawarciu takiej umowy należy do suwerennego uznania starosty.

3. [Dotacja dla spółdzielni socjalnej na utworzenie stanowiska pracy] Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. dokonała znaczących zmian w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ww. ustawą wprowadzono nowy jednorazowy instrument wsparcia na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej będącej jednocześnie osobą bezrobotną lub poszukującą pracy. Wysokość wsparcia określona w umowie zawartej ze starostą nie może przekroczyć piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia z jednocześnie zaznaczeniem, iż w przypadku udzielenia wsparcia do sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia spółdzielnia socjalna, której to wsparcie zostało udzielone, zobowiązuje się do utrzymania zatrudnienia osoby niepełnosprawnej nieprzerwanie przez okres 12 miesięcy, natomiast przy wsparciu w wysokości powyżej sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia zobowiązuje się do utrzymania tego zatrudnienia przez okres 24 miesięcy. Jednocześnie zastrzeżono, że jeżeli okres zatrudnienia osoby niepełnosprawnej będzie krótszy niż ww. okresy 12 lub 24 miesiące, spółdzielnia socjalna jest obowiązana zwrócić Funduszowi za pośrednictwem starosty środki w wysokości równej 1/12 lub 1/24 ogólnej kwoty zwrotu za każdy miesiąc brakujący do upływu ww. okresu, jednak w wysokości nie

mniejszej niż 1/6 tej kwoty. Spółdzielnia socjalna dokonuje zwrotu w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą niepełnosprawną. Spółdzielnia socjalna nie zwraca ww. środków jeżeli zatrudni w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą niepełnosprawną inną osobę niepełnosprawną, zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotną lub poszukującą pracy niepozostającą w zatrudnieniu, przy czym wynikająca z tego powodu przerwa nie jest wliczana do ww. okresów. Jest to rozwiązanie analogiczne jak w przypadku regulacji stanowiącej o możliwości zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla pracodawcy, który przez okres co najmniej 36 miesięcy zatrudni osobę niepełnosprawną zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostającą w zatrudnieniu. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wydał nowe rozporządzenie określające warunki otrzymania ww. wsparcia, tj. rozporządzenie z dnia 27 września 2018 r. w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby w spółdzielni socjalnej¹⁷⁹.

Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. dokonała również zmian w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy poprzez wprowadzenie nowego instrumentu wsparcia dla spółdzielni socjalnej w przedmiocie udzielenia jednorazowego wsparcia w wysokości do 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanego do pracy w spółdzielni socjalnej bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej, o którym mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy lub skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej. Ww. forma wsparcia ma dla starosty charakter fakultatywny. Spółdzielnia socjalna zobowiązana będzie do utrzymania utworzonego stanowiska pracy przez 24 miesiące.

Przedmiotowa regulacja została szczegółowo określona rozporządzeniem Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby w spółdzielni socjalnej. Zgodnie z ww. rozporządzeniem wydatki dotyczące utworzenia stanowiska lub stanowisk pracy, mogą być przeznaczone w szczególności na zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, w tym środków niezbędnych do zapewnienia zgodności stanowiska pracy z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii. We wniosku spółdzielnia musi zawrzeć m. in. informację o rodzaju pracy, jaka będzie wykonywana przez skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy; informację

¹⁷⁹ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 września 2018 r. w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby w spółdzielni socjalnej, Dz.U. z 2018 r. poz. 1859.

o wymaganych kwalifikacjach, umiejętnościach i doświadczeniu zawodowym niezbędnym do wykonywania pracy, jakie powinien posiadać skierowany bezrobotny, skierowany opiekun lub skierowany poszukujący pracy oraz proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu przyznanych środków na utworzenie stanowiska pracy, o której mowa w § 17 ust. 1.

Do wniosku o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy spółdzielnia socjalna dołącza:

- 1) oświadczenie o niezmnieszeniu wymiaru czasu pracy pracownika i nierozwiązaniu stosunku pracy z pracownikiem w drodze wypowiedzenia dokonanego przez spółdzielnię socjalną albo na mocy porozumienia stron z przyczyn niedotyczących pracowników w okresie 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;
- 2) oświadczenie o prowadzeniu działalności przez okres 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;
- 3) oświadczenie o niezaleganiu w dniu złożenia wniosku z wypłacaniem wynagrodzeń pracownikom oraz z opłacaniem należnych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych;
- 4) oświadczenie o niezaleganiu w dniu złożenia wniosku z opłacaniem innych danin publicznych;
- 5) oświadczenie o nieposiadaniu w dniu złożenia wniosku nieuregulowanych w terminie zobowiązań cywilnoprawnych;
- 6) oświadczenie o niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

4. **[Dotacja dla spółdzielni socjalnej na pokrycie kosztów wynagrodzenia]** Nowelizacją ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. wprowadzono nowy instrument wsparcia dla spółdzielni socjalnych możliwy do sfinansowania zarówno z Funduszu Pracy, jak i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W ramach Funduszu Pracy wprowadzono możliwość ubiegania się przez spółdzielnie socjalne o **środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia**, w okresie do 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy, wypłacane miesięcznie w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę zgodnie z ustawą z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, dla zatrudnionego skierowanego bezrobotnego lub zatrudnionego skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy lub zatrudnionego skierowanego **poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej**. Wsparcie stanowi pomoc w uzyskaniu stabilności funkcjonowania spółdzielni socjalnej. Forma wsparcia ma dla starosty charakter fakultatywny. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wydał nowe rozporządzenie określające warunki korzystania z ww. wsparcia.

Przedmiotowa regulacja została szczegółowo określona rozporządzeniem Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, utworzenie stanowiska pracy oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia skierowanej osoby w spółdzielni socjalnej. Zgodnie z ww. rozporządzeniem wnioski o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy spółdzielnia socjalna składa do starosty właściwego ze względu na siedzibę spółdzielni albo ze względu na miejsce wykonywania pracy.

Ponadto wniosek o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy zawiera m.in. informację o liczbie osób, którym zostaną sfinansowane koszty wynagrodzenia; wnioskowaną kwotę na finansowanie kosztów wynagrodzeń, informację o rodzaju pracy, jaka będzie wykonywana przez skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy. Ponadto wniosek powinien zawierać informację o wymaganych kwalifikacjach, umiejętnościach i doświadczeniu zawodowym niezbędnym do pracy, jakie powinien posiadać skierowany bezrobotny, skierowany opiekun lub skierowany poszukujący pracy; planowane miejsce wykonywania pracy oraz oczywiście proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu przyznanych środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia.

Do wniosku o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy spółdzielnia socjalna dołącza oświadczenie o niezmnieszeniu wymiaru czasu pracy pracownika i nierozwiązaniu stosunku pracy z pracownikiem w drodze wypowiedzenia dokonanego przez spółdzielnię socjalną albo na mocy porozumienia stron z przyczyn nie dotyczących pracowników, w okresie 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku lub w okresie swego funkcjonowania, w przypadku gdy prowadzi działalność gospodarczą krócej niż 6 miesięcy.

W ramach PFRON wprowadzono możliwość ubiegania się przez spółdzielnie socjalne o środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia, w okresie do 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy ze starostą, wypłacane miesięcznie w wysokości nie wyższej niż kwota najniższego wynagrodzenia przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, dla zatrudnionej skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej będącej jednocześnie osobą bezrobotną lub poszukującą pracy. Ww. wsparcie stanowi pomoc w uzyskaniu stabilności funkcjonowania spółdzielni socjalnej. Ww. forma wsparcia ma dla starosty charakter fakultatywny. Powyższa regulacja również spowodowała konieczność wydania nowego aktu wykonawczego, który nie zaczął jeszcze obowiązywać w dniu publikacji trzeciego wydania tego komentarza.

5. Zgodnie z przepisami art. 5a ust. 5 i 6, w art. 6 ust. 3, ustawy o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnie te mają możliwość skorzystania także z innych uprawnień dotyczących m.in. braku opłat związanych z Krajowym Rejestrem Sądowym, wkła-

dem do spółdzielni socjalnych dokonywanym przez jednostkę samorządu terytorialnego.

6. Przepis art. 15 wskazuje normę generalną dającą podstawę prawa materialnego do udzielania wsparcia spółdzielniom socjalnym ze środków budżetu państwa jak również z budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Ustawodawca wskazał tu przykładowo:

- dotacje;
- pożyczki;
- poręczenia, o których mowa w art. 5a ust. 6 ustawy o spółdzielniach socjalnych;
- usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym;
- zrefundowanie kosztów lustracji.

Z uwagi na zastosowanie zwrotu „w szczególności”, nie jest to zamknięty katalog możliwego wsparcia i dotyczy np. obniżonej stawki czynszu itd.

7. **[Zasady pomocy *de minimis*]** Przepis ten w istocie stanowi określenie, na jakich zasadach – zgodnie z zasadami pomocy publicznej – można udzielić wsparcia spółdzielni socjalnej. Odwołuje się on do rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis*. Rozporządzenie to stosuje się do pomocy przyznawanej podmiotom gospodarczym we wszystkich sektorach, z wyjątkiem m.in.:

- pomocy przyznawanej podmiotom gospodarczym działającym w sektorach rybołówstwa i akwakultury;
- pomocy przyznawanej podmiotom gospodarczym działającym w dziedzinie produkcji podstawowej produktów rolnych;
- pomocy przyznawanej podmiotom gospodarczym działającym w dziedzinie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych;
- pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom działającym w sektorze węglowym;
- pomocy na nabycie pojazdów przeznaczonych do transportu drogowego przyznawanej podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność zarobkową w zakresie drogowego transportu towarowego.

Generalnie wsparcie udzielone w ramach zasady *de minimis* zwolnione jest z procedur notyfikacyjnych przewidzianych Traktatem Europejskim, jeżeli ogólna kwota pomocy *de minimis* przyznana dowolnemu podmiotowi gospodarczemu nie przekracza 200.000 EUR w okresie trzech lat budżetowych. Pułap 200.000 EUR określa się jako dotacja pieniężna. Wszystkie podane wartości są wartościami brutto, czyli nie uwzględniają potrąceń z tytułu podatków ani innych opłat. W przypadku gdy pomoc przyznawana jest w formie innej niż dotacja, kwotę pomocy wyraża się jako ekwiwalent dotacji brutto.

W przypadku gdy spółdzielnia wykonuje usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 360/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu

Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym, gdzie pomoc dla jednego przedsiębiorstwa przez okres trzech lat budżetowych nie może przekroczyć 500 000 EUR. Brak jest legalnej definicji usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym, niemniej jednak z całą pewnością można zaliczyć do nich usługi użyteczności publicznej, o których mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 827).

8. Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej¹⁸⁰, podmioty udzielające pomocy, z urzędu wydają beneficjentowi zaświadczenie stwierdzające, że udzielana pomoc jest pomocą *de minimis*. Określono również delegację dla Rady Ministrów do wydania w drodze rozporządzenia określającego formę i treść takich zaświadczeń. Stosowne rozporządzenie ukazało się 20 marca 2007 r.¹⁸¹. Wzór zaświadczenia zawiera m.in.:

- nazwę, numer identyfikacji podatkowej (NIP), siedzibę i adres podmiotu udzielającego pomocy publicznej;
- określenie beneficjenta pomocy *de minimis*;
- dzień udzielenia pomocy publicznej;
- wartość udzielonej pomocy publicznej brutto w złotych i w euro;
- wskazanie podstawy prawnej udzielenia pomocy publicznej;
- stwierdzenie, że udzielona pomoc publiczna jest pomocą *de minimis*.

Zaświadczenie wydaje się w dniu wydania decyzji, wraz z tą decyzją, lub w terminie dwóch miesięcy jeśli pomoc udzielana była w formie ulgi podatkowej udzielanej na podstawie aktu normatywnego bez wymogu wydania decyzji.

Podmiot udzielający pomocy z urzędu (bez konieczności składania w tym zakresie wniosku przez beneficjenta pomocy) wydaje zaświadczenie o przyznanym wsparciu stwierdzające jego charakter i określające m.in. dzień i wartość udzielonej pomocy *de minimis*, a także dane identyfikujące organ udzielający pomocy i beneficjenta oraz podstawę prawną udzielenia pomocy.

Zaświadczenie powinno być wydane beneficjentowi w dniu udzielenia pomocy (np. w dniu podpisania umowy, na podstawie której przedsiębiorca nabył prawo do pomocy lub wraz z decyzją organu udzielającego pomocy). Jeśli wszystkie niezbędne dane, które musi zawierać zaświadczenie o pomocy *de minimis*, zostały uwzględnione w treści decyzji, wydawanie zaświadczenia jako dodatkowego dokumentu nie jest potrzebne.

9. Ustawa o spółdzielniach socjalnych przewiduje, że wsparcie udzielane poza zdefiniowanymi przepisami prawa materialnego (dotacja na utworzenie spółdzielni, brak opłaty w KRS itd.) udzielane jest:

- w drodze uchwały, przez właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego lub

¹⁸⁰ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 362, z późn zm.

¹⁸¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy *de minimis* i pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie, Dz.U. z 2018 r., poz. 350.

- w ramach programu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego określonego w przepisach o pomocy społecznej, na cele związane z rozwojem spółdzielni socjalnych.

10. Uchwała lub program ministra jako akt normatywny stanowi program pomocowy, który spełnia przesłanki rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis*¹⁸². Należy pamiętać, że uchwała lub program nie może przyznawać określonych uprawnień w drodze decyzji wydawanej na wniosek zainteresowanego podmiotu. Zwolnienie przysługuje z mocy samych przepisów uchwały, po spełnieniu wskazanych w niej warunków. Mogą one dotyczyć tzw. obowiązków informacyjnych, np. zgłoszenia zamiaru korzystania z pomocy, ale nie można tego utożsamiać z wnioskiem o przyznanie określonego uprawnienia.

11. W przypadku przygotowania takiego programu na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej¹⁸³, powinien zostać jedynie zgłoszony Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który w terminie 14 dni może przedstawić zastrzeżenia dotyczące przejrzystości zasad udzielania pomocy.

12. **[Obowiązki podmiotu ubiegającego się o pomoc *de minimis*]** Należy pamiętać, że zgodnie z art. 37 ustawy o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, spółdzielnia socjalna ubiegająca się o pomoc *de minimis* jest zobowiązana do przedstawienia podmiotowi udzielającemu pomocy, wraz z wnioskiem o udzielenie pomocy:

- wszystkich zaświadczeń o pomocy *de minimis*, jakie otrzymała w roku, w którym ubiega się o pomoc, oraz w ciągu 2 poprzedzających go lat, albo oświadczenia o wielkości pomocy *de minimis* otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenia o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie;
- informacji niezbędnych do udzielenia pomocy *de minimis*, dotyczących w szczególności wnioskodawcy i prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz wielkości i przeznaczenia pomocy publicznej otrzymanej w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, na pokrycie których ma być przeznaczona pomoc *de minimis*.

Ubiegający się o pomoc *de minimis* przedstawia informacje na specjalnym formularzu określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis*¹⁸⁴.

¹⁸² Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1).

¹⁸³ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 362.

¹⁸⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis*, Dz.U. Nr 53, poz. 311, z późn. zm. Od 15 listopada 2014 r. po zmianach rozporządzenia obowiązują nowe wzory formularzy odrębnie dla pomocy *de minimis* oraz o pomoc *de minimis* przez przedsiębiorcę wykonującego usługę świadczoną w ogólnym interesie gospodarczym. Wzory dostępne są pod adresem: https://uokik.gov.pl/wzory_formularzy_pomocy_de_minimis.php.

13. Ponadto ustawa o spółdzielniach socjalnych przewiduje, że w przypadku wsparcia w postaci dotacji, usług lub doradztwa w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, przeznaczonych na realizację statutowej działalności spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych nie stanowi pomocy publicznej.

14. Przepis art. 15 ust. 7 tej ustawy, który stanowi, iż wsparcie wymienione w art. 15 ust. 1 pkt 1–4 ustawy o spółdzielniach socjalnych może być współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego ma charakter informacyjny i nie stanowi samoistnej podstawy udzielania pomocy.

15. **[Udostępnianie przez gminę lokali na preferencyjnych warunkach]** Gmina może pod pewnymi warunkami udostępnić spółdzielni socjalnej lokal na preferencyjnych warunkach. Najpierw trzeba wziąć pod uwagę przede wszystkim, czy zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym gmina może udostępnić składnik własnego lub użytkowanego majątku w cenie poniżej przyjętej w aktach prawa miejscowego. Warto przy tym zaznaczyć, że mogą występować różnice w zakresie właściwości organów gminy do stanowienia odpowiednich aktów prawnych, pozwalających na rozporządzanie nieruchomościami gminnymi. I tak, podstawą do rozporządzania mieniem gminy jest art. 18 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2018 r., poz. 994, z późn. zm., dalej jako ustawa o samorządzie gminnym) oraz art. 30 w związku z art. 40 ust. 2 pkt 3 tejże ustawy. Dalej, na podstawie art. 25 w związku z art. 24 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2018 r., poz. 2204, z późn. zm.) nieruchomościami gminnymi zarządza wójt, burmistrz albo prezydent miasta – w zależności od wielkości i statusu prawnego gminy. Jednak w ustawie o samorządzie gminnym znajdują się zastrzeżenia. Przepis art. 18 ust. 2 pkt 9 lit a) ustawy o samorządzie gminnym zastrzega, że rozporządzanie nieruchomościami na okres powyżej 3 lat albo w przypadku kolejnego, przekraczającego 3-letni okres rozporządzania daną nieruchomością, należy do wyłącznej właściwości rady gminy. Natomiast przepis art. 30 ust. 2 pkt 3 stanowi, że w zakresie obowiązków wójta (odpowiednio burmistrza albo prezydenta miasta) znajduje się zarząd mieniem komunalnym. Tak więc z treści tych dwóch przepisów wynikają kompetencje poszczególnych organów gminy do zarządzania określonymi nieruchomościami, a więc i stanowienia aktów prawa miejscowego w zakresie zarządzania mieniem komunalnym. W zależności od okresu wynajmu (do 3 albo powyżej 3 lat, jak również w przypadku przedłużenia najmu) rada gminy albo wójt (odpowiednio prezydent albo burmistrz) może podjąć uchwałę (rada) albo zarządzenie (wójt) w sprawie preferencyjnego traktowania poszczególnych podmiotów. Aby jednak uniknąć zarzutów o niegospodarność, naruszenie przepisów ustawy o finansach publicznych (ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 2077, z późn. zm.) czy nierówne traktowanie poszczególnych podmiotów, działanie gminy albo wójta można uzasadnić tym, że organizacje pozarządowe muszą spełniać warunki określone w art. 4 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2018 r., poz. 450, z późn. zm.), a spół-

dzielnie socjalne np. muszą przeznaczать część lub całość dochodów na wzmocnienie potencjału spółdzielni albo realizację celów pożytku publicznego. Taka uchwała lub zarządzenie może oczywiście również zastrzegać, jakie lokale (na przykład niepołożone przy głównych ciągach handlowych, położone na wyższych piętrach budynków) mogą być przeznaczane na działalność spółdzielni socjalnych. Gmina bądź wójt może również odstąpić w niektórych przypadkach od trybu przetargowego zastrzeżonego dla innych nieruchomości.

Art. 15a. 1. Jednostka sektora finansów publicznych udzielając zamówienia, które nie podlega ze względu na jego wartość ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018), może zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

2. Informacja o zastrzeżeniu, o którym mowa w ust. 1, musi znaleźć się we wniosku o uruchomienie procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz w odpowiednich dokumentach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

1. Przepis został wprowadzony nowelizacją z sierpnia 2015 r. Dotyczy on udzielania przez jednostkę sektora finansów publicznych zamówień niepodlegających ze względu na wartość ustawie Prawo zamówień publicznych. Zgodnie z tym przepisem jednostka sektora finansów publicznych udzielając zamówienia, które nie podlega ze względu na jego wartość ustawie prawo zamówień publicznych (poniżej 30 tys. euro¹⁸⁵), może zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych. Zgodnie z treścią tego przepisu wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób umożliwiający terminową realizację zadań, w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań oraz w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

2. Przepis ten stanowi wyraźną dyrektywę dla samorządów co do kształtowania sposobu wydawania pieniędzy publicznych, a także wzmocnia pozycję sektora spółdzielczości socjalnej w ubieganiu się o zamówienia publiczne. Tym samym przyczynia się do zamknięcia wieloletniej dyskusji na temat sposobu wskazywania spółdzielni socjalnych jako wykonawców zadań o charakterze publicznym.

3. [Zamówienia w projektach Europejskiego Funduszu Społecznego] W ramach projektów współfinansowanych ze środków budżetu UE Instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie może w tej umowie określić rodzaj zamówień realizowa-

¹⁸⁵ Zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych, Dz.U. z 2017, poz. 2477, kwota 30 tys. euro stanowi po przeliczeniu kwotę 129.351 zł.

nych zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych albo zasadą konkurencyjności, w ramach których zobowiązuje beneficjenta do uwzględniania aspektów społecznych np. stosowania kryteriów premiujących oferty podmiotów ekonomii społecznej oraz stosowania kryteriów dotyczących zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, bezrobotnych lub osób, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym.

W przypadku projektów współfinansowanych z EFS określenie rodzaju zamówień, w ramach których zobowiązuje się beneficjenta do uwzględniania aspektów społecznych, jest obowiązkowe.

Ponadto w poszczególnych typach projektów są dodatkowe zobowiązania. Np. w zakresie usług społecznych Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym (IZ RPO) zobowiązuje beneficjentów w decyzji o dofinansowaniu projektu lub umowie o dofinansowanie projektu do:

- uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach realizowanych zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych albo zasadą konkurencyjności, o której mowa w Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014–2020;
- dokonywania zakupów nieobjętych ustawą Prawo zamówień publicznych i zasadą konkurencyjności w pierwszej kolejności u podmiotów ekonomii społecznej (w tym spółdzielni socjalnych)¹⁸⁶.

Niezbędne jest zatem uważne przyglądanie się możliwościom realizacji zadań lub sprzedaży towarów i usług w realizowanych projektach.

4. [Bez PZP w rewitalizacji] Warto również pamiętać, iż w ramach ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych¹⁸⁷ dodano art. 4d określający m.in., że ustawy PZP nie stosuje się, w przypadku zamówień o wartości mniejszej niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy PZP¹⁸⁸ których przedmiotem są usługi lub roboty budowlane realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w gminnym programie rewitalizacji oraz wykonywane na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o których mowa odpowiednio w rozdziałach 4 i 5 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹⁸⁹, jeżeli zamówienia te udzielane są:

- przez gminę lub gminne jednostki organizacyjne organizacjom pozarządowym lub spółdzielniom socjalnym, a przedmiot zamówienia należy do działalności statutowej wykonawcy lub

¹⁸⁶ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020, Warszawa 9 stycznia 2018 r.

¹⁸⁷ Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1020).

¹⁸⁸ Progi te reguluje Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie kwot wartości zamówień oraz konkursów, od których jest uzależniony obowiązek przekazywania ogłoszeń Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej, Dz.U. 2017 poz. 2479, obowiązujący od 1 stycznia 2018 r.

¹⁸⁹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. z 2018, poz. 1398.

- w celu aktywizacji osób mających miejsce zamieszkania na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji;

Zmiany te weszły w życie 28 lipca 2016 r.

5. **[Możliwe preferencje w PZP]** Nowelizacja ustawy Prawo zamówień publicznych z czerwca 2016 r. wprowadziła również nowe zasady społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w postaci zamówień zastrzeżonych w dwóch sytuacjach:

Pierwsza sytuacja sformułowana w art. 22 określa, iż zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności osób:

- niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, mających trudności w integracji ze środowiskiem;
- z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;
- będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Zamawiający określa minimalny procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii osób, o których mowa powyżej, nie mniejszy niż 30%, osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawców albo ich jednostki, o których mowa w tym przepisie.

Druga sytuacja sformułowana w art. 138p określa, iż zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia na usługi zdrowotne, społeczne oraz kulturalne objęte kodami CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, od 85000000-9 do 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8, określonymi

we Wspólnym Słowniku Zamówień¹⁹⁰, mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, którzy spełniają łącznie następujące warunki:

- celem ich działalności jest realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem tych usług oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 22 ust. 2;
- nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;
- struktura zarządzania nimi lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co wykonawca określa w swoim statucie;
- w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne nie udzielono im zamówienia na podstawie tego przepisu przez tego samego zamawiającego.

Umowa w sprawie zamówienia publicznego, o którym mowa wyżej nie może zostać zawarta na okres dłuższy niż 3 lata. Zmiany te weszły w życie 28 lipca 2016 r.

6. Warto w tym miejscu wskazać, że sama realizacja projektów może być niewystarczająca do rozliczenia konkretnego projektu. Wypowiedział się na ten temat Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, który wskazał na charakter projektów z dofinansowaniem z funduszy unijnych i uznał że umowa o dofinansowanie jest umową rezultatu (celu), a nie starannego działania. Wynika z tego to, że do zrealizowania i rozliczenia projektu należy zrealizować zadania w nim określone¹⁹¹.

Art. 15b. 1. Spółdzielnie socjalne mogą tworzyć konsorcjum spółdzielcze w formie umowy w celu:

1) zwiększenia potencjału ekonomicznego i społecznego zrzeszonych spółdzielni socjalnych lub

2) wspólnego organizowania sieci produkcji, handlu lub usług, lub

3) organizowania wspólnej promocji działań spółdzielczych lub ekonomicznych, lub

4) promocji wspólnego znaku towarowego, o którym mowa w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776).

2. Konsorcjum spółdzielcze może ubiegać się o udzielenie zamówienia na zasadzie wspólnego występowania w zamówieniach publicznych oraz zapytaniach ofertowych, do których nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych.

¹⁹⁰ Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2195/2002 z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie Wspólnego Słownika Zamówień (CPV) (Dz. Urz. WE L 340 z 16.12.2002, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, z późn. zm.).

¹⁹¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 lutego 2018 r., sygn. akt V SA/Wa 675/17.

3. Umowa konsorcjum spółdzielczego określa w szczególności:

- 1) cel zawarcia konsorcjum;
- 2) obowiązki stron konsorcjum;
- 3) czas trwania konsorcjum;
- 4) określenie stron konsorcjum i sposobu reprezentacji;
- 5) zasady przyjmowania, wykluczania lub występowania stron konsorcjum;
- 6) zasady podziału korzyści i udziału w obciążeniach poszczególnych stron w ramach konsorcjum.

4. Do konsorcjum spółdzielczego może przystąpić organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jeżeli prowadzi:

1) warsztat terapii zajęciowej lub zakład aktywności zawodowej, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, lub

2) centrum integracji społecznej lub klub integracji społecznej, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

5. W zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą do konsorcjum spółdzielczego stosuje się przepisy o spółce, o której mowa w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459, 933 i 1132).

1. **[Idea konsorcjum]** Kwestia łączenia zasobów spółdzielni w większe zgrupowania gospodarcze nie jest niczym nowym. Tak tworzyły się wspólne hurtownie spółdzielcze „Społem” w 1911 roku. Wiedzano bowiem, że bez współpracy spółdzielczość, w otoczeniu kapitalistycznym ma niewielkie szanse w przetrwaniu. Wspólne konsorcja tworzone są i obecnie. Szczególnym przykładem są tu włoskie konsorcja spółdzielcze tworzone od 1992 roku¹⁹². Warto bowiem pamiętać, że spółdzielnie socjalne są podmiotami osadzonymi w społecznościach lokalnych. Konsorcja umożliwiają im działania na wyższym poziomie, bez naruszenia ich niezależności. Oczywiście przykład włoski należy oceniać z punktu widzenia celów i rezultatów, nie zaś w wymiarze prawnym, który nie jest do zastosowania w polskich realiach.

Idea konsorcjów bliska potrzebom polskich spółdzielców pojawiła się w grudniu 2017 r. Budziła ona kontrowersje i dyskusje w trakcie prac parlamentarnych, zmieniając kształt prawny w Sejmie i Senacie. Dlatego też przyjęte rozwiązania należy traktować jako początek dyskusji nad tworzeniem konsorcjum, nie zaś jako zakończony projekt legislacyjny.

2. **[Cele konsorcjum]** Zgodnie z ustawą konsorcjum można tworzyć w celu:

- zwiększenia potencjału ekonomicznego i społecznego zrzeszonych spółdzielni socjalnych lub
- wspólnego organizowania sieci produkcji, handlu lub usług, lub
- organizowania wspólnej promocji działań spółdzielczych lub ekonomicznych, lub

¹⁹² Szerzej na ten temat: D. Baroni, Z. Prałat, Analiza prawna włoskiego systemu spółdzielczości socjalnej z rekomendacjami dla ustawodawcy polskiego, Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, Poznań 2014.

- promocji wspólnego znaku towarowego, o którym mowa w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2017 r. poz. 776, z późn. zm.

Cele te określono dość szeroko, wskazując różne możliwości wspólnych działań, od promocji do tworzenia wspólnych działań gospodarczych. Tym samym szczegółowe cele są domeną podmiotów, które tworzą konsorcjum. Ważne jest jednak, aby tworzenie konsorcjum miało określony cel, a nie samą wolę zrzeszenia.

Celem konsorcjum może być wspólne promowanie znaku towarowego. Znakem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów lub usług jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa. Może nim być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy. Znak towarowy (podlegający ochronie prawnej), może być używany przez kilka podmiotów, którzy zgłosili go wspólnie, jeżeli używanie takie nie jest sprzeczne z interesem publicznym i nie ma na celu wprowadzenia odbiorców w błąd, w szczególności co do charakteru, przeznaczenia, jakości, właściwości lub pochodzenia towarów (wspólne prawo ochronne). Tym samym możemy stworzyć i promować wspólną markę, wspólny produkt, który będzie chroniony prawem.

3. **[Konsorcjum a zamówienia publiczne]** Ustawa określiła, że konsorcjum spółdzielcze może ubiegać się o udzielenie zamówienia na zasadzie wspólnego występowania w zamówieniach publicznych oraz zapytaniach ofertowych, do których nie stosuje się przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Przepis ten zgodny jest z art. 23 Prawa zamówień publicznych, który przewiduje możliwość wspólnego występowania wykonawców. Nie tworzy to nowej sytuacji prawnej, ale umożliwia tworzenie stabilnego konsorcjum, nie tylko na okoliczność jednego zamówienia, lecz szeregu zamówień. Konsorcjum spółdzielcze spełnia jedno z ewentualnych wymagań, czyli pisemne porozumienie, które zamawiający może żądać przed zawarciem umowy. Przepis ten ułatwia zatem poruszanie się podmiotów spółdzielczych na rynku zamówień publicznych.

4. **[Skład konsorcjum]** Przepisy ustawy wskazują, że konsorcjum mogą utworzyć spółdzielnie socjalne. Do konsorcjum spółdzielczego może przystąpić organizacja pozarządowa lub kościelna osoba prawna, jeżeli prowadzi:

- warsztat terapii zajęciowej lub zakład aktywności zawodowej, o których mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, lub
- centrum integracji społecznej lub klub integracji społecznej, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym.

5. **[Umowa konsorcjum]** Ustawa określa, iż umowa konsorcjum spółdzielczego określa w szczególności:

- cel zawarcia konsorcjum;
- obowiązki stron konsorcjum;
- czas trwania konsorcjum;
- określenie stron konsorcjum i sposobu reprezentacji;

- zasady przyjmowania, wykluczania lub występowania stron konsorcjum;
- zasady podziału korzyści i udziału w obciążeniach poszczególnych stron w ramach konsorcjum.

Jednocześnie ustawa odsyła w nieuregulowanych kwestiach do przepisów o spółce, o której mowa w kodeksie cywilnym (art. 860–875 kc). Z przepisów tych możemy np. wywieść, że:

- umowa konsorcjum powinna być stwierdzona pismem;
- każdy partner uprawniony jest do równego udziału w zyskach i w tym samym uczestniczy w stratach, chyba że umowa stanowi inaczej. Nie może ona jednak pozbawiać partnera udziału w zyskach;
- zyski z konsorcjum mogą być podzielone i wypłacone po zakończeniu umowy konsorcjum, chyba że zostanie zastrzeżona wypłata na koniec każdego roku obrachunkowego;
- za zobowiązania konsorcjum partnerzy odpowiadają solidarnie;
- jeżeli konsorcjum zostało zawarte na czas nieokreślony, to każdy uczestnik może wystąpić z trzymiesięcznym wypowiedzeniem. Dopuszczalne jest natychmiastowe rozwiązanie umowy z „ważnych powodów”.

6. **[Finansowanie konsorcjum]** Ustawa nie precyzuje szczegółowo zasad zewnętrznego finansowania konsorcjów spółdzielczych. Wskazuje natomiast na możliwość finansowania ze środków własnych podmiotów zrzeszonych w konsorcjum spółdzielczym. W art. 10 ustawy, wskazano na możliwość tworzenia funduszu wzajemnościowego, na który można przeznaczać m.in. nadwyżkę bilansową. Fundusz przeznaczony jest na cele, o których mowa w przepisach o konsorcjum spółdzielczym. Wysokość odpisu na fundusz pozostawiono uznaniu spółdzielni tworzących konsorcjum. Powstaje pytanie, czy fundusz wzajemnościowy może być gromadzony na koncie odrębnym, koncie jednego z podmiotów tworzących konsorcjum, czy też może być tworzony w każdym podmiocie konsorcjum spółdzielczego. Praktyka wskaże rozwiązania, które zostaną stworzone w przyszłości.

Art. 15c. Spółdzielnie socjalne, których powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, są obowiązane poddać się pierwszej lustracji, o której mowa w ustawie z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, w terminie 6 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za pierwszy rok działalności.

1. **[Obowiązek lustracji]** Każda spółdzielnia socjalna obowiązana jest przynajmniej raz na 3 lata, a w okresie pozostawania w stanie likwidacji corocznie, poddać się lustracyjnemu badaniu legalności gospodarności i rzetelności całości jej działania. Lustracja obejmuje okres od poprzedniej lustracji. Lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych. Spółdzielnie niezrzeszone zlecają odpłatne przeprowadzenie lustracji wybranemu związkowi rewizyjnemu lub Krajowej Radzie Spółdzielczej.

2. **[Przesłanki i tryb przeprowadzania lustracji]** Jak już wcześniej wspomniano, spółdzielnia socjalna co najmniej raz na 3 lata poddaje się badaniu lustracyjnemu (art. 91 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze). Spółdzielnia może wystąpić w każdym czasie o przeprowadzenie lustracji całości lub części jej działalności albo tylko określo-

nych zagadnień. Lustracja może być przeprowadzona na żądanie walnego zgromadzenia, rady lub 1/5 członków spółdzielni (art. 91 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Wniosek ten następnie przekazywany jest do zarządu spółdzielni socjalnej, który jest zobowiązany do zlecenia przeprowadzenia lustracji w terminie 14 dni od dnia zgłoszenia wniosku o przeprowadzenie lustracji, co wynika z Instrukcji o lustracji organizacji spółdzielczych, wprowadzonej uchwałą nr 9/2010 ZO KRS z dnia 1 lipca 2010 r.

Celem lustracji jest:

- sprawdzenie przestrzegania przez spółdzielnię przepisów prawa i postanowień statutu (badanie legalności działania spółdzielni socjalnej);
- zbadanie przestrzegania przez spółdzielnię prowadzenia przez nią działalności w interesie ogółu członków (badanie gospodarności działania spółdzielni socjalnej);
- kontrola gospodarności, celowości i rzetelności realizacji przez spółdzielnię jej celów ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych (badanie gospodarności działania spółdzielni socjalnej);
- wskazywanie członkom na nieprawidłowości w działalności organów spółdzielni;
- udzielanie organizacyjnej i instruktażowej pomocy w usuwaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz w usprawnieniu działalności spółdzielni (art. 91 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze).

Lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych. Spółdzielnie niezrzeszone zlecają odpłatne przeprowadzenie lustracji wybranemu związkowi rewizyjnemu lub Krajowej Radzie Spółdzielczej.

Lustratora wyznacza związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona lub Krajowa Rada Spółdzielcza. Obowiązki lustratora może pełnić osoba, która uzyskała uprawnienia lustracyjne wydane przez Krajową Radę Spółdzielczą. Kryteria kwalifikacyjne lustratorów oraz tryb przeprowadzania lustracji określa Krajowa Rada Spółdzielcza. Jeżeli działalność lustratora jest niezgodna z prawem, a także jeżeli lustrator nie zachowuje w tajemnicy wiadomości o działalności spółdzielni uzyskanych przy lustracji, Krajowa Rada Spółdzielcza z własnej inicjatywy lub na wniosek związku rewizyjnego, w którym spółdzielnia jest zrzeszona, może go pozbawić uprawnień lustratora. Zachowanie tajemnicy nie obowiązuje wobec organów lustrowanej spółdzielni, związku rewizyjnego, który lustratora wyznaczył, Krajowej Rady Spółdzielczej oraz organów wymiaru sprawiedliwości. Uchwała Krajowej Rady Spółdzielczej w sprawie pozbawienia uprawnień lustratora jest ostateczną decyzją w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, który stosuje się odpowiednio (art. 91 § 3–6 ustawy Prawo spółdzielcze).

Lustrator obowiązany jest zawiadomić radę i zarząd o rozpoczęciu lustracji. Członkowie rady nadzorczej spółdzielni socjalnej uprawnieni są do uczestniczenia w lustracji. Lustrator uprawniony jest do przeglądania ksiąg i wszelkich dokumentów w lustrowanej spółdzielni oraz do bezpośredniego sprawdzania jej stanu majątkowego, a organy spółdzielni i jej pracownicy obowiązani są do udzielania mu żądanych wyjaśnień i wszelkiej pomocy (art. 92 ustawy Prawo spółdzielcze).

Po lustracji sporządzany jest protokół, który zostaje przekazany organom spółdzielni socjalnej. Na jego podstawie następnie sporządzane są wnioski polustracyjne, które powinny zostać przedstawione przez radę nadzorczą i zarząd spółdzielni socjalnej na najbliższym walnym zgromadzeniu (art. 93 ustawy Prawo spółdzielcze).

Przepis art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych wprowadził możliwość zrefundowania kosztów lustracji spółdzielni socjalnych ze środków jednostek samorządu terytorialnego lub budżetu państwa.

3. [Pierwsza lustracja w spółdzielniach socjalnych powstałych z wykorzystaniem środków publicznych] Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. zobowiązała spółdzielnie socjalne, których powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, do poddania się pierwszej lustracji, o której mowa w ustawie Prawo spółdzielcze, w terminie 6 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za pierwszy rok działalności. Dotyczy to spółdzielni powstałych po 31 marca 2018 r.

Ww. obowiązek przeprowadzania lustracji w tym terminie ma na celu poprawę funkcjonowania spółdzielni socjalnych, które powstają przy wsparciu ze środków publicznych (Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Europejskiego Funduszu Społecznego). Lustracja spółdzielni socjalnej po tak krótkim okresie działalności ma na celu sprawdzenie rzetelności jej działania i stworzenie ewentualnej możliwości znalezienia rozwiązania na problemy związane z jej funkcjonowaniem. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż przepis ten dotyczy ma jedynie spółdzielni socjalnej, której powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, co realizuje zasadę dbałości o racjonalne wydatkowanie finansów publicznych. Uzasadnieniem wprowadzenia tej regulacji był również fakt, iż zdarza się, że spółdzielnie po upływie terminu w jakim możliwe jest wykrycie nieprawidłowości skutkującej koniecznością zwrotu otrzymanych środków, zawieszają swoją działalność, zmniejszają liczbę członków lub nie wykonują swoich zobowiązań nałożonych na nie przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego. Wprawdzie przeprowadzenie lustracji wiąże się z poniesieniem kosztów przez spółdzielnię socjalną, jednakże lustracja ma na celu zbadanie legalności, gospodarności i rzetelności oraz udzielania organizacyjnej i instruktażowej pomocy w usuwaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz w usprawnieniu jej działania. W tym miejscu należy przypomnieć, że przepis art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych stanowi o możliwości zrefundowania kosztów lustracji spółdzielni socjalnych ze środków jednostek samorządu terytorialnego lub budżetu państwa.

Art. 16. Spółdzielnia socjalna może łączyć się wyłącznie z inną spółdzielnią socjalną.

1. [Zasady przekształcania spółdzielni socjalnej] W celu zapewnienia efektywności funkcjonowania spółdzielni socjalnej jako istotnej części systemu wspieranego zatrudnienia, ustawodawca ustanowił ograniczenia w przekształcaniu spółdzielni socjalnej. Spółdzielnie socjalne mogą się łączyć wyłącznie z innymi spółdzielniami socjalnymi, zaś z podziału spółdzielni socjalnej powstać mogą wyłącznie nowe spółdzielnie socjalne.

2. **[Zasady przekształcania spółdzielni socjalnej – łączenie]** Na każdym etapie swojej działalności spółdzielnia socjalna może połączyć się z inną spółdzielnią socjalną na podstawie uchwał walnych zgromadzeń łączących się spółdzielni podjętych większością 2/3 głosów.

Uchwały te powinny zawierać wskazanie spółdzielni przejmującej oraz przyjęcie Statutu stanowiącego podstawę dalszej działalności i datę połączenia.

Od chwili połączenia członkowie spółdzielni przejmowanej stają się członkami spółdzielni przejmującej, a majątek spółdzielni przejmowanej oraz jej wierzyciele i dłużnicy przechodzą na spółdzielnię przejmującą.

Art. 17. 1. Spółdzielnia socjalna może podzielić się na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, podjętej większością 2/3 głosów.

2. W wyniku podziału mogą być utworzone wyłącznie spółdzielnie socjalne.

1. **[Zasady przekształcania spółdzielni socjalnej – podział]** Podobnie jak w przypadku łączenia się spółdzielni socjalnych, podział spółdzielni socjalnej prowadzi do utworzenia wyłącznie spółdzielni socjalnych.

2. Warunkiem podziału spółdzielni socjalnej jest przyjęcie stosownej uchwały przez większość 2/3 głosów członków spółdzielni socjalnej. W przypadku spółdzielni działających na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze w analogicznym przypadku stosuje się zwykłą większość głosów członków spółdzielni.

Art. 17a. Spółdzielnia socjalna, która przynależy do właściwego związku rewizyjnego, zwolniona jest ze składek określonych w art. 266 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

Nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2017 r. wprowadziła dla spółdzielni socjalnej zwolnienie ze składek, o których mowa w art. 266 ustawy Prawo spółdzielcze na Krajową Radę Spółdzielczą, o ile przynależy do właściwego związku rewizyjnego. Przed wejściem w życie ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw spółdzielnie socjalne należące do właściwych związków rewizyjnych zobowiązane są do opłaty składek zarówno na rzecz Krajowej Rady Spółdzielczej, jak i związku rewizyjnego, w którym są zrzeszone. Oznaczało to w praktyce powielanie się obowiązków wnoszenia opłat i ponoszenie kosztów funkcjonowania spółdzielni socjalnej. Zwolnienie z tej opłaty spółdzielni socjalnej, której celem jest reintegracja zawodowa i społeczna oraz działalność społeczna a nie tylko nastawienie na zysk, stanowi kolejny sposób obniżenia bieżących kosztów działalności spółdzielni – i co najważniejsze – wyeliminowanie sytuacji, w której spółdzielnia zobowiązana jest wносить opłaty w postaci składek członkowskich zarówno na Krajową Radę Spółdzielczą, jak i na związek rewizyjny, w którym jest ona zrzeszona. Należy podkreślić, że zwolnienie ze składek nie wyłączyło spółdzielni socjalnych z ruchu spółdzielczego, gdyż każda spółdzielnia socjalna przynależy do Krajowej Rady Spółdzielczej z mocy prawa, niezależnie od faktycznego ponoszenia opłat z tytułu składek.

Zgodnie z treścią Uchwały VI Kongresu Spółdzielczości w sprawie zasad finansowania działalności Krajowej Rady Spółdzielczej w latach 2017–2020 składka wy-

nosi 550 zł rocznie. Wysokość składki może zostać podwyższona decyzją Zgromadzenia Ogólnego Krajowej Rady Spółdzielczej.

Według stanu przypadającego na moment przygotowania niniejszego wydania *Komentarza* zarejestrowanych zostało 1.795 spółdzielni socjalnych, z czego 212 podmiotów zrzeszonych było w Ogólnopolskim Związku Rewizyjnym Spółdzielni Socjalnych.

Art. 18. Spółdzielnia socjalna przechodzi w stan likwidacji w przypadkach określonych w art. 113 § 1 pkt. 1 i 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, a ponadto w przypadku:

- 1) zaprzestania używania w nazwie oznaczenia „Spółdzielnia Socjalna”;
- 2) zmniejszenia się liczby członków poniżej pięciu w przypadku osób fizycznych i dwóch w przypadku osób prawnych, o ile trwa dłużej niż 3 miesiące, lub zwiększenia powyżej pięćdziesięciu, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 3;
- 3) przekroczenia limitu, o którym mowa w art. 5 ust. 6;
- 4) naruszenia zasad podziału nadwyżki bilansowej określonych w art. 10;
- 5) niespełnienia warunku określonego w art. 5a ust. 1;
- 6) niespełnienia warunku określonego w art. 5 ust. 1a;
- 7) niepoddania się lustracji w terminie określonym w art. 15c.

1. **[Stan likwidacji]** Spółdzielnia socjalna przechodzi w stan likwidacji w przypadkach określonych ustawą Prawo spółdzielcze oraz w przypadkach określonych ustawą o spółdzielniach socjalnych.

2. **[Stan likwidacji – przesłanki w ustawie Prawo spółdzielczym]** W przypadku określonym przepisami ustawy Prawo spółdzielcze mamy do czynienia z dwoma przypadkami:

- z upływem okresu, na który, w myśl statutu, spółdzielnię utworzono (Prawo Spółdzielcze art. 113 § 1 pkt 1);
- wskutek zgodnych uchwał walnych zgromadzeń zapadłych większością 3/4 głosów na dwóch kolejno po sobie następujących walnych zgromadzeniach, w odstępie co najmniej dwóch tygodni (art. 113 § 1 pkt. 3 ustawy Prawo spółdzielcze).

3. **[Stan likwidacji – przesłanki w ustawie o spółdzielniach socjalnych]** W przypadku określonym przepisami ustawy o spółdzielniach socjalnych mamy do czynienia z czterema przypadkami:

- zaprzestania używania w nazwie oznaczenia „Spółdzielnia Socjalna”;
- zmniejszenia się liczby członków poniżej pięciu w przypadku osób fizycznych i dwóch w przypadku osób prawnych, o ile trwa dłużej niż 3 miesiące, lub zwiększenia powyżej pięćdziesięciu, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 3;
- przekroczenia limitu, o którym mowa w art. 5 ust. 6, co oznacza że liczba członków nie zaliczająca się do grupy bezrobotnych, niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym przekroczy 50% członków spółdzielni;
- naruszenia zasad podziału nadwyżki bilansowej określonych w art. 10;

- niezatrudnienia i nieprzyjęcia w poczet członków w spółdzielni socjalnej założonej przez 3 osoby fizyczne w terminie 12 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego dwóch osób, z uwzględnieniem limitów zatrudnieniowych wobec osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych;
- niezatrudnienia w spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne w terminie 6 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego pięciu osób, z uwzględnieniem limitów zatrudnieniowych wobec osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- **niepoddania się pierwszej lustracji przez spółdzielnie socjalna, której powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, w terminie 6 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego.**

Druga kwestia dotyczy zmian w składzie członkowskim spółdzielni. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 1 ustawy Prawo spółdzielcze spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym. Oznacza to, że nie ma podstawy do rozpoczęcia procedury likwidacji w przypadku, gdy np. w miejsce czterech osób fizycznych przystąpią do spółdzielni dwie osoby prawne. Podobnie w sytuacji gdy ustępuje ze spółdzielni osoba prawna, a w jej miejsce przystępuje pięć osób fizycznych. Obie sytuacje prawne są dopuszczalne.

4. **[Stan likwidacji – procedura]** W wypadkach przedstawionych powyżej zarząd spółdzielni (likwidator) ma obowiązek zgłoszenia do Krajowego Rejestru Sądowego otwarcia likwidacji spółdzielni i zawiadomienia o tym właściwego związku rewizyjnego. Jeżeli zarząd (likwidator) tego nie uczyni, zgłoszenia dokona związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona. W przypadku, gdy spółdzielnia socjalna nie jest zrzeszona w związku rewizyjnym, jego funkcje zgodnie z art. 259 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze, wykonuje Krajowa Rada Spółdzielcza.

5. Do likwidacji może dojść również na podstawie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan likwidacji przez związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona (art. 114 ustawy Prawo spółdzielcze). Uchwała ta może zostać przyjęta w przypadku gdy:

- działalność spółdzielni wykazuje rażące i uporczywe naruszenia prawa lub postanowień statutu;
- spółdzielnia została zarejestrowana z naruszeniem prawa;
- spółdzielnia co najmniej od roku nie prowadzi działalności gospodarczej.

Uchwałę związku rewizyjnego spółdzielnia może zaskarżyć do sądu w ciągu sześciu tygodni od dnia jej doręczenia wraz z uzasadnieniem. W razie niezaskarżenia uchwały w ustawowym terminie lub uprawomocnienia się orzeczenia oddalającego powództwo albo umarzającego postępowanie w sprawie, związek rewizyjny zgłasza do Krajowego Rejestru Sądowego wnioski o otwarcie likwidacji, wyznaczając jednocześnie likwidatora.

6. **[Likwidator]** Zgodnie z art. 118 ustawy Prawo spółdzielcze likwidatorami spółdzielni mogą być członkowie ostatniego zarządu lub osoby wybrane przez wal-

ne zgromadzenie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Likwidator może nie być członkiem spółdzielni socjalnej. Likwidatorem może być również osoba prawna. Umowę z likwidatorem o wykonanie czynności likwidacyjnych zawiera rada nadzorcza spółdzielni. W wypadku gdy zwołanie rady napotyka poważne trudności albo gdy likwidatora wyznacza związek rewizyjny, umowę z likwidatorem zawiera ten związek, działając w imieniu spółdzielni.

7. Spółdzielnia w likwidacji zgodnie z art. 121 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze, zachowuje dotychczasową swoją nazwę z dodaniem wyrazów: „w likwidacji”. Z dniem wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego otwarcia likwidacji wygasają uprzednio udzielone pełnomocnictwa podlegające wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego. Spółdzielnia w stanie likwidacji może połączyć się z inną spółdzielnią według zasad przewidzianych w art. 96–102 ustawy Prawo spółdzielcze.

8. **[Likwidator – obowiązki]** Likwidator zgodnie z art. 122 ustawy Prawo spółdzielcze powinien niezwłocznie po wyznaczeniu go:

- zgłosić do Krajowego Rejestru Sądowego wnioski o wpisanie otwarcia likwidacji spółdzielni, jeżeli nie zostało to jeszcze dokonane, i zawiadomić o tym związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona, oraz Krajową Radę Spółdzielczą;
- powiadomić banki finansujące spółdzielnię oraz organy finansowe o otwarciu likwidacji spółdzielni;
- ogłosić w Monitorze Spółdzielczym zawiadomienie o otwarciu likwidacji spółdzielni i wezwać wierzycieli do zgłoszenia wierzytelności w terminie trzech miesięcy od dnia tego ogłoszenia;
- przystąpić do sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień otwarcia likwidacji oraz listy zobowiązań spółdzielni;
- sporządzić plan finansowy likwidacji i plan zaspokojenia zobowiązań.

Wniosek o otwarciu likwidacji generalnie podlega opłacie stałej w wysokości 400,00 PLN. Dodatkowy wydatek w wysokości 250,00 PLN wiąże się z ogłoszeniem w Monitorze Spółdzielczym faktu otwarcia likwidacji. Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych spółdzielnia socjalna nie uiszcza opłaty sądowej od zmiany wpisów do KRS, czym jest m.in. wniosek o otwarciu likwidacji.

9. **[Spłata należności spółdzielni socjalnej]** Należności przypadające od spółdzielni socjalnej zaspokajają się w następującej kolejności:

- koszty prowadzenia likwidacji;
- należności ze stosunku pracy i należności, którym przepisy prawa przyznają taką samą ochronę jak należnościom ze stosunku pracy, oraz odszkodowanie z tytułu uszkodzenia ciała, wywołania rozstroju zdrowia lub pozbawienia życia, w tym również odszkodowanie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- podatki i inne należności, do których stosuje się przepisy o zobowiązaniach podatkowych, oraz należności z tytułu kredytów bankowych;
- inne należności.

Należy pamiętać o zastrzeżeniu określonym w art. 19 ustawy o spółdzielniach socjalnych.

10. Po zakończeniu likwidacji likwidator przedstawia walnemu zgromadzeniu do zatwierdzenia sprawozdanie finansowe na dzień zakończenia likwidacji. Jeżeli zwołanie walnego zgromadzenia napotyka poważne trudności, likwidator przedstawia sprawozdanie finansowe do zatwierdzenia związkowi rewizyjnemu, w którym spółdzielnia jest zrzeszona.

Po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego na dzień zakończenia likwidacji, likwidator zgłasza do Krajowego Rejestru Sądowego wnioski o wykreślenie spółdzielni socjalnej z Krajowego Rejestru Sądowego oraz przekazuje księgi i dokumenty zlikwidowanej spółdzielni do przechowania uprawnionemu podmiotowi do przechowywania dokumentacji archiwalnej¹⁹³. Wykreślenie powinno być ogłoszone przez sąd.

W razie zaspokojenia wszelkich należności przypadających od spółdzielni socjalnej i złożenia do depozytu sądowego kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych, spółdzielnia może ulec wykreśleniu z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem prowadzonych przez nią lub przeciwko niej sporów sądowych. W takim wypadku w miejsce spółdzielni wchodzi jako strona związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona. Związek rewizyjny obowiązany jest do przekazania kwot uzyskanych w wyniku sporu na cele określone w uchwale ostatniego walnego zgromadzenia likwidowanej spółdzielni. Jeżeli uchwała walnego zgromadzenia nie zawiera stosownego wskazania, likwidator przekazuje pozostały majątek nieodpłatnie na cele spółdzielcze lub społeczne.

Art. 19. 1. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, której powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, środki pozostające po spłaceniu zobowiązań, złożeniu do depozytu stosownych sum zabezpieczających należności sporne lub niewymagalne i po wydzieleniu kwot przeznaczonych na wypłaty udziałów, dzieli się między jej członków, jednak nie więcej niż 20% środków, w pozostałej części przekazuje się na Fundusz Pracy.

2. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, która nie korzystała ze środków Funduszu Pracy, środki określone w ust. 1, dzieli się w całości pomiędzy jej członków.

3. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o przekazaniu środków określonych w ust. 1 na rzecz organizacji pozarządowych, realizujących zadania określone ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, właściwego związku rewizyjnego spółdzielni socjalnych, lub innych spółdzielni socjalnych.

1. **[Zasady podziału środków pozostałych po likwidacji]** Zważywszy na cel utworzenia spółdzielni socjalnej i możliwość korzystania przezeń z pomocy publicznej oraz innych form wsparcia, uzasadnione wydaje się przekazanie środków uzyskanych w wyniku procesu likwidacyjnego na Fundusz Pracy. Wątpliwości budzi wskazanie jedynie Funduszu Pracy jako beneficjenta, a niewskazanie np. Państwowego

¹⁹³ Postępowanie z dokumentacją osobową i płacową w przypadku likwidacji lub upadłości pracodawcy reguluje ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2018 r. poz. 217).

Funduszu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, z którego mogą pochodzić środki na aktywizację osób niepełnosprawnych.

2. Mimo niewątpliwie szlachetnego przeznaczenia, niejasny jest cel ustawodawcy określony w art. 19 ust. 3, a więc przekazanie środków uzyskanych w wyniku procesu likwidacyjnego na rzecz organizacji pozarządowych. Może budzić to uzasadniony niepokój o to, jak te środki zostaną spożytkowane. Ustawa nie stanowi wprost, jak powinny zostać one wydane. Celowe byłoby przekazanie środków do zleceńodawcy i ponowne rozporządzenie tymi środkami.

3. Przepis art. 19 ust. 2 pozwala na podział środków uzyskanych w wyniku procesu likwidacyjnego pomiędzy członków spółdzielni socjalnej, o ile jej powstanie nie zostało sfinansowane ze środków publicznych. Przepis ten może być zachętą do tworzenia spółdzielni socjalnych, ale również skutecznie demotywować do podejmowania prób uzyskania środków na rozpoczęcie działalności spółdzielni.

4. Przez „powstanie sfinansowane ze środków publicznych” należy rozumieć tylko i wyłącznie dotację na utworzenie spółdzielni. Zgodnie z treścią przepisu art. 19 ust. 1 inaczej należałoby potraktować dotację na przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

Art. 19a. Rada Ministrów przedkłada Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej w okresach dwuletnich, najpóźniej do dnia 30 czerwca informacje o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, w oparciu o dane przekazane ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego przez związki rewizyjne właściwe dla spółdzielczości socjalnej do dnia 30 grudnia roku poprzedzającego rok złożenia informacji.

Art. 20. Rada Ministrów przedstawi Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej w terminie do dnia 30 czerwca 2008 r. sprawozdanie z działania ustawy za okres od dnia jej wejścia w życie do dnia 31 grudnia 2007 r.

1. **[Sprawozdanie z realizacji ustawy]** W pierwotnym brzmieniu ustawy z 27 kwietnia 2006 r. wprowadzono postanowienie nakazujące Radzie Ministrów złożenie do dnia 30 czerwca 2008 roku sprawozdania z realizacji ustawy. Sprawozdanie to miało objąć okres od dnia wejścia w życie ustawy tj. 6 lipca 2006 r. do dnia 31 grudnia 2007 r. Ustawodawca określił przede wszystkim termin złożenia sprawozdania przez Radę Ministrów.

2. W czerwcu 2008 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej przedłożył Marszałkowi Sejmu „Sprawozdanie z realizacji zadań ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych”. Sprawozdanie to, z datą 30 lipca 2008 r., zostało opublikowane jako Druk Sejmowy nr 930, a następnie rozpatrzone 17 czerwca 2009 roku na posiedzeniu Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP nr 159. Zostało ono wtedy jednomyślnie przyjęte (Druk Sejmowy nr 2089) i zarekomendowane Sejmowi. Nie zostało ono jednak przyjęte w trakcie obrad VI kadencji Sejmu.

3. W 2010 r. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrolę rozpoznawczą w zakresie funkcjonowania systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej. W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Najwyższa Izba Kontroli krytycznie

oceniła fakt, iż ówczesne MPiPS nie posiada stałych informacji o przebiegu realizacji zadań wynikających z ustawy o spółdzielniach socjalnych. Jednocześnie pozytywnie oceniono podjęcie działań zmierzających do rozpoczęcia inicjatywy legislacyjnej, polegającej na wprowadzeniu do ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych postanowień o obowiązku powtarzalnego okresowego monitoringu ww. ustawy, wzorem rozwiązań przyjętych w znowelizowanej ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁹⁴.

4. **[Cykliczny monitoring]** Wskutek stanowiska NIK, w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, w art. 3 pkt. 3 została przyjęta zmiana ustawy wprowadzająca system stałego monitoringu, w postaci nowego art. 19a.

5. Przepis ten zobowiązuje Radę Ministrów do przedkładania Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej co dwa lata informacji o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, wskazując każdorazowo termin 30 czerwca roku następującego po roku sprawozdawczym. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, pierwszy termin sprawozdania ustalono na 30 czerwca 2012 r., co objęło informację za okres 2010 r. i 2011 r., a następny do czerwca 2014 przedstawiono informację – za okres 2012 r. i 2013 r.¹⁹⁵. W czerwcu 2016 r. Rada Ministrów skierowała do Sejmu i Senatu informację za okres 2014–2015¹⁹⁶, który został pozytywnie rozpatrzony przez Sejmową Komisję Polityki Społecznej w październiku 2016. W lipcu 2018 Rada Ministrów skierowała do Sejmu i Senatu kolejne sprawozdanie za okres 2016–2017¹⁹⁷.

6. Dane do przedstawianej przez Radę Ministrów informacji pochodzą od ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, który z kolei tworzy je w oparciu o dane przekazane przez związki rewizyjne właściwe dla spółdzielczości socjalnej. Tym samym dane dla potrzeb sprawozdania zgodnie z ustawą przekazuje Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych.

¹⁹⁴ Funkcjonowanie systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej, Warszawa 2010. Informacja o kontroli NIK i wystąpienia dostępne są na stronie Najwyższej Izby Kontroli: <http://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/kontrole,6902.html>.

¹⁹⁵ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010–2011 r. została skierowana do Sejmu w dniu 12 września 2012 r. (druk sejmowy nr 738), zaś Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2012–2013 z dnia 6 lutego 2015 r. (druk sejmowy nr 3166). Obie informacje zostały rozpatrzone na posiedzeniach Komisji Polityki Społecznej w dniu 6 grudnia 2012 r. i w dniu 3 marca 2015 r. Sejm przyjął obie informacje na nr 89 posiedzeniu w dniu 20 marca 2015 r.

¹⁹⁶ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015, MRPiPS, Warszawa czerwiec 2016 (druk sejmowy nr 777).

¹⁹⁷ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2016–2017, MRPiPS, Warszawa 2018 (druk sejmowy nr 2724).

Art. 21. – 26 Pominięte w tekście jednolitym¹⁹⁸

Art. 27 [Zmiana statutów; zgłoszenia do rejestru]

1. Spółdzielnie istniejące w dniu wejścia w życie ustawy i działające na podstawie przepisów części I tytułu II działu V ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze dokonają zmian swoich statutów stosownie do wymagań niniejszej ustawy i w trybie przewidzianym w tej ustawie. Zgłoszenia do rejestru tych zmian spółdzielnie dokonają najpóźniej w ciągu 9 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Do czasu zarejestrowania zmian statutów postanowienia dotychczasowych statutów pozostają w mocy.

3. Spółdzielnie, o których mowa w ust. 1, nie uiszczają opłat sądowych od wniosku o wpis zmian swoich statutów do Krajowego Rejestru Sądowego oraz nie uiszczają opłaty za ogłoszenie tego wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

1. Przepis art. 27 dotyczy spółdzielni socjalnych utworzonych przed wejściem w życie ustawy o spółdzielniach socjalnych z 2006 r.

2. Przepis ten dotyczy obowiązku dokonania zmian w statucie takiej spółdzielni socjalnej i dokonania zgłoszenia do rejestru spółdzielni w okresie 9 miesięcy od 5 lipca 2006 r. W przypadku dotychczasowego stanu oznaczało to m.in. kwestie:

- przedmiotu działalności spółdzielni;
- rady nadzorczej (dotychczasowy zapis wskazywał iż nie ma rady w spółdzielni do 15 osób);
- Innych zapisów regulowanych nową ustawą a dotychczas odwołujących się do przepisów o spółdzielniach pracy.

3. Podobnie jak w przypadku dokonywania wpisu do rejestru spółdzielni, spółdzielnia socjalna, wprowadzająca zmiany w swoim statucie w trybie art. 27, zwolniona jest z obowiązku dokonania opłat sądowych od wniosku o wpis zmian swoich statutów do Krajowego Rejestru Sądowego oraz nie uiszczają opłaty za ogłoszenie tego wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 28 [Przepisy wykonawcze] Przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 203a § 7 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze zachowują moc do dnia wejścia w życie rozporządzenia, o którym mowa w art. 6 ust. 2 niniejszej ustawy, nie dłużej jednak niż 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

1. Zgodnie z art. 203a § 7 ustawy Prawo spółdzielcze, który został uchwalony w ramach ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, minister właściwy do spraw pracy w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości otrzymał upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia, wzorów dokumentów niezbędnych do utworzenia spółdzielni socjalnej, mając na względzie ułatwienie procedur rejestracyjnych.

2. Minister Gospodarki i Pracy 26 października 2004 r. wydał rozporządzenie określające stosowne wzory zaświadczeń Powiatowego Urzędu Pracy, Centrum

¹⁹⁸ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 czerwca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 r, poz. 1205).

Integracji Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie¹⁹⁹, które weszło w życie po 14 dniach od dnia ogłoszenia tj. 23 listopada 2004 r. Był to w istocie dzień, od którego mógł się rozpocząć proces rejestracji spółdzielni socjalnych.

3. W art. 6 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych określono nową podstawę prawną do wydania rozporządzenia określającego wzory zaświadczeń dla osób zakładających spółdzielnię socjalną, a które wywodziły się z grona osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, mając na względzie ich ujednoczenie oraz przydatność dla postępowania przed sądem rejestrowym. Jednocześnie w art. 28 ustawy o spółdzielniach socjalnych wskazano, iż przepis wspomnianego rozporządzenia z dnia 26 października 2004 r. obowiązuje do dnia wydania nowego rozporządzenia, wynikającego z nowej podstawy prawnej, lecz nie dłużej niż przez okres sześciu miesięcy.

4. Rozporządzenie z dnia 26 października 2004 r. zostało uchylone 7 stycznia 2007 r., zgodnie z przepisem art. 28 ustawy o spółdzielniach socjalnych. Nowe rozporządzenie, wydane na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych, zostało wydane dopiero 3 sierpnia 2007 r.²⁰⁰ i weszło w życie 1 września 2007 r. Tym samym pomiędzy 8 stycznia a 31 sierpnia nie funkcjonował żaden przepis dotyczący wzorów zaświadczeń niezbędnych w procesie rejestracji spółdzielni. Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2007 r. obowiązują do chwili obecnej.

Art. 29 [Spółdzielnia inwalidów i niewidomych; przekształcenie]

1. Spółdzielnia inwalidów lub spółdzielnia niewidomych, która w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy posiadała osobowość prawną, może przekształcić się w spółdzielnię socjalną na podstawie uchwały walnego zgromadzenia o:

1) przekształceniu w spółdzielnię socjalną lub
2) wyodrębnieniu części spółdzielni i przekształceniu tej części w spółdzielnię socjalną.

2. Do przekształcenia, o którym mowa:

1) w ust. 1 pkt 1, stosuje się odpowiednio przepisy o łączeniu się spółdzielni;
2) w ust. 1 pkt 2, stosuje się odpowiednio przepisy o podziale spółdzielni.

3. Spółdzielni socjalnej powstałej w wyniku przekształcenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, przysługują wszystkie prawa i obowiązki, które przysługiwały przekształcanej spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych.

4. Spółdzielni socjalnej powstałej w wyniku przekształcenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, przysługują wszystkie składniki majątkowe oraz prawa i obowiązki wynikające z planu podziału spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, o którym mowa w art. 111 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

¹⁹⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie wzorów dokumentów niezbędnych do utworzenia spółdzielni socjalnej z dnia 26 października 2004 r., Dz.U. Nr 240, poz. 2412.

²⁰⁰ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie określenia wzorów zaświadczeń dołączanych do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 3 sierpnia 2007 r., Dz.U. Nr 149, poz. 1051.

1. **[Spółdzielnia inwalidów i niewidomych; przekształcenie]** Od czerwca 2004 r. w ustawie Prawo spółdzielcze funkcjonował przepis art. 203a § 6 określający iż, spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych staje się spółdzielnią socjalną na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, podjętej zwykłą większością głosów. Przepisy o łączeniu się spółdzielni, więc także połączeniu ze spółdzielnią socjalną, stosowało się odpowiednio. Ustawodawca wówczas zdefiniował tylko sposób w jakim może dojść do przekształcenia pomijając inne aspekty z tym związane.

2. Ustawa o spółdzielniach socjalnych również dopuszcza możliwość przekształcenia dotychczas istniejących spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych w spółdzielnie socjalne. Ponadto, na podstawie przepisów ustawy Prawo spółdzielcze w związku z przepisami ustawy o spółdzielniach socjalnych ze spółdzielni inwalidów lub ze spółdzielni niepełnosprawnych wydzielona może zostać spółdzielnia socjalna. Ustawodawca kierował się z pewnością szczególną pozycją osób – członków takich spółdzielni na rynku pracy. Przepis art. 181a ustawy Prawo spółdzielcze określa przedmiot działalności spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych. Jednym z zadań takiej spółdzielni jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych przez pracę w prowadzonym wspólnie przedsiębiorstwie. Pokrywa się to z funkcjami i celami działalności spółdzielni socjalnych. Takie przekształcenie podporządkowuje spółdzielnię rygorowi ustawy o spółdzielniach socjalnych. Z jednej strony jednak spółdzielcy uzyskują prawo do refundacji składek, dotacji, a z drugiej strony ogranicza się im w ten sposób udział w nadwyżce budżetowej, o ile korzystają z takiej formy finansowania. Pozwala im to również korzystać z przywilejów dotyczących realizacji zadań pożytku publicznego.

3. Zgodnie z ustawą spółdzielnie inwalidów i niewidomych mogą przekształcić się w spółdzielnie socjalne w wyniku podjęcia uchwały podjętej większością głosów określoną w statucie danej spółdzielni.

Art. 30. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

[Termin ogłoszenia ustawy] Przepis ten określa termin wejścia w życie ustawy. Ustawa została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z 2006 roku, Nr 94, poz. 651 w dniu 5 czerwca 2006 roku. Tym samym ustawa weszła w życie 6 lipca 2006 roku. Ostatni tekst jednolity ustawy został ogłoszony obwieszczeniem Marszałka Sejmu z dnia 7 czerwca 2018 r.

Akty prawne (stan na 30 września 2018 r.)

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483, z późn. zm.,
2. Projekt ustawy o spółdzielniach socjalnych, druk sejmowy Nr 3781, IV kadencja Sejmu,
3. Projekt ustawy o spółdzielniach socjalnych, druk sejmowy Nr 49, V kadencja Sejmu,
4. Projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, druk sejmowy 1136, Sejm VI kadencji,
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2007 r. w sprawie określenia wzorów zaświadczeń dołączanych do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego, Dz.U. 2007 Nr 149 poz. 1051,
6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 października 2007 r. w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, Dz.U. z 2007 r. Nr 123 poz. 776, z późn. zm.,
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, Dz.U. Nr 30, poz. 155, z późn. zm.,
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, Dz.U. z 2016 r., poz. 1945,
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek oraz trybu dokonywania ich zwrotu, Dz.U. z 2018 r., poz. 1209,
10. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie określenia wzorów urzędowych formularzy wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz sposobu i miejsca ich udostępniania, Dz.U. Nr 118, poz. 1247, z późn. zm.,
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U. 2007 nr 251 poz. 1885 z późn. zm.,
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy *de minimis* i pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie, Dz.U. z 2018 r., poz. 350,
13. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), Dz. Urz. UE L 207 z 18.08.2003,
14. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE, Dz. Urz. UE L 83 z 27 marca 1999,

15. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Tekst skonsolidowany (uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Nicei. Traktat o Unii Europejskiej), Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003,
16. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1025, z późn. zm.,
17. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1600, z późn. zm.,
18. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz.U. z 2018 r. poz. , z późn. zm.,
19. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. z 2017 r., poz. 1577, z późn. zm.,
20. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2018 r., poz. 450, z późn. zm.,
21. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. z 2018 r., poz. 1270, z późn. zm.,
22. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 2077, z późn. zm.,
23. Ustawa z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji, Dz.U. Nr 79, poz. 550, z późn. zm.,
24. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. z 2018 r., poz. 986, z późn. zm.,
25. Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, Dz.U. z 2017 r., poz. 847, z późn. zm.,
26. Ustawa z 25 marca 2011 o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, Dz.U. Nr 106, poz. 622, z późn. zm.,
27. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, Dz.U. z 2018 r., poz. 603, z późn. zm.,
28. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej Dz.U. z 2018 r., poz. 1983, z późn. zm.,
29. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 2018 r., poz. 1036, z późn. zm.,
30. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. z 2018 r., poz. 1508, z późn. zm.,
31. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, Dz.U. z 2018 r., poz. 362, z późn. zm.,
32. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, Dz.U. z 2018 r., poz. 1285,
33. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, Dz.U. 2017 r., poz. 1566, z późn. zm.
34. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, Dz.U., poz. 646, z późn. zm.,
35. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. z 2018 r., poz. 1265, z późn. zm.,
36. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. z 2018 r., poz. 1030, z późn. zm.,

37. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. z 2015 r., poz. 1390,
38. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej* i społecznej oraz zatrudnianiu *osób niepełnosprawnych*, Dz.U. z 2018 r., poz. 511, z późn. zm.,
39. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2018, poz. 994, z późn. zm.,
40. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. z 2018, poz. 995, z późn. zm.,
41. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. z 2018 r., poz. 913, z późn. zm.
42. Ustawa z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników, Dz.U. 1982 nr 32 poz. 217, z późn. zm.,
43. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Dz.U. z 2018 r., poz. 1263, z późn. zm.,
44. Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentyistów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2014 r., poz. 1889, z późn. zm.,
45. Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 169, z późn. zm.,
46. Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 43,
47. Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2014 r., poz. 1712,
48. Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 483,
49. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2018 r., poz. 380, z późn. zm.,
50. Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 44,
51. Ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Dz.U. z 2014 r., poz. 1726,
52. Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2014 r., poz. 1599,
53. Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 14,
54. Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 13,
55. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, z późn. zm.,
56. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. z 2016 r., poz. 487, z późn. zm.,
57. Ustawa z dnia 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego, Dz.U. z 2018 r., poz. 1795,
58. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Dz.U. z 2016 r., poz. 1828,

59. Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 28, poz. 146 z późn. zm.,
60. Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 91, poz. 742,
61. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 205, poz. 1211,

Orzecznictwo

1. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1962 r., I CR 369/62, NP. 1964, nr 1,
2. Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2001 r., III ZP 20/01,
3. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94,
4. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 grudnia 2006 r., II FSK 1113/05,
5. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 stycznia 2014 r., II GSK 1762/12,
6. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17,02,2017, sygn. akt I OSK 2732/15.
7. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 646/00,
8. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2003 r., I CKN 4/01,
9. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 198/04,
10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 163/2007,
11. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2008 r., I PK 254/07,
12. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 513/08,
13. Wyrok Sądu Najwyższego z 18 marca 2010, V CSK 260/2009,
14. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 kwietnia 1992 r., I ACr 182/92,
15. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 września 2010 r., I ACa 455/10,
16. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lipca 2007 r., sygn. akt U 7/06, Dz.U. Nr 133, poz. 933.
17. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 27 stycznia 2015 r., sygn. akt sygn. akt IV SA/Wr 786/14, orzeczenie nieprawomocne w momencie przygotowywania komentarza, www.orzeczenia.gov.pl,
18. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 21 maja 2015 r., sygn. akt IV SA/Gl 895/14, www.orzeczenia.gov.pl,
19. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego z dnia 6 kwietnia 2018 r. w Lublinie, sygn. akt I SA/Lu 918/17.
20. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 października 2015 r., sygn. akt II SA/Wa 432/15, , www.orzeczenia.gov.pl,
21. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego z dnia 21 marca 2018 r. w Warszawie, sygn. akt V SA/Wa 920/17.
22. Wyrok Wojewódzkiego Sadu Administracyjnego w Warszawie, sygn. akt V SA/Wa 675/17.

Bibliografia

1. R. Bierzanek, Prawo spółdzielcze w zarysie, Warszawa 1962, str. 183–184.
2. Biuletyn 159 posiedzenia Komisji Polityki Społecznej, dostępny na stronach Sejmu, pod adresem: <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrn6/PSR-159>.
3. P. Blajer, Przywileje mogą skusić każdego, Rzeczpospolita, Nr 160, 11 lipca 2005 r.,
4. J. Blicharz, J. Boć (red.), Prawna działalność instytucji społeczeństwa obywatelskiego, Wrocław 2009,
5. J. Blicharz, A. Huchla, Komentarz do ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Oficyna 2008,
6. C. Borzaga, A. Santuari, Przedsiębiorstwa społeczne we Włoszech. Doświadczenia spółdzielni społecznych, Warszawa 2005,
7. C. Borzaga, R. Spear, Trends and challenges for Co-operatives and Social Enterprises in developed and transition countries, Trento 2004,
8. J. Brzozowska, A. Bulka, Spółdzielnie socjalne, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2006,
9. J. Brzozowska, J. Kluczyńska, A. Sienicka, Spółdzielnia socjalna, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2008,
10. P. Chodyra, A. Trzeciecki, Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Służba Pracownicza, Nr 1, 2007,
11. M. Chrzczonowicz, B. Kwiatkowska, Jak założyć spółdzielnię socjalną, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2007,
12. H. Cioch, Zarys prawa spółdzielczego, Warszawa 2011,
13. Deklaracja Spółdzielczej Tożsamości została przyjęta przez Jubileuszowy Kongres Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchesterze w dniach 20–22 września 1995 r. Tekst dostępny na stronie Krajowej Rady Spółdzielczej: <http://krs.org.pl>,
14. M. Denisiuk, A. Trzeciecki, Jak założyć i prowadzić spółdzielnię socjalną, Służba Pracownicza, Nr 11, 2005,
15. J. Duraj, Miejsce i rola spółdzielni socjalnej w rozwoju społecznym, w: S. Partycki (red.), Kultura a rynek, t. 2, Lublin 2008,
16. A. Englot, Rachunkowość spółdzielni socjalnej, Warszawa 2012,
17. L. Florek, R. Celeda, K. Gonera, G. Goździewicz, A. Hintz, A. Kijowski, Ł. Pisarczyk, J. Skoczyński, B. Wagner, T. Zieliński, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2011,
18. Funkcjonowanie systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2010,
19. M. Gersdorf, Spółdzielnie socjalne, z zagadnień współczesnego prawa pracy – Księga jubileuszowa Profesora Henryka Lewandowskiego, Warszawa 2009,

20. M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985,
21. M. Gersdorf, Spółdzielcza umowa o pracę, Warszawa 1979,
22. Z. Góral (red.), E. Bielak-Jomaa, A. Drabek, M. Paluszkiwicz, E. Staszewska, M. Włodarczyk, T. Wrocławska, Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Komentarz, Warszawa 2011,
23. Z. Hołda, K. Postulski, Komentarz Kodeksu karnego wykonawczego, Warszawa 2008,
24. H. Izdebski, Polski model spółdzielni socjalnej na podstawie analizy rozwiązań prawno-instytucjonalnych, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2008,
25. H. Izdebski, Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz, Warszawa 2003,
26. W. Janocha, J. Koperek, K. Zielińska-Król, Spółdzielnie socjalne jako instrument polityki społecznej, Lublin 2014,
27. T. Johnson, R. Spear, Włochy: spółdzielnie socjalne, GHK, 2007,
28. M. Juszczyk, C. Miżejewski, M. Ołdak, Tworzenie i działalność spółdzielni socjalnej, Zachodniopomorska Biblioteka Ekonomii Społecznej, Szczecin 2009,
29. T. Kaźmierczak, M. Rymśa, W stronę aktywnej polityki społecznej, Warszawa 2003,
30. K. Kwapisz, Prawo spółdzielcze. Komentarz praktyczny, Warszawa 2011,
31. E. Leś (red.), Pomoc Społeczna. Od klientelizmu do partycypacji, Warszawa 2003,
32. J. Marciniuk, Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz, Warszawa 2001,
33. A. Michnik, Postępowanie o wpis do rejestru przedsiębiorców, Warszawa 2009,
34. L. Mizera (red.), Wyniki ewaluacji stanu spółdzielczości inwalidów. Ocena sporządzona w 2010 r., KZRSiISN, Warszawa 2010,
35. C. Miżejewski, Dlaczego warto założyć spółdzielnię socjalną, Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, Szczecin 2010,
36. C. Miżejewski, Historia *magistra vitae* – jak budować sprawny ruch spółdzielczy?, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl>,
37. C. Miżejewski, Uzasadnienie do projektu nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych, w: E. Leś i M. Ołdak (red. naukowa), Zeszyty Gospodarki Społecznej, Tom 3 Nowa gospodarka społeczna w rozwoju regionalnym i lokalnym, Warszawa 2008,
38. S. Nałęcz, J. Konieczna, Sektor spółdzielczy – główny pracodawca gospodarki społecznej w Polsce, w: S. Nałęcz (red.), Gospodarka społeczna w Polsce. Wyniki badań 2005–2007, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2008,
39. Narodowa Strategia Integracji Społecznej, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2004,
40. Ocena stanu spółdzielczości socjalnej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Warszawa październik 2007,
41. M. Ołdak, M. Syty, G. Wojtanowski, Funkcjonowanie ustawy o spółdzielniach socjalnych. Wnioski i rekomendacje, w: J. Tittenbrun (red.), Spółdzielnie Socjalne. Skuteczny mechanizm walki z wykluczeniem społecznym czy ślepa uliczka?, Stowarzyszenie na rzecz spółdzielni socjalnych, Poznań 2010,
42. F. Pazderski, Kooperatywa po polsku – czyli o systemie spółdzielczości socjalnej w III RP, Instytut Spraw Publicznych, marzec 2011,

43. K. Pietrzykowski, Spółdzielnia a spółka handlowa, Przegląd Ubezpieczeń Gospodarczych, Nr 6, 1991,
44. K. Postulski, Komentarz Kodeksu karnego wykonawczego, Warszawa 2010,
45. Z. Radwański, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2005,
46. K. Rączka, Czas pracy – nowa regulacja prawna, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 4, 2001,
47. I. Rakowska-Boroń, By nie zapłacić podatku zostaną bezrobotnym, Gazeta Prawna, Nr 140, 20 lipca 2005 r.,
48. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych w spółdzielczych zakładach pracy chronionej w perspektywie historycznej oraz ostatnich lat (synteza na podstawie dostępnych informacji), opracowano w Wydziale Analiz i Programów Celowych PFRON, Warszawa listopad 1999,
49. Społeczne aspekty działalności, spółdzielni socjalnych opr. Anna Sobol, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009,
50. Spółdzielnie socjalne – ustawa nie w tej kadencji, w: <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/120245.html>,
51. Sprawozdanie z realizacji zadań ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Druk sejmowy nr 930 dostępny na stronie: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/930/\\$file/930.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/930/$file/930.pdf).
52. L. Stecki, Prawo spółdzielcze, Warszawa 1987,
53. R. Szarfenberg, Polemika z tezami prof. H. Izdebskiego wyrażonymi w tekście „Polski model spółdzielni socjalnej na podstawie analizy rozwiązań prawno-instytucjonalnych” (Instytut Spraw Publicznych), w: [http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/polemika SS. pdf](http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/polemika%20SS.pdf),
54. Tekst ustawy z dnia 8 listopada 1991 roku nr 381, o spółdzielniach socjalnych (Republika Włoska), w: E. Leś i M. Ołdak (red.), Przedsiębiorstwo społeczne w rozwoju lokalnym, Tom 2 Zeszytów Gospodarki Społecznej, Collegium Civitas, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007,
55. J. Tittenbrun, Własność siły roboczej a spółdzielnie socjalne jako mechanizm walki z wykluczeniem społecznym, w: J. Tittenbrun (red.), Spółdzielnie Socjalne. Skuteczny mechanizm walki z wykluczeniem społecznym czy ślepa uliczka?, Stowarzyszenie na rzecz spółdzielni socjalnych, Poznań 2010,
56. P. Zakrzewski, Cel spółdzielni, Kwartalnik Prawa Prywatnego, nr 1, 2005,
57. P. Zakrzewski, Z zagadnień konstrukcji prawnej spółdzielni, Rejent, nr 9, 2004,
58. W. Żbik, „Spółdzielczość socjalna. Poradnik skrajnie praktyczny”, Wydanie III, Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej, 2015 r.,
59. W. Żbik, *Prawo w spółdzielni socjalnej. Niezbędny praktyka*, Zeszyt treningowy, 2014 r.,

Indeks rzeczowy

- Bez PZP w rewitalizacji, 112
- Brak obowiązku powołania rady nadzorczej, 74
- Charakter prawny członkostwa, 59
- Cykliczny monitoring, 126
- Czas pracy, 92
- Czas pracy osoby niepełno-sprawnej w spółdzielni socjalnej, 92
- Członkostwo w spółdzielni socjalnej a status bezrobotnego, 53
- Członkowie spółdzielni socjalnej, 56
- Dodatkowe regulaminy przyznawania środków finansowych z PUP, 97
- Działalność gospodarcza oraz odpłatna i działalność statutowa, 82
- Działalność nieodpłatna pożytku publicznego, 82
- Działalność odpłatna i nieodpłatna w ramach działalności pożytku publicznego, 24
- Działalność odpłatna pożytku publicznego, 82
- Działalność społeczna i oświatowo-kulturalna spółdzielni, 22
- Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych, 23
- Formy zatrudnienia w spółdzielni socjalnej, 90
- Fundusz inwestycyjny, 86
- Fundusz udziałowy, 89
- Fundusz zasobowy, 89
- Generalne podstawy prawne udzielania wsparcia dla spółdzielni socjalnych, 103
- Geneza ustawy o spółdzielniach socjalnych, 13
- Kadencja rady nadzorczej, 71
- Likwidator, 122
- obowiązki, 123
- Możliwe preferencje w PZP, 113
- Możliwość odroczenia i rozłożenia na raty składek na ubezpieczenie społeczne przestanki, 99
- umowa, 99
- Możliwość umarzenia i odraczania składek na ubezpieczenie społeczne, 98
- Możliwość umorzenia i odroczenia składek na ubezpieczenie społeczne przestanki, 98
- Możliwość umorzenia składek na ubezpieczenie społeczne wniosek, 98
- Możliwy podział nadwyżki bilansowej, 86
- Nabycie członkostwa po rejestracji statutu, 58
- Nabycie członkostwa przez organizacje pozarządowe, 58
- Nabycie członkostwa przez osobę fizyczną w spółdzielni socjalnej utworzonej przez osoby prawne, 66
- Nabycie członkostwa przez założycieli, 58
- Nazwa spółdzielni socjalnej, 30
- Objęcie ubezpieczeniem społecznym, 100
- Obowiązek lustracji, 117
- Obowiązki uchwał walnego zgromadzenia, 76
- Ochrona członka rady nadzorczej, 73
- Odpowiedzialność za zobowiązania, 70
- Organizacje pozarządowe, 42
- Organy spółdzielni socjalnej, 33
- Osobista praca członków, 19
- Osoby uprawnione do utworzenia spółdzielni socjalnej, 34
- absolwenci KIS i CIS, 36
- jednostka samorządu terytorialnego, 45
- kościelne osoby prawne, 43
- organizacje pozarządowe, 42
- osoby 30- i osoby 50+, 38
- osoby bezrobotne, 35
- osoby niepełnosprawne, 38
- pozostałe osoby uprawnione, 40
- Pełnomocnictwo w imieniu zarządu, 79
- Podstawa prawna działania spółdzielni socjalnej, 29
- Pojęcie nadwyżki bilansowej, 86
- Porozumienie w sprawie wolontariatu, 101
- Powództwo o uchylenie uchwały, 77
- Prawa i obowiązki członków spółdzielni socjalnej, 60
- Prawo uczestnictwa, 74
- Przedsiębiorstwo, 19
- Przekształcenie spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych, 129

Przesłanki i tryb przeprowadzania lustracji, 117
 Przeznaczenie nadwyżki budżetowej, 86
 Przyjęcie do grona członków, 59
 Rachunkowość spółdzielni socjalnej, 84
 Rada nadzorcza w spółdzielni socjalnej, 71
 Realizacja zadań publicznych na zlecenie administracji publicznej, 25
 Refundacja składek a zmiana podstawy zatrudnienia, 96
 Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne, 95
 Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne dla absolwentów CIS/KIS, 93
 Reintegracja społeczna, 20
 Rodzaje funduszy własnych spółdzielni, 88
 Siedziba spółdzielni socjalnej, 31
 Skład rady nadzorczej, 71
 Składanie oświadczeń woli za spółdzielnię, 79
 Spłata należności spółdzielni socjalnej, 123
 Spółdzielcza umowa o pracę, 90
 Spółdzielczość socjalna w polityce państwa, 14
 Sprawozdanie z realizacji ustawy, 125
 Stan likwidacji, 121
 procedura, 122
 przesłanki w ustawie o spółdzielniach socjalnych, 121
 przesłanki w ustawie Prawo spółdzielczym, 121
 Statut spółdzielni socjalnej, 29
 uchwalenie, 30
 zarejestrowanie, 30
 Statutowa działalność socjalna, 83
 Stosowanie kodeksu pracy, 91
 Stosunek członkostwa, 62
 Swoboda kształtowania składu osobowego spółdzielni, 46
 Termin refundacji składek, 96
 Termin złożenia wniosku o rejestrację, 69
 Tworzenie spółdzielni socjalnej przez osoby prawne i fizyczne, 35
 Uchwały walnego zgromadzenia, 76
 Uczestnictwo w walnym zgromadzeniu przez pełnomocnika, 74
 Udostępnianie przez gminę lokali na preferencyjnych warunkach, 110
 Udziały, 61
 Umowa o refundację składek, 95
 Ustalanie składu zarządu, 79
 Uzyskanie REGON i NIP, 70
 Uzyskanie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, 68
 Walne zgromadzenie, 74
 Wkład w spółdzielniach utworzonych przez osoby prawne, 66
 Wsparcie na założenie oraz przystąpienie do spółdzielni, 46
 Wykluczenie ze spółdzielni, 63
 Wyłączenie członkostwa, 58
 Wyłączne właściwości walnego zgromadzenia, 75
 Wynagrodzenie, 91
 Wypowiedzenie członkostwa, 63
 Zadania rady nadzorczej, 72
 Zadania zarządu, 78
 Zakaz przekazania nadwyżki bilansowej członkom, 87
 Zakres statutu spółdzielni socjalnej, 32
 Załączniki do wniosku o rejestrację, 69
 Zamówienia w projektach Europejskiego Funduszu Społecznego, 111
 Zasady pomocy *de minimis*, 107
 Zasady pracy osób skazanych na karę ograniczenia wolności, 100
 Zasady przekształcania spółdzielni socjalnej, 119
 łączenie, 120
 podział, 120
 Zasady refundacji ze środków Funduszu Pracy składek na ubezpieczenia społeczne, 94
 Zasady świadczenia wolontariatu w spółdzielni socjalnej, 101
 Zatrudnianie członków zarządu, 79
 Zatrudnienie pracowników w spółdzielni socjalnej, 57
 Zatrudnienie w spółdzielni socjalnej, 65
 Zawieszenie członka zarządu spółdzielni, 79
 Zdolność prawna spółdzielni socjalnej, 31
 Zdolność prawna założycieli, 42
 Zebranie przedstawicieli, 75
 Zlecenie zadań przez organy samorządu terytorialnego, 25
 Zwolnienie z opłat sądowych, 71
 Zwoływanie walnego zgromadzenia, 76

USTAWA
z dnia 27 kwietnia 2006 r.
o spółdzielniach socjalnych

(Dz.U. poz. 1205)
(tekst jednolity)

Art. 1 [Zakres przedmiotowy ustawy]

1. Ustawa określa zasady zakładania, prowadzenia działalności, łączenia oraz likwidacji spółdzielni socjalnej.
2. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do spółdzielni socjalnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 i 1596).

Art. 2 [Charakter działalności]

1. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej.
2. Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:
 - 1) społecznej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
 - 2) zawodowej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy– a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.
3. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków, pracowników oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2018 r. poz. 450, 650 i 723).

Art. 3 [Nazwa spółdzielni]

1. Nazwa spółdzielni zawiera oznaczenie „Spółdzielnia Socjalna”.
2. Dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu nazwy „Spn.s.”.

Art. 4 [Założyciele; podmioty uprawnione]

1. Spółdzielnię socjalną mogą założyć:
 - 1) osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.),
 - 2) osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1828 oraz z 2018 r. poz. 650),
 - 3) osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 511, 1000 i 1076),
 - 4) osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
 - 5) osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
 - 6) osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
 - 7) osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 998 i 1076)

– posiadające pełną zdolność do czynności prawnych.

2. Spółdzielnię socjalną mogą założyć także:
 - 1) inne osoby niż wskazane w ust. 1, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż:
 - a) 50% ogólnej liczby założycieli,
 - b) 70% ogólnej liczby założycieli, w przypadku gdy spółdzielnię socjalną zakładają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo gdy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność w zakresie:
 - zadań i usług pomocy społecznej w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
 - rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
 - opieki nad dziećmi do lat trzech, o której mowa w przepisach o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

- prowadzenia niepublicznych przedszkoli lub innych form wychowania przedszkolnego, o których mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 996 i 1000),
 - wspierania rodziny i pieczy zastępczej w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego;
 - 3) kościelne osoby prawne.

Art. 5 [Liczba założycieli]

1. Liczba założycieli spółdzielni socjalnej nie może być mniejsza niż trzy, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i dwa, jeżeli założycielami są osoby prawne.
- 1a. W przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej są trzy osoby fizyczne, spółdzielnia socjalna jest obowiązana do przyjęcia w poczet członków oraz do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej dwóch osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1, w terminie 12 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.
2. Spółdzielnia socjalna liczy nie mniej niż pięciu członków w przypadku osób fizycznych lub dwóch członków w przypadku osób prawnych i nie więcej niż pięćdziesięciu członków.
3. Spółdzielnia socjalna, która powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, może liczyć więcej niż pięćdziesięciu członków.
4. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć osoby, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych.
5. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć także inne osoby niż wskazane w art. 4 ust. 1.
6. Liczba osób, o których mowa w ust. 5, nie może być większa niż 50% ogólnej liczby członków spółdzielni socjalnej, z zastrzeżeniem art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. b. Przekroczenie limitów, trwające nieprzerwanie przez okres 6 miesięcy, stanowi podstawę do postawienia spółdzielni w stan likwidacji.
7. Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego. W takim przypadku art. 182 § 1 ustawy – Prawo spółdzielcze nie stosuje się.

Art. 5a [Członkostwo, spółdzielcza umowa o pracę]

1. W przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej są organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego, są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób spośród

osób wymienionych w art. 4 ust. 1, w terminie sześciu miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.

2. Osoby zatrudnione na zasadach określonych w ust. 1, po 12 miesiącach zatrudnienia w spółdzielni socjalnej, mają prawo do uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej. Nie wyklucza to uzyskania członkostwa w spółdzielni socjalnej przed tym terminem zgodnie z postanowieniami statutu spółdzielni. Przepisów art. 200 § 3 i 5 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze nie stosuje się.
3. *(uchylony)*
4. W przypadku rozwiązania stosunku pracy zawartego z osobą zatrudnioną na zasadach określonych w ust. 1 spółdzielnia socjalna, w terminie 3 miesięcy, jest obowiązana zatrudnić w miejsce pracownika osobę spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1.
5. Wkład organizacji pozarządowych, kościelnych osób prawnych lub jednostek samorządu terytorialnego może polegać na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych lub organizacji pozarządowych.
6. Spółdzielnia socjalna założona przez jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne lub organizacje pozarządowe może udzielić poręczenia pożyczek, kredytów lub zabezpieczenia zwrotu otrzymanej refundacji lub środków na podjęcie działalności gospodarczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.

Art. 6 [Wniosek o wpis do KRS]

1. Do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego dołącza się:
 - 1) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające posiadanie statusu osoby bezrobotnej albo poszukującej pracy, oraz oświadczenie o niepozostawaniu w zatrudnieniu;
 - 2) zaświadczenie potwierdzające spełnienie przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunków, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2, lub
 - 3) orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby zamierzającej założyć spółdzielnię socjalną;
 - 3a) zaświadczenie powiatowego urzędu pracy potwierdzające spełnienie przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunków, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 5 lub 6;
 - 3b) oświadczenie o spełnieniu przez osoby zamierzające założyć spółdzielnię socjalną warunku, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 7;
 - 4) uchwałę organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, kościelnej osoby prawnej lub organizacji pozarządowej o powołaniu spółdzielni

socjalnej, w przypadku gdy organem założycielskim jest organizacja pozarządowa, kościelna osoba prawna lub jednostka samorządu terytorialnego.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń, o których mowa w ust. 1 pkt 2, mając na względzie ich ujednoczenie oraz przydatność dla postępowania przed sądem rejestrowym.
3. Spółdzielnia socjalna nie uiszcza opłaty sądowej od wniosku o wpis tej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od wniosków o zmiany wpisu oraz nie uiszcza opłaty za ogłoszenie tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 7 [Rada nadzorcza]

1. W spółdzielni socjalnej wybiera się radę nadzorczą.
2. W spółdzielni socjalnej, w której liczba członków nie przekracza piętnastu, nie wybiera się rady nadzorczej, chyba że statut stanowi inaczej. W takim przypadku kompetencje rady wykonuje walne zgromadzenie.

Art. 7a [Spotkanie konsultacyjne]

1. W spółdzielniach socjalnych, których założycielami są osoby prawne lub w przypadku gdy liczba członków spółdzielni socjalnej jest mniejsza niż liczba pracowników niebędących członkami, zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej spółdzielni oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.
2. Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom oraz walnemu zgromadzeniu pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.
3. Przedstawiciel pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej posiada prawo głosu doradczego na walnym zgromadzeniu spółdzielni.
4. Przedstawiciel, o którym mowa w ust. 3, nie może być członkiem spółdzielni i jest wybierany bezwzględną większością głosów podczas zebrania pracowników, w którym bierze udział co najmniej połowa pracowników niebędących członkami spółdzielni.
5. Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 1, oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez walne zgromadzenie spółdzielni.
6. Przepisów ust. 1-5 nie stosuje się w przypadku powołania rady pracowników na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz.U. poz. 550, z 2008 r. poz. 584 i 778 oraz z 2009 r. poz. 805).

Art. 8 [Statutowa działalność odpłatna]

1. Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646) i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub działalność nieodpłatna.
2. Do statutowej działalności odpłatnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 8 oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 9 [Rachunkowe wyodrębnienie form działalności] Prowadzenie przez spółdzielnię socjalną statutowej działalności odpłatnej lub nieodpłatnej wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Art. 10 [Nadwyżka bilansowa]

1. Nadwyżka bilansowa podlega podziałowi na podstawie uchwały walnego zgromadzenia i jest przeznaczana na:
 - 1) zwiększenie funduszu zasobowego – nie mniej niż 20%;
 - 2) cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 i 3 – nie mniej niż 30%;
 - 3) fundusz wzajemnościowy.
2. Nadwyżka bilansowa nie może podlegać podziałowi pomiędzy członków spółdzielni socjalnej, w szczególności nie może być przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego, jak również nie może być przeznaczona na oprocentowanie udziałów.
3. Fundusz wzajemnościowy, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, jest tworzony przez spółdzielnię socjalną w przypadku utworzenia lub przystąpienia do konsorcjum spółdzielczego, o którym mowa w art. 15b, z przeznaczeniem na cele, o których mowa w art. 15b ust. 1.

Art. 11 [Fundusze własne] Spółdzielnia socjalna może tworzyć inne fundusze własne przewidziane w przepisach ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze lub w statucie.

Art. 12 [Spółdzielcza umowa o pracę]

1. Stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem nawiązuje się na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Przepis art. 185 ustawy wymienionej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio.
 - 1a. Spółdzielnia socjalna może zatrudniać pracowników niebędących członkami spółdzielni, z tym że łączna liczba osób, o których mowa w art. 4 ust. 1, nie mo-

że być niższa niż 50% w stosunku do ogółu członków spółdzielni i osób zatrudnionych w spółdzielni socjalnej, z zastrzeżeniem art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. b.

- 1b. Z członkami zarządu zatrudnianymi w spółdzielni socjalnej rada nadzorcza, a w przypadku braku jej powołania walne zgromadzenie, nawiązuje stosunek pracy na podstawie spółdzielczej umowy o pracę albo umowy o pracę.
2. Prawo do wynagrodzenia przysługujące członkowi spółdzielni socjalnej nie obejmuje prawa do udziału w nadwyżce bilansowej.
3. *(uchylony)*
- 3a. W stosunku do członków spółdzielni socjalnej i pracowników będących osobami, o których mowa w art. 4 ust. 1, zatrudnionych na zasadach, o których mowa w ust. 1 i 1a, część wynagrodzenia odpowiadająca składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadająca składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za zatrudnionego, na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią, może podlegać finansowaniu ze środków Funduszu Pracy w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę.
- 3b. Zwrotu opłaconych składek, o których mowa w ust. 3a, dokonuje starosta, w okresach kwartalnych na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni, w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.
- 3c. Na podstawie udokumentowanego wniosku spółdzielni starosta może przekazać co miesiąc zaliczkę na opłacanie składek, o których mowa w ust. 3a.
- 3d. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, o którym mowa w ust. 3b, oraz tryb dokonywania zwrotu opłaconych składek, uwzględniający rodzaj niezbędnej dokumentacji, jaką należy dołączyć do wniosku oraz konieczność zapewnienia zgodności udzielania wsparcia z warunkami dopuszczalności pomocy de minimis.

Art. 13 [Praca osób skazanych]

1. Osoby skazane na karę ograniczenia wolności mogą wykonywać pracę w spółdzielni socjalnej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 652 i 1010).
2. Osoby, o których mowa w ust. 1, nie mogą być członkami spółdzielni socjalnej.

Art. 14 [Wolontariusze] Wolontariusze mogą wykonywać świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej, w zakresie prowadzonej przez tę spółdzielnię działalności pożytku publicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Art. 15 [Wsparcie ze środków budżetu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego]

1. Działalność spółdzielni socjalnej może zostać wsparta ze środków budżetu państwa lub środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez:
 - 1) dotacje;
 - 2) pożyczki;
 - 3) poręczenia, o których mowa w art. 5a ust. 6;
 - 4) usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym;
 - 5) zrefundowanie kosztów lustracji.
2. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1, udzielane jest, w drodze uchwały, przez właściwe organy jednostek samorządu terytorialnego lub w ramach programu ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego określonego w przepisach o pomocy społecznej, na cele związane z rozwojem spółdzielni socjalnych.
3. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-4, oraz wsparcie, o którym mowa w art. 5a ust. 5 i 6, art. 6 ust. 3 i art. 12 ust. 3a, jest udzielane jako pomoc de minimis zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352/1 z 24.12.2013), zaś w przypadku gdy spółdzielnia wykonuje usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 360/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz. Urz. UE L 114/8 z 26.4.2012).
4. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 362).
5. Zaświadczenie o udzieleniu wsparcia wydają:
 - 1) sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce dokonania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego – w przypadku, o którym mowa w art. 6 ust. 3;
 - 2) starosta – w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 3a;
 - 3) organ jednostki samorządu terytorialnego właściwej ze względu na miejsce udzielenia pomocy – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5 oraz w art. 5a ust. 5 i 6;
 - 4) minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego lub działające na jego zlecenie podmioty – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 5.
6. Wsparcie w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, przeznaczone na realizację zadań, o których mowa w art. 8, nie stanowi pomocy publicznej, z tym że

kwota wsparcia nie może przekroczyć kwoty stanowiącej równowartość kosztów działania spółdzielni socjalnej, pomniejszonej o przychód uzyskany z działalności gospodarczej.

7. Wsparcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, może być współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Art. 15a [Zastrzeżenie o ubieganiu się o udzielenie zamówienia]

1. Jednostka sektora finansów publicznych udzielając zamówienia, które nie podlega ze względu na jego wartość ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018), może zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
2. Informacja o zastrzeżeniu, o którym mowa w ust. 1, musi znaleźć się we wniosku o uruchomienie procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz w odpowiednich dokumentach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Art. 15b [Konsorcjum spółdzielcze]

1. Spółdzielnie socjalne mogą tworzyć konsorcjum spółdzielcze w formie umowy w celu:
 - 1) zwiększenia potencjału ekonomicznego i społecznego zrzeszonych spółdzielni socjalnych lub
 - 2) wspólnego organizowania sieci produkcji, handlu lub usług, lub
 - 3) organizowania wspólnej promocji działań spółdzielczych lub ekonomicznych, lub
 - 4) promocji wspólnego znaku towarowego, o którym mowa w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776).
2. Konsorcjum spółdzielcze może ubiegać się o udzielenie zamówienia na zasadzie wspólnego występowania w zamówieniach publicznych oraz zapytaniach ofertowych, do których nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych.
3. Umowa konsorcjum spółdzielczego określa w szczególności:
 - 1) cel zawarcia konsorcjum;
 - 2) obowiązki stron konsorcjum;
 - 3) czas trwania konsorcjum;
 - 4) określenie stron konsorcjum i sposobu reprezentacji;
 - 5) zasady przyjmowania, wykluczania lub występowania stron konsorcjum;

- 6) zasady podziału korzyści i udziału w obciążeniach poszczególnych stron w ramach konsorcjum.
4. Do konsorcjum spółdzielczego może przystąpić organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jeżeli prowadzi:
 - 1) warsztat terapii zajęciowej lub zakład aktywności zawodowej, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, lub
 - 2) centrum integracji społecznej lub klub integracji społecznej, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
5. W zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą do konsorcjum spółdzielczego stosuje się przepisy o spółce, o której mowa w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025).

Art. 15c [Pierwsza lustracja] Spółdzielnie socjalne, których powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, są obowiązane poddać się pierwszej lustracji, o której mowa w ustawie z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, w terminie 6 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za pierwszy rok działalności.

Art. 16 [Zasady łączenia spółdzielni] Spółdzielnia socjalna może łączyć się wyłącznie z inną spółdzielnią socjalną.

Art. 17 [Zasady podziału spółdzielni]

1. Spółdzielnia socjalna może podzielić się na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, podjętej większością 2/3 głosów.
2. W wyniku podziału mogą być utworzone wyłącznie spółdzielnie socjalne.

Art. 17a [Zwolnienie ze składek] Spółdzielnia socjalna, która przynależy do właściwego związku rewizyjnego, zwolniona jest ze składek określonych w art. 266 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

Art. 18 [Likwidacja spółdzielni] Spółdzielnia socjalna przechodzi w stan likwidacji w przypadkach określonych w art. 113 § 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, a ponadto w przypadku:

- 1) zaprzestania używania w nazwie oznaczenia „Spółdzielnia Socjalna”;
- 2) zmniejszenia się liczby członków poniżej pięciu w przypadku osób fizycznych i dwóch w przypadku osób prawnych, o ile trwa dłużej niż 3 miesiące, lub zwiększenia powyżej pięćdziesięciu, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 3;
- 3) przekroczenia limitu, o którym mowa w art. 5 ust. 6;
- 4) naruszenia zasad podziału nadwyżki bilansowej określonych w art. 10;
- 5) niespełnienia warunku określonego w art. 5a ust. 1;

- 6) niespełnienia warunku określonego w art. 5 ust. 1a;
- 7) niepoddania się lustracji w terminie określonym w art. 15c.

Art. 19 [Zasady dysponowania środkami pozostałymi po spłaceniu zobowiązań]

1. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, której powstanie zostało sfinansowane ze środków publicznych, środki pozostające po spłaceniu zobowiązań, złożeniu do depozytu stosownych sum zabezpieczających należności sporne lub niewymagalne i po wydzieleniu kwot przeznaczonych na wypłaty udziałów, dzieli się między jej członków, jednak nie więcej niż 20% środków, w pozostałej części przekazuje się na Fundusz Pracy.
2. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej, która nie korzystała ze środków Funduszu Pracy, środki określone w ust. 1, dzieli się w całości pomiędzy jej członków.
3. W przypadku likwidacji spółdzielni socjalnej walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o przekazaniu środków określonych w ust. 1 na rzecz organizacji pozarządowych, realizujących zadania określone ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, właściwego związku rewizyjnego spółdzielni socjalnych, lub innych spółdzielni socjalnych.

Art. 19a [Informacja Rady Ministrów] Rada Ministrów przedkłada Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej w okresach dwuletnich, najpóźniej do dnia 30 czerwca informacje o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, w oparciu o dane przekazane ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego przez związki rewizyjne właściwe dla spółdzielczości socjalnej do dnia 30 grudnia roku poprzedzającego rok złożenia informacji.

Art. 20 [Sprawozdanie RM] Rada Ministrów przedstawi Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej w terminie do dnia 30 czerwca 2008 r. sprawozdanie z działania ustawy za okres od dnia jej wejścia w życie do dnia 31 grudnia 2007 r.

Art. 21 *(pominięty)*

Art. 22 *(pominięty)*

Art. 23 *(pominięty)*

Art. 24 *(pominięty)*

Art. 25 *(pominięty)*

Art. 26 *(pominięty)*

Art. 27 [Zmiana statutów; zgłoszenia do rejestru]

1. Spółdzielnie istniejące w dniu wejścia w życie ustawy i działające na podstawie przepisów części I tytułu II działu V ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze dokonają zmian swoich statutów stosownie do wymagań niniejszej ustawy i w trybie przewidzianym w tej ustawie. Zgłoszenia do rejestru tych zmian spółdzielnie dokonają najpóźniej w ciągu 9 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.
2. Do czasu zarejestrowania zmian statutów postanowienia dotychczasowych statutów pozostają w mocy.
3. Spółdzielnie, o których mowa w ust. 1, nie uiszczają opłat sądowych od wniosku o wpis zmian swoich statutów do Krajowego Rejestru Sądowego oraz nie uiszczają opłaty za ogłoszenie tego wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 28 [Przepisy wykonawcze] Przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 203a § 7 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze zachowują moc do dnia wejścia w życie rozporządzenia, o którym mowa w art. 6 ust. 2 niniejszej ustawy, nie dłużej jednak niż 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 29 [Spółdzielnia inwalidów i niewidomych; przekształcenie]

1. Spółdzielnia inwalidów lub spółdzielnia niewidomych, która w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy posiadała osobowość prawną, może przekształcić się w spółdzielnię socjalną na podstawie uchwały walnego zgromadzenia o:
 - 1) przekształceniu w spółdzielnię socjalną lub
 - 2) wyodrębnieniu części spółdzielni i przekształceniu tej części w spółdzielnię socjalną.
2. Do przekształcenia, o którym mowa:
 - 1) w ust. 1 pkt 1, stosuje się odpowiednio przepisy o łączeniu się spółdzielni;
 - 2) w ust. 1 pkt 2, stosuje się odpowiednio przepisy o podziale spółdzielni.
3. Spółdzielni socjalnej powstałej w wyniku przekształcenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, przysługują wszystkie prawa i obowiązki, które przysługiwały przekształcanej spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych.
4. Spółdzielni socjalnej powstałej w wyniku przekształcenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, przysługują wszystkie składniki majątkowe oraz prawa i obowiązki wynikające z planu podziału spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, o którym mowa w art. 111 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

Art. 30 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

**Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
w sprawie wzoru wniosku spółdzielni socjalnej
o zwrot opłaconych składek
oraz trybu dokonywania ich zwrotu**

z dnia 8 czerwca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1209)

Na podstawie art. 12 ust. 3d ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1205) zarządza się, co następuje:

§ 1

1. Rozporządzenie określa wzór wniosku spółdzielni socjalnej o zwrot opłaconych składek, o których mowa w art. 12 ust. 3a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, zwanego dalej „wnioskiem”, oraz tryb dokonywania zwrotu tych składek.
2. Wzór wniosku jest określony w załączniku do rozporządzenia.

§ 2

Zwrotu opłaconych składek dokonuje starosta na podstawie wniosku spółdzielni socjalnej na wskazany rachunek bankowy spółdzielni.

§ 3

W przypadku gdy stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem, nawiązany na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 i 1596), lub pracownikiem będącym osobą, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, ustanie przed upływem okresu finansowania składek ze środków Funduszu Pracy, zwrot opłaconych składek jest dokonywany do dnia ustania tego stosunku pracy.

§ 4

Starosta dokonujący zwrotu opłaconych składek wydaje spółdzielni socjalnej ubiegającej się o ich zwrot zaświadczenie o udzielonej pomocy publicznej *de minimis*, zgodnie z przepisami w sprawie zaświadczeń o pomocy *de minimis* i pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie.

§ 5

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

WZÓR

.....
(nazwa spółdzielni socjalnej)

data

Starosta

.....

albo

Prezydent miasta na prawach powiatu

.....

Wniosek

o zwrot opłaconych składek, o których mowa w art. 12 ust. 3a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. poz. 651, z późn. zm.)

I. Dane podstawowe:

Nazwa spółdzielni socjalnej	
Siedziba	
KRS	
REGON	
NIP	
Imię, nazwisko i numer telefonu osoby reprezentującej spółdzielnię socjalną	
Numer i data zawarcia umowy między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni a spółdzielnią socjalną	

II. Dane rozliczeniowe²⁰¹⁾:

Lp.	Okres opłacenia składek (od dnia do dnia)	Podstawa wymiaru składek w zł i gr	Kwota opłaconych składek w zł i gr					Kwota opłaconych składek w zł i gr	Kwota składek podlegająca zwrotowi w zł i gr
			składki	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe		
1.			pracownik						
			pracodawca						

Dane osoby, której dotyczy rozliczenie:

Imię i nazwisko:

PESEL/NIP²⁰²⁾:

Okres, na który został zawarty stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem, nawiązany na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1560, z późn. zm.), lub pracownikiem będącym osobą, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych:

Data przystąpienia w charakterze członka lub zatrudnienia pracownika w spółdzielni socjalnej:

Przynależność osoby przed przystąpieniem do spółdzielni socjalnej (podkreślić właściwe):

- osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.),
- osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1828, z późn. zm.),
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 511),
- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
- osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.).

Lp.	Okres opłacenia składek (od dnia do dnia)	Podstawa wymiaru składek w zł i gr	Kwota opłaconych składek w zł i gr					Kwota opłaconych składek w zł i gr	Kwota składek podlegająca zwrotowi w zł i gr
			składki	emerytalne	rentowe	chorobowe	Wypadkowe		
2.			pracownik						
			pracodawca						

Dane osoby, której dotyczy rozliczenie:

Imię i nazwisko:

PESEL/NIP²⁰³⁾:

²⁰¹⁾ W przypadku większej liczby osób dodaje się kolejne części tabeli.

²⁰²⁾ Niewłaściwe skreślić.

²⁰³⁾ Niewłaściwe skreślić.

Okres, na który został zawarty stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem, nawiązany na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, lub pracownikiem będącym osobą, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych:

Data przystąpienia w charakterze członka lub zatrudnienia pracownika w spółdzielni socjalnej:

Przynależność osoby przed przystąpieniem do spółdzielni socjalnej (podkreślić właściwe):

- osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
- osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Lp.	Okres opłacenia składek (od dnia do dnia)	Podstawa wymiaru składek w zł i gr	Kwota opłaconych składek w zł i gr					Kwota opłaconych składek w zł i gr	Kwota składek podlegająca zwrotowi w zł i gr
			składki	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe		
3.			pracownik						
			pracodawca						

Dane osoby, której dotyczy rozliczenie:

Imię i nazwisko:

PESEL/NIP²⁰⁴⁾:

Okres, na który został zawarty stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem, nawiązany na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, lub pracownikiem będącym osobą, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych:

Data przystąpienia w charakterze członka lub zatrudnienia pracownika w spółdzielni socjalnej:

Przynależność osoby przed przystąpieniem do spółdzielni socjalnej (podkreślić właściwe):

- osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

²⁰⁴⁾ Niewłaściwe skreślić.

- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
- osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Lp.	Okres opłacenia składek (od dnia do dnia)	Podstawa wymiaru składek w zł i gr	Kwota opłaconych składek w zł i gr					Kwota opłaconych składek w zł i gr	Kwota składek podlegająca zwrotowi w zł i gr
			składki	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe		
4.			pracownik						
			pracodawca						

Dane osoby, której dotyczy rozliczenie:

Imię i nazwisko:

PESEL/NIP²⁰⁵⁾:

Okres, na który został zawarty stosunek pracy między spółdzielnią socjalną a jej członkiem, nawiązany na podstawie spółdzielczej umowy o pracę oraz w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, lub pracownikiem będącym osobą, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych:

Data przystąpienia w charakterze członka lub zatrudnienia pracownika w spółdzielni socjalnej:

Przynależność osoby przed przystąpieniem do spółdzielni socjalnej (podkreślić właściwe):

- osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
- osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

²⁰⁵⁾ Niewłaściwe skreślić.

- III²⁰⁶⁾. Należne środki proszę przekazać na rachunek bankowy spółdzielni socjalnej:
Nazwa banku:,
Numer rachunku bankowego:
- IV. Oświadczam, że dane zawarte we wniosku są zgodne ze stanem prawnym i faktycznym.
- V. W załączeniu: zaświadczenie ZUS o niezaleganiu z opłacaniem składek lub informacja o stanie rozliczeń konta płatnika oraz kopie imiennych raportów miesięcznych (ZUS RCA) za osoby objęte wnioskiem.

.....
data i podpisy osób reprezentujących spółdzielnię socjalną
pieczęćka spółdzielni socjalnej

²⁰⁶⁾ W przypadku gdy rachunek spółdzielni socjalnej jest prowadzony w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, należy go podać w polu „numer rachunku bankowego”.

Przepisy dotyczące instrumentów wsparcia zawarte w odrębnych ustawach.

USTAWA
z dnia 20 kwietnia 2004 r.
o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Art. 46. [Refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy. Przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej]

1. Starosta z Funduszu Pracy może:

- 1) zrefundować podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą koszty wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;
- 1a) zrefundować osobie fizycznej, osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, zamieszkującej lub mającej siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, będącej posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1892) lub prowadzącej dział specjalny produkcji rolnej, o którym mowa w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 200, z późn. zm.) lub w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1036), zatrudniającym w okresie ostatnich 6 miesięcy, w każdym miesiącu, co najmniej jednego pracownika w pełnym wymiarze czasu pracy, koszty wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego lub dla skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia, zwanych dalej „producentem rolnym”;
- 1b) zrefundować żłobkom lub klubom dziecięcym tworzonym i prowadzonym przez osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, o których mowa w przepisach o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, zwanych dalej „żłobkiem lub klubem dziecięcym”, koszty wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, związanego bezpośrednio ze sprawowaniem opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi lub prowadzeniem dla nich zajęć, dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub skierowanego poszukującego pracy absolwenta, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;

- 1c)** zrefundować podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług rehabilitacyjnych, zwanemu dalej „podmiotem świadczącym usługi rehabilitacyjne”, koszty wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, związanego bezpośrednio ze świadczeniem usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usług mobilnych, dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub skierowanego poszukującego pracy absolwenta, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;
- 1d)** przyznać spółdzielni socjalnej jednorazowo środki na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;
- 2)** przyznać bezrobotnemu lub poszukującemu pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności, w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;
- 3)** przyznać bezrobotnemu lub poszukującemu pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu innej pracy zarobkowej, jednorazowo środki na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia;
- 4)** przyznać spółdzielni socjalnej środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia, w okresie do 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy, wypłacane miesięcznie w wysokości nie wyższej niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, dla zatrudnionego skierowanego bezrobotnego lub zatrudnionego skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub zatrudnionego skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej.
- 1a.** Przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do niepublicznych przedszkoli i niepublicznych szkół, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.
- 1b.** Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 stosuje się również do absolwentów centrum integracji społecznej oraz absolwentów klubów integracji społecznej, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym, jeżeli nie pozostają oni w okresie zgłoszonego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej zaawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

2. Podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niepubliczne przedszkole, niepubliczna szkoła i producent rolny, który otrzymał refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, jest obowiązany dokonać zwrotu, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi, jeżeli naruszył warunki umowy, z zastrzeżeniem ust. 2b i 2c.
- 2a. Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 nie ma zastosowania do bezrobotnego, który zarejestrował się jako bezrobotny w okresie zgłoszonego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.
- 2b. Podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niepubliczne przedszkole, niepubliczna szkoła i producent rolny, który otrzymał refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy i zatrudniał na utworzonym stanowisku pracy skierowanego lub skierowanych bezrobotnych w pełnym wymiarze czasu pracy lub zatrudniał skierowanego lub skierowanych poszukujących pracy, o których mowa w art. 49 pkt 7, co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy łącznie przez okres krótszy niż 24 miesiące, jest obowiązany dokonać zwrotu, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi proporcjonalnie do okresu, jaki pozostał do 24 miesięcy zatrudnienia skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7.
- 2c. Żłobek lub klub dziecięcy z miejscami integracyjnymi i podmiot świadczący usługi rehabilitacyjne w miejscu zamieszkania, w tym usługi mobilne, który otrzymał refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, o którym mowa w ust. 1 pkt 1b i 1c, jest obowiązany dokonać zwrotu, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, otrzymanych środków proporcjonalnie do okresu, jaki pozostał do 24 miesięcy zatrudnienia, jeżeli zatrudniał skierowaną osobę, o której mowa w ust. 1 pkt 1b i 1c, na utworzonym stanowisku pracy, co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy łącznie przez okres krótszy niż 24 miesiące.
- 2d. Spółdzielnia socjalna, która otrzymała z Funduszu Pracy jednorazowo środki, o których mowa w ust. 1 pkt 1d, jest obowiązana, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, dokonać zwrotu otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi, jeżeli zatrudniała na utworzonym stanowisku pracy skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej, w pełnym wymiarze czasu pracy łącznie przez okres krótszy niż 24 miesiące albo naruszyła inne warunki umowy dotyczące przyznania tych środków.
3. Osoba, która otrzymała z Funduszu Pracy jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej, jest obowiązana dokonać zwrotu, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi, jeżeli prowadziła działalność gospodarczą lub była członkiem spółdzielni socjalnej przez

okres krótszy niż 12 miesięcy albo naruszone zostały inne warunki umowy dotyczące przyznania tych środków.

- 3a.** Osoba, która otrzymała z Funduszu Pracy jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej polegającej na prowadzeniu żłobka lub klubu dziecięcego z miejscami integracyjnymi lub polegającej na świadczeniu usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usług mobilnych, lub poszukujący pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, który otrzymał z Funduszu Pracy jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, jest obowiązany dokonać zwrotu, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, otrzymanych środków proporcjonalnie do okresu, jaki pozostał do 12 miesięcy prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli prowadził działalność gospodarczą przez okres krótszy niż 12 miesięcy. W przypadku naruszenia innych warunków umowy dotyczących przyznania tych środków przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.
- 3b.** Spółdzielnia socjalna, która otrzymała z Funduszu Pracy środki, o których mowa w ust. 1 pkt 4, jest obowiązana dokonać ich zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi, jeżeli zatrudniała skierowanego bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, lub skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej w pełnym wymiarze czasu pracy łącznie przez okres krótszy niż 12 miesięcy od dnia przyznania tych środków albo naruszyła inne warunki umowy o finansowanie kosztów wynagrodzenia.
- 4.** W przypadku niewywiązania się z obowiązku, o którym mowa w ust. 2, 2b-3b, dochodzenie roszczeń z tytułu zawartej umowy następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.
- 4a.** Minimalne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, jest przyjmowane w wysokości obowiązującej w dniu zawarcia umowy ze starostą.
- 5.** Przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-3, jest przyjmowane w wysokości obowiązującej w dniu zawarcia umowy ze starostą.
- 5a.** W postępowaniach w przedmiocie przyznawania środków, o których mowa w ust. 1-1b, w przypadku zastosowania poręczenia osoby fizycznej jako formy zabezpieczenia zwrotu przyznanych środków, mogą być przetwarzane następujące dane osobowe poręczyciela:
 - 1)** imię i nazwisko;
 - 2)** adres zamieszkania;
 - 3)** numer PESEL, jeżeli został nadany, oraz nazwa i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 4)** uzyskiwane dochody, z podaniem źródła i kwoty dochodu;
 - 5)** aktualne zobowiązania finansowe, z podaniem wysokości miesięcznej spłaty zadłużenia.
- 5b.** Podmiot prowadzący działalność gospodarczą, żłobek lub klub dziecięcy, niepubliczne przedszkole, niepubliczna szkoła, producent rolny, bezrobotny, absolwent centrum integracji społecznej i absolwent klubu integracji społecznej, poszukujący pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 7, poszukujący pracy nie-

pozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej, ubiegający się o przyznanie środków, o których mowa w ust. 1–1b, składa oświadczenie o niekaralności za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204 oraz z 2018 r. poz. 20, 305 i 663) lub ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2018 r. poz. 703), w okresie 2 lat przed wystąpieniem z wnioskiem o przyznanie środków.

5c. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 5b, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

6. Minister właściwy do spraw pracy określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb dokonywania refundacji, o której mowa w ust. 1 pkt 1–1c oraz ust. 1a,
- 2) szczegółowe warunki i tryb przyznawania osobom, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i ust. 1b, jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
- 3) formy zabezpieczenia zwrotu otrzymanej refundacji lub środków na podjęcie działalności gospodarczej, w przypadku niedotrzymania warunków umowy dotyczącej ich przyznania

– mając na względzie zwiększenie mobilności oraz poziomu zatrudnienia bezrobotnych, poszukujących pracy, o których mowa w art. 49 pkt 7, poszukujących pracy absolwentów, racjonalne gospodarowanie środkami Funduszu Pracy, a także konieczność zapewnienia zgodności udzielania pomocy z zasadami przyznawania pomocy *de minimis* w przypadku refundacji kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy oraz w przypadku pomocy przyznawanej w postaci jednorazowej wypłaty środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczących podjęcia takiej działalności.

6a. Minister właściwy do spraw pracy określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania spółdzielni socjalnej jednorazowo środków, o których mowa w ust. 1 pkt 1d,
- 2) szczegółowe warunki i tryb przyznawania osobom, o których mowa w ust. 1 pkt 3 oraz w ust. 1b, jednorazowo środków, o których mowa w ust. 1 pkt 3,
- 3) szczegółowe warunki i tryb przyznawania spółdzielni socjalnej środków, o których mowa w ust. 1 pkt 4,
- 4) formy zabezpieczenia zwrotu środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu, utworzenie stanowiska pracy lub finansowanie kosztów wynagrodzenia w przypadku niedotrzymania warunków umowy dotyczącej ich przyznania

– mając na względzie zwiększenie mobilności osób określonych w ust. 1 pkt 1b, 3 i 4 oraz w ust. 1b, racjonalne gospodarowanie środkami Funduszu Pracy, a także konieczność zapewnienia zgodności udzielania pomocy z zasadami przyznawania pomocy *de minimis* w przypadku wypłaty środków, o których mowa w ust. 1 pkt 1d, 3 i 4.

Rozporządzenie
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności
na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych,
utworzenie stanowiska pracy
oraz na finansowanie kosztów wynagrodzenia
skierowanej osoby w spółdzielni socjalnej

z dnia 27 września 2018 r.
(Dz.U. z 2018 r. poz. 1859)

Na podstawie art. 46 ust. 6a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 1265, 1149, 1544, 1629 i 1669) zarządza się, co następuje:

§ 1

1. Rozporządzenie określa:

- 1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania przez starostę z Funduszu Pracy:
 - a) bezrobotnemu,
 - b) absolwentowi centrum integracji społecznej, o którym mowa w art. 2 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1828 oraz z 2018 r. poz. 650), zwanemu dalej „absolwentem CIS”,
 - c) absolwentowi klubu integracji społecznej, o którym mowa w art. 2 pkt 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, zwanemu dalej „absolwentem KIS”,
 - d) poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu innej pracy zarobkowej opiekunowi osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, zwanemu dalej „opiekunem”,
 - e) poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu innej pracy zarobkowej, zwanemu dalej „poszukującym pracy”
– jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej;

- 2) szczegółowe warunki i tryb przyznawania przez starostę z Funduszu Pracy spółdzielni socjalnej jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;
 - 3) szczegółowe warunki i tryb przyznawania przez starostę z Funduszu Pracy spółdzielni socjalnej środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;
 - 4) formy zabezpieczenia zwrotu środków Funduszu Pracy, o których mowa w pkt 1-3, w przypadku niedotrzymania warunków umowy dotyczącej ich przyznania.
2. Przyznane środki, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3, stanowią pomoc *de minimis* w rozumieniu przepisów rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1) i są udzielane zgodnie z przepisami tego rozporządzenia.
 3. Przyznanie środków, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, nie jest dokonywane, jeżeli ich przyznanie łącznie z inną pomocą ze środków publicznych, niezależnie od jej formy i źródła pochodzenia, w tym ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, udzieloną w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych, spowoduje przekroczenie dopuszczalnej intensywności pomocy określonej dla danego przeznaczenia pomocy.

§ 2

1. Bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy zamierzający założyć spółdzielnię socjalną lub przystąpić do niej, mogą złożyć do starosty właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu albo ze względu na siedzibę spółdzielni socjalnej wnioski o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności.
2. W przypadku gdy siedziba spółdzielni socjalnej znajduje się w innym powiecie niż miejsce zamieszkania lub pobytu bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy, starosta właściwy ze względu na siedzibę spółdzielni socjalnej, w drodze porozumienia ze starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy, ustalają zasady współpracy i finansowania w zakresie przyznawania środków, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1.

§ 3

1. Wniosek o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej zawiera:

- 1) dane dotyczące bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) adres zamieszkania,
 - c) numer PESEL, jeżeli został nadany, a w przypadku osób, które nie posiadają numeru PESEL rodzaj, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 2) kwotę wnioskowanych środków;
 - 3) przewidywany adres siedziby spółdzielni socjalnej;
 - 4) rodzaj działalności gospodarczej, którą ma prowadzić zakładana spółdzielnia;
 - 5) symbol podklasy rodzaju działalności określony zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD);
 - 6) kalkulację kosztów związanych z podjęciem przez spółdzielnię socjalną działalności oraz źródła ich finansowania;
 - 7) szczegółową specyfikację wydatków do poniesienia w ramach wnioskowanych środków, przeznaczonych na zakup towarów i usług, w szczególności na zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, materiałów, towarów, usług i materiałów reklamowych, pozyskanie lokalu, pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem działalności;
 - 8) proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu środków, o której mowa w § 17 ust. 1;
 - 9) podpis bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy.
2. Do wniosku o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy dołączają pisemne oświadczenie założycieli spółdzielni socjalnej o wykorzystaniu zgodnie z przeznaczeniem środków Funduszu Pracy przyznanych na założenie spółdzielni socjalnej, które będą wniesione przez członków do spółdzielni socjalnej.
 3. Do wniosku o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS lub poszukujący pracy dołączają oświadczenia o:
 - 1) nieotrzymaniu bezzwrotnych środków Funduszu Pracy lub innych bezzwrotnych środków publicznych na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej;
 - 2) nieprowadzeniu działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;
 - 3) nieposiadaniu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego jako członek zarządu spółdzielni socjalnej w okresie 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;

- 4) niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600);
 - 5) niezłożeniu wniosku do innego starosty o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej lub środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej.
4. Do wniosku o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej opiekun dołącza oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 1, 4 i 5.
 5. Bezrobotni, absolwenci CIS, absolwenci KIS, opiekunowie lub poszukujący pracy zamierzający założyć spółdzielnię socjalną mogą złożyć wspólny wniosek o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej zawierający informacje, o których mowa w ust. 1, oraz w odniesieniu do bezrobotnych, absolwentów CIS, absolwentów KIS lub poszukujących pracy oświadczenia, o których mowa w ust. 2 i 3, lub w odniesieniu do opiekunów oświadczenia, o których mowa w ust. 2 i ust. 3 pkt 1, 4 i 5.

§ 4

1. Wniosek o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na przystąpienie do spółdzielni socjalnej zawiera:
 - 1) dane dotyczące bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) adres zamieszkania,
 - c) numer PESEL, jeżeli został nadany, a w przypadku osób, które nie posiadają numeru PESEL rodzaj, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 2) adres siedziby spółdzielni socjalnej;
 - 3) kwotę wnioskowanych środków;
 - 4) informację o przeznaczeniu wnioskowanych środków zgodnie z celem przystąpienia do spółdzielni socjalnej;
 - 5) szczegółową specyfikację wydatków do poniesienia w ramach wnioskowanych środków, przeznaczonych na zakup towarów i usług, w szczególności na zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, materiałów, towarów, usług i materiałów reklamowych, pozyskanie lokalu, pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z przystąpieniem do spółdzielni socjalnej;
 - 6) proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu środków, o której mowa w § 17 ust. 1;
 - 7) podpis bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy.

2. Do wniosku bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS lub poszukujący pracy dołączają oświadczenia, o których mowa w § 3 ust. 3, a opiekun dołącza oświadczenia, o których mowa w § 3 ust. 3 pkt 1, 4 i 5.
3. Do wniosku bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy dołączają:
 - 1) pisemne zobowiązanie spółdzielni socjalnej do przyjęcia bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy na członka oraz do ich zatrudnienia przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia przystąpienia do spółdzielni socjalnej, po wniesieniu środków na przystąpienie do spółdzielni socjalnej;
 - 2) oświadczenie spółdzielni socjalnej o niezaleganiu z opłacaniem w terminie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych, innych danin publicznych oraz nieposiadaniu nieuregulowanych w terminie zobowiązań cywilnoprawnych;
 - 3) oświadczenie spółdzielni socjalnej o tym, że nie znajduje się ona w stanie likwidacji;
 - 4) pisemne zobowiązanie spółdzielni socjalnej do wykorzystania zgodnie z przeznaczeniem środków Funduszu Pracy przyznanych na przystąpienie bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy do spółdzielni socjalnej i wniesionych do tej spółdzielni;
 - 5) pisemne zobowiązanie spółdzielni socjalnej do zwrotu równowartości odliczonego lub zwróconego, zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r. poz. 1221, z późn. zm.) podatku naliczonego dotyczącego zakupionych towarów i usług w ramach przyznanych środków na przystąpienie do spółdzielni socjalnej, w terminie, o którym mowa w § 6 ust. 2 pkt 4;
 - 6) oświadczenie spółdzielni socjalnej o niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2018 r. poz. 703 i 1277);
 - 7) wszystkie zaświadczenia o pomocy de minimis, pomocy de minimis w rolnictwie i pomocy de minimis w rybołówstwie, jakie spółdzielnia socjalna otrzymała w roku podatkowym, w którym osoby przystępujące do spółdzielni socjalnej ubiegają się o pomoc, oraz w dwóch poprzednich latach podatkowych, albo oświadczenia o wielkości pomocy de minimis otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenie o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie oraz informacje określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis (Dz.U. poz. 311, z 2013 r. poz. 276 oraz z 2014 r. poz. 1543).

§ 5

1. Wniosek o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej może być uwzględniony przez starostę, jeżeli bezrobotny lub bezrobotni:
 - 1) spełniają warunki określone w § 3 ust. 3 pkt 1–5;
 - 2) w okresie 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających złożenie wniosku:
 - a) nie odmówili bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy określonej w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zwanej dalej „ustawą”, oraz udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a ustawy,
 - b) z własnej winy nie przegrali szkolenia, stażu, realizacji indywidualnego planu działania, udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w art. 62a ustawy, wykonywania prac społecznie użytecznych lub innej formy pomocy określonej w ustawie,
 - c) po skierowaniu podjęli szkolenie, przygotowanie zawodowe dorosłych, staż, prace społecznie użyteczne lub inną formę pomocy określoną w ustawie;
 - 3) złożyli kompletny i prawidłowo sporządzony wniosek, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.
2. Wniosek absolwenta lub absolwentów CIS lub KIS o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej może być przez starostę uwzględniony, w przypadku gdy zostały spełnione warunki określone w § 3 ust. 3 pkt 1-5, złożyli kompletny i prawidłowo sporządzony wniosek, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.
3. Wniosek opiekuna lub opiekunów o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej może być przez starostę uwzględniony, w przypadku gdy:
 - 1) zostały spełnione warunki, o których mowa w § 3 ust. 3 pkt 1, 4 i 5;
 - 2) w okresie 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku nie przegrali z własnej winy szkolenia, stażu, pracy w ramach prac interwencyjnych, studiów podyplomowych, przygotowania zawodowego dorosłych;
 - 3) złożyli kompletny i prawidłowo sporządzony wniosek, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.
4. Wniosek poszukującego lub poszukujących pracy o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej może być przez starostę uwzględniony, w przypadku gdy zostały spełnione warunki określone w ust. 1 pkt 2 lit. b i c oraz w § 3 ust. 3 pkt 1-5, złożyli kompletny i prawidłowo sporządzony wniosek, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.

5. O uwzględnieniu lub odmowie uwzględnienia wniosku o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej starosta powiadamia bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy w formie pisemnej w postaci papierowej, w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku. W przypadku nieuwzględnienia wniosku starosta podaje przyczynę odmowy.

§ 6

1. Przyznanie bezrobotnemu, absolwentowi CIS, absolwentowi KIS, opiekunowi lub poszukującemu pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej jest dokonywane na podstawie umowy.
2. Umowa o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej powinna być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności oraz zawierać w szczególności zobowiązanie bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy do:
 - 1) wydatkowania otrzymanych środków zgodnie z wnioskiem, o którym mowa w § 3 ust. 1 lub § 4 ust. 1;
 - 2) złożenia rozliczenia, o którym mowa w § 7 ust. 1, w terminie 2 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej przez spółdzielnię socjalną, a w przypadku przystąpienia do spółdzielni socjalnej – od dnia otrzymania środków przez bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy;
 - 3) zwrotu otrzymanych środków zgodnie z art. 46 ust. 3 ustawy;
 - 4) zwrotu równowartości odliczonego lub zwróconego, zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, podatku naliczonego dotyczącego zakupionych towarów i usług w ramach przyznanych środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej, w terminie:
 - a) określonym w umowie, nie dłuższym jednak niż 90 dni od dnia złożenia przez spółdzielnię socjalną deklaracji podatkowej dotyczącej podatku od towarów i usług, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu – w przypadku gdy z deklaracji za dany okres rozliczeniowy wynika kwota podatku podlegająca wpłacie do urzędu skarbowego lub kwota do przeniesienia na następny okres rozliczeniowy,
 - b) 30 dni od dnia dokonania przez urząd skarbowy zwrotu podatku na rzecz spółdzielni socjalnej – w przypadku gdy z deklaracji podatkowej dotyczącej podatku od towarów i usług, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu, za dany okres rozliczeniowy wynika kwota do zwrotu.
3. W przypadku umowy o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej:
 - 1) za datę rozpoczęcia działalności gospodarczej przez spółdzielnię socjalną uznaje się datę określoną w umowie, wynikającą z uchwały członków założycieli spółdzielni socjalnej;

- 2) środki te podlegają przekazaniu przez starostę w terminie określonym w umowie, w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia rozpoczęcia przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.
4. Starosta może przedłużyć termin na wydatkowanie środków, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1, oraz termin, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, w przypadku gdy za ich przedłużeniem przemawiają względy społeczne, w szczególności przypadki losowe i sytuacje niezależne od bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy.

§ 7

1. Bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy, który otrzymał jednorazowo środki z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej, lub w jego imieniu spółdzielnia socjalna, przedkłada staroście rozliczenie otrzymanych i wydatkowanych środków. Bezrobotny, absolwent CIS, absolwent KIS, opiekun lub poszukujący pracy, którzy otrzymali środki na przystąpienie do spółdzielni socjalnej, przedkłada ponadto staroście potwierdzenie wpłaty tych środków do spółdzielni socjalnej.
2. Rozliczenie wydatkowanych środków, przyznanych bezrobotnemu, absolwentowi CIS, absolwentowi KIS, opiekunowi lub poszukującemu pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej, zawiera zestawienie kwot wydatkowanych w terminie określonym w umowie na poszczególne towary i usługi ujęte w specyfikacji, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 7 lub w § 4 ust. 1 pkt 5.
3. Starosta na wniosek bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna, poszukującego pracy lub spółdzielni socjalnej uznaje w rozliczeniu, o którym mowa w ust. 2, za prawidłowo poniesione również wydatki odbiegające od zawartych w szczegółowej specyfikacji, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 7 lub w § 4 ust. 1 pkt 5, mieszczące się w kwocie przyznanych środków, jeżeli stwierdzi zasadność ich poniesienia, biorąc pod uwagę charakter działalności prowadzonej przez bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy w ramach spółdzielni socjalnej.
4. Rozliczenie wydatkowanych środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej zawiera kwoty wydatków z uwzględnieniem podatku od towarów i usług zawartego w cenie zakupu.
5. Środki otrzymane, a niewydatkowane przez bezrobotnego, absolwenta CIS, absolwenta KIS, opiekuna lub poszukującego pracy podlegają zwrotowi w terminie, o którym mowa w § 6 ust. 2 pkt 2.
6. Starosta w trakcie wykonywania umowy o przyznanie jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej dokonuje oceny prawidłowości jej wykonania.

§ 8

1. Spółdzielnia socjalna zamierzająca utworzyć stanowisko pracy dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, może złożyć do starosty właściwego ze względu na siedzibę spółdzielni albo ze względu na miejsce wykonywania pracy przez skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, wniosek o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy.
2. Wniosek o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy zawiera:
 - 1) oznaczenie spółdzielni socjalnej, w tym:
 - a) nazwę,
 - b) adres siedziby,
 - c) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym,
 - d) numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON),
 - e) numer identyfikacji podatkowej (NIP),
 - f) datę rozpoczęcia prowadzenia działalności,
 - g) symbol podklasy rodzaju prowadzonej działalności określony zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD);
 - 2) informację o liczbie tworzonych stanowisk pracy;
 - 3) kalkulację wydatków na utworzenie stanowiska lub stanowisk pracy;
 - 4) wnioskowaną kwotę;
 - 5) szczegółową specyfikację wydatków dotyczących utworzenia stanowiska lub stanowisk pracy, w szczególności na zakup środków trwałych, urządzeń, maszyn, w tym środków niezbędnych do zapewnienia zgodności stanowiska pracy z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii;
 - 6) informację o rodzaju pracy, jaka będzie wykonywana przez skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;
 - 7) informację o wymaganych kwalifikacjach, umiejętnościach i doświadczeniu zawodowym niezbędnym do wykonywania pracy, jakie powinien posiadać skierowany bezrobotny, skierowany opiekun lub skierowany poszukujący pracy;
 - 8) proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu przyznanych środków na utworzenie stanowiska pracy, o której mowa w § 17 ust. 1;
 - 9) podpis osoby lub osób uprawnionych do reprezentowania spółdzielni socjalnej.

3. Do wniosku o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy spółdzielnia socjalna dołącza:
- 1) oświadczenie o niezmnieszeniu wymiaru czasu pracy pracownika i nierozwiązaniu stosunku pracy z pracownikiem w drodze wypowiedzenia dokonanego przez spółdzielnię socjalną albo na mocy porozumienia stron z przyczyn niedotyczących pracowników w okresie 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;
 - 2) oświadczenie o prowadzeniu działalności przez okres 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku;
 - 3) oświadczenie o niezaleganiu w dniu złożenia wniosku z wypłacaniem wynagrodzeń pracownikom oraz z opłacaniem należnych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych;
 - 4) oświadczenie o niezaleganiu w dniu złożenia wniosku z opłacaniem innych danin publicznych;
 - 5) oświadczenie o nieposiadaniu w dniu złożenia wniosku nieuregulowanych w terminie zobowiązań cywilnoprawnych;
 - 6) oświadczenie o niekaralności w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary;
 - 7) wszystkie zaświadczenia o pomocy de minimis, pomocy de minimis w rolnictwie i pomocy de minimis w rybołówstwie, jakie spółdzielnia socjalna otrzymała w roku podatkowym, w którym ubiegała się o pomoc, oraz w dwóch poprzednich latach podatkowych, albo oświadczenia o wielkości pomocy de minimis otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenie o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie oraz informacje określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis.

§ 9

1. Wniosek o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy może być przez starostę uwzględniony w przypadku, gdy spółdzielnia socjalna spełnia warunki, o których mowa w § 8 ust. 3 pkt 1–6, oraz gdy złożony wniosek jest kompletny i prawidłowo sporządzony, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.
2. O uwzględnieniu lub odmowie uwzględnienia wniosku o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy starosta powiadamia spółdzielnię socjalną w formie pisemnej w postaci papierowej w terminie

30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku. W przypadku nieuwzględnienia wniosku starosta podaje przyczynę odmowy.

§ 10

1. Podstawą przyznania z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy jest umowa zawarta przez starostę ze spółdzielnią socjalną. Umowa o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy powinna być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności.
2. Umowa o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy powinna zawierać w szczególności zobowiązanie spółdzielni socjalnej do:
 - 1) zatrudnienia na utworzonym stanowisku pracy skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, przez okres co najmniej 24 miesiące w pełnym wymiarze czasu pracy;
 - 2) utrzymania przez okres co najmniej 24 miesiące stanowiska pracy utworzonego w związku z otrzymanymi środkami;
 - 3) złożenia rozliczenia, o którym mowa w § 11 ust. 1, w terminie 2 miesiące od dnia przekazania środków;
 - 4) zwrotu otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, jeżeli okres zatrudnienia skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy lub utrzymania stanowiska pracy był krótszy niż 24 miesiące, proporcjonalnie do okresu, jaki pozostał do 24 miesiące zatrudnienia lub utrzymania stanowiska pracy;
 - 5) zwrotu otrzymanych środków zgodnie z art. 46 ust. 2d ustawy;
 - 6) zwrotu równowartości odliczonego lub zwróconego, zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, podatku naliczonego dotyczącego zakupionych towarów i usług w ramach otrzymanych środków, w terminie:
 - a) określonym w umowie o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy, nie dłuższym jednak niż 90 dni od dnia złożenia przez spółdzielnię socjalną deklaracji podatkowej dotyczącej podatku od towarów i usług, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu – w przypadku gdy z deklaracji za dany okres rozliczeniowy wynika kwota podatku podlegająca wpłacie do urzędu skarbowego lub kwota do przeniesienia na następny okres rozliczeniowy,
 - b) 30 dni od dnia dokonania przez urząd skarbowy zwrotu podatku na rzecz spółdzielni socjalnej – w przypadku gdy z deklaracji podatkowej dotyczącej podatku od towarów i usług, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu, za dany okres rozliczeniowy wynika kwota do zwrotu.

§ 11

1. Spółdzielnia socjalna przedkłada staroście rozliczenie zawierające zestawienie kwot wydatkowanych, od dnia zawarcia umowy o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy, na poszczególne wydatki ujęte w szczegółowej specyfikacji, o której mowa w § 8 ust. 2 pkt 5.
2. Zestawienie, o którym mowa w ust. 1, nie może zawierać wydatków, na których finansowanie spółdzielnia socjalna otrzymała inne środki publiczne.
3. Starosta, na wniosek spółdzielni socjalnej, uznaje za prawidłowo poniesione również wydatki inne niż zawarte w szczegółowej specyfikacji, które mieszczą się w kwocie przyznanach z Funduszu Pracy jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy, jeżeli stwierdzi zasadność ich poniesienia, biorąc pod uwagę specyfikę utworzonego stanowiska pracy.
4. W rozliczeniu, o którym mowa w ust. 1, są wykazywane kwoty wydatków z uwzględnieniem podatku od towarów i usług. Rozliczenie zawiera informację, czy spółdzielnia socjalnej przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego zawartego w wykazywanych wydatkach lub prawo do zwrotu podatku naliczonego.
5. Starosta w trakcie trwania umowy o przyznanie środków na utworzenie stanowiska pracy dokonuje oceny prawidłowości wykonania umowy, w szczególności poprzez weryfikację spełnienia warunków, o których mowa w § 10 ust. 2 pkt 1 i 2.

§ 12

1. Spółdzielnia socjalna może złożyć wniosek o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy.
2. Wniosek o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy spółdzielnia socjalna składa do starosty właściwego ze względu na siedzibę spółdzielni albo ze względu na miejsce wykonywania pracy przez osobę, o której mowa w ust. 1.
3. Wniosek o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy zawiera:
 - 1) dane, o których mowa w § 8 ust. 2 pkt 1;
 - 2) informację o liczbie osób, którym zostaną sfinansowane koszty wynagrodzenia;
 - 3) wnioskowaną kwotę na finansowanie kosztów wynagrodzeń;
 - 4) informację o rodzaju pracy, jaka będzie wykonywana przez skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;

- 5) informację o wymaganych kwalifikacjach, umiejętnościach i doświadczeniu zawodowym niezbędnym do pracy, jakie powinien posiadać skierowany bezrobotny, skierowany opiekun lub skierowany poszukujący pracy;
 - 6) planowane miejsce wykonywania pracy;
 - 7) proponowaną formę zabezpieczenia zwrotu przyznanych środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia, o której mowa w § 17 ust. 1;
 - 8) podpis osoby lub osób uprawnionych do reprezentowania spółdzielni socjalnej.
4. Do wniosku o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy spółdzielnia socjalna dołącza oświadczenie o niezmnieszeniu wymiaru czasu pracy pracownika i nierozwiązaniu stosunku pracy z pracownikiem w drodze wypowiedzenia dokonanego przez spółdzielnię socjalną albo na mocy porozumienia stron z przyczyn nietyczących pracowników, w okresie 6 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku lub w okresie swego funkcjonowania, w przypadku gdy prowadzi działalność gospodarczą krócej niż 6 miesięcy, oraz dokumenty, o których mowa w § 8 ust. 3 pkt 3–7.

§ 13

1. Wniosek o przyznanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, może być przez starostę uwzględniony w przypadku, gdy spółdzielnia socjalna spełnia warunki, o których mowa w § 8 ust. 3 pkt 3–6, i warunek, o którym mowa w § 12 ust. 4, oraz gdy złożony wniosek jest kompletny i prawidłowo sporządzony, a starosta dysponuje środkami na jego sfinansowanie.
2. Przepis § 9 ust. 2 stosuje się.

§ 14

1. Podstawą przyznania środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy jest umowa zawarta przez starostę ze spółdzielnią socjalną.
2. Umowa o przyznanie z Funduszu Pracy środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności oraz zawierać w szczególności zobowiązanie spółdzielni socjalnej do:
 - 1) zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;
 - 2) złożenia rozliczeń, o których mowa w § 16;

- 3) zwrotu otrzymanych środków wraz z odsetkami ustawowymi, w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania starosty, jeżeli okres zatrudnienia skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy był krótszy niż 12 miesięcy, proporcjonalnie do okresu, jaki pozostał do 12 miesięcy zatrudnienia;
- 4) zwrotu otrzymanych środków zgodnie z art. 46 ust. 3b ustawy.

§ 15

1. Środki z Funduszu Pracy przyznane na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy są wypłacane miesięcznie, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w kwocie określonej w umowie, nie wyższej jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w dniu zawarcia umowy, za każdego zatrudnionego skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy.
2. Środki, o których mowa w ust. 1, są wypłacane miesięcznie w terminie określonym w umowie.

§ 16

1. Comiesięczna wypłata środków z Funduszu Pracy na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, począwszy od drugiej wypłaty, jest dokonywana po uprzednim przedstawieniu przez spółdzielnię socjalną rozliczenia wydatków poniesionych na wynagrodzenia wypłacone za poprzedni miesiąc.
2. Spółdzielnia socjalna przez okres wskazany w umowie o finansowanie ze środków Funduszu Pracy kosztów wynagrodzenia dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, dokonuje co miesiąc rozliczenia wydatków poniesionych na wynagrodzenia wypłacone dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy i w terminie 14 dni od dnia dokonania wypłaty wynagrodzenia przedkłada staroście dokumenty potwierdzające dokonanie tej wypłaty, w szczególności:
 - 1) kopię listy płac zawierającej imię (imiona) i nazwisko oraz kwotę wynagrodzenia z pokwitowaniem odbioru wynagrodzenia lub kopię przelewu wynagrodzenia na konto skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy;
 - 2) kserokopię listy obecności oraz
 - 3) oświadczenie o niezaleganiu z opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.
3. Spółdzielnia socjalna, w terminie miesiąca od dnia upływu okresu, o którym mowa w § 14 ust. 2 pkt 1, przedkłada staroście rozliczenie, za okres 12 miesięcy, zawierające wykaz wydatków poniesionych na wynagrodzenia wypłacone

dla skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy wraz z odpowiednim rozliczeniem finansowym, kopie list płac zawierających imię (imiona) i nazwisko oraz kwotę wynagrodzenia z pokwitowaniem odbioru wynagrodzenia lub kopie przelewów wynagrodzeń na konto skierowanego bezrobotnego, skierowanego opiekuna lub skierowanego poszukującego pracy, kserokopie list obecności, zaświadczenie o niezaleganiu z opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

§ 17

1. Formą zabezpieczenia zwrotu otrzymanych z Funduszu Pracy środków, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1–3, może być poręczenie, weksel z poręczeniem wekslowym (aval), gwarancja bankowa, zastaw na prawach lub rzeczach, blokada środków zgromadzonych na rachunku bankowym albo akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika.
2. W przypadku poręczenia zwrotu otrzymanych z Funduszu Pracy środków, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1–3, przez osobę fizyczną, poręczyciel przedkłada staroście oświadczenie o uzyskiwanych dochodach, ze wskazaniem źródła i kwoty dochodu, oraz o aktualnych zobowiązaniach finansowych, z określeniem wysokości miesięcznej spłaty zadłużenia, podając jednocześnie imię, nazwisko, adres zamieszkania, numer PESEL, jeżeli został nadany, oraz nazwę i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość.
3. Poręczyciel, o którym mowa w ust. 2, potwierdza własnoręcznym podpisem prawdziwość informacji zawartych w oświadczeniu.

§ 18

1. Wnioski o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej złożone i nierozpatrzone przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia rozpatruje się na podstawie przepisów dotychczasowych.
2. Do umów zawartych po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia na podstawie wniosków o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej, rozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, stosuje się przepisy niniejszego rozporządzenia.
3. Do umów o przyznanie z Funduszu Pracy jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe.

§ 19

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 2018 r.

USTAWA
z dnia 27 sierpnia 1997 r.
o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Art. 12a. [Jednorazowa pomoc na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej]

1. Osoba niepełnosprawna, o której mowa w art. 11 ust. 1, może otrzymać ze środków Funduszu jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej na jednego członka założyciela spółdzielni oraz na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu, w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą:
 - 1) nie wyższej niż sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy,
 - 2) wynoszącej od sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesięcy– jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel.
2. Osoba niepełnosprawna, która otrzymała jednorazowo środki, o których mowa w ust. 1, jest obowiązana do zwrotu otrzymanych środków wraz z odsetkami, w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, jeżeli z przyczyn leżących po jej stronie zostały naruszone warunki umowy, o której mowa w ust. 1.
3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki oraz tryb przyznawania i zwrotu środków, o których mowa w ust. 1,
 - 2) formy zabezpieczenia zwrotu środków, o których mowa w ust. 1, w przypadku naruszenia warunków umowy dotyczącej ich przyznania,
 - 3) wzór wniosku i niezbędne elementy umowy dotyczącej przyznania środków określonych w ust. 1– mając na względzie zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, zapewnienie zgodności udzielanej pomocy z regułami przyznawania pomocy publicznej w ramach zasady de minimis oraz racjonalne gospodarowanie środkami Funduszu.

Art. 26g. [Pomoc ze środków Funduszu udzielana spółdzielni socjalnej]

1. Spółdzielnia socjalna może otrzymać ze środków Funduszu:
 - 1) jednorazowo środki na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, w wysokości określonej w umowie, zawartej ze starostą:
 - a) nie wyższej jednak niż sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do utrzymania zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, na utworzonym stanowisku pracy nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy,
 - b) wynoszącej od sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do utrzymania zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, na utworzonym stanowisku pracy nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesięcy

– jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel;
 - 2) środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia, w okresie do 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy ze starostą, wypłacane miesięcznie w wysokości nie wyższej niż kwota najniższego wynagrodzenia przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, dla zatrudnionej skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1.
2. Jeżeli okres zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, będzie krótszy niż okres wskazany w ust. 1 pkt 1 lit. a, spółdzielnia socjalna jest obowiązana zwrócić Funduszowi za pośrednictwem starosty środki w wysokości równej 1/12 ogólnej kwoty zwrotu za każdy miesiąc brakujący do upływu okresu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, jednak w wysokości nie mniejszej niż 1/6 tej kwoty. Spółdzielnia socjalna dokonuje zwrotu w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą niepełnosprawną.
3. Jeżeli okres zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, będzie krótszy niż okres wskazany w ust. 1 pkt 1 lit. b, spółdzielnia socjalna jest obowiązana zwrócić Funduszowi za pośrednictwem starosty środki w wysokości równej 1/24 ogólnej kwoty zwrotu za każdy miesiąc brakujący do upływu okresu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b, jednak w wysokości nie mniejszej niż 1/6 tej kwoty. Spółdzielnia socjalna dokonuje zwrotu w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą niepełnosprawną.
4. Spółdzielnia socjalna nie zwraca środków, o których mowa w ust. 1, jeżeli zatrudni w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą niepełnosprawną inną osobę niepełnosprawną, zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, przy czym wynikająca z tego powodu przerwa nie jest wliczana do okresów, o których mowa w ust. 1 pkt 1.
5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania spółdzielni socjalnej jednorazowo środków na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1,
- 2) szczegółowe warunki i tryb przyznawania spółdzielni socjalnej środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
- 3) formy zabezpieczenia zwrotu środków na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, lub finansowanie kosztów wynagrodzenia w przypadku niedotrzymania warunków umowy dotyczącej ich przyznania

– mając na względzie zwiększenie mobilności oraz poziomu zatrudnienia osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 11 ust. 1, racjonalne gospodarowanie środkami Funduszu, a także konieczność zapewnienia zgodności udzielania pomocy z zasadami przyznawania pomocy de minimis w przypadku wypłaty środków na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, oraz w przypadku wypłaty środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia.

Rozporządzenie
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków
na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej
albo działalności w formie spółdzielni socjalnej

z dnia 12 grudnia 2018 r.
(Dz.U. z 2018 r. poz. 2342)

Na podstawie art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 511, 1000, 1076, 1925 i 2192) zarządza się, co następuje:

§ 1

Rozporządzenie określa:

- 1) warunki oraz tryb przyznawania osobie niepełnosprawnej bezrobotnej albo poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu jednorazowo środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej;
- 2) warunki oraz tryb zwrotu środków, o których mowa w pkt 1;
- 3) formy zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków, o których mowa w pkt 1, w przypadku naruszenia warunków umowy dotyczącej ich przyznania;
- 4) wzór wniosku i niezbędne elementy umowy dotyczącej przyznania środków określonych w pkt 1.

§ 2

1. Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, zwana dalej „wnioskodawcą”, może jednorazowo otrzymać środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na:

- 1) podjęcie po raz pierwszy działalności:
 - a) gospodarczej, bez względu na formę prawną tej działalności,
 - b) rolniczej, w tym polegającej na prowadzeniu działów specjalnych produkcji rolnej, bez względu na formę prawną tej działalności,
 - c) w formie spółdzielni socjalnej,

- 2) ponowne podjęcie działalności, o której mowa w pkt 1, jeżeli zgodnie z oświadczeniem wnioskodawcy upłynęło co najmniej 12 miesięcy od zaprzestania prowadzenia działalności, samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami lub podmiotami, lub od ustania członkostwa w spółdzielni socjalnej

– zwane dalej „środkami”, jeżeli złoży wniosek dotyczący środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo działalności w formie spółdzielni socjalnej, zwany dalej „wnioskiem”.

2. Środki mogą być przyznane odrębnie każdemu wnioskodawcy, który zamierza:
 - 1) podjąć działalność gospodarczą lub rolniczą:
 - a) samodzielnie,
 - b) wspólnie z innymi osobami lub podmiotami,
 - c) w wyniku przystąpienia do działalności gospodarczej lub rolniczej prowadzonej przez inne osoby lub podmioty;
 - 2) zostać założycielem spółdzielni socjalnej;
 - 3) nabyć członkostwo w spółdzielni socjalnej w wyniku przystąpienia do tej spółdzielni po jej założeniu.
3. Środki:
 - 1) mogą być przyznawane na poniesienie planowanych wydatków niezbędnych do podjęcia działalności, w szczególności dotyczących: nabycia lub wytworzenia środków trwałych, nabycia innych produktów i usług, w tym remontowych, pomocy prawnej, szkoleń, konsultacji i doradztwa, nabycia wartości niematerialnych i prawnych oraz uzyskania niezbędnych zezwoleń – jeżeli zostały uwzględnione we wniosku;
 - 2) obejmują kwotę niepodlegającego odliczeniu podatku od towarów i usług, związanego z przedmiotami opodatkowania określonymi w pkt 1.

§ 3

1. Wniosek składa się do starosty właściwego ze względu na miejsce zarejestrowania wnioskodawcy.
2. Do wniosku, odpowiednio do podanych w nim informacji, wnioskodawca dołącza dokumenty potwierdzające:
 - 1) wolę innych osób lub podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, rolniczą albo działalność w formie spółdzielni socjalnej przyjęcia wnioskodawcy do tej działalności;
 - 2) dokonanie czynności pozwalających na zapoznanie potencjalnych klientów z ofertą planowanej działalności;
 - 3) dokonanie czynności, które pozwolą na zapewnienie płynnej współpracy z dostawcą i kontrahentami;
 - 4) wysokość wkładu własnego wnioskodawcy;

- 5) uprawnienia i kwalifikacje wnioskodawcy lub innych osób wymagane w planowanej działalności;
 - 6) doświadczenie i umiejętności wnioskodawcy lub innych osób przydatne w planowanej działalności;
 - 7) zgodę małżonka na zawarcie umowy przysługującej środki wnioskodawcy, w przypadku pozostawania we wspólności majątkowej.
3. Wzór wniosku określa załącznik do rozporządzenia.

§ 4

Starosta nie bierze pod uwagę zastosowanych przez wnioskodawcę fotokodów, w tym kodów QR, oznaczeń lub etykiet ułatwiających identyfikację dokumentu, w tym etykiet dźwiękowych i etykiet pisanych alfabetem Braille'a, ułatwiających identyfikację złożonego wniosku oraz dokumentów, w związku z wnioskowaniem o środki.

§ 5

1. Starosta sprawdza wniosek pod względem rachunkowym oraz formalnym.
2. W przypadku stwierdzenia we wniosku nieprawidłowości lub braku dokumentów, o których mowa w § 3 ust. 2, starosta:
 - 1) informuje wnioskodawcę o nieprawidłowościach lub o braku dokumentów w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku oraz
 - 2) wzywa do usunięcia nieprawidłowości lub dołączenia dokumentów w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.
3. Termin, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, podlega przedłużeniu na wniosek wnioskodawcy, jeżeli usunięcie nieprawidłowości lub dołączenie dokumentów nie może nastąpić w terminie z przyczyn nieleżących po stronie wnioskodawcy.
4. W przypadku niezachowania terminu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, lub terminu określonego zgodnie z ust. 3, starosta niezwłocznie informuje pisemnie w postaci papierowej albo elektronicznej wnioskodawcę o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania.
5. Starosta, rozpatrując wniosek, bierze pod uwagę:
 - 1) formę prawną i sposób wykonywania planowanej działalności;
 - 2) wolę innych osób lub podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, rolniczą albo działalność w formie spółdzielni socjalnej przyjęcia wnioskodawcy do tej działalności;
 - 3) popyt i podaż lokalnego rynku na planowaną działalność;
 - 4) planowane wydatki, które wnioskodawca zamierza sfinansować z wnioskowanych środków;
 - 5) wysokość wkładu własnego wnioskodawcy;
 - 6) uprawnienia i kwalifikacje:

- a) wnioskodawcy, w przypadku samodzielnego wykonywania czynności wymagających tych uprawnień i kwalifikacji,
 - b) wnioskodawcy lub innych osób, w przypadku wykonywania przez nie czynności wymagających tych uprawnień i kwalifikacji;
- 7) doświadczenie i umiejętności wnioskodawcy lub innych osób przydatne w planowanej działalności;
 - 8) zgodę małżonka na zawarcie umowy przynajmniej 50% wnioskodawcy, w przypadku pozostawania we wspólności majątkowej;
 - 9) wysokość pozostających w dyspozycji starosty środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na przyznanie osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo działalności w formie spółdzielni socjalnej w danym roku.

§ 6

1. Starosta pisemnie w postaci papierowej albo elektronicznej informuje wnioskodawcę o sposobie rozpatrzenia wniosku przeznaczonego do realizacji na dany rok w terminie 30 dni od dnia otrzymania kompletnego wniosku, jednak nie wcześniej niż w dniu podjęcia przez radę powiatu uchwały, o której mowa w art. 35a ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
2. W przypadku negatywnego rozpatrzenia wniosku starosta sporządza uzasadnienie.
3. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku starosta niezwłocznie informuje pisemnie w postaci papierowej albo elektronicznej wnioskodawcę o rozpatrzeniu wniosku, wzywając go do negocjacji warunków umowy dotyczącej przyznania środków, zwanej dalej „umową”.
4. W przypadku uzgodnienia warunków umowy sporządza się protokół z negocjacji.
5. W przypadku niezgodnienia warunków umowy w terminie 14 dni od dnia doręczenia informacji, o której mowa w ust. 3, umowy nie zawiera się. Termin ten podlega przedłużeniu na wniosek wnioskodawcy, jeżeli zakończenie negocjacji nie może nastąpić w terminie z przyczyn nieleżących po jego stronie.

§ 7

1. W terminie 14 dni od dnia zakończenia negocjacji starosta zawiera umowę z wnioskodawcą.
2. Umowa zawiera w szczególności:
 - 1) zobowiązanie starosty do:
 - a) wypłaty środków w kwocie ustalonej w wyniku negocjacji, obejmującej kwotę podatku od towarów i usług,
 - b) co najmniej jednokrotnego zweryfikowania prawidłowości realizacji warunków umowy przez wnioskodawcę, w czasie obowiązywania umowy;

- 2) zobowiązanie wnioskodawcy do:
- a) przeznaczenia przyznanych środków na cele i rodzaje wydatków określone w umowie,
 - b) prowadzenia działalności gospodarczej, działalności rolniczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres:
 - co najmniej 12 miesięcy, jeżeli środki zostały przyznane w kwocie nie wyższej niż sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, albo
 - co najmniej 24 miesięcy, jeżeli środki zostały przyznane w kwocie wynoszącej od sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia,
 - c) udokumentowania realizacji umowy na wezwanie starosty,
 - d) umożliwienia wykonania przez starostę czynności, o których mowa w pkt 1 lit. b,
 - e) informowania starosty o wszelkich zmianach dotyczących realizacji umowy niezwłocznie po ich wystąpieniu,
 - f) rozliczenia otrzymanych środków w terminie określonym w umowie,
 - g) zwrotu równowartości odliczonego lub zwróconego, zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174, 2193, 2215 i 2244), podatku naliczonego z tytułu zakupionych towarów i usług sfinansowanych z przyznanych środków:
 - w terminie 90 dni od dnia złożenia deklaracji podatkowej dla podatku od towarów i usług, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu, w przypadku gdy z deklaracji za dany okres rozliczeniowy wynika kwota podatku podlegającego wpłacie do urzędu skarbowego lub kwota do przeniesienia na następny okres rozliczeniowy,
 - w terminie 30 dni od dnia dokonania przez urząd skarbowy zwrotu podatku, w przypadku gdy z deklaracji podatkowej dla podatku od towarów i usług za dany okres rozliczeniowy, w której wykazano kwotę podatku naliczonego z tego tytułu, wynika kwota do zwrotu,
 - h) zwrotu w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wezwania starosty do zapłaty, w przypadku naruszenia co najmniej jednego z warunków umowy:
 - otrzymanych środków oraz
 - odsetek od środków, naliczonych od dnia ich otrzymania w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych,
 - i) zabezpieczenia zwrotu kwoty środków – w formie poręczenia, w tym poręczenia spółdzielni socjalnej, weksla z poręczeniem wekslowym (awal), gwarancji bankowej, zastawu na prawach lub rzeczach, blokady rachunku bankowego lub aktu notarialnego o poddaniu się egzekucji przez dłużnika,

- j) poinformowania starosty o nieprowadzeniu lub prowadzeniu działalności oraz jej zakresie w terminie 12 miesięcy po upływie odpowiednio okresu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. b,
 - k) przedstawienia, w terminie określonym w § 8 ust. 1, odpowiednio:
 - zaświadczenia o wpisie do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,
 - odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego,
 - zobowiązania spółdzielni do przyjęcia wnioskodawcy w poczet członków spółdzielni socjalnej,
 - innego dokumentu potwierdzającego rozpoczęcie działalności,
 - l) przedstawienia kopii koncesji, zezwolenia lub zaświadczenia o wpisie do rejestru działalności regulowanej, w terminie określonym w § 8 ust. 3, jeżeli jest to konieczne do prowadzenia planowanej działalności,
 - m) podania numeru rachunku bankowego.
3. Umowę zawiera się w formie pisemnej. Zmiana umowy wymaga formy pisemnej.
 4. W przypadku poręczenia zwrotu środków przez osobę fizyczną poręczyciel przedkłada staroście oświadczenie o uzyskiwanych dochodach, ze wskazaniem źródła i kwoty dochodu, oraz o aktualnych zobowiązaniach finansowych, z określeniem wysokości miesięcznej spłaty zadłużenia, podając jednocześnie imię, nazwisko, adres zamieszkania, numer PESEL, jeżeli został nadany, oraz nazwę, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość. Poręczyciel potwierdza własnoręcznym podpisem prawdziwość informacji zawartych w oświadczeniu.
 5. Terminy, o których mowa w ust. 1, ust. 2 pkt 2 lit. f-h, j-l, podlegają przedłużeniu na wniosek wnioskodawcy, jeżeli niezachowanie terminu nastąpiło z przyczyn niezależnych po jego stronie.
 6. Zwrot otrzymanych przez wnioskodawcę środków następuje w przypadku:
 - 1) wezwania starosty do zapłaty w razie naruszenia przez wnioskodawcę co najmniej jednego warunku umowy, o której mowa w ust. 1,
 - 2) ujawnienia przez wnioskodawcę informacji o wypłacie środków w wysokości wyższej od należnej, o których mowa w § 9 ust. 2.
 7. Kwota zwrotu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. h tiret pierwsze, stanowi iloczyn kwoty wypłaconych środków i ilorazu:
 - 1) liczby dni w okresie począwszy od dnia naruszenia warunków umowy lub od dnia śmierci wnioskodawcy, do dnia upływu odpowiedniego okresu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. b, włącznie oraz
 - 2) liczby dni w odpowiednim okresie, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. b.
 8. Nie nalicza się kwoty zwrotu w przypadku naruszenia warunku określonego w ust. 2 pkt 2 lit. j.

9. Odsetek, o których mowa w ust. 2 pkt 2 lit. h tiret drugie, nie nalicza się w przypadku, gdy środki zostały wypłacone wnioskodawcy w wysokości wyższej od należnej z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy lub śmierci wnioskodawcy.

§ 8

1. Starosta przekazuje środki na rachunek bankowy wskazany w umowie, o której mowa w § 7 ust. 1, w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia, po przedstawieniu przez wnioskodawcę dokumentów, o których mowa w § 7 ust. 2 pkt 2 lit. k.
2. Przekazanie środków może nastąpić przed dniem przedstawienia przez wnioskodawcę kopii koncesji, zezwolenia lub zaświadczenia o wpisie do rejestru działalności regulowanej, jeżeli wydanie koncesji, zezwolenia lub zaświadczenia o wpisie do rejestru działalności regulowanej, o których mowa w § 7 ust. 2 pkt 2 lit. l, jest uzależnione od posiadania przedmiotów lub urządzeń niezbędnych do prowadzenia danego rodzaju działalności lub poniesienia wnioskowanego wydatku, a wnioskodawca zamierza nabyć te przedmioty i urządzenia lub ponieść ten wydatek z przyznanych środków.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, wnioskodawca przedstawia staroście kopię koncesji, zezwolenia lub zaświadczenia o wpisie do rejestru działalności regulowanej, w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia wypłacenia środków pod rygorem zwrotu otrzymanych środków.
4. Nieprzedstawienie staroście dokumentów, o których mowa odpowiednio w § 7 ust. 2 pkt 2 lit. k i lit. l, w terminach, o których mowa odpowiednio w ust. 1 i 3, skutkuje wygaśnięciem umowy, o której mowa w § 7 ust. 1.
5. Jeżeli środki zostały przekazane, wnioskodawca zwraca środki, na zasadach określonych w § 7 ust. 2 pkt 2 lit. h.
6. Terminy, o których mowa w ust. 1, 3-5, podlegają przedłużeniu na wniosek wnioskodawcy, jeżeli niezachowanie terminu nastąpiło z przyczyn nieleżących po jego stronie.

§ 9

1. Wnioskodawca, dokonując rozliczenia środków, posługuje się w szczególności danymi zawartymi we wniosku oraz umowie, o której mowa w § 7.
2. Jeżeli środki zostały wypłacone wnioskodawcy w wysokości wyższej od należnej, wnioskodawca informuje starostę o wysokości nienależnie pobranej kwoty środków oraz dokonuje zwrotu tej kwoty w terminie 3 miesięcy od dnia jej ujawnienia.
3. Jeżeli środki zostały wypłacone wnioskodawcy w wysokości niższej od należnej, wnioskodawca może poinformować starostę o wysokości kwoty stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą należną a kwotą wypłaconą wnioskodawcy oraz złożyć wniosek o wypłatę tej kwoty. Wniosek należy złożyć w terminie do dnia 15 lutego roku następującego po roku, w którym upłynął okres, o którym mowa w § 7 ust. 2 pkt 2 lit. b.

4. Do rozliczenia środków stosuje się odpowiednio § 7 ust. 2 pkt 2 lit. h oraz ust. 9.
5. Terminy, o których mowa w ust. 2-4, podlegają przedłużeniu na wniosek wnioskodawcy, jeżeli niezachowanie terminu nastąpiło z przyczyn nieleżących po jego stronie.

§ 10

Środki mogą być przyznawane jako pomoc *de minimis* spełniająca warunki określone w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1), w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* w sektorze rolnym (Dz.Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 9) albo w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 717/2014 z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* w sektorze rybołówstwa i akwakultury (Dz.Urz. UE L 190 z 28.06.2014, str. 45).

§ 11

Wnioski dotyczące środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo działalności na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, złożone i nierozpatrzone przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia rozpatruje się na podstawie dotychczasowych przepisów.

§ 12

Rozporządzenie obowiązuje do dnia 30 czerwca 2021 r.

§ 13

Rozporządzenie wchodzi w życie w dniu następującym po dniu ogłoszenia.

www.ekonomiaspoleczna.gov.pl

**Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej**

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 Warszawa

tel. (+48 22) 461 61 30

e-mail: ekonomiaspoleczna@mrpips.gov.pl

ISBN 978-83-64309-83-0